

მოვედ და ვნახე ვინა ვარ რა ვარ,
ადგილის ხმა ვარ, სივრცე ვარ, დრო ვარ,
მომენტრება სიკვდილი წავად,
მომენტრება სიცოცხლე მოვად.

სატყუარი

სექტემბერი № 3(4)
2001 წ.

ვანცანე მეფე ღმერთს უყვანიდა. ციდან ჩამოქცემა მიწა
იაღმეზბე ვესი ძეგვა. დიდმა ძოგბმა ინყელ ღმერთს.

ხატაური

მოძრაობა „სრულყოფილი ადამიანი - სრულყოფილი საზოგადოება“

№ 3(4) 2001

შინაარსი

4	დიდება მართლისად <i>ელერს ქვის ჰარმონია</i> პროზა	41	სულის გამოღვიძება <i>მეტერლინკი</i> თარგმანები
5	<i>გურამ დონანაშვილი</i>	44	
16	პოეზია <i>თემურ ჩალაბაშვილი</i>	47	ჰეი ვინ მოდის მანდ მომავლიდან
20	პროზა <i>თამაზ თავაძე</i>	48	უცნობი ავტორები <i>სხარტულა</i>
22	პროზა <i>გოდერძი ჩოხელი</i>	49	ერთ-არსებისა ერთისა <i>ვიქტორ ნოზაძე</i>
29	პოეზია <i>ნიკო რეხვიაშვილი</i>	52	სოციოლოგია <i>ადამიანის მოვალეობათა დეკლარაცია</i>
33	პოეტის ერთი ლექსი	56	ქართველთა ეთნოციდი <i>ვახტანგ ითონიშვილი</i>
36	ხალხური პოეზია	62	ხელოვნება თავად უკვდავებაა
37	ატლანტიდის მითი <i>თამაზ თავაძე</i>	69	ქართული ასომთავრული და ბემბოს ფირის საიდუმლოება! <i>თამაზ თავაძე</i>

მთავარი რედაქტორი:

ერეკლე საღლიანი

რედაქტორი:

თამაზ თავაძე

ლიტერატურული კონსულტანტი:

ნუგზარ ბერაძე

ტექნიკური დირექტორი, დისაინერი:

ვახტანგ რატიშვილი

კომპიუტერულად უზრუნველყო

გიორგი ძულიაშვილმა

კორექტორი: - ეკა ბაკურაძე,

ლია შუკვანი, ეთერ ყამბეგიშვილი

ათი წლის წინათ მოვიხურე ვაჟას ნაბადი,
ბარემ წინა ათს შოთას ვეფხის ტყავში შეძინა,
მათია, მათი, დღეკეთილად რასაც ვლაშქავდი
რაც ვთქვი და რაიც უთქმელობის დარდს შეეწირა.
ნაიდავ სულში ვრიგავალ-ქართა ლაშქარს ვაბამდი,
მახლდნენ ლექსები მეგობრებად, ძმებად, იჭვებად
გვრძნობ, ვით დიდია გოლიათი ვაჟას ნაბადი
ჩემი ნაბადი ნაბდის ქუდში გამოიჭრება.

არჩილ ფირცხალავა

ზოგს ჰგონია, რომ ნამდვილი პატრიოტიზმი ეწინააღმდეგება კოსმოპოლიტიზმს, მაგრამ ეს შეცდომაა. ყოველი ნამდვილი პატრიოტი კოსმოპოლიტია ისე, როგორც ყოველი გონიერი კოსმოპოლიტი (და არა ჩვენებური) პატრიოტია. როგორ?

კოსმოპოლიტიზმი და

ასე, - რომელი ადამიანიც თავის ერს ემსახურება კეთილგონიერად და ცდილობს თავის სამშობლო ალაშქროს გონებრივ, ქონებრივ და ზნეობრივ, ამით ის უმზადებს მთელს კაცობრიობას საუკეთესო წევრებს, საუკეთესო მეგობარს, ხელს უწყობს მთელი კაცობრიობის განვითარებას, კეთილდღეობას. თუ მთელის ერის განვითარებისათვის საჭიროა კერძო ადამიანთა აღზრდა, აგრეთვე ცალკე ერების აღზრდაა საჭირო, რათა კაცობრიობა წარმოადგენდეს განვითარებულს ჯგუფს; თუ კერძო ადამიანისათვის არის სასარგებლო აღზრდა ნაციონალური, ინდივიდუალური, აგრეთვე ყოველის ერისათვისაა სასარგებლო ასეთივე აღზრდა, რათა ყოველმა ერმა მომეტებული ძალა, ენერჯია, თავისებურება გამოიჩინოს და საკუთარი თანხა შეიტანოს კაცობრიობის საღაროში...

ყოველი მამულიშვილი თავის სამშობლოს უნდა ემსახუროს მთელის თავის ძალ-ღონით, თანამომხეთა სარგებლობაზე უნდა ფიქრობდეს და, რამდენადაც გონივრული იქნება მისი შრომა, რამდენადაც სასარგებლო გამოდგება მშობელი ქვეყნისათვის მისი ღვაწლი, იმდენადვე სასარგებლო იქნება მთელი კაცობრიობისათვის. ედისონი ამერიკელია, ამერიკაშივე მუშაობს, მაგრამ მის შრომის ნაყოფს მთელი კაცობრიობა გემულობს. შექსპირი ინგლისელია, ინგლისში მუშაობდა და ცხოვრობდა, მაგრამ მისი ნაწერებით მთელი კაცობრიობა სტკება დღესაც. ვგრეთვე სერვანტიესი, ვიო-

ტე და სხვა გენიოსები თავის სამშობლოში, თავის თანამომხეთათვის იღვწოდნენ, მაგრამ დღეს ისინი მთელს კაცობრიობას მიაჩნია თავის ღვიძლ-შვილებად.

ყველა გენიოსები ნაციონალურმა ნაიდავმა აღზარდა, აღმოაცენა და განადიდა იქამდის, რომ სხვა ერებმაც კი მიიღეს ისინი საკუთარ შვილებად. მაშასადამე, გენიოსებმა თავის სამშობლოს გარეშეც ჰპოვეს სამშობლო - მთელი ქვეყანა, მთელი კაცობრიობა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, გენიოსთ ნაწარმოებნიც უფრო სარგები და შესაფერებელია ეროვნულ ნაიდავზე. «ჰამლეტით», «მეფე ლირით» ვერც ერთი ქვეყნის შვილი ვერ დასტკება ისე, ნამეტნავად თარგმანით, როგორც თვით ინგლისელი, რომელიც ინგლისურს ენაზე კითხულობს ამ ნაწარმოებთ. შორს რად მივდივართ? ნუთუ სხვა ქვეყნის შვილი ისე დასტკება «ვეფხისტყაოსნით» და ისე

გაიგებს მას, რაც უნდა კარგი თარგმანი წაიკითხოს, ან თუნდა კარგად იცოდეს ქართული ენა, როგორც თვით ქართველი? - არასდროს. გენიოსს, როგორც პიროვნებას, ინდივიდს, აქვს საკუთარი სამშობლო, საყვარელი, სათაყვანებელი, ხოლო მის ნაწარმოებს არა, ვინაიდან იგი მთელი კაცობრიობის კუთვნილებაა, როგორც მეცნიერება...

მეცნიერება და გენიოსები გენისნიან გზას კოსმოპოლიტიზმისაკენ, მაგრამ მხოლოდ პატრიოტიზმის, ნაციონალიზმის მეოხებით. განავითარეთ ყოველი ერი იქამდის, რომ კარგად ესმოდეს თავისი ეკონომიური, პოლიტიკური მდგომარეობა, თავის სოციალური ყოფნის აკარგი, მოსპეთ დღევანდელი ეკონომიური უკუღმართობა და, უეჭველია, მაშინ მოისპობა ერთისაგან მეორის ჩასანთქმელად მისწრაფება, ერთმანეთის რბევა, ომები, რომელიც დღეს გამოფებულია დედაძვის ზურგზე.

პატრიოტიზმი, როგორც სიცოცხლე და სიცოცხლესთან გრძნობა, თითქო დაბადებასთან ერთად ჰყვება ადამიანს და შეიცავს ისეთ ნაწილებს, რომელთაც ვერც ერთი ჭკვათმყოფელი ადამიანი ვერ უარყოფს, როგორც მაგ: არის დედაენა, ისტორიული წარსული, სახელოვანი მოღვაწენი და ეროვნული ტერიტორია, მწერლობა და სხვა. იმავე წამიდანვე, როცა ბავშვი ქვეყანას იხილავს, მას, გარდა ჰაერისა, სადგომ-საწოლისა, ესაჭიროება აღმზრდელი, რძე - საზრდოდ, ნანა - მოსასვენებლად.

ყველა ეს ხდება ოჯახში, დედის ხელმძღვანელობით და სწორედ აქ არის დასაბამი პატრიოტიზმი-

სა. ყმაწვილი იმ თავიდანვე მჭიდრო კავშირს იმათთან ჰგრძნობს, ვინც იმას ესაუბრება, ვინც გარშემო ახვევია, - ვისგანაც პირველ შთაბეჭდილებას ღებულობს. ამიტომ უყვარს ის ენა, რომელიც იმას სიყრმის დროს ესმოდა, და ის ადამიანები მიაჩნია თავისიანებად, რომელნიც ამ ენაზე ლაპარაკობენ თუ ძღერდნენ. თავის სოფელელთა სრულიად უმნიშვნელო სხვებისაგან განმასხვავებელი საუბრის კილოც კი შევნიერებად მიაჩნია. თავისი სოფელი, თუნდ უკანასკნელი ადამიანი, უცხო ადგილას, უცხო მხარეს რომ შეჰხვდეს, დიდ სიამოვნებას აგრძნობინებს. ვიდრე გაფართოვდება ბავშვის მხედველობა და გაიზრდება მისი პატრიოტიზმი, მას მხოლოდ განსაკუთრებით ის სოფელი, ან დაბა უყვარს, სადაც დაბადებულა და ბავშვობა გაუტარებია.

ვერ წარმომიდგენია ადამიანი სრულის ჭკუისა, საღის გრძობის პატრონი, რომ ერთი რომელიმე ერი სხვებზე მეტად არ უყვარდეს, ან ერთი რომელიმე კუთხე რატომ? - იმიტომ: ერთი და იგივე ადამიანი ათასს ადგილას ხომ არ იბადება, არამედ ერთს ადგილას უნდა დაიბადოს, ერთს ოჯახში, ერთი დედა უნდა ჰყავდეს! თუ ვინმე იტყვის ამას, ყველა ერები ერთნაირად მიყვარსო, - სტყუის, თვალთქმაქცობს: ან ჭკუანაკლებია, ან რომელიმე პარტიის პროგრამით არის ხელ-ფეხშებოჭილი. სამოწყალო სახლში აღწრილი ბუმიც კი, რომელსაც, შეიძლება, ათასი ლალა გამოუჩინდეს და გარშემო ათასი ენა ესმოდეს, ბოლოს ერთს რომელიმე ენას იწამებს და ერთს ქვეყანას მიიჩნევს თავის სამშობლოდ...

პატრიოტიზმი უფრო გრძობის საქმეა, ვიდრე ჭკუა-გონებისა, თუმცა კეთილგონიერება მუდამ ყოფილა და არის მისი მათაყვანებელი და პატივისმცემელი. კოსმოპოლიტიზმი მხოლოდ ჭკუის ნაყოფია, ადამიანის კეთილგონიერებისა, მას ადამიანის გულთან საქმე არა აქვს, იგი საღისარია იმ უბედურობის ასაცილებლად, რომელიც დღემდის მოელს კაცობრიობას თავს დასტრიალებს.

ამიტომ კოსმოპოლიტიზმი ასე უნდა გვესმოდეს: ვიყვარდეს შენი ერი, შენი ქვეყანა, იღვაწე მის საკეთილდღეოდ, ნუ გძულს სხვა ერები და ნუ გშურს იმათთვის ბედნიერება, ნუ შეუშლი იმათ მისწრაფებას ხელს და ეცადე, რომ შენი სამშობლო არავინ დაჩაგროს და გაუთანასწორდეს მოწინავე ერებს. ვინც უარყოფს თავის ეროვნებას, თავის ქვეყანას იმ ფიქრით, ვითომ და კოსმოპოლიტი ვარო, ის არის მანინჯი გრძობის პატრონი, იგი

თავისავე შეუმჩნევლად დიდი მტერია კაცობრიობისა, რომელსაც ვითომ ერთგულებას და სიყვარულს უცხადებს. ღმერთმა დაგვიფაროს ისე გავიგოთ კოსმოპოლიტიზმი, ვითომ ყველამ თავის ეროვნებაზე ხელი აიღოსო. მაშინ მთელმა კაცობრიობამ უნდა უარჰყოს თავისი თავი. ყველა ერი თავისუფლებას ეძებს, რათა თავად იყოს თავის თავის პატრონი, თითონ მოუაროს თავს, თავის საკუთარის ძალ-ღონით განვითარდეს. ცალ-ცალკე ეროვნებათა განვითარება აუცილებელი პირობაა მთელის კაცობრიობის განვითარებისა.

ვაჟა-ფშაველა
(1905 წ.)

"ქლერს ქვის ჰარმონია..."

თბილისიდან დასავლელთით, ავჭალის თავზე, სოფელ გლდანში, მჭიდროდ განაშენიანებული უბნის შუაგულში, მშვენიერ ზეგანზე საძირკველი ევრება, ქართველი ერის უსაყვარლესი წმინდანის - წმინდა გიორგის მცირე ჯვარგუმბათოვან საყდარს.

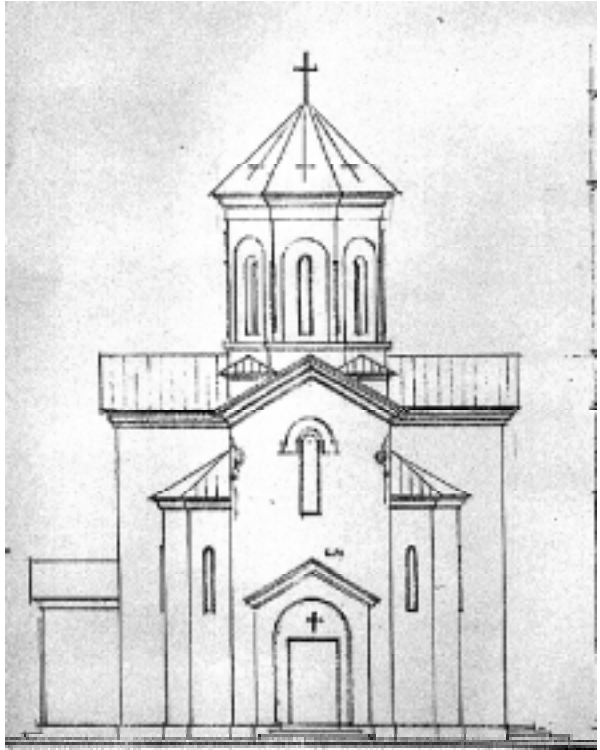
ადგილისდედა წარმოადგენს სოფლის კომპოზიციურ გვირგვინს, რომლის ოთხივე მხარეს თვალწარმტაცი ლანდშაფტია გადაშლილი.

დასავლეთით ჩანს საგურამოს ქედი, ჩრდილოეთით თიანეთის სანახები, აღმოსავლეთით ჩამოუდის მდინარე გლდანულა, რომლის მეორე ნაპირიდანაც დედათბილისის გარეუბნებია, ხოლო სამხრეთით მცირე დასახლების ქვემოთ მტკვრის ჭალაა.

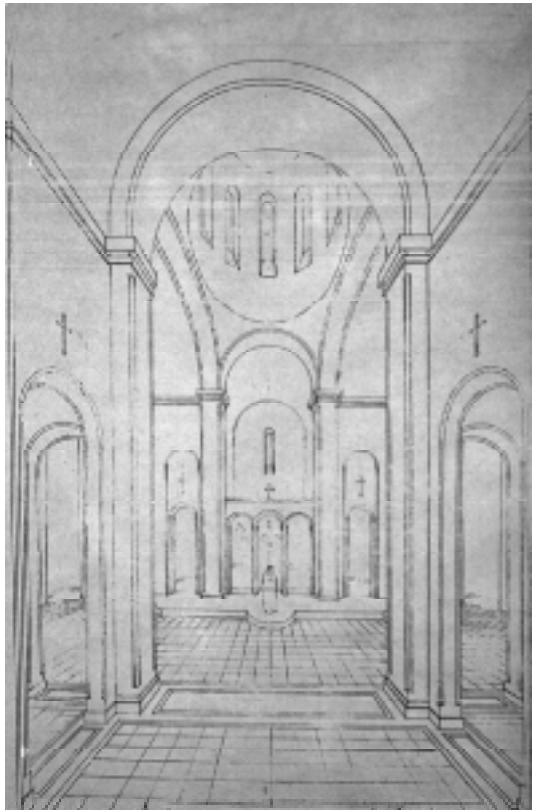
ნაგებობისთვის მონიშნული ადგილი გამოყოფილია საქართველოს საპატრიარქოს ლოცვა-კურთხევით.

მოსახლეობა აღფრთოვანებულია წამოწყებით და მზად არის მონაწილეობა მიიღოს ამ წმინდა საქმეში.

ნაგებობის პროექტი უანგაროდ შეასრულა და წარმოადგინა უაღრესად კეთილშობილმა, ღვთისმოსაყმა კაცმა, თავის საქმის დიდებულმა მცოდნემ, ბატონმა ნიკოლოზ ლასარეიშვილმა. ჟურნალ «ხატაურის» რედაქცია სიხარულით ვხვდებით უფლის სახლის ახალ გამხვევებას. ყველას მოგიწოდებთ შესაძლებლობისდაგვარად შევიტანოთ ჩვენი წვლილი ამ საშვილიშვილო საქმეში!

ტაძრის ფასადი

ტაძრის შიდა სივრცე

ტაძრის პროექტი

მისი შემოქმედება ახლავს მისი ხელის მოქმედებას. დიდი მხარეა მისი სწავლა და მისი ხელოვნება. ხალხი ამოვიდა, გადგა ქართული პროზის შემოქმედება.

ამ ნაწარმოებში დრო და სივრცე უსაქონლო და არ არის დამოუკიდებელი. მხარე არ არის, არის და დროს იღვანელებს უფროსი, რომელიც დამოუკიდებელია ნაწარმოების საზღვარგარეთ.

გუგამ დროსადაც ნაწარმოები მთავარი გმირი თავის სწავლით, წარმოებით და ამოქმედებით ყველა სივრცის განსაზღვრებით, უფრო სწრაფად, ის არის ყველა დროს თანაგონი ქვეყანა.

ზღვა ის მიჩნა, რომელიც უნდა გადარჩეს თავისი დროით, თავისი გზით, თავისი უპრობლემო, თავისი უპრობლემო, ის გადარჩება გადარჩება დღეს დღეს და ახლა საზღვრისთვის ყოველ შემთხვევაში მისი გადარჩებით არის შესაძლებელი.

ამ დროს, ხალხი შემოქმედებით, განსწავლავს მისი წინააღმდეგობა და ახლა, შემოქმედებით და განსწავლავს მისი წინააღმდეგობა.

ზღვასთან შემოქმედებით ქვეყანა მკაცრად დროსადაც, ამოქმედებით მკაცრად ქვეყანა მთავარი მხარეა იმ განსაზღვრის, რომელიც ადამიანს ეძლევა სწავლით განსაზღვრის მისი გზა. მხარეა უფროსი მხარეა ყველა და უფროსი მხარეა მთავარი მხარეა.

თავის თავი

თავფარავენელი ქვეყანა

**ზღვის გარეშე, კომპიუტერი, ქალი ტექნიკისა,
ზღვის გარეშე, კომპიუტერი, ტექნიკისა ქალი...**

თავფარავენელი ჭაბუკი დიდ ველზე ლაღად მიიწევდა, ააღმასებელი ცელი ეპყრა ხელთ, ბალახს თიბავდა. შარვლის ტოტები დაეკარწახებინა, წელსზემით შიშველი იყო. ჰეი, ცხელოდა... ღონივრად იქნედა დაჭიმულ მკლავებს და დაკუნთული მხრები უბზინავდა თავფარავენელ ჭაბუკს. წარბშეკრული, მკაცრად მიაბიჯებდა ველზე და ნაკვალევზე მოთიბული ბალახბულახი რჩებოდა, შიგადაშიგ გვირილაშერეული, გაკვირვებულთვალეა... მაღიანად სუნადენილი, წოწოლა მხების ჩრდილში გოგონები იღვანენ, გვერდზე გადახრილნი, კოკებით ხელში... თავფარავენელი ჭაბუკი ვერც იმათ თვალეებს ამჩნევდა, შხუილით მიიკვლევდა გზას, მოცელილ ბალახში უზარმაზარ წვეთებად გაბნეულიყო ყაყაჩო, ველზე მიიწევდა ჭაბუკი, მიწა - დიდი ქალი იყო, ტკბილად ოხმეარადენილი, ქალი იყო და მწვანე კაბა ეცვა, წითელკობლება... ბალახს თიბავდნენ! წელამდე ბალახს თიბავდა ბიჭი, ბეჭებს უთვალეებდნენ ჩრდილში მიმდ-

გარი გოგონები, უჭვრიტინებდნენ... ბალახს რა - სხეუბიც თიბავდნენ, მაგრამ ეს ბიჭი, ეს ბიჭი სუუულ სხვა იყო და... ერთი მაინც, ის ერთი გოგო, ეფემია, კოჭლი, სულ თვალეებითა სჭამდა და თან თავსაფრის ბოლოს დიდი, თეთრი კბილებით ღეჭავდა - მოსწონდა ბიჭი... თავფარავენელი ჭაბუკი კი დინჯად, ღონივრად მიიწევდა ველზე, მაღალი, დაკუნთული ტანი ცელის ყოველ მოქმედისას ერთი ჩამოსხმული ფეხიდან მეორეზე მოხდენილად ირწეოდა, და გრუხა ქოჩორს უწევდა ქარი... იმ კოჭლმა გოგომ კი, იმან, ეფემიამ, ღეჭვა შეწყვიტა და მკლავები ჩამოეყარა, - თავფარავენელი ჭაბუკი შეჩერდა, გოგონებისკენ თავი შეატრიალა, ყელზე ჩამოსვდა ხელი. მერე თავადაც შემობრუნდა, გოგონებს შეხედა და ცოტათი ეხამუშა - ყველა, მას შესციციებდა. ერთი იღვა თავდახრილი, მორცხვი, უთქმელი და იმას სთხოვა:

- თებრონე, წყალი დამალევიზე, გო...
იმან კი ძლივას ახედა და ჩუმად, ვედრებით უთხრა:
- ცივ-ცივს მოგიტან, გათბებოდა და...

თავფარავენელმა ღონივრად გაიქინა თავი, თვალეებზე ჩამოშლილი გრუხა თმა მოიცვია და გაუღიმა:

- მომიტანე, გო...

ისე გაახარა... გოგომ კოკას ჩასჭიდა ხელი, მუხლიც შეაშველა და წვრილი ყელიდან სულ ხტუნვა-ხტუნვით წამოვიდა წყალი. სხეები შურით უმზერდნენ, იმან კი, კოკა რომ გამოსცალა, თავსაფარი კობტად შეისწორა, წარბზე გადაისვა ხელი - ჰეი, გზას გაუღდა:

თებრონე მიღის წყალზედა,

კოკა უღვია მხარზედა,

კობტა გოგო, გენაცვალე, ხე-ხე თებრონეო...

ორღობეში თუთა ეყარა, ბხუილით დასტრიალებდნენ ფუტკრები. გახარებული ჩვენი თებრონე წყაროსაკენ მიაბიჯებდა და ვიღაც ავეიამ, მოვისპერანგამ, მიმოიხედა და ქურდულად დაადევნა:

კარგო, მოვივალ წყალზედა,

გაკოცებ ორსავ თვალზედა,

კობტა გოგო გენაცვალე, ხე-ხე თებრონეო...

მაგრამ თებრონეს იმისი დარდი არა ჰქონდა, გაბრაზდა კიდევ - მშვილდით წარბები შეიკრა, ტუჩი აიბზუა, მაგრამ მალევე გაიღიმა - ის ბიჭი გაახსენდა, - თავფარავენელი...

თებრონემ კოკა გაავსო,

თანაც შეიღვა მხარზედა,

კობტა გოგო, გენაცვალე, ხე-ხე თებრონეო...

გახარებული, მსუბუქად მიაბიჯებდა. ერთხელაც შეიკრა კოკები, იმ მოვისპერანგას ისევ რომ ჩამოეყარა, ისე კი, თავსაფარი მიედო ტუჩზე და, გახარებული, მალულად იღიმებოდა. თავფარავენელ ჭაბუკს შორიდანვე მოჰკრა თვალი. თავი დახარა. ფრთხილად მიაბიჯებდა მოთიბულ ბალახზე, მიუახლოვდა, შედგა...

თებრონემ კოკა ჩამოღვა,

მანდილს იფარებს თავზედა,

კობტა გოგო, გენაცვალე, ხე-ხე თებრონეო...

გოგომ ორივე ხელით გაუშვირა კოკა, მაგრამ თავფარავენელმა ცელი ტარით ჩაასო მიწაში და ჩაღრმავებული ხელისგულები შეუშვირა:

- შენს გახარებას წყალი დამისხი...

თებრონემ პირი განზე იქცია და კოკა გადახარა.

მორცხვად ირჯებოდა თავფარავენელი ჭაბუკიც - მსუბუქად იპკურა პირზე წყალი - დედამისს რომ ჰკავებოდა ის დაცვარული კოკა, იცოცხლე, ის აფრუტუნდებოდა - გადაღლილი და ასურებული... მაგრამ ამ განზე პირმიქცეული გოგოსი ერიდებოდა და ფრთხილად ისკამდა ხელისგულებს ლოყაზე. თებრონეს ხომ, კითხვაც არ უნდოდა, - გული უფრთხილებდა... და თავფარავენელი წელში რომ გაიმართა და მზეს შეუშვირა სველი, წვეთებდადენილი სახე, გოგომ ერთი კი მალულად შეათვალიერა და უცებ ელეთ-მელეთმა დაუარა - თავფარავენელ ჭაბუკს ზედ ძუძუსთავზე დიდი, მწვანე, შემზარავად ალაპლაპებული ბუზი აჯდა, გოგომ შეჭვივლა და ორივე ხელი სახეზე აიფარა:

*თებრონემ კოკა გატეხა,
ცრემლი მოადგა თვალზედა,
კოხტა გოგო, გენაცვალე, ხევ-ხევ თებრონეო...*

თავფარავენელი ჭაბუკი სიბრაღულით უმზერდა დაბნეულ, გაფითრებულ გოგოს, ისე შეეცოდა, ისე შეებრაღა, ვეღარ მოითმინა და ლოყაზე

*ბიჭმა თებრონეს კოკა
იმ სოფლის შუა გზაზედა,
კოხტა გოგო, გენაცვალე, ხევ-ხევ თებრონეო.*

და ალექსილს, გაოგნებულს, ის საზარელი სიტყვებიც უთხრა:

- შენ და და მე ძმა, გოგოვ, თებრონე...

ეპპ... აი, ხო კარგად უთხრა, არა? აი, ხო გულით უთხრა, ხო სიყვარულით, საწყალ თებრონეს მაინც ერჩინა, სილა გაეწნათ... გულდაწყვეტილი, მაინც ალერსით შესცქეროდა და, რომ გამოერკვა, პირზე თავსაფარი აიკრა, მიწას დახედა და თქვა:

- კიდევ მოგიტან, არ მეზარება...
- მომიტანე, გო...

იმ თვალებანათებულმა გოგომ, ძნასთან მიმდგარმა, ეფემიამ, კოჭლმა, თავსაფრის ბოლოს ღეჭვას უმატა და თვალი გააყოლა მიმავალს -

თებრონე მიდის წყალზედა.

კოკა უდგია მხარზედა,

კოხტა გოგო, გენაცვალე, ხევ-ხევ თებრონეო...

მაგრამ გულში ისე ცუდად, ისე უსიამოდ ჩარჩა დიდი, მწვანე, ლაპლაპა ბუზი...

**ზღვის გაღმა, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა,
ზღვის გაღმა, კოშკში, ცხოვრობდა ქალი...**

ზღვის გაღმა, როგორც კი მოსაღამოვდებოდა, ერთი ავსული დედაბერი ჩაშავებული ფულუროდან თავს ქურდულად გამოყოფდა და იქაურობას ავად მოაველებდა გადმოკარკულულ თვალებს. წამსვე შეიმაღლებოდა ფულუროში, დაღამებას გატრუნული უცდიდა, მერე კი, მაგრად რომ ჩამობნელებოდა, ჯერ მოკაუჭებულ ცხვირს გამოჰყოფდა, მერე თავს, გაძვალტყავებულ ხელსაც გამოაძვრენდა, გაჭირვებით გამოფოფხდებოდა ჩაშავებული ფულუროდან - ზღვის გაღმა, ტყეში, ყოველი ღამით, ერთი ავსული დედაბერი ჩაშავებული ფულუროდან იბადებოდა. ცარიელი ძვალი და ტყავი იყო, მაგრამ დიდი მუცელი ჰქონდა, უთიმითიმებდა. უცნაური

სიარული იცოდა - კი დაძუნძულებდა, მაგრამ ისე სწრაფად, ისე მსუბუქად და უხმაუროდ... მიძუნძულებდა და გაფარჩხულთითებიანი ხელები მოეხარა. მხრებამდე აეტანა, თითქოს დასაკლავ ქათამს დასაჭერად ეპარებოდა. ჯერ იმ თავის ხეს ერთი-ორჯერ შემოუვლიდა, მოათვალიერებდა, მერე იქითკენ გასწევდა, ორი ყვითლად აბრიალებული თვალი რომ ენთო - დაბალ, მოკლე ტოტზე იმისი ორბი იჯდა, დედაბერივით კაუჭა ნისკარტი ჰქონდა, ბრჭყალები ღრმად ჩაესო გამხმარ ტოტში და ამაყად განზე იყურებოდა. შეხვედრას დიდი სიხარული ახლდა - ორბი ღონივრად გაშლიდა ვეება ფრთებს, დედაბერი კი ბრჭყალებზე გაძვალტყავებული, დაგრეხილი თითებით მიეფერებოდა, აჩურჩულდებოდა:

*ლისო, ლისო, ქარი ქრისო - ლისიმ დალაღყო,
ჩემი ორბი ფრთასა შლისო - ლისიმ დალაღყო,
ხორცი არ გინდა, ხორცი?*

როგორ არ უნდოდა - მხრებს აიწურავდა, ნისკარტზე კლანჭებს გაისვამდა. დედაბერიც საიდანდაც გამოაძვრენდა უმი ხორცის ნაჭრებს, მიუგდებდა. ორბი მიწაზე ფრთავაშლილი ხტებოდა, სისხლიან ნაჭერს კლანჭებს ჩაასობდა, ნისკარტით გლეჯდა, ძიძენდა. დედაბერი კი ირგვლივ უტრიალებდა, შიგადაშიგ ჩუმ ტაშს შემოჰკრავდა და დაჰლიდინებდა:

*ლისო, ლისო, ქარი ქრისო - ლისიმ დალაღყო,
ჩემი ორბი ხორცს ძიძენისო - ლისიმ დალაღყო,
ხორცი გიყვარს, ხომ, ხორცი?*

ორბი ხარბად იგორტნებოდა და მოზრდილ ლუკმას რომ ააგლეჯდა, თავს მაღლა სწევდა და ისე ყლაპავდა. და ერთხელაც, რომ ალალო თავი, გახევდა - უფრო ააბრიალა თვალები, ავად იმზირებოდა, საღდაც შორით... დედაბერი კი, მაშინვე მოიკუნტებოდა, თითებს სახელოში შეიმაღავდა, დამტკნარ კისერს მხრებში ჩაიძვრენდა, ფეხის წვერებზე შედგებოდა და მობუზული, ისიც კოშკისკენ იხედებოდა:

- ისევ ანთია?
თვალები ყვითლად უკაიფებდა გამწარებულ ორბს.
- ანთია არა?

**ზღვის გაღმა, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა,
ზღვის გაღმა, კოშკში, ცხოვრობდა ქალი...**

თავფარავენელი ჭაბუკი ხის დაბალ ტახტზე იწვა, ხელები ამოედო თავქვეშ. იქვე, ბუხართან, დედამისი ფუსფუსებდა - თხელი, პატარა ქალი. ახლა, ზურგშექცეულს, თამამად მისჩერებოდა - იმ ყველაზე დიდ, დედამწილურ სიყვარულს არ უხდებოდა თვალებში ცინინი. გამხდარმა ქალმაც კარგად იცოდა ეს - შვილს არასოდეს მოჰფერებია. რკინის ქალი იყო, გამრჯე - ტვირთი არ იყო ქვეყნად, იმის დაღუეულ მხრებს რომ არ გაძლო, სატკივარი არ არსებობდა ისეთი, ის რომ დაეკენესებინა, უბედობას ვერ მოიგონებდი, ის რომ აქწუნებინა, ეგ იყო - შვილი ჰყოლოდა კარგად. დედას უმზერდა თავფარავენელი, უკვირდა - რაც თავი ახსოვდა, ისიც ახსოვდა, და ჯერ მძინარე დედა არ ენახა, არც ის უნახავს, დედას ლუკმა ჩაედოს პირში, ლუკმა კი არა, ყლუპი წყალიც არ შეუსვამს მის თვალწინ

და ესენიც რომ არა, სკამზე ჩამომჯდარიც კი არ უნახავს არასოდეს დედა - დღენიადაგ ფუსფუსებდა ქალი. საცა გაივლიდა, გზად რაღაც უცხო, თბილი წესრიგი დამყარდებოდა, გამოივლიდა - ისევ იპოვინდა რაღაც საზრუნავს.

დედის რკინის ზურგს შესცქეროდა თავფარავნელი. ალბათ, როცა კერავდა, იჯდა. წყალსაც ყოველდღე სვამდა ალბათ, მაგრამ შვილს დაინახავდა თუ არა, თავისი თავისა აღარაფერი ახსენდებოდა, სულ უნდა ეტრიალნა და ეფუსფუსა... ახლაც, ბუხართან ჩაცუცქული, შეჭამანდს კაზმავდა და თავფარავნელს ასე უქმად წოლისა შერცხვა, წამოდგა. და თუმცა დედას თავი არ მოებრუნებინა, მაშინვე გამოხედა თვალის კუთხით.

- გავივლი, დედი...
- გაიარე, შვილო...

გიორგა პაპა სერზე ცხოვრობდა.

თავფარავნელმა სულ ჭენებით გადაიარა დიდი ველი და სერს რომ მიადგა, ჩამოქვეითდა. თავისი ცხენის დარდი კი არ ჰქონდა, - არა, იმას რა დაღლიდა, - გიორგა პაპასთან ერიდებოდა ცხენდაცხენ მისვლა.

გიორგა პაპა - ჯაჭვით შეკრული სიტყვების კაცი იყო.

იმ ხელნამგლიან - სატყვერიან, ხალხში მუდამ ერია რომელიმე ერთი, უცნაურად თვალებდაელამებული, ფიქრით სხვაგან წასული. ის, სწორედ ის ერთი, დაფიქრებული დაბოტებდა ტყეში, ყანაში, ფოთლებს სხვაგვარად უმშერდა, სადამოობით გახევედებოდა, რიდით ასცქეროდა ღრუბლებს და ვარსკვლავებს, და უბრალო ბალახ-ბულახი სხვებისათვის თუ არარაობა იყო, იმას უცნაურ, სიამენარევე ტკივილსა ჰკვირდა, და ამ ბუნდოვან, ძნელად გამოსათქმელ სიხარულსა და სევდას თავისი სიტყვა სჭირდებოდა, ოფლითა და წვლებით მისაგნები, სისხლჩასადგურელი, ერთი, ერთადერთი... დაფიქრებული დალაჯებდა ტყეში, ყანაში, ნამგალს სხვებით კი იქნედა, მაგრამ ფიქრით მუდამ სხვაგან იყო, დღისით, მზისით, მოიისფრო ბურანში დაიარებოდა, უცნაურ სიტყვებს შეჭიდებული, სანუკვარ ბგერებს ფათურით ეძებდა - რა ძნელი იყო იმ სიბნელეში, იმ ყალბი ფულებს ზვინში, ბაჯაღლოს პოვნა და ამოცნობა! მისი ბრწყინვა კი ისე ტკბილია...

და გონებისა და აღტაცების ბასრი ნამგალი, გიორგა პაპას ენის წვერზე დაკიდებულ, ერთადერთ სიტყვას რომ მოამკვევინებდა, გიორგა პაპა, სიხარულატანილი, აღზევებული, იმ ძვირფას სიტყვებს ლექსის მტკიცე ჯაჭვით გადააბამდა. დადიოდა და დაბუტბუტებდა, ყოვლისშემძლე იყო - მზეს მოვარესთან ასაუბრებდა, ზენა ქარს ამიერიკებდა, ვაჟკაცთ აქებდა, ადიდებდა, ღიმილიან ქალებს შესტრფოდა და ენამახვილდებოდა - ჰქე, ახალგაზრდა იყო მაშინ გიორგა პაპა:

*ნეტავი, გოგო მე და შენ
ერთადმც დაგვაწვინაო,
დაგვხურა ჩემი ნაბადი
მადლით დაუშვა წვამო,
ნეტავი, გოგო, მე და შენ
ერთმანეთს დაგვატოლაო,
რომელიც მეტი მოვიდეს
მაკრატლით გავგასწორაო.*

ფანდურზედაც დაამღერა და უფრო ძალიან მოეწონა. აღტაცებული დადიოდა ერთხანს, მაგრამ გზად სხვა ქალი შემოეყარა - სხვა თვალ-წარბი ჰქონდა, უფრო სქელი ნაწნავი... არად უღირდა იმის შემხედვარეს ის ძველი ლექსი, იფიქრა, იწვალა, იომა და ლექსიც სხვა გამოიგონა:

*შენი ქება შემომესმა,
შენი კარგი თავისა,
გაივლი და გამოივლი,
შუქი გადგა მოვარისა,
ზურგზე ნაწნავი გაყრა
სიმსხო ჩემი მკლავისა,
თმის ქვემოდან შუბლი არის
საწერელი კალმისა,
შუბლს ქვემოდან წარბები გაქვს
მოწეული ძაველისა,
აქეთ-იქით ლოყები გაქვს
საკებრები ვაშლისა,
ლოყებ შუა ტუჩები გაქვს
საკოცნელი თავლისა,
ტუჩებ შიგნით კბილები გაქვს
ბროლისა და ნათლისა,
კბილებს შიგნით... ენა არის
ჩემი გულის დარდისა.*

ფანდურზედაც დაამღერა და მართლაც ძალიან მოეწონა, კვლავ აღტაცებული დადიოდა ერთხანს, უნუგეშო სიყვარულზედ დალოცვლი სიტყვების წყალობით გამარჯვებული, მაგრამ ახლა ნამდვილ ქალს წააწყდა ერთგან... იმას სულ სხვა ეშხი ჰქონდა, სხვა ლაზათი, აწველილი მკერდი. უნებური სიამაყე და ისეთი მიხვრამოხვრა... გლეხისა იყო, დედოფალს ჰგავდა... და აგორიზებულმა გიორგა პაპამ, იმ თავის შორეულ ყმაწვილკაცობაში, ფანდური გვერდზე გადასდო და, თვალდახუჭულმა, ასე თქვა:

*ქალად ქალი ხარ ქალადი,
ჯერ კალამ მოუსობელი,
უხვი მიწა ხარ, სახნავად
ჯერ სახნის მოუღებელი,
მიწა ხარ, ყანა ყამირი,
ჯერ კორდი გაუტყველი,
სიყვარული მაქვს მე შენი
ანგარიშ მიუწვდომელი...*

სიტყვებს, ჰქეი. სიტყვებს... რა არ შეეძლოთ სიტყვებს, რას არ დაანგრევდნენ, რას არ ააშენებდნენ, რას არ უბოძებდნენ და გიორგა პაპაც იმ თავის ბასრი ნამგლით მკიდა და მკიდა, და მთელი წელიწადი ერთადერთ თვედ - მკათათვედ იწველებოდა. და მთელი მისი ცხოვრება მკათათვე იყო, იმის ლექსებს მღეროდა ხალხი, სიტყვა ახედნიებდა იმ ციურ, ფაფარაშმილ რაშებს, ჩამომენილს, შვიდგან შეკრულებს ღილითა მოვის პერანგებს უცვლიდა სიტყვა, სიტყვა მიაქროლებდა დათოვლილ მწვერვალებზე. ღრუბლებზე ანანავებდა, მზიან დღეს აავდრებდა, ავდარს - ამზიანებდა, ლოდებს მტვრად ფშენდა და გიორგა პაპა, ღონიერი, ყოვლისშემძლე, აღზევებული, უეცრად მიხვდა: მწუხარებას კიდევ შეიძლება ჰქონდეს თავი და ბოლო, სიხარულს, - არასოდეს... რაღაც მთავარი გამორჩენოდა იმის მჭრელ ნამგალს, რაღაც უფრო დიდი, მიუწვდომელი... მუხლები

რომ დაუძახუნდა, სიბერე რომ შეეპარა, მაშინდა მიხვდა, რადგან შორს, ზღვის გაღმა მკრთალად აციაგებული სინათლე შეამჩნია... სხვა დრო მოვიდა, სხვა ჟამი დადგა... გიორგა პაპას, უკბილოს, პირთ მარგალიტი ელაგა... მაგრამ სხვას ღაღადებდა ის წყნარი შუქი, მარგალიტზე ძვირფასს და უცხოს - ჯერაც უნახავს! გიორგა პაპა დაღამებს ეჭვებაშლილი უცდიდა და, ვარსკვლავების სუსტ გამოჩენისთანავე, შორეულ სარკმელში მკრთალად აციაგდებოდა ის სანეტარო შუქი, მანამდე შეუნიშნავი, მთავარი, მართლაც ნეტარი... თვალეები ამოუღამდა გაუთავებელ ყურებ-ცქერაში გიორგა პაპას, ეცრემლებოდა, არ იწმენდა კი - ცრემლებშუა უფრო ბჟუტავდა მაცდური შუქი და ასე უცნაურად ტიროდა ღამდამობით ბერეკაცი, გიორგა პაპა, დღისით კი, იმ მაღლიან, იმ უხვად დაღვრილ სინათლეში, მსხმოიარე ხეებსა და ვახს თვალს არიდებდა და, მიწას დაშტერებული, ამხრზენ ლექსებს დაფიქრებული ამბობდა:

*წარმაგალია ნათელი,
სულ მოსახვეწრად ბრწყინდება,
ბინდის ფერია სოფელი,
უფრო და უფრო ბინდდება...*

*ზღვის გაღმა, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა,
ზღვის გაღმა, კოშკში, ცხოვრობდა ქალი...*

4.

- ანთია, არა, ისევე ანთია? - ჩუმიდ სისინებდა დედაბერი.

ბრჭყალები უფრო ღრმად ესობოდნენ ტოტში, თვალეები სიძულვილით უბზინავდა ორბს. თვალმოჭუტულ დედაბერსაც სარკმლისკენ გაეფარჩხა დაგრეხილი თითები, ადგილზე ხტოდა, შორეულ ციაგს თითქოს ჩასაქრობად ეტანებოდა.

- მოდი, ჩვენც დავანთოთ ცეცხლი, - დატრიალდებოდა დედაბერი და გამხმარ ტოტებს გამალებული ჰერეფდა, - დიდი ცეცხლი დავანთოთ, ორბო, დიდი ცეცხლი!

ნაღვერდალს გაქეჩავდა, გამწარებული უბერავდა სულს, ორბიც იქვე დაფრინდებოდა და ძალუმაღ იქნევადა ფრთებს, ნაკვერჩხლებს ავი ელვარება ემატებოდა, დედაბრის სულის შებერვა ააჟრჟოლებდა მიძინებულ სიმხურვალეს, და უცებ იფეთქებდა ალი. ისედაც გამხმარი ტოტებიდან შიშინით იღვრებოდა მცირე სისოვლე, ჩუმი ტკაცუნი ისმოდა, მშრალი, დაუნდობელი ენით ილოკებოდა ცეცხლი, თამაშთამაშით ანახშიერებდა ყოველივეს, დედაბერი კი ისევე აყრიდა ფიხსა და ტოტებს, ჩაშავებული ცისკენ იზიდებოდა განათებული კვამლი, წამით ჩაფიქრებული დედაბრის სახეზეც ტკარცალებდა ცეცხლი, ახტუნავებული ჩრდილები უცხო მუქარით ელოლიავებოდნენ გატრუნულ ხეებს, ცეცხლის გარშემო ხტოდა და ბუქნავდა შავი დედაბერი:

ლისო, ლისო, ქარი ქრისო - ლისიმ დალაღეო,
ჩემი ცეცხლი იმ შუქს ღრღნისო - ლისიმ დალაღეო,

უკან მამყე, ორბო!

ცეცხლის ირგვლივ როკავდა გაძვალტყავებული, დიდმუცლიანი დედაბერი და მქნხერი, გაზინტლული თმა

ეწეწებოდა, ორბიც მოუხეშავი ხტუნვით დასდევდა, სანახევროდ ფრთაგაშლილი. დროადრო შეჩერდებოდა, ზემოთ აიღებდა თავს, განზე იყურებოდა, თვალეებრივ ალებული, და ხეებშუა გასხლეტილი ალი ზღვაზედაც მიძიმდ იწელებოდა. დედაბრის აბარბაცებული ჩრდილი ხეებისკენ მიჰქონდა კოცონს, დედაბრის ჩრდილი მთელს ტყეში იქსაქსებოდა - ერთ ხეზე რომ მისი უზარმაზარი თავი ჩანდა, მეორე ხეს გამხმარ ტოტებად გამობძოდა დაგრეხილი თითები:

უკან მამყე, ორბო!

მერე გახვედებოდა, ცეცხლს შეაცქერდებოდა, მხრებაძმე ხელეატანილი, თითებგაფარჩხული, კმაყოფილი წაიჩურჩულებდა: «კარგად ანთია...» ჩამოჯდებოდა, ფეხებს მოირთხამდა, ხელეებს მუცელზე დაილაგებდა. ნელინელ აპარებდა მზერას კოშკისკენ.

თეთრი სანთელი ციაგებდა ვიწრო სარკმელში, ჩუმიდ იწვოდა...

- ამას თუ სინათლე ჰქვია და... - ფრთხილად ბუტბუტებდა დედაბერი, - მინამ დაინახავ, თვალში წყალი ჩაგიდგება... მერედა, გინდაც დაინახო, იმასთან მისვლა არ გინდა?... ზღვა აქვთ გადასაცური, შეილოსან, ისე კი არ არის ისა... მერედა როდის - ღამით... - და გახარებული ჩაიქრიალებდა: დოლაბსაც რო ხელზე უბამენ, პა? ზღვის გადამცური, ღამითა... - და კმაყოფილი აღიღინდებოდა, - ღამითაა-ოო, დოლაბითა-ოო, ვინ მივა მაგასთან, ვინა, ა, ორბო? - და უცებ გაგულისდებოდა, - ის ბრმა როგორღა გაგეპარა, ა, შე ვერანავ, შენა!

ალი ასდიოდა გაცოფებული ორბის თვალებს, გაქვავებული იჯდა ტოტზე.

- ის ბრმა კიდევ ჯანდაბას, იმ ხელგაფუჭებულმა როგორღა გადმოსცურა, ა, ორბო? ისინი კიდევ, ისინი, გამოძვეებულიები... ისა კიდევ, ისა, პირზე დუჟი რომ ადგებოდა... ის ყასაბის ბიჭი მაინც როგორღა მიუშვი, შე ტიალო, შენა! ოხხ, შენი დედა კი ვატირე მე შენი...

გაჩირაღდებული თვალეები ახლა მიწისკენ იცქირებოდნენ - ტოტს ნისკარტით ჩაფრენოდა გამწარებული, ზურგმორაკალული ორბი.

- ან ის პატარა, ხუჭუჭა, ცქვითი... ანდა იმ წვერინას რად არ დააწინწნე ის კუშტი სახე, შე უშნო, შე მტრედო, შენა!

და გაშეშებული დედაბერი უეცარი შიშით შეაცქერდებოდა ბუმბულაშლილ ორბს, იმისი ფრთების გამწარებულ ქნევას, ავად დაღებულ ნისკარტსა და მისკენ მუქარით მიბჯენილ, ანაკვერჩხლებულ მზერას. ხელისგულებს მიწას დააბჯენდა, ფეხებს სწრაფად გამლიდა, წამოხტებოდა და მოკლე ნაბიჯით უახლოვდებოდა ორბს, მიწას იცილებდა ხელისგულებიდან, ხელეებს იფშენებდა, ხმას იტკბილებდა, იბადაგბდა:

- რა იყო ორბო, ხო არ გეწყინა, მოფერებით გაგიწყერ, მე და შენ რამ გაგვყო, ერთნი არა ვართ? ოღნავ ბაცდებოდა წყვილად აელვებული შუქი.

- დატუქსვა აღარ შეიძლება?... ჩვენში ეგრე, ორბო?

გაძვალტყავებული თითებით უკვე კლანჭებზე ეფერებოდა.

ლისო, ლისო, ქარი ქრისო - ლისიმ დალაღეო,

ჩემი ორბი ფრთებსა შლისო - ლისიმ დალალო, ხორცი არ გინდა, ორბო, ხორცი?

და სანამ ორბი ლუკმას ძიებნიდა, დედაბერი დაფიქრებული უსვამდა ხელისგულს პატარა თავზე და გულს იმხნეებდა: - ჩვენს ცეცხლზე მეტი ხალხი არ მოდის? იქ რო ერთი მივა, აქ - ათასი... ჩვენ უფრო მეტი მუშტარი გვყავს, ორბო!

მართლაც, ბევრნი ჰყავდათ. ხომალდებით იცოდნენ მისვლა, ზურგის ქარი ეხმარებოდათ, დიდი კოცონი მშვენივრად ჩანდა და ნაპირზე ისე გადმოდიოდნენ, ფეხიც არ უსველდებოდათ... და, დედაბრის კოცონს მიახლოებული, ან ცრუ სიამაყესა და სიმკაცრეს მიიტყაპნიდნენ სახეზე, ანდა ვითომ გულიანად იცინოდნენ, იმ საზარელი სიცილით, როცა თვალები სულ არ იცვლება...

- ამას კიდევ, ამასა, ამ როსიკას, - სიძულელით ჩიფიფებდა დედაბერი, - გამოუდგია ერთი დალეული სანთელი და უხმობს და უხმობს... ჰეი, ორბო, რამდენი ჩაგვიხრჩვია, ჰა?... ისე კი, - შეფიქრიანდებოდა დედაბერი, - თავისიანებზე დოლაბს რომ არ უბამდნენ ხელზე, გაგვიჭირდებოდა, მე და ჩემმა... მე და ჩემმა კოცონმა, ჰა, არა? არა, ორბო?

ყლაპვისას ღონივრად ასავსავებდა ყელს მადამლილი ფრინველი.

- ერთი გახედე, აბა, ვინმე ხომ არ მოცურავს, გახედე ერთი, ორბო...

და ორბიც მაშინვე ტოტზე აფრინდებოდა, ყელს წაიგრძელებდა, კისერაწვდილი იყურებოდა შორით... ბასრი, გამჭოლი მზერა ჰქონდა, ხეებს გზას უქცევდა, ზღვას გაჰყურებდა ორბი... მერე კისერს მხრებში ჩაიძვრებდა და მოწყენით იმზირებოდა განზე...

- არა უშავს რა, - ხორცის ახალ ნაჭერს მიუგდებდა დედაბერი, - როცა იქნება, ვინმე წამოვა...

...ღამე რომ გაბაცდებოდა, ნელა ბაცდებოდა სარკმელშიც შუქი, თავისი ფუღუროსაკენ ძუნძულით მიიჩქაროდა დედაბერი, უხვფოთლება ხეში შეიძურწებოდა ორბი, და მიმქრალი კოცონიც სუსტად, უღონოდ ხრჩოლავდა...

5.

სახეზე თუმცა არა ეტყობოდა რა, მაგრამ გაფაციცებით ათვლიერებდა გიორგა პაპა - თვალები გაელამებოდა თავფარავნელ ჭაბუკს, ტუჩზე უხილავი ჭიანჭველა გადასდიოდა. კარგად იცოდა ყოველივე გიორგა პაპამ - სიტყვებს დაეძებდა თავფარავნელი.

მშვენივრად სცნობდა თავის ჯილაგს ცრემლნადენი ბერიკაცი: თავფარავნელსაც სიტყვა აწვალებდა - იმასაც სიტყვა სჭირდა! ახლა, გიორგა პაპას ფერხითი მჯდარი, უნებურად ფიქრებში კი წასულიყო, მაგრამ სიტყვასთან ჭიდილს მაინც მარტოობა უნდოდა, უმოწმოდ შებმა... ყბა-ტუჩზე მარწუხებივით თითებშემოჭდობილი, ოთახში თუ მინდვრად დაიარებოდა, ბოლთას რომ სცემდა... სიტყვა - სანუკვარ ქალს ჰგავდა, იმასაც ჰქონდა თავისი თემოები, აზრდილი მერდი, ეკ, თვალ-წარბი და მხრები ისეთი, მაგრამ ბრძასავით უნდა შეგეცნო - გახურებული ხელისგულების მთრთოლვარე შეხებით, სიტყვა - სანუკვარ ქალს ჰგავდა და

იმასთან ერთად რა ჯანდაბის მოწმე უნდოდა, ვინ ტიალი, ოხერი - სიტყვასთან შეჭიდებულს, სიტყვაატანილს, არავეს დანახვა სურდა... მაგრამ ახლა, გიორგი პაპასთან ახლოს, სიტყვანახაზი ბერიკაცის ფერხითი მიმჯდარს, ტუჩზე უხილავი რამ ჭიანჭველა გადასდიოდა... შორეულ ციაცს გაჰყურებდა გიორგა პაპა - ეთქვა, არ ეთქვა... გაემხილა თუ... აღარ იცოდა. თვალები გაფართოებოდა ჭაბუკს, სუნთქვაშეკრული სიტყვას დაეძებდა... ეთქვა, არ ეთქვა... საღამო იდგა, გამაყურებელი, გამახვევებელი... თავფარავნელს გასუსული ათვლიერებდა გიორგა პაპა - არ ეთქვა? ეთქვა?... ჰეი, თავის ჯილაგს უთვალთვალებდა ცრემლდადენილი ბერიკაცი - მართლა კარგი ბიჭი კი ჩანდა... დინჯად, ხმამაღლა წამოიწყო ის თავისი შემზარავი ლექსი - შორიდან უკლიდა: -

*წარმაჯალია ნათელი,
სულ მოსაჩვენრად ბრწყინდება,
ბინდის ფერია სოფელი,
უფრო და უფრო ბინდდება...*

ახლოს მიუტანა სახე, თვალებში ჩახედა. სევდანარევი გაკვირვებით აჰყურებდა თავფარავნელი, ჯერ კიდევ თავისას სანახევროდ ფიქრობდა. ჯიუტად განაგრძობდა ბერიკაცი:

*რა არის ჩვენი სიცოცხლე,
ჩიტივით გაკვიფრინდება,
ჩვენს ნასახლარზე ოდესმე,
ბალახი აბიბინდება...*

ახლა დაკვირვებით უმზერდა თავფარავნელი ჭაბუკი, თავით ფეხამდე ათვლიერებდა. გიორგა პაპამ კი მხრებში ჩასჭიდა დიდი, დალაქული, ბებრული ხელები და ამაზრზენი ჩურჩულით უთხრა:

*ვარდს ჭია შესჭამს, კაცის გულს
გამოხრავს დარდის იარა,
მოვა სიკვდილი უჩინო,
ერთ წამში აგვერის იარაღს,*

და უცებ ხმას აუწია, შეაჯანჯლარა კიდევ:

*ჩვენ რას წავიღებთ იმქვეყნად!
...სხვას არა წაუღია რა...*

ცრემლდადენილი, ეჭვით ჩააცქერდა, მაგრამ თვითონვე შეკრთა - თავფარავნელსაც უკიაფებდა თვალებში შუქი, მართალია, სულიდან ამომავალი, და გიორგა პაპას ამაზრზენ ლექსს მაინცდამაინც არ დაუდარდიანებია - თავფარავნელს არაფრის წადება არ უნდოდა იმქვეყნად, თავფარავნელს ამქვეყნად სიტყვის დატოვება სურდა მხოლოდ!

ეთქვა, უნდა ეთქვა! ისევ გახედა შორეულ ციაცს გიორგა პაპამ... ჩუმად იწვოდა სანთელი თეთრი... თვალმოჭუტული ბერიკაცი თავფარავნელის მიღმა - გვიან, სიბერეში დანახული შუქისაკენ იმზირებოდა და ცრემლდადენილმა, ატირებულმა, სვენებ-სვენებით ასე თქვა:

*ზღვის გაღმა... დიდი ველია,
ა დვას, ვარდი ჰყენია.
კოჭი დვას მარმარილოსი,
წვერი ცას მიუბჯენია,*

და უცებ თვალებში ჯიუტად შეაცქერდა:

*მივა ზის ქალი ლამაზი,
თავის თმისაგან ბნელია...*

- თავის თმისაგან ბნელია? - ერთიანად აიწურა თავ-

ფარავნელი.

გიორგა პაპამ კი, ისევ გაიხედა იქითკენ, შორორს, და ჯიუტად გაიმეორა:

- თავის თმისაგან ბნელია...

რალაცას მიხვდა თავფარავნელი, ცალ მუხლს დაეყრდნო, გიორგა პაპას მზერას გააყოლა თვალი. წამოდგომა სცადა, მაგრამ სწორედ მაშინ დაინახა ის ნეტარი შუქი, ორსავე მუხლზე დაეცა... სიტყვის დედოფალი დაინახა თავფარავნელმა, წამსვე შეიცნო სიტყვის მსახურმა თავისი მბრძანებელი. ტანში ერთიანად დააზრიალა, ჟრუნატელმა აიტანა თავფარავნელი ჭაბუკი, ერთბაშად მოხიბლული,

**ზღვის გაღმა, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა,
ზღვის გაღმა, კოშკში, ცხოვრობდა ქალი...**

6.

დადიოდა სოფლად, დადიოდა.

ღამე ბაცდებოდა, დილა თენდებოდა, დღე ილეოდა, მუქდებოდა, იწრიტებოდა, დღე ღამდებოდა, იარებოდა თავფარავნელი, დაიარებოდა.

აი, რომ მოწვიმდა, რომ გადაიღებდა. და ქარი რომ წამოუბერავდა და ფოთლებიდან მცირე, ერთსულის შებერვა წვიმას რო აბკურებდა მიწას, იმასაც თავისი სახელი ერქვა... თავისი სიტყვა ჰქონდა ყოველივეს, ყველაფერს, ყველას... სოფლად დაიარებოდა შეყვარებული თავფარავნელი... კარგი იყო დილა, სისხამი, ცვრიანი, კარგი იყო შუადღე, გაჩირადნებული, მზიანი, კარგივე იყო საღამოს პირი, ძროხებ აბლავლებული, იდუმალების მომასწავლებელი და ვერაფერი შეედრებოდა თავად საღამოს, უძრავს, გახვეულს, რადგან ზღვის გაღმა, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა, სიტყვის მბრძანებელი - დიდი დედოფალი. ტალღების შხუილი ესმოდა ნაპირთან მიმდგარ ჭაბუკს, პირველი ვარსკვლავის გამოჩენისთანავე ატივიტივდებოდა შორეულ სარკმელში სუსტი სინათლე, ვერ იზიდავდა თავფარავნელს ვეება, ანტუნავებული, გიზგიზა კოცონი, შავი დედაბრის ხელით დანთებული, ციცქნა სანთლისაგან მიიღტვოდა მხოლოდ. გაბრუებული შედიოდა ღამეულ ზღვაში, ყელამდე წყალში იდგა და იდგა, საოცნებო კოშკს მიჩერებული. იმ პირველ ქალზე შეყვარებულს, ყოველივე უყვარდა, რასაც კი თვალი მისწვდებოდა, რასაც გონება გაიაზრებდა, რადგან ყოველივე სიტყვა იყო და სიტყვითვე ღამაზდებოდა, კუპრი თაფლდებოდა, თავნება ქარში ასავსავდებოდა გვიმრა, კისერწაწვდილი მამლებით ყიოდა განთიადი, რა არ ხდებოდა, რა არ იცვლებოდა და ყოველივეს თავი, სიტყვის დედოფალი, იყო - შორეული, საოცნებო ქალი, თავის თმისაგან ბნელი, თავთ კი უცხო რამ შარავანდელი ადგა - სარკმელში აციაგებული შუქი.

შავი დედაბრისკენ ხომალდით მიემგზავრებოდნენ.

ცურვას სწავლობდა თავფარავნელი - მაღალი შუქისაგან თვალაპყრობილი, ძალუმად იქნევდა მკლავებს, ტალღებს მიარღვევდა, ფეხებსა სცემდა გამუქებულ ზღვას, შხეფები ცვიოდა, ირგვლივ წყალი ღუღდა, ცვალებად ზვირთებს ღონივრად მიაპობდა თავფარავნელი, იღლებოდა, მაინც ცურავდა, ხარბად ისუნთქავდა ჰაერს, მიცურავდა, წყალში თავჩაქარგული და სუნთქვა

რომ შეეკვროდა, წამით თავს მაღლა აიღებდა და იმ უზარმაზარი ლურჯი ჰაერიდან თავის მცირე წილს მაღიანად ჩაკებდა, იღლებოდა თავფარავნელი, წვალობდა, მთვარის შუქზე აბზინებული, ფეხარეული გამოდიოდა ზღვიდან, ქვიან ნაპირზე მისავათებული დაეგებოდა და მაინც ისევ კოშკისაგან მიცოცავდა ჯიუტი, მოუღლეელი მზერა, ისევ ზღვაში შედიოდა თავფარავნელი, ფერდზე მიდებულ ლოდს ცალი ხელით ჩაბლაუჭებოდა და მხოლოდ მარჯვენათი ცურვის შეძლებას სწავლობდა, იცოდა - ცალ ხელზე დოლაბს რომ დააკრავდნენ.

შავი დედაბრისკენ ხომალდით მიემგზავრებოდნენ.

ცურვას სწავლობდა თავფარავნელი, ხმელეთზე რომ დაიარებოდა, იქაც ცურვას სწავლობდა, სიტყვებს დაეძებდა, ისევ ის ჯიუტი, უხილავი ჭიანჭველები გადასდიოდნენ ტუნზე, თითქოს თაფლი ეცხო და მართლაც, ფუტკრებთანა ჰქონდა საქმე - მაინც ფუტკრის კენას ჰგავდა გასახარელი, წამებით მიგნებული ჭეშმარიტი სიტყვა და ფუტკრის თაფლადვე, სქლად ედებოდა აჩურჩულებულ ბაგეს. «არავინ ჩანს, ორბო?» - მსუნაგად კითხულობდა შავი დედაბერი, აკლანგილ კოცონზე ნელდძვლებსა ჰყრიდა. განზე მოწყენით იმზირებოდა დედაბრის ჩიტი. «მოვა, წამოვა, აი ნახავ, ვიღაცა მართლა თუ არ წამოვა.» ჩუმად ბუტბუტებდა დედაბერი და გადმოკარგულ თვალებს გამხმარი, დაგრეხილი ხელისგულებით იჩრდილებდა - მზე სადა ჰქონდა, მაინც... გიორგა პაპა კი, დაეჭვებული, თავფარავნელს უმზერდა და გულს იკეთებდა - ჰო, უნდა მეთქვა, მეთქვა, უნდა მეთქვა, ეგების შესწვდეს... სერზე ხანდახან ისევ ერთად ისხდნენ,

თავფარავნელს შორეული კოშკისაგან მიეზვიანა შეყვარებული თვალები, გიორგა პაპა კი, დაღონებული ბერეაცა, სიტყვებს ხმადაბლა ღრღნიდა:

*ლექსო, ამოგთქომ ოხერო,
თორემ ეგება ვკვდებოდე...*

ცურვას სწავლობდა თავფარავნელი, სადღაც, გადაკარგულში, სულ ფეხით დაეხეტებოდა, ლურჯა ცხენი გაუსუქდა, თვალში აკლდათ მოხდენილი ბიჭი გოგოებს, მაღიმაღ იცქირებოდნენ იმ დიდი, აბიბინებული ველისაგან, ადრე თავფარავნელს უსაზომო, თავდავიწყებული ჭენება რომ უყვარდა:

*თვალეები ამოულამდათ
სოფლის გოგოებს ცქერითა -
როს გამოჩნდება, ნეტარა,
თავფარავნელი ფრენითა...*

და ერთხელ, მართლაც დაინახეს, მაგრამ სხვაგვარი, გამოცვლილი - თავჩაქინდრული იჯდა უნაგირზე, დინჯად მიდიოდა ცხენი. აღვირისათვის ხელი გაეშვა, მკლავებჩამოყრილი, მოხრილი იჯდა ბიჭი. თებრონე გოგომ მანდილი შეისწორა, მიმოიხედა და გულში ჩუმად თქვა:

*აქედანა და შენამდე
ვარდი მასხია ყელამდე...*

ეფემია, კი, გამწარებული, ეფემია კოჭლი, თავსაფრის ბოლოს გამალებული ღეჭავდა და, რომ ვეღარ მოითმინა, თავს რომ ვეღარ მოერია, იმ დინჯად მიმავალ ცხენს რწევით დაედევნა და იმის მოხდენილ, ფიქრებში ჩაფლულ პატრონს ასე მიაძახა:

*სიკოჭლეზე რასა მწუნობ,
განა კურდღელს მადვენებო,
შვილებსაც კარგად დაგიზრდი,
ერთს არ დაგიზიანებო,
საფეიქროს ჩაუჯუჯდები,
მაქოს გაეუძლიერებო.*

გაკვირვებით მიხედა თავფარავნელმა, უცებ ვერ იცნო, სხვაზე ფიქრობდა, ეეჰ, სულ სხვაზე, სხვისი დარდი ჰქონდა, იმას კი, ეფემიას, ცალი ხელი ლურჯას გავაზე დაედო, და გავეშებული იძახდა:

*ჩონა-მერდინებს მოგიქსოვ,
ფულებს ჩაგინხრიალებო,
ჯამ-ჭურჭელს კარგად დაგიოცებ,
თაროს დაგიკრიალებო,*

ჰყე, თავფარავნელს სულ ჯამ-ჭურჭლის დარდი არა ჰქონდა?

*ახალოს კარგად შეეკრავ,
ლილებს დაგიწკრიალებო,
პურსაც მალე გამოგიცხობ,
ჯერს არ დაგივკიანებო,
შვილებსაც თორმეტს დაგიზრდი
ერთს არ დაგიზიანებო,*

და უცებ შერცხვა, მოტყდა ეფემია და, თავდახრილმა, როგორც დაიწყო ისევე დაამთავრა:

*სიკოჭლეზე რასა მწუნობ,
განა კურდღელს მადვენებო...*

ალერსიანად, თანაგრძობით დასცქეროდა თავფარავნელი - რა ექნა, ძალიან კი ეცოდებოდა, მაგრამ სხვა უყვარდა, სულ სხვა ქალი - შორეული, თავის თმისაგან ბნელი და შარავანდელიანი... სიბრალულოთ აევსო თვალები თავჩაქინდრული ეფემიას დანახვაზე,

გული დაეწვა; ველარ მოითმინა და დეხები ფერდში ჩაასო ცხენს. ლურჯასაც სხვა რა უნდოდა, წამსვე ყალფზე შედგა, წამითვე გახევდა, მერე ისეუბა და მაშინვე ჭენებით გავარდა ველზე. ნაცნობმა ნიავემა აუწეწა გრუბა ქოჩორი თავფარავნელს, ნაცნობი ქარი აუსივლდა ყურებში, ნაცნობმა გრიგალმა თვალი მოაჭუტინა. ძველმა სიხარულმა დაუარა და გააბრუა - ამა ქვეყნისამ; ამა სოფლის მადლსა გრძნობდა თავფარავნელი - წინ ბალახოვანი ველი იყო, გაუთიბავი, მადლა ცა იყო, ცაზე მაღალი და ზურგზე შეყვარებული გოგონების ცხელ-ცხელ თვალებსა გრძნობდა, გამხნევდა, გათამამდა ბიჭი... ჩამოქვეითდა, ფეხდაფეხ მიჰყვა გაოფლილ, მზეზე ალაპლაპებულ ლურჯას, დაღლილი ბორცვზე შეფენილ სოფელს გაჰყურებდა, კარგი ეცვა და კარგი ესურა, ზაფხული იდგა, და ამა სოფლის მადლით გახარებული, ცას და ქვეყანას მადლობას უძღვნიდა:

*შენ, ჩემო დიდო იმედო,
სახლო, ნაკებო კირითა,
ტყეში მოჭრილო ისარო,
ქალაქს ნაღებო ინითა,
ცისფერო მოვის პერანგო,
შვიდგან შეკრულო ღილითა,
ცავ, წმინდა ვარსკვლავიანო,
მზევ, დაფენილო დილითა,
უკვდავებისა წყაროთ,
ნადენო ოქროს მილითა,*

*თქვენთანაც ყოფნით გამაძლო,
სიფიზილითა და ღვინითა.*

კოპწია, ჭრელაჭრულა ხმები მოისმოდა - სოფლის შუაგულში ბუზიკას უკრავდნენ. იქითკენ გაეშურა, თავის ტოლებისაკენ, წრედ შეკრულიყვნენ გოგო-ბიჭები, მხიარულად მღეროდნენ, ბუზიკასა და ტამისცემას აყოლილნი:

*ცანგალა და გოგონაო,
დალაღალე ცანგალა,
გოგონა ქალაქს წაგიდა
ყურძენი მოიტანა,*

მორცხვად მიმდგარიყო წრეში თებრონე, პირი განზე ექცია, ის აყვია მოვისპერანგა კი საცეკვაოდ უხმობდა, მკლავებგამოილილი, დროდადრო ჩაბუქნავდა კიდევ, ერთი-ორჯერ წრეს შემოუარა: აჭარხლებულ თებრონეს აქეზებდნენ, ერთმა დედაკაცმა ისიც კი უთხრა:

- სირცხვილია, ქა...

მაგრამ თებრონე თავისაზე იდგა, და თავფარავნელმა ვილაცის მხარზე ხელისგულები დაჰკრა და ისე გადახტა წრეში. ლაღად აათამამა წვივები, მხრები გაშალა, მერე ღრმა თავყვანი სცა და თებრონე გოგოც მაშინვე წრის შუაგულში გამოფარფატდა, ნაზად აიქნია გრილი მკლავები და ტაშმაც იმატა:

*ცანგალა და გოგონაო,
დალაღალე ცანგალა,
მე ყურძენი არ მაჭამა
სყდარში შეიტანაო,
ცანგალა და გოგონაო,
დალაღალე ცანგალა...*

იმ მოვისპერანგას კი გული მაინცდამაინც არ დასწყევტია. წრიდან გავიდა, განზე მიმდგარ, გათხოვილ ქალებს მიუახლოვდა, ერთერთს წამოეპარა, მიმოიხედა და შიგ ყურში უთხრა:

*ქალაუ, შენ რომ ქმარი გყავ,
მე ხისას ვავთლი ისთას...*

ლაღად ცეკვავდა თავფარავნელი, აღარაფერი ახსოვდა, სიხარულის გარდა, და, ამ მადისამშლელ სიხარულს ატანილი, ცეკვავდა და ცეკვავდა, ცასა სწვდებოდა ტაში:

*ეს ბიჭი კარგად თამაშობს,
ფეხის ფრჩხილებზე დგებაო,
ამან რომ ფეხი იტკინოს,
ნეტავ ვის დაბრალდებაო,
ცანგალა და გოგონაო,
დალაღალე ცანგალა!*

თვალდახუჭული უკრავდა ბუზიკას ეფემია, ცრემლებს ვლავავდა... თუკი სადმე ბიჭი იყო, ყველა თებრონეს შესცქეროდა, ყოველ გოგოს კი თავფარავნელზედ ეჭირა თვალი:

*ცანგალა და გოგონაო,
დალაღალე ცანგალა...*

და თავფარავნელი სწრაფად რომ შემობრუნდა, ხელლებგამოილილი, ანაზად გახევდა: სერზე იდგა გიორგა პაპა, წარბშეკრული, მისკენ იცქირებოდა. დაიბნა, მკლავები ჩამოყარა. დაკურის ხმაც პატარა ხნით შეწყდა, რადგან თვალცრემლიანმა ეფემიამ სხვას გადაულოცა ბუზიკა, და მაშინვე ისევე წინ აყეუდა თებრონე გოგოს მოვისპერანგა, და სხვას რომ არ გაეგო, ხმადაბლა,

სასწრაფოდ მიაჩუროქულა:

*კარგო, მოვივალ წყალზედა,
გაყოცებ ორსავე თვალზედა,*

კოხტა გოვო გენაცვალე ხევ-ხევ თებრონეო...

მძიმედ უახლოვდებოდა გიორგა პაპას შეცბუნებული თავფარავენელი. მკაცრად შესქეროდა ბრგე, ზორბა ბერიკაცი, ცალი თვალადან ცრემლი სდიოდა... კუმტად-დააცქერდა თავფარავენელ ჭაბუკს, და ბუხიის ჭყვიტინი რომ დაეფარა, ხმამაღლა უთხრა:

*წუთისოფელი რა არი,
ავორებული ქვა არი,
რა წაშს კი დავიბადებთ,
იქვე საფლავი მზა არი...*

და მაინც მაინც ანუგემა:

*საცა სოფელში მიხვიდე,
სუყველგან ორი გზა არი.*

გული მოეცა თავფარავენელ ჭაბუკს, კრძალვით ახედა:

- რომელი და რომელი გიორგა პაპა...

იმან კი ყავისფრად დალაქული ხელი გოგო-ბიჭები-საკენ, აჭყვირებული ბუხიისაკენ გაიშვირა და უთხრა:

- ერთი ესა...

სუნთქვა შეეკრა თავფარავენელს, აფორიაქდა:

- და მეორე, მეორე, გიორგა პაპავ?

- მეორე?

შორს იყურებოდა თვალმოჭუტული ბერიკაცი, საღამოვდებოდა:

*ზღვის გაღმა დიდი ველია,
ია დვას, ვარდი ჰფენია,
კოშკი დვას მარმარილოსი,
წვერი ცას მიუბჯენია,*

და თავფარავენელმა სიტყვა წაართვა:

შევა ზის... ქალი ლამაზი...

თავის თმისაგან ბნელია! და ისე ცხადად, ისე აშკარად გაარჩია ის, ვინც უყვარდა...

დალატსა ჰვავდა ცხენის ჭენება, ცეკვა-თამაში, ამქვეყნიური სიკეთით თრობა და შეცბუნებული, თავდახრილი იდგა შორეული კოშკის წინაშე... მაგრამ მერე, ტუნზე ისევ რომ დაესივნენ უხილავი ჭინჭვლები, ყელში გორგალი მოეჯინა, და ენისწვერზე ფუტკარის სუსხიანი კბენა რომ იგრძნო, იმასაც მიხვდა, რომ უკანსენელი იყო მისი ეს დალატი, ნაცნობმა ჟრუნტელმა დაუარა თავით-ფეხებამდე, შორეული კოშკისაკენ გაიშვირა ხელები და, თვალდახუჭულმა, თქვა:

*არ მოგეშვები, გენაცა,
სანამ არ მოძლავ, სანამდე,
ეგ შენი ფირუზის დანა
გულში რომ დამკრა ტარამდე...*

**ზღვის გაღმა, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა,
ზღვის გაღმა, კოშკში, ცხოვრობდა ქალი...**

7.

დოლაბდაკრული, მძიმედ შედიოდა ზღვაში.

ჯიუტი ცურვა უნდა ესწავლა - ადრე თუ შხეფებს ისროდა, ადრე თუ მის ირგვლივ წყალი დუღდა, ახლა-

და მიხვდა, რომ ჩუმი, ჯიუტი ცურვით თუ მიაღწევდა იმ სინათლემდე, ნეტარ დედოფალს შარავანდედად რომ ადგა... არად არგებდა ხმაურიანი, ყველასათვის თვალნათლივი ხელ-ფეხის ქნევა - კარგად იცოდა... და მისი ცურვა, ძნელი, პირდაპირი, იმ სანთლის წვასავით ჩუმი და აზიდული უნდა ყოფილიყო, და შორეული აღის მცირე ატორტმანებასავით ასწევ-დასწევდა ხანდახან ტალღა... მთვარიან ღამით, როცა მერთალ, მიყუჩებულ სოფელს ეძინა, წყლიდან მკლავს რომ ამოჰყოფდა, თითებიდან ყვითლად აციმციმებული წვეთები სცვიოდა, ერთადერთი, ჭეშმარიტი სიტყვებით იფანტებოდა ბაჯაღლო - კუპრისფერ ზღვაში... ეს იყო, ეს, რაც რომ მას სურდა, და აქა-იქ გაფანტულ მთელ მის ჯილაგსა და მოდგმას - ბაჯაღლო სიტყვა... კუპრისფერ ზღვაში... რა მძიმე იყო მრგვალი დოლაბი... დაფიქრებული უმხერდა დედა, ტახტის კიდზე ჩამომჯდარს, მოხრილს... გულდაწყვეტილნი ათვალეირებდნენ სოფლის გოგოები, გაუცხოებულსა და რაღაც გაუგებარი, იღუმალი სევდით მოსილს... დედაბრისა და იმ ორბის გამჭოლი მხერა მუდამ დასდევდა და გიორგა პაპა, ერთი, ერთადერთი იმედითა და სიხარულით შესცქეროდა - ვარგოდა ბიჭი... მერე კი, მაინც დაეჭვებული, ჩუმი აბუტბუტდებოდა ბერიკაცი: «ბევრი მტერი კი დაგვდება გზაზე... ერთი იქნები, ისინი - ბევრნი... და ნურავისი იმედი გქონდეს... გარდა თავისა, მაგრამ ეჭვი თუ შეგეპარა... რწმენა გაეიტყდა... თუ დაეჭვდები... გათავდა, მორჩა...» მაგრამ ხმამაღლა ვერ გააფრთხილებდა, ასეთი იყო წესი - თავად უნდა მიმხვდარიყო ყველა... ცურვას სწავლობდა თავფარავენელი - სანამ შუაგულ ზღვაში შეცურვას გადაწყვეტდა, სად არ გასინჯა იმ ერთი მკლავის ძალა - მკვდარ და უხვ ტბებში, მდორე და თავაწყვეტილ მდინარეებში, ძალუმაღ დატრიალებულ მორევიშიაც შეეძლო შესვლა და თავის დაღწევა, და მაინც ყველაზე მეტად ზღვის ნაპირთან ცურვა უყვარდა - მხოლოდ იქიდან მოჩანდა შუქი... და შავი დედაბრის აკლანგილი, ცას შეპოტინებული გველიც - დიდი კოცონი... მხოლოდ იმ სუსტ შუქს შესცქეროდა, იმ ჩუმ, თეთრ სანთელს...

დედაბრის ხალხიც სველდებოდა ხანდახან - ცხელ ზაფხულობით, მომცრო ღელეში. იქ, იმ თხელ წყალში, შეუძლებელი იყო ცურვა და პირზე იკუბებდნენ წვეთებს, ყელზე მოითათუნებდნენ ხელებს, ფეხისგულეებს რიგრიგობით უსვავდნენ წვიკებს და რაკი ხანდახან წონასწორობას ჰკარგავდნენ, ერთმანეთს ერთგულებას შეჰფიცავდნენ, ნეკს ნეკში ჩასჭიდებდნენ ერთურთს და ჩაჯდებოდნენ და ადგებოდნენ, ჩაჯდებოდნენ მუხლამდე წყალში და წამოდგებოდნენ.

ცურვას სწავლობდა დოლაბდაკრული თავფარავენელი.

შორს, უფრო შორს, შორით მიიწევდა ზღვაში, მერე ქვიან ნაპირზე ეგდო, ბედნიერი, დაღლილი, მისავათე-ბული, სიხარულატანილი - უფრო, უფრო შეეძლო ცურვა...

*საცა სოფელში მიხვიდე,
სუყველგან ორი გზა არი...*

კარგი იყო თავად სოფელი - მოთიბული ბალახის სუნით, დამძიმებული ვენახით, კაკლის ხის ჩრდილითა და კვამლადენილი, კირით ნაშენი სახლებით, უღრანი

ტყითა და მხედარენილი, ხასხასა მოლით, ძროხებაბ-
დავლებული, მამლებაყივლებული, განთიადიანი, გაჩი-
რადნებული, დალოცვილი, მაგრამ თავფარავნელს სხვა
გზა ერჩია, სულ სხვა რამ, ასეთი იყო მისი ხვედრი:

*შუაში არის ხმელეთი,
გარშემო დიდი ზღვა არი,*

ზღვის გაღმა კი, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა, ზღვის
გაღმა, კოშკში ცხოვრობდა ქალი და მისკენ, მხოლოდ
მისკენ იცქირებოდა დალილი ბიჭი, თავფარავნელი...

თვალი გაახილა, შემერთალი, მისკენ უცნაურად გა-
დახრილი დედის სახე ამოუტივტივდა თვალწინ. პირ-
ველად ხედავდნენ ერთიმეორეს ასეთ დაბნეულებს, შე-
შინებულებს, რაღაცა ავი სული ტრიალებდა ოთახში,
დედის დაღეული, ყოველივეს ამტანი მხრებისა და თავ-
ფარავნელის განიერი მკერდის მომრევი.

შუბლზე ხელი გადაისვა, ჯერ კიდევ ბურანიდან თავ-
დაუღწეველმა, გაოგნებული, იმ წყვეტილი ხილვების
გახსენებას ცდილობდა...

- წუხელ სიზმარი ვნახე.

ქარი სისინებდა საკვამურში, ქვაბიდან შიშინით გად-
მოიღვარა ცეცხლზე შედგმული რძე და უცებ, სასთუ-
მელთან ჩამოუჯდა შეშინებული დედა, საფეთქლებზე
შემოაჭდო ხელისგულები, და თავფარავნელმაც ჩუმად,
ვედრებით ჰკითხა:

*ალვის ხე რომ წამოიქცა,
ნეტავ, დედავ, რაო...*

ელდა ეცა რეინის ქალს, თვალები დახუჭა, თავი
გამწარებულმა გადასწია და დაიგმინა:

*შვილო, შენი ტანი არის,
ვაპ, შენ დედასაო!*

წამოიწია, იდაყვით ტახტს დაეყრდნო თავფარავნე-
ლი:

*იმას ტოტები ემტვრევა,
ნეტავ, დედავ, რაო...*

რაღაც საზარლად უხილავის, უნამუსოდ შიგ გულში
დამიხნებულის შეჩერებას ამაოდ ცდილობდა ხელის-
გულგამვერილი, თვალდახუჭული ქალი:

*შვილო, შენი მკლავებია,
ვაპ, შენ დედასაო!*

დაყოფრებული თითებით ხარბად ეფერებოდა ხელზე.
მკლავები დაებურცა თავფარავნელს, ჟრუანტელმა
დაუარა, დაზრინა, აფორიაქებული წამოჯდა ტახტზე:

*ვახს რომ ფოთლები სცვიოდა,
ნეტავ, დედავ, რაო...*

გულში მჯიდი დაირტყა დედამ, თმაში შეუცურა ათ-
როლოლებული თითები:

*შვილო შენი ქიჩორია,
ვაპ, შენ დედასაო!*

და თავფარავნელმაც ჩვილივით მიაღო მხარზე თა-
ვი:

*ეზოში რომ ძროხა ბღავის,
ნეტავ, დედავ, რაო...*

მაგრად მიიხუტა გულზე ერთადერთი შვილის თავი
გამწარებულმა, უბედურმა ქალმა;

*შვილო დედაშენი არის,
ვაპ, შენ დედასაო!*

ლისო, ლისო, ქარი ქრისო - ლისიმ დალალო,
ჩემი ორბი ფრთასა შლისო - ლისიმ დალალო,

ხორცი არ მოვენატრა, ორბო, ხორცი?

როგორ არ მოვენატრა - ხომალდით მისულებს ლე-
შის გემო დაჰკრავდათ, ის ცხელი სისხლი კი დიდხანს
აღარ უგემნია. კისერწაწვილი, ყვითლად ანთებული
თვალებით, გაფაციცებული იყურებოდა ზღვის გაღმა,
სადაც თავფარავნელი ზედ ნაპირთან იდგა და, ხალხით
გარშემორტყმული, ხალხის მიღმა, კოშკისაკენ იცქირე-
ბოდა.

კაცი, რომელიც თავის თავს «სიმართლის მთქმელ
სესია»-ს ეძახდა, ხალხის წინ გაჯგომილიყო. დოლაბი
სწორედ მას უნდა დაეკრა ხელზე თავფარავნელის-
თვის, სხვებისათვის კი ასე უნდა აეხსნა მიზეზი: «ეს
იმიტომ, რომა, ვეღარ შებედოს... თავი არ გაიფუ-
ჭოს...» მაგრამ თავფარავნელს იმისკენ არც გაუხე-
დავს, თავად დაიდო ხელზე დოლაბი, სქელი თოკი შე-
მოუჭირა, ცალი ბოლო კბილებით დაიჭირა, მეორე
ხელით კი, მარჯვენა ხელით, მაგრად მიიბა. «სიმარ-
თლის მთქმელმა სესიამ» კი, კმაყოფილება რომ დაე-
ფარა, ვითომ მწუხარედა თქვა:

- ეს გიჟი ყოფილა, ვილაცაა.

ზღვაში შეაბიჯა თავფარავნელმა, ზღვაში შეტოპა.
ღამე იდგა და არეულ ხმებში გიორგა პაპას ლოცვასდა
უგდებდა ყურს. იმ დიდ საღამოს მიხვდა თავფარავნე-
ლი, მანამდე რად არ მიცურავდა დედოფლისაკენ -
ჯერ არ იწვოდა. იმ დიდ საღამოს კი, როცა აენთო,
როცა თვითონაც კელაპტარივით მოედო ცეცხლი, უეც-
რად მოგროვილი ხალხის თვალწინ დოლაბი დაიკრა
ხელზე და, თავად ანთებული, ნეტარი შუქისაკენ გაე-
შურა.

ღამეულ ზღვაში ჯიუტად მიცურავდა თავფარავნე-
ლი. მძიმე იყო დოლაბი, შიმისმოძგერულად იხნიქებო-
და ზღვა, ძნელად მოსარევი, იღუმალი და უცნაურად
აჩურჩულებული, მაგრამ დროდადრო თავს აიღებდა და
ძალას უათევეცებდა ის ციციქნა შუქი... მკლავის ყოვე-
ლი მოჭნევისთანავე უფრო იღლებოდა, მაგრამ უფრო
მკაფიოდაც ციაგებდა ვიწრო სარემელი...

- რაღაცა უშნოდ მოცურავს, ორბო, - აწრიალდა
შავი დედაბერი და დაუცაცხანა, - კარქა გააჩაღე კო-
ცონი, ეგება ჩვენსკენ წამოჩერჩეტდეს...

თავს არ იზოგავდა თავფარავნელი, შედეგებულ ტალ-
ღებს იმ ცალი ხელით მთარღვევდა. თავნარგული მია-
პობდა უზარმაზარ ზღვას და იმ აუარება ლურჯი ჰაე-
რიდან თავის მცირედ წილს მოშიებული კბენდა, გვერდზე
ეხიდებოდა მძიმე დოლაბი... ჯიუტი ცურვა - ერთა-
დერთი, ზღვის გადამლახავი ცურვა იცოდა თავფარავ-
ნელმა... და ზიზღით გაიხედა განზე:

შავი დედაბრისაკენ ხომალდით მიემგზავრებოდნენ.

გაჩახაღებულ, ჭრელ-ჭრელი ფერებით მორთულ ხო-
მალღზე იცინოდნენ, ოღონდ იმ საზარელი სიცილით,
როცა თვალები სულ არ იცვლებდა. სასმელ-საჭმელის
სუნი მოდიოდა, ათასნაირი შემწვარ-მოხრავულის, ქა-
ლებიც ახლდათ, აკისკისებულნი, ჩასუქებულნი, დრო-
დადრო ტამისცემა იფეთქებდა, და იმ ხორხოცში ვილა-
ცამ თავფარავნელისაკენ გაიშვირა თითი და უცებ იყ-
ვირა:

- არიქათ, უშველეთ, კაცი იღუპება!...

ყველა ხომალდის დაბალ მოაჯირს მისცვივდა და
დახმარებას სთავაზობდნენ, შორიდან ხელიც კი გაუ-

წოდეს, თავფარავნელმა ჭაბუკმა კი მოიფრუა და ისევ დინჯად, ისევ ჯაბუტად მიიკვლევდა გზას.

- უშველეთ, უშველეთ, იღუპება, მერე რა, რომ გიჟია, ადამიანია ეგეცა... - ყვიროდა ვიღაც.

და თუ ვინმე ზომამზე მეტად გადმოიხრებოდა, რომელიმე მძანაფიცი მაშინვე ჩუმიდ ხელსა ჰკრავდა და ისიც ცარიელა დოლაბივით წამსვე ფსკერისკენ მიდიოდა - დღეში ნასწავლი ჭყუმპალაობით ვინ რას გახდებოდა ზღვაში... მერე ხელი ჩაიქნიეს - სახიფათო იყო მოაჯირთან დგომა და ისევ სიცოცხლისთვის გასწიეს აბრიალებული კოცონისაკენ, მარტოდ დარჩენილი თავფარავნელი კი დასასვენებლად გულადმა ამოტრიალდა და ცას რომ შესცქეროდა, ის ლექსი გაახსენდა სოფელზე თქმული:

*შენ, ჩემო დიდი იმედი,
სახლო, ნაკებო კირითა,
ტყეში მოჭრილი ისარო,
ქალაქს ნადებო ინიითა,
ცისფერო მოვის პერანგო,
შვიდვან შეკრული დილითა,
ცაჲ, წმინდა ვარსკვლავიანო,
მზეჲ, დაფენილი დილითა,
უკვდავებისა წყარო,
ნადენო ოქროს მილითა,
თქვენთანამც ყოფნით გამაძლი,
სიფხიზლითა და ღვინითა.*

სოფელზე იყო ლექსი, და კარგად იცოდა, როგორ უყვარდა, სხვებზე მეტად რომ უყვარდა სოფელი და სწორედ ამ ზედმეტმა სიყვარულმა აიძულა მზედაფენილი სოფლის დატოვება და ამ კუნაპეტ ღამეში ზღვასთან შებმა, სოფლის სიყვარული უხმობდა დედოფალთან, რომელიც თავად ირჩევდა ერთგულ მსახურებს - სოფლის დანახვის წყალობითა და გიორგა პაპას დალოცვილი ენით.

ზღვას მიაპობდა თავფარავნელი...

- ეგ რაღაც ძალიან უშნოდ მიცურავს, ორბო, - ბრანზმორეული ცახცახებდა შავი დედაბერი და, ასაფრენად გამზადებულს, ბუმბულაბურთხნილს, ნებასა რთავდა, - აბა შენ იცი, გასწი!

და ჰაერი რომ შეისუნთქა, თავი რომ ასწია, ავი ფართქუნი შემოესმა თავფარავნელს, უეცრად აბობოქრებულმა ტალღამ აიტაცა, შავი ღრუბელიც დააცხრა და ის იყო, თავში უნდა ჩაენისკარტა, დოლაბიანი ხელი ასწია და შეუძვინა. გამწარდა ორბი, ალესილი ნისკარტი რომ გაუზარა დოლაბმა და ახლა სხვა მხრიდან შემოუფრინა აფოფრილ ტალღებზე მოქანავე ჭაბუკს. მაგრამ დოლაბი დიდი იყო და გაუზარავი. მერე ჭანგებით დააფრინდა, გავეშებული ფხაჭნიდა, მაგრამ ვერაფერს გახდა - იმ მძიმე ტვირთსაც, იმ მხელად სატარებულ დოლაბსაც აღმოაჩნდა თავისი ფასი, თავისი მადლი და სიკეთე... მაინც კარგა ხანს ეომა, კარგა ხანს უტრიალა, უტრიალა, ეჯავჯგურა და ბოლოს, დაღლილი, ენაგადმოვადებული, ნისკარტგაბზარული, მორცხვად გაფრინდა დედაბრისაკენ, თვალს არიდებდა...

- ოო, შე მურდლო, შენა, - თვალეები ააკვესა შავმა დედაბერმა, - მტრედლო, მტრედლო... შენი დედა კი ვატირე მე შენი!

ორბი ტოტზე იჯდა და, გამწარებულს, ტოტში ღრმად

ჩაესო კლანჭები და გაბზარულ ნისკარტზე გრძელ, ტირიფის ფოთოლივით ენის წასმას ლამობდა, მაგრამ თვალეები ისევ სიძულვილით უკიაფებდა, ისევ მზად იყო...

ჩუმიდ იწვოდა სანთელი თეთრი. აშკარად ჩანდა სანთელი თეთრი, მაღალი კოშკი, სარკმელი ვიწრო... იმ ნაპირს, გაღმა ნაპირს - დედოფლის ნაპირს უახლოვდებოდა თავფარავნელი! ზღვის გაღმა, კოშკში ქალი ცხოვ... შავმა დედაბერმა კი, გაკაპასებულმა, გაცოფებულმა თითები გაფარჩხა და სწრაფი ტუნძულით შემოურბინა კოცონს, მერე დიდი მუცელი ცალი ხელით შეიწია, დაიხარა, მეორეთი ნაკვერჩხალი აიღო და ლოყაზე მიიღო. ისე იყო გამწარებული, ისიც კი ეგრილა და უცებ რაღაცამ გაუელვა, გადმოკარკლული თვალეები ორბს მიაპყრო, შემრიგებლურად დაიტკბო ხმა:

- ლისო, ლისო ქარი ქრისო... ვეღარ ასწრებდა სათქმელს პირდაპირ საქმეზე გადავიდა, - მოდი აქ, მოდი მხარზე დამაჯექ... - და თუმცა კოშკისათვის მძულვარე მხერა არ მოუცილებია, განზე პირმიტყეული აჩურჩულდა: - ორბო, ორბო, ჩემო, სარკმელთან აფრინდი, ფრთები გაშალე, აეფარე...

გაკვირვებული უმზერდა დედაბერს ორბი - იმის ჩიტს სარკმელთან რა ხელი ჰქონდა.

- აფრინდი-მეთქი, ფრთები გაშალე, შუქი დაფარე... - ჩურჩულებდა შავი დედაბერი, - მაგას თუ გული არ გაუტყდა, ისე რა შეაჩერებს, საცაა ნაპირზე ავა და... და გული რომ გაუტყდეს, სინათლე ვეღარ უნდა დაინახოს, გაიგე? გაიგე?... ლისო, ლისო, ქარი ქრისო, ლისიმ - დალაღეო... მიდი, ჰა, ჰაა-მეთქი, ორბო!

ფრთები გაშალა იმისმა ორბმა, მარად აკრძალული კოშკისაკენ მძიმედ გაფრინდა... ღონივრად იქნევდა ვეება ფრთეს, იმ ნეტარ, ვიწრო სარკმელს ფრთაგამლილი აეფარა და, ის საძულველი ქალი რომ არ დაენახა, განზე იქცია პატარა თავი, თანაც, რაღაცის, რატომღაც, ბუნდოვნად რცხვენოდა!

ფსკერი იგრძნო თავფარავნელმა... გაღმა ნაპირის საოცნებო ფსკერი. დაღლილი, არაქათგამოცლილი მიაბიჯებდა გულამდე წყალში. იცოდა, ღონეს რომ დაუბრუნებდა სინათლის დანახვა, მაგრამ ჯერ ისე იყო ღონემიხდილი, ერთბაშად მაღლა ახედვის თავიც აღარა ჰქონდა. ჯერ ნაპირს შეხედა, კი, კი, მართლაც ისეთი იყო, როგორსაც მოელოდა, გიორგა პაპას ნათქვამსა ჰგავდა:

*ზღვის გაღმა დიდი ველია,
ია და ვარდი ჰფენია...*

ია-იები, ვარდები იდგა! ძალა მოემატა, მუხლამდე წყალში მიაბიჯებდა. გამხნევებულმა ცოტათი შორს გაიხედა, ძლივს გადასწია მხერა:

*კოშკი დვას მარმარილოსი,
წვერი ცას მიუბჯენია...*

წვერს ჯერ ვერა, და მხოლოდ კოშკის მყარ, საიმედო დასაწყისს ხედავდა, ალბათ, მართლა მაღალი იყო, გლუვად ბზინავდა ნედლი, ურღვევი მარმარილო და, გახარებული, კოჭებადმდე წყალში ლაღად მიაბიჯებდა, და როცა უკუმიტყეული ტალღა კოჭებიდანაც კი წამით შემოეცალა... ტუნზე ნაცნობი მადლი იგრძნო:

*შიგა ზის... ქალი ლამაზი...
თავის...*

და უცებ გაშრა... აღარსად ჩანდა ნეტარი შუქი... ვიწრო სარკმლისაკენ იყურებოდა, თეთრ სანთელს დაეძებდა, დოლაბიან ხელს აფათურებდა ბნელში, მეორე ხელი, დაღლილი და ზღვაგამოვლილი, ისე დაუძმძმდა, ისე გაუხევედა...

აღარსად ჩანდა ნეტარი შუქი... და შებარბაცდა თავფარავნელი!

8.

- ლისო, ლისო, ქარი ქრისო - ლისიმ დალალო, ჰეე, ე ჩემი ორბი ხორცს ძიძგნისო - ლისიმ დალალო, ჰეე, ე მოვივიდა ხორცი, ჰა, ორბო ხორცი, ჰა?

თავფარავნელთან ჩაცუცქულიყო აქირქილებული შავი დედაბერი, თოკს დაგრეხილი თითებით ხსნიდა:

- დოლაბი არა, შავი ქვა...აბა, ვინ დაიჯერებს, ზღვის გადამცური, ჰეე, - და აღიღინდა, დოლაბითაა, ჰეე, თუ იქნებოდა... ბარელამ მოვხსნათ და იქნება... - და დოლაბი გვერდზე რომ გადააგორა, ჩაიხითხითა, - ესე უფრო მართალს არა ჰგამს?

ჭანგებით მკერდში ჩაფრენოდა თავფარავნელს ორბი, და ზედ მარცხენა ძუძუსთავიდან გამოიწილ სისხლში გაბზარულ ნისკარტს მალიძალ აწობდა...

9.

მხოლოდ სიყვარულით, მხოლოდ სიყვარულისა გამო უარყოფილ კარმიდამოში, იმ თავის შუა ეზოში დაესვენებინათ თავფარავნელი. ღობესთან ხალხი შეგროვილიყო. ხეების ჩრდილში ჯგუფ-ჯგუფად იდგნენ. ჭრილობებს ნაზად, ალერსით ჰბანდა თმაგამლილი ეფემია კოჭლი, მხრები უძიგმიგებდა მოუწულთულ თებრონეს, ის მოვისპერანგაც შორიახლოს დაეხეტებოდა. «სიმართლის მთქმელი სესიაც» მწუხარის სახით იდგა და თავს აკანტურებდა... სამფეხა სკამზე იჯდა დალუული, გამართული, უბედური ქალი...

მართლა ტიროდა ბერეკაცი, ნამდვილი ცრემლით ტიროდა ბერეკაცი, გიორგა პაპა... «ოხ, გული რომ არ გაეტეხა... ცოტა დასცლოდა!» ეზოში გაფანტულ, კანტიუნტად ატუხულ ხალხს დანისლული მხერა მოაფლო - ყველა იცოდა - სუყველას სცნობდა, და დიდი, დალაქული, ბებრული მილი ამოისვა გაცვეთილ თვალებში გიორგა პაპამ, მკაფიოდ, მძიმედ ალაპარაკდა:

თავფარავნელი ჭაბუკი

ზღვის გაღმა ქალსა ჰყვარობდა,

მანც ბაჯაღლოს იმედა სევიდანი ბერეკაცი:

ზღვა ჰქონდა წინად სავალი,

გასვლას შიგ არა ზარობდა, -

ქალი ანთებდა სანთელსა,

სანთელი კელაპტარობდა...

ისევ შორით კი იყურებოდა, მაგრამ სმენად გადაქცეულიყო დედა...

ერთი ავსული ბებერი

კაჟისთვის აესა ლამობდა,

სარკმელზე გამოდგმულ სანთელს...

ხმამაღლა ჩაახველა «სიმართლის მთქმელმა სესიამ»-მ...

კაჟი მიაწვრევს ტალღებსა,

გულ-მკერდი არა ჩქამობდა,

ცალხელით დოლაბი მიაქვს,

ცალხელით ნიავეჯარობდა -

ზღვის გაღმა ერთი სანთელი

გამოდმა კელაპტარობდა.

გიორგა პაპასკენ მიიხედა შეცბუნებულმა ეფემიამ, თავფარავნელის მკერდზე შერჩა ნაზი ხელისგული...

ლაძე ჩამოდგა წვედიადი,

უკუნ რამესა ჰვეანობდა,

შეშინებული უმზერდა გაფითრებული, კონტა გოგო, თებრონე...

ტალღა ტალღაზე ნაცემი

კაჟის ჩანთქმასა ლამობდა,

დაღკარგა ფონი, შეშტირდა...

მორევი ბობოქრობდა...

თვალები გაფართოებოდა შეძრწუნებულ დედას, და მანც ღირსეულად, მანც გამართული იჯდა სამფეხა სკამზე...

კათენდა დილა ლამაზი,

კეკლუციის თვალებს ჰვეანობდა,

წყალსა დაეხრჩო ჭაბუკი,

ზედ ზღვისა პირას ქანობდა,

ცისფერი მოვის პერანგი

ზევიდან დაჰფარფარობდა,

ლეშს დაჯდომოდა ზედ ორბი,

გულს უგლეჯავდა, ხარობდა.

სიჩუმე იდგა.

ჩუმად ქვითინებდა გოგო თებრონე, ჩუმად იხოკავდა ლოყებს გამწარებული ეფემია, ისევ ჯოუტად იყურებოდა ზღვის მიღმა რაღაცას მიმხვდარი, პატარა, რეინის ქალი. და გიორგა პაპას ახალ სიტყვას იმედით უცდიდა... მუჭაში მალულად ჩაამთქნარა მოვისპერანგამ, «სიმართლის მთქმელმა სესიამ» ფრთხილად მოინაცვლა ფეხი...

ვინ რა იცოდა, გიორგა პაპასათვის მანც რომ არ იყო დამარცხებული ეს მკერდამოჯიჯგნილი, უსულო ბიჭი... ვითომ, უსულო? და, თუმც მრავალი იმათგანი ბევრს ვერას გაუგებდა, გიორგა პაპამ მიცვალებულს თავზე დაადო ხელი და, დედის იმედად, ხმადაბლა უთხრა:

საცა სოფელში მიხვიდე,

სუყველგან ორი გზა არი...

ზღვის გაღმა, კოშკში, ქალი ცხოვრობდა,

ზღვის გაღმა, კოშკში, ცხოვრობდა ქალი...

გადაჭრილ კუნძზე ჩამომჯდარიყო, მუცელზე დაეღაგებინა ხელები... და, თუმცა რატომღაც უგუნებოდ იყო შავი დედაბერი, თავის ჩიტს მანც ყასიდად, ნაძაღადევი მხიარულებით დაეკითხა:

- კარგი იყო, ორბო, ჰა, ორბო, ხორცი?

ტირიფის ფოთოლივით ვიწრო, გრძელი ენით აილოკა კმაყოფილმა ორბმა კლანჭებზე შერჩენილი წვეთები...

... მანც ანთია სანთელი თეთრი.

მუდამ ანთია სანთელი თეთრი, მისი ჩუმი წვა - ამაღლება...

**ამ მოთხრობას ვუძღვნი გლეხაცობას -
ქართული ხალხური პოეზიის ავტორს.**

1972 წ.

გურამ დოჩანაშვილი

სიტყვის ყოველი გაჟღერება რჩება სამყაროში. რჩება და იწერება ჩვენს გულში და, თუ ადამიანს სიტყვა სულში გაეფსკვნა და «ლექსით ჰყრობილ» იქმნა, პოეტის ჯიშისაა.

პოეტი გულისა და გონების ერთობაა. საკმარისია ოდნავ მაინც შეგეპაროს «განსწავლულობის სიამაყე», რომ ყველაფერი პედანტიზმის შემბოჭველ ჩარჩოებში მოექცეს და მაღალი ხელოვნების მაღლი დაკარგოს.

მერამდენედ ვკითხულობ შენს სევდიან ლექსებს და გული მწყდება, რომ მათ სკოლაში არ ასწავლიან ბავშვებს.

ისეთი შედეგები, როგორცაა «სანთელი» და «ო, დედოფალო!», ნებისმიერ ანთოლოგიას დაამშვენებდა.

«შენ სანთელი ხარ, სუსტი, უბრალო, მაგრამ რამდენი კვნესა ვიგრძენია შენ საქართველოს ჭირისუფალო ბედნიერი ხარ, წვა შევიძლია!»

«ციურ ცდომილს» მიმსგავსებული «სუსტი სანთელი» «წყვიდადის შემანგრეველი ძალაა». მასზე დიდი ჭირისუფალი არ ჰყოლია მამულს. სანთელივით სულმა შემოგვინახა "ეს საქართველო"

განა მცირედნი ჩაიწუნენ ჩვენს წინ, გადმოსცეს სითბო, დატოვეს შუქი, დატოვეს ლოცვა და თავგანწირვა. დატოვეს მაგალითიც იმისა, რომ თუ დიდ ღამეში არ ანათებ, ბნელს ვერ დაამარცხებ. პარპალებს შუქი და ნათელი დგება დედამიწიდან. სიცოცხლე თავად ხომ წვაა, ბნელთან ჭიდილია და სიყვარულით დროში გამოვლენილი ძალისხმევაა.

მისტერიამდე ამაღლებული სიყვარულის გამხელაა სტროფი:

«შენ ხარ მაღალი ჯვარი გვეუთის, მე კი, დაღლილი ბერის თითები».

იკვთება ჯვარი და იმ ბერის პირჯვრის გამოსასახად შემართული ხელის მტევანი, რომელზეც თვითოეულ ძარღვს, თვითოეულ ნერვს, თითოეულ სახსარს დაითვლის კაცი.

მართლაც, რა ცვილისფერია ნამარხულევი, მილეული, მაგრამ გაუტყეხელი, ლოცვად დამდგარი სამშობლოს ერთი სულიერი მეაბჯრის მარჯვენა? ხორცისგან დაუძღურებულ სულს ცვლის განსულიერებული ხორცი.

... და ისმის ცით საგალობელი. მოაქვს ნიავს ჰამლეტ გონაშვილის ამო გალობა.

ერის სულიერი არსი ფენომენი ერთ ადამიანში იყრის თავს და ეს ადამიანი წარმოაჩენს მას მთლიანად.

«იქნებ ე მაგ ყელს ერთად ხატავდნენ ბექა და ბეშქენ ოპიზარები».

ატირეთ წვიმები

რამ შემქმნა ადამიანად, რატომ არ მოვედ წვიმად! (ვაჟა)

ბალახებს თვალები სავეს აქვთ ცრემლებით, მინდორი ირწყევა მოციხფრო მძივებით. ღრუბლები მოჩანან ვით შორი მდევრები, ვით შურისძიება...

თვლემს უცხო ქარებით ნაგვემი სამყარო, ზეციდან ნაღველი ჩამოდის ფიფქებად, დაცემულ ნისლეუბში დაბობდავს აყალო,

ჰამლეტ გონაშვილი ქართული მითოსის ახალი ეტაპის გმირია. თუ, დიდ გალაკტიონში ლექსი ჩაიჭურა, ფიროსმანში - ფერი, ჰამლეტის ყელი ლერწამია, ქართულ ხმოვანებას რომ კრებს. ის ნებისმიერი უცხოელისთვის იქნება ნიმუში, თუ ვით გალობენ საქართველოში და როგორ დარდობენ და იღბენენ სიმღერით.

შენი, აღმოჩენაა, რვა საუკუნოვან შუალედში არსებული ერთი მუდმივა-ბექა, ბეშქენი და გონაშვილი. დახატე ყელი, რომლის ძერწვაში თითქოს მთელი საქართველო მონაწილეობდა.

მისი ხმა დღესაც «განაღვიძებს მძინართა» და უკვდავებაში გადააქვს ის, რაც დროისა და სივრცის უსასრულობისათვის არის განუთვნილი.

ხდება დიდი შეხვედრა, სადაც ლექსი იქცევა სიმღერად, სიმღერა ლექსად. «პირველთაგან იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იყო ღმრთისა თანა და ღმერთი იყო სიტყვა იგი». მრავალჯერადი სახეცვლილებით საუკუნეების მანძილზე მიიკვლევა გზას სული უმდაბლესიდან უხენესამდე. ადამიანი სიტყვაში დაეძებდა სიცოცხლის გამართლებას. ერთვოდა რა უფლის მიერ სამყაროს პიროვნულით, იქცეოდა **«ხატად მისად»** თავადაც უწყვი, კარგად უწყვი, რომ მგოსანი თავისუფლების სიმბოლოა და თუ მონად კვდება, კარგავს პოეტის დანიშნულებას. არსებობა-მოვალეობის ყოველი წამი ისვენება განცდაში:

«პოეტი მეფედ დაბადებული, ცოდვაა როცა მონად მოკვდება».

მონობა ვილაცის ქვეშ ყოფნას ნიშნავს. წუთისოფლის საამენია ადამიანში თავკერძობას რომ ბადებს. თავკერძობიდან მონობამდე კი ერთი ნაბიჯია.

ეს სიწრფელ-სიმართლის გაუვარგისებ-გაცულებაა. ადამიანის ფუნქციის ვერზიდვაა.

მონობაა, როცა კაცი საუთარი დიდების ტყვე ხარ. მონობაა, როდესაც შენს გვერდით შენზე ნიჭით აღმატებულს ვერ ამჩნევ. მონობაა, როდესაც «უჯიშო და უფესო» ლიტერატურას შემოქმედებად ასაღებ და აუფასურებ ყველაფერს ღვთის თვალში. შენ ბედნიერ ვარსკვლავზე ხარ დაბადებული რომ ამ ბედს ასცდი, ასცდი, რადგან მოყვასისთვის ტანჯვა შენთვის სულიერი ნეტარება და ვერა განძზე ვერ ცვლი მას. «და ვიცი ტანჯვა მიახლოვდება».

შენი შემოქმედება იზიარებს შენს სვეს. დაე, დიდხანს იცავდნენ «სამშობლოს როგორც მეციხოვნენი» შენი ლეგაჩოხიანი ლექსები.

ერეკლე საღლიანი

ეს ვის ეფიქრება?!
აქ ყოველ ცისმარე ანთია კანდელი,
მიბნედილ სხივებსაც ემტვრევათ წვივები,
მოკვდები? ნუ შიმობთ, არ მინდა სანთელი,
ატირეთ წვიმები...

* * *

დაობლდნენ ჩემი ბედის
მერცხლები
არ ვიყო ქვეყნად მეტის
მიხოვნელი,
ოღონდ სამშობლოს ჩემი ლექსები,
იცავდნენ, როგორც მეციხოვნენი!

პოეტი დედას

რად გამიმეტე ასე დედილო,
 ვით განიზრახე ჩემი ღალატი,
 სირცხვილით ვის გსურს გააგებინო
 რომ შვილს ჩააცვი მგონის ხალათი.
 შენ ცისფერ ეტლებს მიმეც მსახურად,
 მიფრთხობენ სიზმრებს შლევა ქარები
 მე თავზე ეკლის ჯილა მახურავს
 და შეშლილს მიგავს ხშირად თვალები.
 რად გამიმეტე ასე დედილო,
 ჩემგან რა წყენა მოგაგონდება,
 ჩემს ტვინში ახლაც ლექსი ნებივრობს
 და ვიცი, ტანჯვა მიახლოვდება.
 რად გამიმეტე ასე, დედილო,
 მოგეცა ჩემთვის ნიჭი მეგუთნის,
 იცი, თუ არა დედავ, დედილო,
 რომ თავი ჩემი მე არ მეკუთვნის;
 რომ ლექსს დავეყვარ უმისამართოდ,
 ავეკრივარ ქალაქს მზერადადლილი,
 რომ ეს ცხოვრება მე ვერ გამათბობს
 და მომკლავს სადღაც ქუჩის ძაღლივით.
 რად გამიმეტე ასე დედილო,
 ვით განიზრახე ჩემი ღალატი,
 სირცხვილით ვის გსურს გააგებინო,
 რომ შვილს ჩამაცვი მგონის ხალათი.

უფრო რადიკალი

ჭარბადი

*შეგონება
 შეგონება შეგონება
 დედას ჩემს მხარეში
 და მათგანაც მკვლარს მესმის ვიხსენებ...*

ო, დედოფალო!

გარეთ ქარია...
 ხორშაყნი ჰქრია,
 ევლება სენაკს ნათლისღებანი.
 ო, დედოფალო!
 სხეული გტკივა
 თუ ცოდვის შეილთა შეცოდებანი?!
 ...ვიწრო სენაკში შუქად კიაფობ,
 ამაყობ კიდეც გულის წიაღში.
 ფეხმორთხმით ზის და
 მოსთქვამს იაკობ:
 - ტანჯვას მოგაწევს ხვალ პიტიახში!..
 ო, დედოფალო,
 უარყავ რწმენა! -
 კვლავ ჩაგქრქილებს მარტვილს სატანა,
 ...და წუთით თითქოს დაგეხმო სმენა -
 უბრძანებ სხეულს მეტის ატანას...
 ო, დედოფალო!
 იცვალენ მხარი,
 თორემ დაწყლულდნენ უფრო წყლულები.
 დასთმე სასახლე და შმაგი ქმარი -
 ვითა ბრჭყვიალა სამკაულები...
 გარეთ ქარია...
 ხორშაყნი ჰქრია,
 ევლება სენაკს ნათლისღებანი.
 ო, დედოფალო!
 სხეული გტკივა
 თუ ცოდვის შეილთა შეცოდებანი?!

**თითქოს ბგერებით ტადარს ხატავდი
 ჰამლეტ გონაშვილს**

შენ წამოიწყე - «დაიგვიანეს»
 და შუბლზე დაჩნდნენ ოშკის ბზარები,
 იქნებ, ე, მაგ ყელს ერთად ხატავდნენ -
 ბექა და ბეშქენ ოპიზარები.
 კროლოდნენ შენი ხმის მინანქარები,
 როგორც ჩანჩქერი კლიდან ვარდნილი.
 და არწივეული შენი თვალებით -
 მეხატებოდა წინ ავთანდილი...
 ...ძღეროდი, რაღაც სულ სხვა თილისმით,
 თითქოს ბგერებით ტადარს ხატავდი,
 თავზე გეხურა ზეცა თბილისის,
 რომლის მიწაზეც ამოთავთავი.
 დაიგვიანეს, მაგრამ სალამურს
 ყური მოჰკრეს და აღარ დარდობენ
 და ის პატარა მწვემსი ბიჭები
 მთებში ვეფხვივით დანავარდობენ.
 შენ წამოიწყე «დაიგვიანეს»
 და შუბლზე გაჩნდნენ ოშკის ბზარები,
 იქნებ, ე, მაგ ყელს ერთად ხატავდნენ -
 ბექა და ბეშქენ ოპიზარები.

* * *

ეს მერამდენედ
 მოვწყდი სამყაროს,
 საით წასულა
 ჩემი ამქარი,
 ჩვენ ან სივდილმა
 უნდა გაგვყაროს
 ან შეგვარიგებს
 ამაყი ქნარი...
 თორემ ეს სული -
 ვით მთებს ენგური -
 მემსხვრევა მკერდზე
 და არ ოკდება.
 პოეტი მეფედ
 დაბადებული -
 ცოდვას, როცა
 მონად მოკვდება.

* * *

**იპოდრომიდან კვიცები გამოიპარნენ
 გვიან ღამით და ცაში ავდრის სუნი
 ტრიალებდა...**

ღამე ანთო თეთრი კვიცებით, -
 როს ციდან ცრემლის გუბე დაგორდა.
 ფაფარაყრილნი, ასე მკვირცხლები,
 საით გარბოდნენ რა მოაგონდათ?!
 იქნებ ესიხმრათ მთები, ვინ იცის,
 წარსული ხილვით გადაიმტკერეს
 ანდა, მობეზრდათ მთვარე თბილისის
 და ქვაფენილზე ფლოქკებს იმტვრევენ...

ამიერიდან

ცეკლიდან «ყინულის ქალაქი»

ამიერიდან მე შენ გეკუთვნი,
 გადამავიწყდა ძველი მითები.
 შენ ხარ მაღალი ჯვარი გეგუთის,
 მე კი - დაღლილი ბერის თითები.
 და როგორც მიწა ლტოლვილთ მიუტევთ,
 ნუ გაგაოცებს ჩემი იერი
 შენ ამაყი ხარ ვით სიჯიუტე
 მე ვით სიმორცხვე ვარ თვინიერი.
 ... აჰა, მორჩილი მონის კისერი,
 აღზევებულა ჩემი ქალაქი,
 ისევ და ისევ შენ თუ მიშველი
 ცოცხლობდეს ჩემი ძვალთშესალაგი
 ამიერიდან მე შენ გეკუთვნი,
 გადამავიწყდა ძველი მითები
 შენ ხარ მაღალი ჯვარი გეგუთის,
 მე კი - დაღლილი ბერის თითები...

მთაწმინდაზე ნისლს ეძინა,
 ქაშვეთიდან ღამის ბინდი ეყარა.
 გაიავდრდა - შენ გეწყინა -
 მტკვარს გაჰქონდა თბილისიდან ქვეყანა.
 მთების ლანდმა მთვარე შორით გაიტაცა,
 თუ მეტეხთან მიაძახვრია ტიალად,
 გაგახსენდა შენი ჯვარცმა
 და წაქცეულს ტანში გაგაჟრიალა...
 მერე მთვარეს ირემივით დაეძებდი,
 შენი ცრემლით ცა ათასჯერ გაწვიმდა,
 მთაწმინდაზე ნისლს ეძინა
 და მთვარეზე არ ფიქრობდა მთაწმინდა...

სანჩო პანსას დიალოგი ძაღლთან

(1979)

შენი ცხოვრება ჩემს ცხოვრებას
 მაგონებს, ძაღლო,
 მეც შენებრ ვფხიზლობ, ერთგული ვარ პატრონის ჩემის,
 გაჩენის დღიდან უბედობას ორივე ვნაღვლობთ
 და ერთი გზა გვაქვს სიცოცხლისა
 თუ თავის რჩენის.
 ყოფამ ძაღლურმა შენ გასწავლა
 ქიციანი კულის
 რა ჰქნა, გახარბებს საცოდავი, -
 ულუფა მსუყე
 ბევრჯერ გამხდარხარ უნებლიედ
 მზრახველი ქურდის
 და ვხვდები ასე გამწარებით
 მთვარეს რად უყეფ.
 მე ვიცი, ძაღლო, გტანჯავს შენი -
 ძაღლური ხვედრი,
 თუმცა ერთნაირად ერთგული ხარ -
 მონის და მეფის
 მაგრამ შენ ჩემზე
 ბედნიერი ხარ, მშურს და გყვედრი,
 რადგან შენ კიდევ შეგრჩენია
 უფლება ყეფის.

სანთელი

შენ ციური ხარ, სუსტი, ცდომილი,
 ო, პაწაწინა თაფლის სანთელი,
 გყოლია მრევლი ხელაპყრობილი,
 შენ შეგინახავს ეს საქართველო.

ჩამოგიქროლებს სული ტაძართა
 და ეგ სიწმინდე გასაკვირია.
 ბევრჯერ მომხდურმა ცრემლი წაგართვა,
 ბევრჯერ დაღვრილხარ, და გიტირია.

შენ სანთელი ხარ, სუსტი, უბრალო,
 მაგრამ რამდენი კენესა გიგრძენია,
 შენ საქართველოს ჭირისუფალო,
 ბედნიერი ხარ, წვა შეგიძლია...

საუბარი პაპასთან

ვსაუბრობთ დიდ ხანს
და მედარდება
სულს კი აწვალვებს -
სიცოცხლის ნუკვა
და პაპის ხელვებს -
დავყურებ კრძალვით,
ვით საქართველოს პირვანდელ რუქას...

ნაკადული

შენი ბედი ენატრება ოკეანეს,
ენარბება შენი სიპატარავე,
გემი არ ჩანს, კაპიტანი იგვიანებს,
მღვრიე ტალღებს სევდა მიაქანავებს.

ქარიშხალი იმეორებს ნაცნობ ბოდვებს,
ცეცხლს აკვებს ცა უძილო ღამეში,
ოკეანე დილით ითვლის ახალ ცოდვებს,
მკერდს უკაწრავს ქარბორიას თარეში.

შენ კი გქვია პაწაწინა, მშვიდი წყალი,
არც არასდროს გინატრია დიდობა,
შენ არ გტანჯავს, დაბრუნდება კაპიტანი?
შენ ნაპირებს აწერია მშვიდობა...

ივანე მაჩაბელს

იქნებ მტკვართან დასცდა ფეხი ვინ იცის,
როცა მთვარე ქართლის მთა ველს ქარგავდა,
რა ჯანდაბამ დააძინა თბილისი,
არ იცოდა რა დიდებას ჰკარგავდა?!
თუ მთაწმინდამ დაიშურა ნიავეი,
ვერ უკოცნა შუბლი დასადაფნავეი,
რა ყოფილა ბედი ოხერტიალი -
არ აღირსა სამშობლოში საფლავეი!
იქნებ ღამით ქართლის მთებიც კენესოდნენ,
როცა თვალი გასაქცევად ეჭირა,
რად უყვარდა საქართველო ესოდენ -
გოჯ მიწაშიც ქართველს არ შეეცილა...
... და მამულის შეკრთა მიწა - მტკივანი,
მისი ხვედრი მწარე სევდად დარჩა ერს,
საქართველო და მთაწმინდის ნიავეი
დღესაც ეძებს კვალდაკარგულ მაჩაბელს.

გოგლაური

გეხვეოდი, ლამის ტრფობამ დაგახრჩო,
ტყეში შურთხმა თუ დააფრთხო მთვარე,
ივრის პირას ვკრიფვთ თეთრი ყაყაო
და გომბორზე გავათიეთ ღამე.
ტანზე იის სამოსელი გემოსა,
ფერხთ გეფინა ძოწეულის ფარჩა,
ვით ალღუმში გამარჯვებულ ცხენოსანს
არ მელოდა სიყვარულის ჯვარცმა.

გზათ მიმავალი მტერი გადაგვეყარა,
რა ყოფილა, ეჰ, მუხთალი ბედი,
გაგიტაცეს და წამართვეს ქვეყანა,
მეც გადმომწვდნენ გამიჩხეს მკერდი.
გული მოკვდა... ნეტავ ვინ გამიმეტა,
ვისი საყდრის გახვევია მრეველი.
შორს მიმავალს არ მიჰყვება იმედად?
მხოლოდ წყვილი მარტოობის ცრემლი...

* * *

შენს სუნთქვასთან ჩამეძინა,
გაზაფხულზე აგიფეთქდა ხეხილი,
როგორც ტაძარს მაწვიმს წვიმა,
მე ჯვარი ვარ მცხეთას გადაჩხილი.
შემოდგომა მენატრება
და ნოემბრის ალღეწილი ქარები,
ტყეში მთვარე დაენთება,
მთვარის შუქზე მარწყვს დაკრეფენ ქალები.
მთას გადაველ და არაგვში ჩავიძირე,
სევდა მელავდა მარტოეულს ფშანებთან,
გადამჩხეს, გავივირვე,
ტანჯვით მივწექ დარიალის კარებთან.
მოლაღატე შენ არ გერქვა,
მე მტკიოდა დაჩხილი სხეული.
მერე დაღლილს ჩამეძინა,
შორს კიოდა ჭოტი ბოროტეული...

* * *

თუ მოწყდი მიწას, შენი გულის
ხმაური მიწყდა,
სიცოცხლე შენი წამიერი რომც
იყოს ვინძლო,
არა ხარ მკვდარი, თუ უდროო
სიკვილი შენი,
დედის, ცოლის და შვილის გარდა
ვიღაცამ იგრძნო.

მარიკა ჩიქოვანს

ის დადიოდა სხვაგვარ ოცნებით
და სხვა ფიქრებით იყო მოცული.
თუ შენიშნავდნენ სადმე მგოსნები,
იტყოდნენ - მოდის პოეტის ცოლი.
მან არ იცოდა ღალატი ფიქრთან,
და შესძლო მზერა ჩამქრალ თვალებით,
მისთვის სხვა იყო ზეცა და მიწა,
ჰქონდა წუხილიც შეუდარები.
...და ერთხელ, როცა რაღაც ტიალად
დაადგა თავზე სულეთის ქორი,
ის მოკვდა როგორც ქალი კი არა,
ის მოკვდა, როგორც პოეტის ცოლი...

განდობა

ბერის ფერხითი სმენადქცეული მორჩილი იჯდა და მის გაკვეთილს ისმენდა...

ბნელი ძალები გაუცნობიერებლად ერთიანობას ემსახურებიან. სიკეთის ამ საპირისპირო საწყისს განსაკუთრებით ძლიერი ნაპერწკლის შექმნა შეუძლია. რა მნიშვნელობა აქვს იმას, ურო, რომელიც დარტყმისას ნაპერწკლებს გადმოყრის, თეთრი იქნება თუ შავი? და რადგან თეთრი ურო - სიკეთე თითქმის არ არსებობს, გამოვიყენოთ შავი. ცხოვრებაში ადამიანად უნდა დარჩე, ადამიანური წესით უნდა განვლო გზა. ადამიანობა კი გასწავლის, რომ ყოველგვარ მდგომარეობაში შესაძლებელია დიად მოძრაობათა დაკავშირება, ბოროტების სიკეთედ ქცევა. დაეყრდენი ბოროტებას და სიკეთის წყაროდ გადააქციე. ასე მასწავლიდა მოძღვარი და მაგალითად ამისა წარმომიდგინა ლოტოსი.

- შეხედე ლოტოსს! იგი წმინდაა - ირგვლივ ბინძური ჭაობია;
- განსაცვიფრებლად სურნელოვანი, - ჭაობი მყრალი;
- თეთრი, ქათქათა - ირგვლივ ტალახიანი წუშპე; ნექტარზე ფუტკარს იზიდავს, - ირგვლივ სისხლის მსმელი კოლო ღრუბელივით ირევა...

სიცოცხლეში ადამიანად უნდა დარჩე. ადამიანის წესით უნდა განვლო სავალი და ლოტოსის თვისებები შეიძინო...

და მეც სიწმინდითა და სიმართლით დავიწყე ჩემი ხალხისადმი სამსახური, მაგრამ ვერ გავუგე ჩემს მასწავლებელს, ბოლომდე ვერ ჩავწვდი მის ნათქვამს და მარტო ქველმოქმედებამ კინაღამ დამღუპა. ხალხი ეშმაკია, ჩემთან დამოკიდებულება მთლიანად ეშმაკობაზე ააგო, სიცრუეს საზღვარი აღარ ჰქონდა, თამაში საზიზღრობამდე მივიდა:

- ღარიბი პირფერულად ცრუობდა; თანამდებობის პირმა პატივისცემა ამაყად მოიხდინა;
- მდიდარმა წუწუნნი დაიწყო, - ღმერთი მოგცემსო... ისე მექცეოდნენ, თითქოს მაწონს ვთავაზობდი და თვითონ მდიდარი, წუნია მყიდველები იყვნენ... მე ოკეანე შევთავაზე. ზიზღით მოსინჯეს ერთი კოვზი, ბორკილები დაუქმსხვრიე და დამონება დამიპირეს. შხამიანი მორიელი გრძნეულად გადაუქციე, ვასწავლე ფრენა სამყაროსა ზედა. იმათ კი მორიელივით დამგესლეს, გველივით მისისინებდნენ, და თვალების ამოკორტნა დამიპირეს.

მათ დარბაზებში დავედი, - ჩემი სიღარიბე მიმანიშნეს. სიუხვეზე ვესაუბრებოდი - დაინახეს ჩემი შიშლი და მოწყვლედ დამაპურეს. თვალები დავხუჭე

მათ სიცრუეზე და მართლაც ეგონათ, რომ უცოდველნი იყვნენ და გაამაყდნენ კიდევ.

უშეღავათო ბრძოლას ვქადაგებდი ბედისწერასთან შერკინებისას და ისე გაზარმაცდნენ, რომ თავიანთი ბედისწერაც მთლიანად ჩემს მხრებზე გადმოიტანეს.

განახე მარადიულობა 29 წლის შემდეგ, - უსასრულობასთან 29 წელი წამია-თქო და 29 წლის წამება ნამეტანი მოქრვენათ და ეხლავე გვინდაო.

დადიან დედამიწაზე აჩრდილები, გასატანებული ღვთის შვილები, სნეულნი სიმანხინჯისა და არასრულყოფილების მატარებელნი. რაც მეტად ეცემიან, მეტადვე მოსწონთ თავიანთი თავი, რამეთუ სიმანხინჯემ სილამაზე შეანაცვლა და თავყვანისცემის საგნად გადაიქცა. რაც უფრო აშკარა ხდებოდა სილამაზის, სრულყოფილების და სულის სიმაღლის აუცილებლობა, მით უფრო მატულობდა შეურაცხყოფა, როგორც სიმაღლისა და სიმანხინჯის ფარდა.

მე კი მაინც ვთესავდი და ვთესავ სიკეთეს, რადგან ბრძნულია კანონი უფლისა, - მაძიებელი თვითონ იპოვის, რადგან უფალი მიიყვანს განძთან და მას, ვინც არ ეძებს, გადაატარებს სამყაროს საგანძურზე ისე, რომ ვერაფერს შეიტყობს დაკარგული, შესაძლო ბედნიერების შესახებ.

რაც უფრო ვსრულყოფდი სულს, მით უფრო აშკარად ვგრძნობდი მიწიერი ცხოვრებისაგან ტანჯვის აუცილებლობას.

საკუთარი თავის შობა, საკუთარი აკვნის დარწვევა, მშობიარობის ტკივილის ატანა და უძილო ღამეები, საკუთარ აკვნთან. საკუთარივე თავისთვის ნამღერი იავნანა სიგიჟედ მიიღეს და გამექცნენ...

მრავალი, მრავალი მწარე ნაღველი ვიგემე და ალბათ, ვიგემებ კიდევ. ვიდრე მე-ნ რასა დამკვიდრდება დედამიწაზე და ჩემს ძმებთან ერთად ძეობას ვიხეიძებო.

დადიან დედამიწაზე აჩრდილები, გასატანებული ღვთის შვილები. სნეულნი, სიმანხინჯისა და არასრულყოფილების მატარებელნი. რაც დაბლა ეცემიან, მით მეტად მოსწონთ საკუთარი თავი, რამეთუ სიმანხინჯემ სილამაზე შეანაცვლა და თავყვანისცემის საგნად გადაიქცა.

დიდი ნგრევაა შენს ნაკვალევზე, მთლიანად იცვლება სიცოცხლის ელფერი და რაღაა იგი სიკეთე, თუკი ამდენი უნდა დაინგრესო და ერთის მორჩინას ესოდენ დიდი მსხვერპლშეწირვა ესაჭიროებაო. მაგრამ დაავიწყდათ, რომ თუ შემოქმედი მოსულა ოდესმე, მას უპირველესად ნგრევა მოუტანია, რადგან სხვაგვარად გარდაქმნა შეუძლებელია. ასეთია კვალი შემოქმედისა დედამიწაზე

სულიერი გაცემა ყოველ გაცემაზე შეუდარებ-

ლად მეტია და ულევო, ურიცხვი გავეცი და სილატაკი-სა და შიმშილისათვის გამწირეს.

იერარქია - სამყაროს არსია, საკუთარი ადგილის ბუნებრივ მოვლენებზე ვამბობდი, მაგრამ როგორც კი დროს მოიხელთებდნენ, თითის ქნევით იწყებდნენ საუბარს.

რამდენი შეშლილი მოვიდა განდიდების წყურვილით შეპყრობილი, გულში ჩამალული პატივმოყვრული მესიანური ზრახვებით, ან მართლაც სულით ავადმოფი, - ღმერთი ვარო, - ვეუბნებოდი, აზრი ყველაფერია - მეთქი და უსუსური, მითუმეტეს ავადმოფი აზრის მატარებელი ღმერთი კი არა, საცოდავია - თქო, და გამექცნენ, და ქვა მესროლეს, და შური მომაგებეს და მტრობა დამიწყეს.

...დადიან დედამიწაზე აჩრდილები... მაგრამ მაინც ვთესავდი, და ვთესავ კიდევ, რადგან ბრძნულია კანონი

ნ.კ. რერიხი - განდობა

უფლისა - მაძიებელი თვითონ იპოვის, რადგან უფალი მიიყვანს განძთან და იმას ვინც არ ეძებს, გადაატარებს სამყაროს საგანძურზე ისე, რომ ვერაფერს შეიტყობს შესაძლო ბედნიერებაზე.

და დადიან დედამიწაზე აჩრდილები.

...და ველარ ვიპოვე ნათელი, რომელიც დამეხმარებოდა ჩემს დიდ საქმეში და იყო ირგვლივ ბნელი. ამიტომ დავრჩი ბოლოს მთლიანად ხელმოცარული, აღარავითარი სიქველის საშუალება აღარ დამრჩა და უსასრულო განძის პატრონი, გავხდი მათხოვარი, მივხვდი ბოლოს, რომ რაღაც გამომრჩა მასწავლებლის დარიგებიდან, რომ მე თვითონ გავწირე თავი და არა მასწავლებელმა, რომელმაც სიბრძნე მხოლოდ მიმანიშნა და ისე შემიყვანა ცხოვრებაში. ცხოვრება კი სასტიკად მკაცრი აღმოჩნდა და დავმარცხდი. სიკეთე ბოროტად გამოიყენეს. გავლატაკდი, ლატაკი კი ვერ იქნები ქველმოქმედი, აღმოვჩნდი ქუჩაში. ყველამ შორიდან მიქცია გვერდი. მხოლოდ ზოგიერთი მოწმინდანი თუ გადაიქნევა თავს სინანულით - თქვენისთანა ადამიანს როგორ უნდა უჭირდეს ასეო, - თითქოს სხვა იყო ამაში დამნაშავე, თითქოს მას თავისი წილი გულ-

გრილობისა არ მოუტანია ჩემს ბედისწერაში... და გავეცალე ადამიანებს, გადავიხვეწე და განემარტოვდი უკაცრიელ ტყეში. მინდოდა მასწავლებლის გაკეთილის სრული ამოხსნა, ჩემი შეცდომის მიგნება. დავდიოდი ტყეში, ვფიქრობდი და ვაკვირდებოდი ბუნებას. აქაც ერთ გაუგებარ მოვლენას წავაწყდი. ბუნება უზენაესი მასწავლებელია და მივხვდი, რომ მოძღვრის შეგონების გასაღებს გადავეყარე.

თითო-ოროლა ხის მჭრელი თუ ამოდიოდა ამ სიშორეზე და ხეებს ჭრიდა. რაც შეხვდებოდათ: მუხას, თელას, ბზას, ფიჭვს თუ სოჭს, განურჩევლად სჭრიდნენ. მაგრამ იყო ერთი გარემოება, რამაც დამაფიქრა. ყველაზე ძვირფასი ხე - სანდალოზი, არ იზრდებოდა დიდგვაროვან ხეთა შორის, არამედ ველური ოხმახეების გვერდით, რომლებიც თავისთავად არაფერს წარმოადგენდნენ, შემად თუ ივარგებდნენ. ხის მჭრელები სანდალოზს თითო-ოროლა ტოტს თუ შემოაცლიდნენ და ასე ნელნელა ეზიდებოდნენ ამ ძვირფას ხეს. იმ ველურ ხეებს კი, რომელთა გარემოცვაშიც სანდალოზი იზრდებოდა, თითსაც კი არ აკარებდნენ. ბევრი ვიფიქრე და ბოლოს ვიკითხე უცნაური საქციელის მიზეზი. მათ მიპასუხეს, ხომ იცით, სანდალოზი უძვირფასესი ხეა და მათგან უძვირფასესი ნაკეთობანი მზადდება. სანდალოზს თუ გარშემო ველური ტყე შემოაცალე, იგი დაილუპება, რადგან ის ველური, უჯიშო ხეები კვებან მას. სანდალოზს საზრდოდ აწოტი ესაჭიროება. თვითონ კი სიღრმეზე ვერ აწვდენს ფესვს. ამ ოხმახებს იოლად ჩააქვთ ფესვი საჭირო სიღრმეზე. სანდალოზი თავისი ფესვებით ველურ ფესვებს ეკვრება და ეზიარება მათ, მათ საზრდოს ინაწილებს. ესენი რომ არა სანდალოზი გადაშენდებოდა...

გონებაში რაღაც ერთბაშად გამინათდა: პარაზიტი კეთილშობილებას ქმნის და მათ, ვინც გამოკვება, იცავს, თვითონვე ეწირება მათ სიცოცხლეს... სანდალი თითქოს პარაზიტი გარეგნულად, ამ დროს კი უსასრულო შემოქმედი, იგი მსხვერპლად ეწირება და სამყაროს განძს უჭედავს... მივხვდი ყოველივეს, ვახსენე ჩემი მოძღვრის სახელი და დავაფასე მისი სიბრძნე: მოწყალეობა სჭირდება ყველას. ვინც გასაზრდოებს მათ დაცვა, მსახურება, მსხვერპლშეწირვა ესაჭიროება და... საზრდოს კეთილშობილებად გარდაქმნა კი სამყაროს გაკეთილშობილებაა. ყველაფერი ღვთის განგებაში წესრიგდება.

დავბრუნდი ერში. ნაპერწკალს შავი უროთი ვკვესავ. რასაც სხვა, მეც იგივეს ვაკეთებ და არ ვისვრები. გული ჩემი წმინდაა, გონების ლოტოსი თეთრი და ქათქათა.

სიტყვის პაპა

(ციკლიდან: «ხევსურეთის წარსულის ქრონიკები»)

აგათ, იმხანითა კოლხას აჯანჯან ოკი აკოვასი ია შემოსაგოკსენი აკთხანეთონ და აკთ აკოვასიარ უმჯინი, აჩოკას ეს მოლაკი მოხადა ზეპო.

თხავარ ზემოთა ვიხე, არა არა ახაკი მოლაკი მოხადა, არ ზემოდარდა რეთოკი მოლაკი მოხადა, არა არა რეთოკი მოლაკი მოხადა, არ ზემოდარდა ახაკი მოლაკი მოხადა.

ამ სოსაკ მოთხოვანი «აგათა გეაფი», ახაკი ვთხავარ, არა დრო გოროდ ჩვენს განჯინიდათი არსოვს. აგათინაჯი სანადას გავსაკი კატი მოხდას: - «შთხადა ღვინადარ აჩოვანი ვეპოროთი ჩინიზ-ხანს, რადან ის იაჯ არსოვს.»

ხედაკი სოვანთი - ჭიკა ღვინადანს განდას, რათა ღვინადარ და გეპორო, ხედაკა-გთს სანი სანაჯინს ნინთ მოგთთს დავაკიტი სისი აგვინიოს.

სოსაკი ოსტაგოთი ახაკას ზემოდარდა დავაკიდათი ავიოს გეპოროდის აგვას, რინდარის ზემოდარდათი ჭიკა გე-ცხდა, რადან გოვარა ავიოს ხრავს გეპოროდისა უნდა მოვოროდა გეპი და არა სავაკორო ყითინს დავაკა.

თხავარ ზემოთა, არა ხედაკა-გთი გეპ სხინეა ზის. ზეპი სხინი სანადათს და იძინან მოსაფი აჯანჯინს ნინანს. ის გეპ აგას კი არ განაჯინიდას, არაგო მოვინა აგას. ჭიკას ზანდას სანთი უხადა აგათა გეაფი და რადან, არა ნინთ გეპითთს არ არის გეპითი სანადა სანთისაგან. გეპოდა გოროდ ჩვენს ნაკოვინადათი სდა. ძირი ზემოთი მოსა ჭიკას კავინი ილხარ სანადათს. გს მიდა ჭიკ არ განჯინი განდა. ახაკოდა გოროდ ამ დროით არ უნდა განიდაგოდას. ხედაკა-გთი რინთით გეპინს გს და მისი დიკადათი მოვინადა. გეპინს მოვინთით გეპ გეპინადათი ჭიკას ხრავს და გეპინს დავაკიდათს აჯინადა მოვინა იძინთ გეპინან სანთი აჯანჯი და აგათა გეპინან ფინიკა გეპინი. გეპინა რა უხადა, ჭიკანი ღვინადარითი გეპინადა, დიკა გეპინადათს გოვასი დავაკინათ.

თხავარ თხავარ

ინათა.

გუდანის ცაზე საადგომო ბატკანივით ატოვდა ეუ-ლად დარჩენილი ცისკრის ვარსკვლავი.

ლეკთა ბელადმა სოფელში ჩასვლა ბრძანა. მხედრებმა ცხენებს მოსართავები მოუჭირეს და უხმოდ დაეშენნ თაღაღმართზე. ქვემოთ პურის ყანები იყო, ხოლო უფრო ქვემოთ, გუდანის ჯვრის მეიდანზე აქა-იქ იწვინნ ნაბდებში გახვეული ღამენათევი ხევსურები. სამრეკლოსთან ღამეული ღანდვიით იღა ადუაი, ოთხმოცი წლის ხმელ-ხმელი ხევისბერი. რაღაცას გრძობდა ხევისბერის გუმანი. ძარღვიანი ხელით მაგრად ჩაებლუჯა ზარის ჩამოსაკრავი ღარი, მაგრამ რატომღაც არ რეკდა, ქანდაკებასავით იღა და თვითონაც არ იცოდა, რატომ მოვიდა ზართან. მართალია, წესის მიხედვით, საგათენებლო ზარები უნდა დაერეკა, მაგრამ იმავე წესის მიხედვით ჯერ სანთლები უნდა შეეკრიბნათ დასტურებს მლოცავში, უნდა აენთო ადუას ის სანთლები, შეხვეწებინა ღვთისთვის ხევსურები და მერე დაერეკნ ზარები. რაღაც იდუმალმა გუმანმა მიიყვანა მათთან და მინც ვერ ბედავდა ზარის ჩამორეკვას. დილის რიჭრაჟს, ორი ღამის უძილობას და ვერცხლის ბარძიმებით ნასვამ ჟიბიტურს თავისი გაეტანა, დაბანგულებით ეძინათ ხევსურებს.

საბანს ქვემოთ ოდნავ ბეჭუტავდა მინავლებული ნაცეცხლურები. მათ გარშემო ქალები ისხდნენ და ისინიც თვლემდნენ.

ცაზე თანდათან ფერმერთაღდებოდა ცისკრის ვარ-

სკვლავი. გორის პირზე უთენდებოდა მთვარეს. სიჩუმე იდგა ცასა და მიწას შორის. ეს სიჩუმე უფრო იდუმალს ხდიდა მიდამოს. გულიანად ეძინათ გუდანის ჯვრის მეიდანზე ღამენათევი ხევსურებს. მთვარე სტოვებდა დილის ძილში ჩაძირულ ღვინადარს, ტყვიანად გადიოდა ნაღვლიანად. ერთხელ კიდევ ავისმომასწავლებლად შეტოვდა ცისკრის ვარსკვლავი და მერე ისიც ცის უბეში მიიშალა.

გორისპირამოფარებულნი ჩამოდიოდნენ ლეკები. ისინი სულ ორმოცდაათამდე იყვნენ. წინ ორმოცი წლის ხამურზა-ბეი მიუძღვოდა, რომელიც კუპრით შავ ცხენზე იჯდა. ცხენს მარტო შუბლზე ჰქონდა თეთრი საღარი, და ასეთივე თეთრი ზოლი დაჰყვებოდა მის უკან მარცხენა ფეხს.

ისინი ქურდულად შემოდიოდნენ სოფელში. ხამურზა-ბეიმ კარგად იცოდა ხევსურეთის ყველა სოფელი. მან ისიც იცოდა, რომ ახლა დღეობა ჰქონდათ გუდანის ყმებს და განგებ ეცემოდა მათ გამთენიისას. ხამურზა-ბეი თავისი ვაჟკაცობით განთქმული იყო მთელს ხევსურეთში. კაცმა არ იცოდა მისი ასავალ-დასავალი, თითქოს ნისლის ქვეყნიდან მოდიოდა, დაესმობდა სოფელს თავს, იომებდა, იჩუბებდა, გაგიჟებოდა და მერე, როცა ბრძოლის ჟინს მოიკლავდა, ისევ ნისლის ქვეყანაში გაქრებოდა. ვერაფრით ვერ ჩაიგდეს ხელში ხევსურებმა. რამდენჯერმე მთლიანადაც კი ამოუწყვიტეს რაზმი, ის კი ვერ მოიხელთეს. დადიოდა ხამურზა-ბეი და, სადაც არ ელოდნენ, იქ იკლავდა ბრძოლის

ჟინს. მას თითქოს რაღაცა განგება მფარველობდა. ამბობდნენ, ლეკებს სშირად უნახავთო, თუ როგორ უნათებდა გზას ხამურზა-ბეის ციდან ჩამოდგარი სინათლის სვეტი. ხანდახან ეს სვეტი მაშინ ჩამოდგებოდა, როცა ხამურზა-ბეის ეძინა. მის, ციხეზე თურმე, უამრავი მარჯვენა ეკიდა, და ყველა მის სისხლიან გამარჯვებას ამტკიცებდა.

ცხენიცა გრძობდა, რომ ხამურზა-ბეი ვაჟაკი იყო და კი არ მიდიოდა, თითქოს მიფრინავდა. მოქნილი სხეული და მოუსვენარი მიხვრა-მოხვრა ჰქონდა ლეკთა ბელადს. ტანზე ეცვა ლეგა ტანსაცმელი. ვერცხლის ქამარ-ხანჯალი უმშვენებდა ახალუხს, ცხენიც ვერცხლის უნაგირით ყავდა შეკაზმული, მკერდზე დიდი ვერცხლის სამკლური ეკიდა ცხენს, აღვირსაც ვერცხლის დილები ჰქონდა ასხმული.

ისე უხდებოდა სიცოცხლე ხამურზა-ბეის, ეტყობა სიკვდილსაც კი ერიდებოდა ამისთანა ვაჟაკის შესვედრა.

თენდებოდა.

გუდანის ჯვრის მეიდანზე დილის რიჟრაჟი და ძილი ერთიანად მოჰკიდებოდათ ღამენათევ ხევსურებს.

ღღეს მჩვიდმეტე საუკუნე იწურებოდა და ჯუბაჯვრიანი ხევსურები ქრისტეს აქეთ ჩვიდმეტი საუკუნის აღსრულებას ზეიმობდნენ. მართალია, წესად არ ჰქონდათ ხატში ძილი, მაგრამ მეორე ღამე გაათენეს და უძილობამ და ჟიპიტაურმა თავისი ქნა.

დილის რიჟრაჟში თანდათან უფრო გამოიკვთა ადუაი, რომლის გუმანი რაღაცას გრძობდა და მაინც ვერ ბედავდა ზარის ჩამორეკვას.

ლეკთა ბელადი ერთ წამს შედგა. უხმოდ გამოხედა უკან მიმავალ რაზმს, ხელი როგორღაც მოწვევით დაიქნია ჰაერში, იშიშვლა ხმალი, ცხენს დასჭყვივლა და გადაენთო გუდანის ჯვრის მეიდანზე. დანარჩენებს დასჭყვივლეს ცხენებს. დაიგუგუნეს გუდანის ჯვრის ზარებმა და ამ ხმამ ჟრუანტელივით დაუარა პირაქეთა სახევსურეთოს. წამოიშალნენ ნამძინარევი ხევსურები და ლეკებიც ცხენდაცხენ შემოცვივდნენ მეიდანზე.

სამანს ქვემოთ მყოფი შემინებული ქალ-რძალი ზოგნი გაიქცნენ, ზოგსაც თავიანთების მიშველება ეწადა, მაგრამ დიაცთა წესი არ იყო, ბრძოლაში მტერთან მიშველება, მით უმეტეს, ბრძოლა იმ ადგილზე გაჩაღდა, სადაც ქალებს არ მიესვლებოდათ.

ხამურზა-ბეი ცეცხლის ენასავით ხან აქ იყო, ხან იქ. მას ბრძოლა სწყუროდა და იმიტომაც შემოიჭრა აქ. მას ბრძოლის უცნაური ჟინი სჭირდა და მთელი ცხოვრება ასეთ შერეინებებს ეძებდა.

გუდანის ჯვრის მეიდანზე მჩვიდმეტე საუკუნის ბოლო ღღე ბრძოლით დაიწყო. მთვარემ ერთი ნაბიჯით გაასწრო ბრძოლის დაწყებას, მზემ კი ასევე ერთი ნაბიჯით დააგვიანა და როცა კარგად ამოიწია ცაზე, ბრძოლა უკვე გაცხარებული იყო.

თანდათან გამოფხიზლდნენ გუდანის ჯვრის ყმანი და ისე ეკვეთნენ მომხვდურ ლეკებს, რომ იმათ გაქცევა იწყეს, მაგრამ ხამურზა-ბეი თავის ენაზე რაღაცას უწვიროდა, ეტყობა, ემუქრებოდა და ისინიც ვერ გაურბოდნენ მის ბრძანებას, ხამურზა-ბეი ემშში შედიოდა და ვერ გრძობდა, როგორ თანდათან ილეოდა ხევსურთა ხმლებისაგან მისი რაზმი, მას კი მართლა რაღაც ძალა მფარველობდა, თორემ ასე რომ არა, ერთიორჯელ ისე მოუქნია მამუკაურმა ხმალი, რომ მიეწვდინა, შუაზე გასწვევტდა თავის ცხენიანად.

ლეკთა ბელადი უცებ გამოერკვა, მიხვდა, რომ მართლ დარჩა, - იო, ალაჰ! - წაიდუღუნდა და ერთი ისე მოსწვეიტა ადგილიდან ცხენი, რომ მისი სიმკვირცლით გაოგნებული დარჩნენ ხევსურები.

არავინ გამოჰკიდებია გაქცეულს. იმან კი თვალის დახამხამებაში გადაიარა მთა. არავის ეპარებოდა ეჭვი იმაში, რომ ერთი-ორი თვის თავზე, უფრო დიდი რაზმით დაბრუნდებოდა და კიდევ ასეთი გახელებით მოიკლავდა ბრძოლის ჟინს.

ასეთი იყო ხამურზა-ბეი.

ხევსურები ამიტომ სცემდნენ პატივს.

ხამურზა-ბეისაც მათსავით უყვარდა ომში გადარევა და ამიტომ მოდიოდა დაღესტნიდან აქ. ეტყობა, ღღესაც იმიტომ დაეცათ თავს, რომ მჩვიდმეტე საუკუნისათვის ეცა ბრძოლით პატივი.

უცნაური იყო ხამურზა-ბეი...

მეოცე საუკუნის მიწურული.

ბარში მიმოფანტულმა ხევსურებმა ერთმანეთი მოიკითხეს და შეკრების ღღე დათქვეს ბარისახოში. უმეტესობა ახალგაზრდები იყვნენ. ზოგიერთს არც კი ენახათ ხევსურეთი. ისინი უნივერსიტეტის ეზოში იკრიბებოდნენ და ყველას რაღაც ნათელი გადასდიოდა სახეზე. ყველას სხვანაირად უცემდა გული. თითქოს სისხლსაც ეგრძნო რაღაც და ჩუხჩუხით მიმოდიოდა მათ ძარღვებში. ერთი-ორ გოგონას წინაპართა პატივსაცემად ჯვრიანი ჯუბები ჩაეცვათ და თმაც ხევსურულად შეეჭრათ შუბლზე. ახალგაზრდებს, ეტყობა, ისე ახარებდა ეს ერთად ყოფნა და წინაპართა მიწაზე გამგზავრება, ადგილს ვერ პოულობდნენ, მოუსვენრად მიმოდიოდნენ, ხუმრობდნენ და იცინოდნენ ყველაფერზე, თუნდაც ისეთ მოქმედებაზე, რაც სხვა დროს არაფრით ღიმილსაც კი არ მოჰკვრიდათ. ამათ შორის თავისი უცნაურობით გამოირჩეოდა ოცდაორი-ოცდასამი წლის

ბიჭვი, რომელსაც ჯურხას ეძახდნენ. იგი ხან სიხარულით გაიბადრებოდა რაღაცაზე, ხან კი ისე მოიღუშებოდა, რომ დანარჩენები იმ დროს სიტყვის თქმას ვერ უბედავდნენ. ეტყობა, ჯურხას დიდი გავლენა ჰქონდა ახალგაზრდებზე. უცებ მოიწყენდა და ამ დროს, არარსებულ წერტილს მიაშტერდებოდა იმის მზერა. მერე უცებ შეკრთებოდა, მუშტებს მომუჭავდა და თითქოს საჩხუბრად ემზადებოდა, იდგა მოზიდულ მშვილდით დაჭიმული. თმა წაბლისფერი ჰქონდა და მოკლედ შეკრეჭილი, თვალები მუქი და ცეცხლოვანი. მიმზიდველი იყო, მაგრამ ჰქონდა კიდევ რაღაც შეუვალი იერი, რაც მისგან ყოველთვის გარკვეულ მანძილზე გაგანერებდა. უფრო მეტად ხევსურულტანსაცმიანი გოგონებს ეტყობოდათ, რომ მასთან სახსლოვეს ცდილობდნენ. ჯურხა გრძნობდა თავის იდუმალ უპირატესობას და ბოლომდე არავისთან არ იხსნებოდა ურთიერთობაში.

ახალგაზრდები ავტობუსებში ჩაჯდნენ და ხევსურეთისაკენ გაუყვნენ გზას.

ბარისახოში სიხარულით შემოეგებნენ მთაში დარჩენილი ხევსურები. იმათ მოსულების პატივსაცემად ცხენები შეეგროვებინათ და დოლი გამართეს. შუა მინდორში იდგა ლუდიანი კოდი.

დასჭყვივლეს მხედრებმა ცხენებს და ამ შეძახილმა თითქოს გამოაღვიძა მიძინებული მთები, რომელთაც აგერ უკვე ერთი საუკუნეა, რაც ეს ხმაური ენატრებოდა. გაილაღეს მთებმა და თითქოს განგებ განზე გადგნენ, რომ მხედრებს შეუფერხებლად ექროლათ. გაფართოვდა და ყიჟინით აივსო მთელი ხეობა.

დოღში პირველი მოვიდა ბაცალიგოელი სამუკაის ცხენზე ამხედრებული ჯურხა. პირდაპირ ლუდიან კოდთან შეაყენა ყალფე ცხენი და მერე მსუბუქად გადმოხტა მიწაზე.

- ლუდი შასვი ვაჟო! - თასით ამოუღეს კოდიდან ქათმოდებული სვიანი ლუდი და მიაწოდეს ჯურხას. იმან სულმოუთქმელად გამოცალა და ისევ ცეცხლი გამოუკრთა თვალებიდან. ცხენზე ჯდომამ და წინაპართა ბილიკებზე ქროლვამ აუფორიაქეს გული და რომელიღაც წინაპრის სისხლი აუჩქევდა ძარღვებში, რომელიღაც წინაპრის მზერა გამოკრთა მისი თვალებიდან, რომელიღაც წინაპრის მოუსვენრობა ჩაუდგა იმის დაჭიმულ კუნთებს. ცხენმაც იგრძნო ეს და გაგიჟდა, გადაირია, ლამამს დაუწყო ღრღნა. მერე პატარა ბიჭებმა ჩამოარ-

თვეს და გაატარეს გაოფლილი ცხენი.

შებინდებისას გაიშალა დიდი სუფრა ძველებურ კალობანზე და ჯიხვის რქებით ჩამოიარა ჟიპიტაურმა. ახლა ამ სასმელის სუნმა გაახელა ბარად წასული ხევსურები. იმათ არსებაში თითქოს წინაპრები იღვიძებდნენ და მხიარულობდნენ მათი აქ დაბრუნებით. ზოგიერთს სისხლის აღება მოსწყურდა, ზოგს ცხენის ჭენება, ზოგსაც ერეკლე მეფესთან ლაშქრად ყოფნა მოუნდა და გაჩაღდა სუფრაზე გარდასულთა დროთა ამბების მოყოლა.

ყვებოდნენ ბარიდან ჩამოსული ხევსურები თავიანთ წინაპრების საგმირო საქმეებს. გაიხსენეს მამუკაური, ივანეური, ზვიადაური. გაიხსენეს ქალუნდაური, რომელმაც ზურაბ ერისთავს თორმეტი მეომარი აუკაფა ხმლით და მეთორმეტე ყირაზე გადავიდა. ხევსურთა რწმენით, თუ მკვდარი ყირაზე გადავიდოდა, მამკვლელს მეტი აღარ უნდა მოეკლა, თორემ ღმერთი უწყენდა და ქალუნდაურმაც სამანი ჩაუსვა ზურაბ ერისთავს, - თუ კიდევ გადმასცდები ამ სამნას, ღვთის მადლმა შემრე მე ვიცო.

ახლა გაიხსენეს აბაის ბაწარაული.

ახლა გაიხსენეს გიორგი უთურგაული.

ახლა გაიხსენეს მისრიაული.

ახლა გაიხსენეს გუროვლ ბაჩაყაური.

ახლა გაიხსენეს მექობაური.

ახლა გაიხსენეს გელდიაური.

ახლა გაიხსენეს ყმაწვილათ ბაღათურაი.

ახლა გაიხსენეს მინდოლაური.

- ხამურზა-ბეი! - თქვა ვიღაცამ და ამ სახელის გაგონებაზე სიჩუმე ჩამოდგა უცებ. ეს სახელი პატივისცემით იხსენებოდა ადრე ხევსურეთში და ყოველთვის დუმილით სცემდნენ მის სახელს პატივს. ბევრი ხევსურის სისხლი ემართა, მაგრამ ვერსად ვერ მოიხელთეს ხამურზა-ბეი ხევსურებმა. სამმა საუკუნემ ჩაიარა და აჰა, წინაპართა სისხლი, მეოცე საუკუნის მიწურულს, ხევსურთა შეკრებაზე გაახსენდათ...

კიდევ ჩამოიარა ჯიხვის ყანწებით ჟიპიტაურმა და უფრო ამოიწეწა შეკრებილ ხევსურთა სულში წინაპართა საგმირო წარსული.

უცებ ჯურხა სუფრიდან წამოდგა და იარაღი მოითხოვა. მოუტანეს ძველებური ხმალ-ხანჯალი. ვიღაცამ

შაშხანაც მოუტანა. ახლა ცხენი მოითხოვა ჯურხამ. შუუკაშმეს ბაცალიგოელი მამუკაის ცხენი.

- თქვენც აისხით იარაღი! - უბრძანა ჯურხამ თავის მეგობარ ხევსურებს.

- რაისთვის, სად მივალთ?!

- ვინც ღიაცი არა ხართ, დაღესტანში უნდა წამომ-
ყვეთ, - მტკიცედ თქვა ჯურხამ.

- რაად, რაისთვის?!

- ხამურზა-ბეიზე უნდა ვიძიოთ შური. არ უნდა შე-
ვარჩინოთ სისხლი, - ისეთი დაჯერებით თქვა ჯურხამ,
რომ მოვრალ ხევსურებს საგმირო ჟრუანტელმა დაუ-
რა.

წინაპართა სისხლმა და ჟიბიტაურმა სალაშქროდ
აამხედრა ბარიდან ამოსული ხევსურები.

- სად მიხლოთ, ვაჟებო, რაღა დროს ხამურზა ბეის
ხსენება არის, მიწასაც კი დავიწყებული ექნება მისი
ძელები! - გაიკვირვეს მოხუცებმა, მაგრამ ისეთი მონ-
დომებით ემზადებოდნენ ახალუხლები სალაშქროდ, ძვე-
ლებმა აღარ დაუშალეს, იფიქრეს - ცოტას გაივლიან
მთაში ცხენებით, გამოფხიზლდებიან და ამით მოივლ-
ვენ ჟინსაო.

მთვარე არ ჩანდა და სიბნელებაში, ცხენების ფლოქვე-
ბის თქარათქურით გავიდა სოფლიდან ჯურხას რაზმი.
ცხენზე ამხედრებულებს უფრო მოეკიდათ ჟიბიტაური
და დასჭყვივლებს ცხენებს.

წამოუქროლა მთის ნიავემა.

ხევსურეთის ცაზე გავსილი მთვარე შემოცურდა.

ამოძრავდნენ ლანდები და უფრო იდუმალი იერი
მიეცათ მხედრებს. მთვარე კი რაც შეიძლება ჩუმად
მოდიოდა, ჩუმად ეფინებოდა მიტოვებულ სოფლებს.
ვინ იცის, რამდენი ამისთანა ლაშქრად წასვლა ახსოვს
ადრინდელ ხევსურეთიდან და ახლა კი რატომღაც სა-
თამაშოდ გაუხდია მოლაშქრეთა ლანდები, ხან აქეთ
ხევში აგრძელებს და ხან ისე ამოვლებს, ვერც კი
გაარკვევ კაცს და ცხენს, ხან სულ ერთმანეთში აუ-
რევს ლანდებს და ამას აკეთებს ჩუმად, ჩუმად, ეტყობა,
ისიც წარსულს იხსენებს... ასე მოხუცებმა იციან, რო-
ცა ახალგაზრდობისდროინდელ ნივთს წააწყდებიან, რო-
მელიც აღარაფერში არ გამოადგებათ და ვერც გადაგ-
დება გადაუწყვეტიათ, ელოლიავეებიან, ეთამაშებიან ჩუ-
მად.

მთვარის შუქმა უფრო გაუძლიერა შურისძიების წა-
დილი მთვრალ მხედრებს.

მთაზე რომ ავიდნენ, რიჟრაჟი ჩამოადგა სერებს. აქ
უკვე კარგად ისმოდა ვარსკვლავების ჩუმი წკრიალი.
ისინი ერთი მეორის მიყოლებით ფეხაკრეფით გადადი-
ოდნენ ციდან. ირიჟრაჟა.

ცაზე ეულად დარჩა ცისკრის ვარსკვლავი და სააღ-
დგომო ბატკანივით ატოვდა.

დილის სიგრილემ ააკანკალა მხედრები.
გამოფხიზლდნენ. ცხენებს სადავეები მოუწიეს და
შეანელებს სვლა.

- ჰა, რა ფეხს ითრევთ, გამაიარეთ! - დაჰვივლა მათ
წინ წასულმა ჯურხამ.

- საკმარისია, ჯურხავ, გაგბრუნდეთ, ლოდინს დაგ-
ვიწყებენ, - თქვეს მხედრებმა და სიცილი აუტყდათ
თავიანთ საქციელზე.

- რა გაციებთ! - გადაირია ჯურხა და ამათაც

სახეზე შეაშრათ ღიმილი.

- გაგბრუნდეთ უკან, ჯურხავ, ცხენებიც დაილაღნენ,
- თქვა ირაკლიმ.

- სად უნდა გაგბრუნდეთ, მხდალებო, სადამდე ვზილოთ
ლექების სირცხვილი.

- კარგი, გეყოფა ხუმრობა, - ისევ გაიცინეს ბიჭებმა,
დარწმუნებულებმა რომ ჯურხაც ხუმრობდა.

ჯურხამ შაშხანაში ტყვიები ჩააწყო და თქვა:

- სანამ ათამდე დავითვლი, აი, იმ მოსახვევამდე
სირბილით გამასწარით, თორემ ერთი არ გადამირჩე-
ბით ცოცხალი, მშიშარებო!

მას ისეთი ფერი და გამომეტყველება ჰქონდა სა-
ხეზე, რომ მეტი გზა არ იყო, ბიჭები სიცილითა და
ცხენების ჭყენებით მიეფარნენ მოსახვევს.

ჯურხამ ცხენი დაღესტნისკენ გააჭყნა.

ნისლებიდან ამოიკვეთა ხამურზა-ბეის ნასოფლარი.
ჯურხამ ზემოდან ჩასძახა:

- ჰე-ჰეი! ხამურზა-ბეი, თუ ვაჟკაცი ხარ, ამოდი და
შემებრძოლე, ხვალამდე დაგელოდები აქ და თუ არ
ამოხვალ ლაჩარი ყოფილხარ!

მის ძახილზე ყორნები წამოიშალნენ მიტოვებული
აულიდან და ციხეების გარშემო იწყეს ფართვატი.

ჯურხამ ცხენი საბოლოოდ მიუშვა და ხამურზა ბეის
დაუწყო ლოდინი. მას ისე უნდოდა მისი მოსვლა და
წინაპართა სისხლის აღება, რომ მეორე დღემდე მარ-
თლა ეგონა, რომ ხამურზა ბეი ამოვიდოდა აულიდან
და შეებრძოლებოდა. დამაბული იყო ჯურხა, გაგონილი
ჰქონდა, რომ ხამურზა ბეიმ უცვებ იცოდა გამოჩენა და
აქეთ-იქით იხედებოდა, რომ მისი მოსვლა არ გამოჰ-
პარვოდა.

გათენდა.

მზის ამოსვლამდე უცადა ჯურხამ ხამურზა ბეის და
მერე მიტოვებულ აულში შაშხანის ჯერი მიუშვა და
ჩასძახა:

- ლაჩარი ყოფილხარ, ხამურზა ბეი! დღეის მერე
ნულარ ჩათვლი თავს ვაჟკაცად, დღეის მერე დამარ-
ცხებული ხარ და მეც პირნათლად ვბრუნდები უკან!
ჯურხა ცხენს მოახტა და ხევსურეთისკენ გააჭყნა.

მეგობრები სიცილით შემოეგებნენ დაბრუნებულ ჯურ-
ხას.

- რა ქენი, ჯურხავ?

- დავამარცხე, - უპასუხა ჯურხამ ხევსურებს ისე
დარწმუნებულმა, თითქოს მართლაც დაემარცხებინოს
ხამურზა ბეი.

გაჩაღდა ლხინი.

ბიჭებმა ღიმილით შესვეს ჯურხას საკარგემო.

მას ისეთი სახე ჰქონდა, ეტყობა, მართლა დამარ-
ცხებულად თვლიდა ხამურზა ბეის.

ლოგინი გაუშალეს და სასთუმალზე მიდო თავი თუ
არა, ჩაეძინა.

ხამურზა ბეი დაესიზმრა ჯურხას. საომრად იყო ამ-
ხედრებული თავის კუპრით შავ ცხენზე ხამურზა

ბეი, აულისთაეს სწორედ იმ ადგილას იდგა, სადაც ჯურხა ელოდებოდა მას და ეხვეწებოდა:

- რატო ვერე ხელალებით სთქვი ჩემზე, დავამარცხეო, ვაჟო, ჰა? ეგ ხომ ვაჟკაცობა არ არის.

- არც ის არის ვაჟკაცობა, რომ ერთი დღე-ღამე ალოდინო მოსისხლე და არ მოხვიდე, - ეუბნება ჯურხა.

- ხომ მოვედი, - თქვა ხამურზა-ბეიმ.

- რაღა დროისია, ეხლა უკვე დამარცხებული ხარ.

- მწამდა.

- ეხლა?

- ეხლაც მწამს, ოღონდ აქ სხვაგვარად, ვიდრე დედამიწაზე.

- ხომ გწამს ვაჟკაცობის მაღლი!

- მწამდა, - თქვა ხამურზა-ბეიმ.

- ცისა და დედამიწის მაღლი?

- ჩემზედ მეტად ალბათ არავის.

- ჰოდა, თუ გწამდა, რაად არ მახვედ, რო გელოდინე.

- არა ვარ დამარცხებული, ალახის მაღლმა, ვერე ხელალებით ნუ დამიმცირებ სახელს, მოდი და ვაჟკაცურად შემებრძოლე, თორემ ვეღარ მოვისვენებ საიქიოს, - თითქოს ხვეწნით უთხრა ხამურზა-ბეიმ და ისე დააშტერდა სახეზე ჯურხას, ისეთი თვალებით შეხედა, ბიჭს შემკრთალი გაელვიდა და მიმოიხედა. ხამურზა ბეის დაუწყო ძებნა.

ვეღარ დაიძინა. კალობანზე გამოვიდა და სმა გააგრძელა. უნდოდა ხამურზა ბეის სახე დაევიწყებინა და სასმელს მიეძალა.

მეორე ღამეს ისევ ესიზმრა ხამურზა ბეი. ისევ აულის თავს ელოდებოდა ცხენზე მჯდომარე.

- რატომ არ მოდიხარ, რატომ არ შემებრძოლები? - ეუბნება ხამურზა-ბეი.

- შენ უკვე დამარცხებული ხარ, - ისევ პასუხობს ჯურხა.

- რჯული არა გწამს? ვაჟკაცობის მაღლი არა გწამს? ცისა და დედამიწის მაღლი არა გწამს? ეკითხება ხამურზა-ბეი. - სიყვარული არა გწამს?

- სიყვარული?

- ჰო, ნუთუ არავინ გიყვარს?

- მიყვარს, - ეუბნება ჯურხა.

- რა ჰქვია?

- შენ რად უნდა გითხრა!

- იმად, რო იმის სახელით უნდა შემომფიცო.

- რა უნდა შემოგფიცო?

- ის, რომ მოხვალ და ვაჟკაცურად შემებრძოლები.

- შენ გწამს სიყვარული? - ახლა ჯურხამ ჰკითხა.

- როგორ მოვიდოდი?!

- როგორც ეხლა ხარ მოსული. მოსულიყავი და შემებრძოლებოდი.

- არა, ვერ მოვიდოდი. სახიერად ვერ მოვიდოდი.

- რაად ვერ მოხვიდოდი?

- იმად, რომ სამზეოს არ მიშვებენ საიქაოდან.

- მამ როგორ აპირებ ჩემთან ბრძოლას?

- რწმენით.

- მე რწმენით ვიყავი, შენ კი არ მოხვედ და გამარჯვებულიც ვარ.

- არა ხარ, ალახის მაღლმა, არა! უნდა მოხვიდე, სხვაფერი ვერ მოვისვენებ. აქედან ფეხს არ მოვიცვლი, სანამ არ მოხვალ! - ხამურზა-ბეიმ ისევ შეხედა თვალეში ჯურხას და ბიჭს ისევ შემკრთალს გაელვიდა.

იმ დღიდან დაკარგა მოსვენება ჯურხამ. სადაც წავიღოდა, ყველგან ლეკთა ბელადი ელანდებოდა, ეხვეწებოდა, მოდი ვაჟკაცურად შემებრძოლეო. მისი ხმა არ შორდებოდა.

ორი დღის მერე ისევ ბარში დაბრუნდნენ ხევსურები. ჯურხა ბარისახოში დარჩა და მოცუცებს ეკითხებოდა ხამურზა-ბეის ამბებს. მათ გადმოცემით რაც იცოდნენ იმას უყვებოდნენ.

- ვაჟკაც ყოფილა, ვაჟკაც! - დაყოლებდნენ ხოლმე ნათქვამს მოხუცები და ეს სიტყვები მოსვენებას უკარგავდა ჯურხას. თანდათან სინდისის ქენჯნა იგრძნო, რომ ხელალებით იხეიმა ხამურზა-ბეიზე გამარჯვება. დღისით იმ ადგილებს ეძებდა, სადაც გადმოცემით ხამურზა-ბეის უომია, ღამე კი გამოეცხადებოდა მისი ან-

რდილი და ეხვეწებოდა, სადაც ჩემი დამარცხება სთქვი, მოდი, იმ ადგილზე შემებრძოლეო, ეხვეწებოდა ლეკთა ბელადი.

ჯურხამ მოსვენება დაკარგა. საკლავი იყიდა და გუდანის ჯვარში სისხლით ის ადგილი ჩამოანათვლევიანა ხევისბერს, სადაც გადმოცემით მეჩვიდმეტე საუკუნის ბოლო დღეს იბრძოდა ხამურზა-ბეი.

იმ დამეს ისევ გამოეცხადა ის.

- მოსვენება აღარ მაქვს, მოდი შემებრძოლე, - შეეხვეწა ლეკთა ბელადი.

- არ დამეხსნები, მე შენი! - იყვირა ჯურხამ და ეცა აჩრდილს. გონს რომ მოეგო, შემერთალმა გაუშვა ხელები აკანკალებულ ლექტორს, რომელიც ისე მაგრად ჰყავდა ჩაბლუჯული, ვერ გამოსტაცეს.

მიხედა ჯურხა, რომ არ დაეხსნებოდა ხამურზა-ბეი და ბარისახოს ავტობუსს გაჰყვა ხევესურეთში.

ჩასვლისთანავე გამოართვა ბაცალიგოელ სამუკას ცხენი. აისხა ის იარაღი, რაც მაშინ ჰქონდა, პირველად რომ წაეიდა ხამურზა ბეისთან საბრძოლველად.

მოახტა ცხენს და გაჰქუსლა აწუნთისაყენ.

ლამემ თავისი იღუმა-ლეება შემოახვია.

შუალამის მერე ისევ ჩუმად შემოცურდა ხევესურეთის ცაზე მთვარე. ცხენი გრძნობდა, რომ მხედარი საომრად მიდიოდა და მიჰქროდა. უამრავი ლანდი დაეხეტებოდა ხევ-ხუეებში. ჯურხას მოეჩვენა, რომ ხამურზა-ბეისაგან დახოცილი წინაპ-

ჯურხამ, იცის რომ ეს მოჩვენება არის და ეუბნება: - მითხარი რამდენი საკლავი დაგიკლა და დაგკლავ შენი სულის მოსახსენებლად.

- რაც ქვეყანაზე საკლავებია, ყველას სიხლი რომ ჩემთვის დაღვარო, მაინც ვერ აღმიდგენ შელახულ სახელს, იმად, რომ მე მანდ ერთ წვეთ სისხლსაც ვეღარ დავღვრი ამ სახელისათვის და მანდაური ერთი წვეთი სისხლიც კი არ მომივა აქ. მე მანდ არ გამომიშვებენ შენთან შესახვედრად, შენ კი სანამ აქ სამუდამოდ წამოხვალ, მანამდე უნდა შემებრძოლო, უნდა მოხვიდე! მე არა ვარ ასეთი დამარცხების ღირსი.

ხამურზა-ბეი ისევ მიაშტერდება თვალებით და ჯურხა შემერთალი იღვიძებს.

ერთი კვირის მერე თვითონაც ქალაქში წავიდა, რომ იქნებ იქ როგორმე მოეშორებინა თავიდან ხამურზა ბეის სახე.

იქ უკვე იცოდნენ მისი «ემირობის» შესახებ და ულოცავდნენ ხამურზა-ბეისთან «გამარჯვებას».

ვერც ქალაქში მოიშორა ხამურზა-ბეი. ერთხელ ისიც კი მოეჩვენა, რომ უნივერსიტეტში ლექციაზე შემოვიდა, დაფასთან დადგა და ხვეწნა დაუწყო, წამოდი იმ ადგილზე შემებრძოლე, სადაც ჩემი დამარცხება გადაწყვიტეო.

რების ლანდები მიჰყვებოდნენ უკან.

მოიხედა.

არავინ ჩანდა.

ცასა და მიწას შორის ისა და მთვარე იყვნენ მხოლოდ. თითქოს ვარსკვლავები სადღაც გამქრალიყვნენ, აღარ წვრილებდნენ ძველებურად.

ირიჟრაჟა.

მთვარეს გაუთენდა შუა ცაზე და უფრო დაღუძდა.

ჯურხამ ხამურზა-ბეის აულის თავზე ისევ იმ ადგილზე შეაყენა ცხენი, სადაც პირველად მისვლისას.

უხმოდ დაქვეითდა. ცხენს ლაგამი წამოჰკრა, მოსართავები მოუშვა და ბალახზე მიუშვა.

აღარ დაუძახნია ხამურზა-ბეისათვის. იცოდა, რომ მოვიდოდა და დაელოდა. შამხანაში ვაზნები ჩააწყო.

«არა, ეს ვაჟკაცობა არ იქნება, თანასწორი იარაღით უნდა ვებრძოლო, მას ხომ არც გაუგონია, რა არის შამხანა», - გაიფიქრა და თოფი გვერდზე გადადო.

მერე რევოლვერი ამოიღო ჯიბიდან, შეათვალიერა. «არა, არც ამის ხმარება ივარგებს. თუმცა, ხომ შეიძლება ლეკთა ბელადს ლეკური დამბაჩა ჰქონოდა, მაგრამ სად ეს და სად ის»...

«ხამურზა-ბეი თურმე დამბაჩას არ ხმარობდა. ეშმა-

კის საცეცხლურს ეძახოდა», - გაახსენდა გუდანელი ბათარეკაის ნათქვამი და რევოლუციური გვერდზე გადაღო.

მზე საშუადღეოზე მიიწვირა.

ქვემოთ მიწვნარებული იყო აული და ნასახლარებსა და ციხეებს შაბში მოსდებოდა. სოფლის მარცხენა მხარეს. შემადღებულ გორაზე საფლაკები მოჩანდა.

«ალბათ იქიდან მოვა ხამურზა-ბეი», - გაიფიქრა ჯურხამ. თუმცა იცოდა, რომ ის ვეღარ მოვიდოდა. მაინც რაღაცას ელოდა, რაღაც სასწაულის იმედი ჰქონდა.

დღე მიიწურა.

ქვემოთიდან სიგრილე ამოუყვა მთის ფერდობს და მიტოვებული აულიდან სიმარტოვის სევედა ამოიყოლა თან. ამ განცდამ შეაფრთოლა ჯურხა. საფლაკებს გახედა. იქიდან მკრთალად გამოკრთა იმედი, რომ როდესაც აქ ადამიანებს უცხოვრიათ, რომ ჯურხა მარტო არ არის, პირველი და უკანასკნელი არ არის ამ ადგილზე.

«კიდევ კარგი, მკვდრები მაინც არიან მარტოდ დარჩენილი ცოცხლების იმედად», - გაუელვა მას. «ნეტავ მკვდრებსაც თუ აქვთ ცოცხლების იმედი», - გაიფიქრა მერე.

ჩამოლაშტა.

იღუმალი ბაგეებით აჩურჩულდა ბნელი ღამე.

ჯურხა ფხიზლდებოდა და ჯიუტად განაგრძობდა ლოდინს.

სად და როდის ამოვიდა მთვარე. წენარად, წენარად შემოცურდა ცასა და მიწას შორის.

ჯურხას მოეჩვენა, რომ საფლაკებიდან აჩრდილი წამოდგა და ფეხზე წამოხტა. საბრძოლველად მოემზადა, მაგრამ არავინ არ წამოვიდა მისკენ.

- ეპეი, აქა ვარ, ხამურზა-ბეი! - ყოველშემთხვევისათვის ჩასძახა ქვემოთ.

ხამურზა-ბეი არ გამოჩნდა.

ირიჟრაჟა.

ცაზე ისევ ატოვდა ცისკრის ვარსკვლავი.

მთვარეს უფრო ადრე გაუთენდა.

ლოდინმა დაღალა ჯურხა.

ლექთა ბელადი არ ჩანდა.

საშინელი სიმარტოვე იგრძნო და

მიხვდა, მარტო იყო, სულ მარტო. საფლაკებს გახედა. იქიდან აღარავითარი იმედი აღარ ჩანდა.

იმასაც მიხვდა, რომ ხამურზა-ბეი არ მოვიდოდა და მას საკუთარ თავთან მოუწევდა ბრძოლა. ამის გაფიქრებაზე ისეთი სიმარტოვე იგრძნო, შეაფრთოლა.

თოფით ვერ იბრძოლებს ხამურზა-ბეისთან, იმიტომ რომ ასეთი თოფი ლექთა ბელადს თვალთაც არ უნახავს, მას დამბახაც კი თვალის დასანახავად ეჯავრებოდა. ხამურზა-ბეის ხმლით უნდა ებრძოლოს, ხმალი კი ჯურხასათვის არის უცხო. შამხანით ხამურზა-ბეის ვერ შეებრძოლება, სინდისი არ აძლევს ამის ნებას. ვერ გამოიყენებს იმ უპირატესობას, რაც სამი საუკუნის მერე - ლექთა ბელადის მერე გამოიგონა ადამიანმა. ხმლით უნდა ებრძოლოს ხამურზა-ბეის.

ხამურზა-ბეის ხმალი ბადალი არა ჰყავს.

ჯურხა მიხვდა, რომ ბრძოლა წააგო და საშინელი სიცარიელე და სიმარტოვე იგრძნო.

აულს გახედა. იქ, შამში ამოზიდულ კოშკებს შორის ერთ-ერთი ხამურზა-ბეის კოშკი უნდა იყვეს, რომელზეც სამი საუკუნის წინათ მის მიერ დამარცხებული მარჯვენას აკრავდა ლექთა ბელადი.

ჯურხა ბოლოა, ვინც ხამურზა-ბეისთან ხმალი დამარცხდა.

ლექთა ბელადი მშვიდად განისვენებს. მას სამი საუკუნე აწევს ნისლივით და არ შეუძლია დამარცხებულს მარჯვენა მოსჭრას.

ჯურხამ ლოდზე დაღო მარჯვენა მკლავი და მტევანს დაუქნია ხმალი.

ლექური თავშესაფარი სვეტი

ერთს წუთს კინაღამ გონი დაჰკარგა, მაგრამ ძალა მოიკრიბა მეორე წუთს. წაიღო და მოჭრილი მარჯვენა იმ ციხეს მიაკრა, რომელსაც მისი აზრით ხამურზა-ბეი აკრავდა შორეულ წარსულში გამარჯვების აღსანიშნავად მტრის მარჯვენას.

- ნულარ დაღონდები მეტად, გამარჯვებული ხარ, ხამურზა-ბეი, შენი სულიმც მაისვენებს საიქიოში, - თქვა ჯურხამ, ცხენს მოახტა და ხევსურეთისაკენ გამოაჭენა. გრძნობდა როგორ თანდათან იცლებოდა მისი მაჯიდან წინაპართა სისხლი.

ღონე ელეოდა მაგრამ თავს იკავებდა.

«მკვდარს სხვა მიწაზე არ სტოვებდნენ ხევსურები». ეს აზრი უნათებდა გონებას ჯურხას და მასაც გადაწყვეტილი ჰქონდა, საკუთარი ცხედარი ხევსურეთში მიესვენებინა.

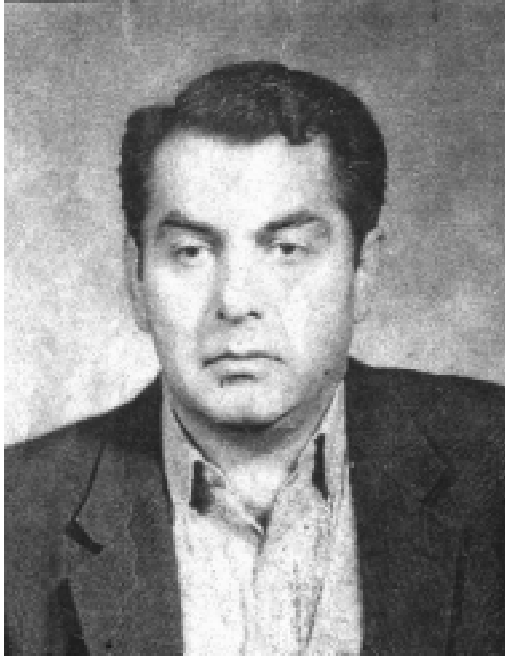
მთაზე ასულმა გუდანის ჯვარს გადახედა.

დღე ილეოდა.

შორს, მთების დასალიერში მზე წითლდებოდა...

ცხრებოდა...

იმ ღამეს, ვარსკვლავების მაგიერ, ცაზე ყვავილები ამოდიოდნენ.

ნიკო რევიანიშვილი

ნახევარ საუკუნოვანი გავლილი გზა გვაიმედებს, რომ შენი შემოქმედებითი ენერჯია ცულ-უბრალოდ არ დამაშვრალა და არაფერი გაქვთ საერთო იმ ადამიანებთან, რომლებიც თავს ქართული პოეზიის მესვეურებად მიიჩნევენ. მიჯნავენ რა დღევანდლობას კლასიკური მეტყვიანობისგან, მათი "ლექსალური რეფორმა" ვერ ცდება თვითმიზანს. მათ გასაგონად ვაპბობთ, მიუხედავად ასეთი ახირებისა ძველი ქართული ჰიმნოგრაფიული ძეგლები თავისი გაქანებით ახლაც კი სიახლეს წარმოადგენენ.

ისინი «თავბრუდამხვევი წამის შეგრძნებით» უსწრებენ თანამედროვეობას და ბევრ დღევანდელ მოკალმეს ჩააგონებენ, რომ ჩვენს უკან საუკუნეები დგას.

ვერლიბრის საწინააღმდეგო რა უნდა გვექონდეს შოთა ჩანტლაძის პოეზიას ნახიარებთ, მაგრამ ლექსის ეს ფორმა რომ სათუთ და ფაქიზ მოჰყრობას საჭიროებს, ფაქტია. მასში ზედაპირულად არ ჩანს «ტრადიციული» ლექსის ნიშნები; რთაც სარგებლობს ბევრი და მალავს თავის შემოქმედებით უნაყოფობას.

ამერიკელი პოეტის - ტომას სტერნზ ელიოტის სიტყვები გაეხსენოთ «ნოვატორია პოეტი, რომელიც შესძლებს ტრადიციის ნოვატორულ აღორძინებას».

ხალასი შემოქმედება არ ყვირის, არ ახდენს ძალდატანებას მკითხველზე.

ბურუსი და ბუნდოვანება არ შეიძლება მოინათლოს სიახლედ. ნამდვილი ხელოვნება სულის შიდა არსის წვდომია.

კვითხულობთ შენს ლექსებს და გვიხარია, რომ შენი სახით საქართველოს ჰყავს ბრწყინვალე პოეტი.

შეგვძრა ქართულ ანბანზე შექმნილმა ლექსმა «ანთი ჰაემდე ასო-ასო დრო ანბანამდება»-ო, წერ. არსებობს ასო-ნიშნების ის სიმბოლური გამოხატულებები, რომლებიც იღუმალ სამყაროსთან ურთიერთობის ენას წარმოადგენენ.

ქართულ ანბანში, ისევე, როგორც ყოველ 14 ანბანში, გაცხადებულია საწყისი სასრული, უფრო მეტიც, ჟამი უსაწყისობიდან უსასრულობამდე.

როცა ყოველი ასო-ბგერა ფეიქრში გამოგიდენია, მაშინ მართლაც, ანთი იწყები და ჰაეთი მთავრდები. «ასო ასო დაანბანდებული დროით» ხდები მითოსური ჟამის მოზიარე, საიდანაც გამოდევნა მხოლოდ ოცნებას ძალუქს.

ამისი უნარი კაცობრიობის უდიდესი სულიერი შენამენია. მართლად ამბობ:

«ზოგის ოცნება მიზანს ხვდება ფრთიან ისრებად, ზოგიც დარჩება დმერთმა უწყის სანახ სიზმრებად».

შემოქმედის ვირტუალური მოგზაურობა სწორუპოვარია. იგი სამყაროს ყველა სფეროს მოიცავს მისი უმცირესი ნაწილიდან ღვთის კალთამდე. არსებობს მატერიალური ოცნება, რომელიც განხორციელებადია, მაგრამ რაოდენ ლამაზია, თუმცა კი განუხორციელებადი, სულიერ ზნეობრივი ოცნება. ასეთი ოცნების მქონე ადამიანები ტრაგიკული ბედისანი არიან. მათი სურვილებიც «სანახ სიზმრებად რჩება». ამ სიზმრებიდან გამოყვანა დედას ძალუქს. ისაა სიცოცხლეშიც და სიკვდილშიც გზის მანათობელი. თავადაც ადასტურებ: «სამყარო უფალთან ერთად შექმნეს დედემა». დედა, ის ღვთაებრივი სახლი, რომელშიც ერთ დროს ვცხოვრობდით.

თვითოული ჩვენთაგანის დედა-შვილური გრძნობის გამოვლინება, იქნება გაუცნობიერებლადაც კი, მისტერიაა კაცობრიობის ლტოლვისა სამყაროს დიდი დედისკენ.

ჩემო ნიკო! გურნალ «ხატაურის» თვითოული წევრი სიყვარულით გილოცავს დაბადების დღეს, იუბილეს და გვჯერა, რომ ბედისწერასთან ბრძოლაში ნაწრთობი შემოქმედის ნეტარებაა, როცა ის «ქალს განიცდის როგორც ბედისწერას».

ნუგზარ ბერიძე, ერეკლე სალიანი

წერილი მეგობრისადმი

ციკლიდან: «უკრაინული ელეგიები».

ზეცა სულ ტირის, წელამდეა დარდის სათიბი -
თითქოს სამსხვერპლოს ლამაზ ყელზე დანა მიადეს,
მწუხრის ჩრდილიდან გამოვიდა ლანდი ნატიფი...

- ვაითუ სატრფოს წამწამები დანამიანდეს.
სდუმან მუზანი და ამურმაც ხელი ამალო,
სურვილს ედემურს მივეკედლე მონა დილემის...
გზადაბნეული ირემი ვარ უიალადო -
ისრის სასროლზე მომწვიან მონადირენი.
სდუმან მუზანი, კვლავ ამაოდ ველი დიანებს,
დევებს დევითი წაჰყოლია ჩემი «კოხანა»,
სევდის სიმღერას გავაგონებ მერიდიანებს,

სულს ვერ ვადირსე სიყვარულის მზის შემოყვანა.
დაო, ძვირფასო, დარჩენია ლელო ნიავეებს,
გადამალული უჩინარად სულში ხვითოა,
უსიყვარულოდ ბევრის ტრფობას ველოლიავე...
უფლის ბალებში ოცდახუთჯერ ჩამოითოვლა.
თრთიან ნერვები - რა სურთ სულის ბოროტ
მგეშავებს...

სახეს ნაწვიმარ ლაყვარლების დაჰკრავს სიფერე,
ტურფა ნიმფები გარინდებულ გულს დაგესლავენ,
სახსრებმოშლილი იგრიხება ჩემს წინ სიბერე.
გამთქვეს თვალებმა - წამწამებზე ცრემლი არ მოდის -
თითქოს ნაქსოვი ნისლით სივრცე მაწვეს მხერანგე,
ათასწლეულის სამარხიდან დგება მამონტი.
მაჩვევს და ველარ მიმჩვივა სიბუმბერანეს.

მთავარი მოსახვეჭელი

ვაგლახ ტყვეობა ძნელია...
შალვას, ბიძინას, ელიზბარს, -
კახნი ბახტრიონს ელიან,
თავისუფლება ელის ბარს.

გზებზე გრიგალი ჩაივლის,
შიშით მტერს გული უსკდება,
მთიდან მომსკდარი ზვაკივით
ზეზვაიც ჩამოქუხდება.

ბევრის ცა დაიქუფრება,
მოდგება ყოვლის მღეწველი, -
ღირს ამაღ თავისუფლება,
- მთავარი მოსახვეჭელი

უფალო - საქართველოსი
ჩემს გულზე გადის ყველა გზა,
მწირის სამოსით შემოსილს
თავის პურს მაჭმევს ხმელასა.

გზას მივლევ გმინვა-ურვაში,
მაგის მიწის და ცის ძე ვარ,
მამულის სისხლსაბრუნავში
ეს სისხლიც მიმოიქცევა.

ცეცხლი მაგისი მგზნებია,
უჩუმრად ჩავინაცრები,
სიზმრებში ილოცებიან
გადაქცეული ტაძრები...

ღვენთა სიცოცხლის სანთელი,
სიკვდილი გაიძიძავა, -
მამულო ყველა ქართველი
შენი ცაა და მიწა.

ვაჟი - ციერის იერი,
ქალი - იერი იაში,
ღმერთო ალაღე ივერი,
ღამარზე ივერიანში!

გენიალური რითმა

წვრილად ნაწნავდაწნული,
წყვილად გიმერი თმა, -
მომეწონა ქალწული, -
სიყვარულის რითმა.

სული გამჭვირვალეა,
ვით მზიანი ყინვა,
სულში ქარიმხალია,
მესმის მისი გრგვინვა.

უნდა ძვლებად დამყაროს
მახმოს თავის ქალად,
ილიმება სამყარო
გაჩენილი ქალად.

ბედო, არ მიცბიერო,
ცაო, შენ დამიცავ,
დამიფარე ციერო,
ჩემი ღედამიწა!

მშვენიერად ქალური, -
მძლავრ სიცოცხლის რითმად,
- ქალზე გენიალური
არ არსებობს რითმა

ღიღი კაცი ღიღი ბედისწერაა,
ღიღი კაცი ტკივილია ღიღი,
ძირს მოწამედ დაუნებნავს ზენაარს,
მოფრთხილება მარად ელის სინდისს!

წიწამური ქართული მზის ჩრდილია,
ჩრდილზე ჩრდილი კუპრად დანაღრუბლი,
თვით მამულზე მალლა დადგა ილია -
წიწამურთან ნატყვიარი შუბლით.

გეტყვი ქართველს: შენი გზა საძნელოა,
მგლური გემით კვალს მოსდევენ მტრები,
ფრთხილად, ჩვენს წინ ბრძენი საქართველოა,
პასუხს ვაგებთ ცოცხლებიც და მკვდრებიც!

თოვლი თოვლში იფიფქება,
წვეთავს წვიმა წვიმაში,
ბევრი ფუჭი ფიქრი ქრება
ღროის წრიალ-წრიალში.

წვეთი რაზომ ტირის უფრო -
ზეცას წვიმის ძაფი კრავს,
ერთი ფიქრი ჭირისუფლობს
ბოლოს ყველას საფიქრალს.

თითონ ვარ ჟამი, ზეცა და მიწა,
კაციც და ღმერთიც მე ვარ ოდითგან,
მე ადამი ვარ, ჩემს მკლაფზე იწვა
ევა, ვენერა და აფროდიტა!

მე ძლიერი ვარ, რადგან სული ვარ -
სული უხილაკ სული ხილული,
ვნებიანი მზით ამღვრეულია
ჩემი წარსული გადაჩრდილული.

მარადიული სისხლი და გენი
და მრავალ ჯიშთა ერთადერთობა.

- მე ვარ აბელი, მაგრამ კაენიც
ტყუბისცალივით მგავს და მენდობა,

დავეძებ, ვპოვებ, დროო, მომენდე,
მარად და მარად უნდა ვეძებო,
უნდა ვიშვა და მოკვდე ყოველდღე -
მშობელ მიწას და ცას შევეწებო.

ათასწლეულებს სულზე მისეულს
მკლავებზე კრძალვით გადავისვენებ,
და პირველ სიზმრებს, სამოთხისეულს,
ახლა სიზმრადაც ვეღარ ვიხსენებ!

მიყვარს სიცოცხლე, მაგრამ სიკვდილიც
უკვდავებისთვის როდი მეთმობა,
მტანჯავს უძველეს ხვედრად მისჯილი
ერთად - ღმერთობა და უღმერთობა

ჟამი თვითონ ვარ, ვიცი დანდობა
და სიყვარულით ვიწვი ოდითგან,
- ამიტომ ვწირავ უფალს მადლობას,
გამომამეკვა ვინც სამოთხიდან!

ციხეში ვარ, მიპყრობს შიში
ათასწლობით ნალოდინარს,
სიცოცხლეში, ვერც სიკვდილში
ციხიდან ვერ გამოვდივარ.

ხან შიგნიდან ვიკეტები.
ზოგჯერ ციხე ზურგით დამაქქეს,
სარკმელიდან ვიხედები,
შორს ოცნების ლურჯი ცაა.

გონით გადავეზარდე გულს,
დროში ჩამომარიგებენ,
საედემოდ გამზადებულს
ჯოჯოხეთში არ მიღებენ.

უდაბნოურ ქართა ქროლვად
ცხელ ქვიშაში გავიშლები,
ჩამოცრემლილს წვიმად, თოვლად, -
მომბლაყიან ქარიშხლები.

სახიერო, შენი ტყვე ვარ,
ციხურად შემომესინათლე,
ისეთ ქალის მკლავზე ვწვევარ,
ზღაპარშიც რომ ვერ ინატრებ.

ციხეში ვარ, მიპყრობს შიში
ათასწლობით ნალოდინარს,
სიცოცხლეში, - ვერც სიკვდილში
ციხიდან ვერ გამოვდივარ...

გულის გულში გადანახულს,
ციტ გადმოსულ ზენას,
- ქალს განვიცდი, ვით განაფხულს,
როგორც ფოთოლცვენას.

არის უკვდავება ქალით -
სულში ნატვრად ბრწყინავს,
- როგორც გვალვით გამომშრალი
მიწა ნატრობს წვიმას.

უეცარი გაცნობისას
შფოთავს გული მშვიდი,
- ასე ისრის გასროლისას
ლარს შეიგრძნობს მშვილდი...

როგორც ფრესკას ფერგადასულს,
ძველი დარდით თრობას,
- ქალს განვიცდი, როგორც წარსულს,
ვით განუცდელ ტრფობას.

ხილვა უცხო სახილველს მთხოვს
ლურჯ სიზმრებში მძინარს,
ქალს აღვიქვამ ვით პირველ თოვლს,
ვით ღამეულ წვიმას.

დამარბიეს, გამაწამეს
მწარე დღეთა ჩემთა,
ქალს განვიცდი, როგორც ღამეს.
ვით უნაზეს სევდას.

ხან ეშმაა, ხან უფალი -
ქალი ზეობს შენში,
- ნაწვიმარი ალუბალი
მოდაისე მზეში.

ორპირ მახვილს ამოიწვდის
მშვენიერი მზერა,
ქალს განვიცდი, როგორც სიკვდილს,
როგორც ბედისწერას!

განმიბრწყინე გზა, მარიამ,
დრო ყოველთა ნებაა,
ზეცა უფლის სამარეა,
წმინდა ამაღლებაა.

ბედი მიწნავს ტანჯვის გვირგვინს,
ვით მოწამედ შერაცხადს,
მოვედ შენდა, მეერდს მიმარქვი,
შემიყვანე შენს ტაძრად.

მაცხოვრის გვერდს ხმალი ესო -
მწარე სატკივარია,
გესიზმრება ყრმა იესო,
ცრემლი დაგდის მარიამ!

მოდი რწმუნად, არა იჭვად,
ლოცვად, მზის ნათლიერო,
სიყვარულის გრძნეულ ნიჭად -
სული გავიციერო.

მომაქვს ღამე მოქანცული,
ღამე სამძიმარია,
ვარსკვლავებით მოგანძული, -
უბიწო, მარია!

სულის ავსებაა სულით -
მძაფრად რომ განმიცდია,
და სულები გარდასული
კვლავ სულეთში მიცდიან.

ყრუ სულთაგან დამიხსენი,
სული ჟამს აბარია,
მომაფინე მაღლი შენი
მომაფინე მაღლი შენი
ღვთის მშობლო მარია!

დასაბამით ვინ უწყოდა -
გვწავადა ცოდვის მცდელობა;
გადასწონის ყველა ცოდვას
შენი უცოდველობა.

განმიბრწყინე გზა. მარია,
ღრო ყოველთა ნებაა,
ზეცა უფლის სამარეა,
ლურჯი ამაღლებაა.

კოცნის თარგმანი

ო, ქალბატონო, ღიმილის მფენი
შენ გაგეშლება მზერაში ნუში,
მე უნდა ვთარგმნო ღღეს კოცნა შენი -
ორიგინალში ნაკითხი გუშინ.

ბურანი სიზმრის გამდნარი ცვლილად.
ჩუმი ჩურჩულით ლოცვა სათქმელი...
და ჩვენს ბაგეებს გართმულს წყვილად
დაუვლის თრობა და ჟრუანტელი.

ძვირფასო ჩემო, მიყვარხარ, გელი!
მანსოვს მთვლემარე ცით შემოსილი -
ბალახი მშვიდი სირბილე წელის,
და ღამე ვნებით სახსრებმოშლილი.

ყელთან ცახცახით შეხება ყელის
ღუმხარ და მზერა ყველაფერს ამბობს,
მომეცი შენი პაწია ხელი -
დამშვიდდი, პეპეზე აგიფრენ ამბორს.

და ქალბატონო, ღიმილის მფენი
შენ გაგეშლება მზერაში ნუში.
და ვთარგმნი კოცნას - მიჯნური შენი -
ორიგინალში წაკითხულს გუშინ.

ქართული ანბანი

მამის ხსოვნას!

- ვიწყებთ ანი-დან, დასასრული მოდის ჰაე-თი,
ზამთრის მზესავით რა უხმოდ და მალე ჩავედი...
ვჩქარობთ: ან ვასწრებთ, ან დარჩება გულისნადებად,
ანი-თ ჰაე-მდე ასო-ასო ღრო ანბანდება.
უფრო ბაცდება და აღგვიქვამს ჟამი განცდებად,
ყველა სარდალი უკანსაყნელ ომში მარცხდება.
ღამე ქვრივია, არა წვება ღლის სარეცელზე,
ჩვენს სულს დღევანდელს ხვალინდელის ჩრდილში ექებენ.
ზოგის ცხოვრება მიზანს ხვდება ფრთიან ისრებად,
ზოგიც დარჩება, ღმერთმა უწყის, სანახ სიზმრებად.
და ჟამი, სანამ გასრულდება სულთა სტუმრობა -
დაგვყოფს ფიქრებად, სულებად და უსასრულობად...
ვიღრე შავეთად - ანბანური არის გზა ერთი:
ვიწყებთ ანი-დან, დასასრული მოდის ჰაე-თი!

მზის ქვეშ ვწრილებთ, შენი ჩრდილი ჩემს ჩრდილს შეეხო,
წამით შეერთდნენ და ვგრძნობ - სულში სული შრიალეს,
ჯოჯოხეთი ვარ, ქვეყნელი ვარ, ცა ვარ - შენ ექო,
ღამამზე - მეხით ბჭენი ჩემი შეაზრიალე!

ჩუ, ნაბიჯის ხმა! ეს ვინ მოდის... მესმის წინადვე -
როგორ მწუნარედ მიეახლენ ლანდებს ლანდები,
ო, უხილავო, მცირე სხივი მეც მიწილადე -
ოდეს თვითონაც ციურ შუქით გადანათდები.

ღელა

ღელა სამყაროს შნო და იერი,
ცაი კეთილი მზით დანატბორი,
ლურჯი მინდორი ღვთივმშვენიერი,
ღელა - უმანკო უფლის ამბორი,
ჩვენთვის სამშეო და სათაყვანო...
- ღელა შვილებზე ფიქრში ბერდება.
გწამდეს გულმართლად, რომ ეს სამყარო
უფალთან ერთად შექმნეს ღედებმა.
ღელა! მხარში რომ გვიდგას იმედად,
სანამ იცოცხლებს და იამსოფლებს.
ღმერთო კეთილო, ნუ გაიმეტებ -
ღელით კაცს ადრე ნუ დააობლებ.
ღელა! - სულში რომ იწვის სანთელად,
ხშირად ძაძებით ცა-ფერმიხდილი,
მარტო ამ სიტყვის წარმოსათქმელად
ღირდა გაჩენა, გვიღირს სიკვდილი.
ღელა! - თვალეებში დიდი ნათელი,
აღფრთოვანება და ვარსკვლავთცვენა...
მარტო ამ სიტყვის წარმოსათქმელად
აქვს გამართლება ქვეყნად გაჩენას.
ჩვენ ეს ნათელი მარად დაგვიცავს,
წამერთამიერ სანამ ვარსებობთ...

და სულ იბრუნებს ეს დედამიწა
დედის მართალი გულის გარშემო.
დედავ! სიცოცხლის მძლავრო ხარხარო,
ხან შაოსანო ხანაც, მწუხარევე!
მწამს შენი გული ათობს სამყაროს -
მზეზე ათასჯერ უფრო მღულარე!

* * *

დღეს რუსთაველზე მარში ლომების
სულში წარსულის წითელ ფოთლებს ფენს,
ნაასპინძარი კვლავ ეოძები
როსმე «საშველად» მოსულ ტოტლებენს.

ბორგავს ამაყი სული გრიგალში,
ძველ ქარქაშიდან გორდა იელვებს,
ჩაფენილია ცა ქარიშხალში,
გვრგვინავს და ვრცელ სულს იცარიელებს...

ლომებს ბორკილი თვითონ შემოხსენ,
ამ მზისქვეშ ბევრი უცხო ჩრდილია,
წინ საქართველოვ, საქართველოსკენ,
უკან ყოველი გზა მოჭრილია!

ერეკლე საღლიანს

სამრეკლოდან საგანგამო ჩამორეკეს ზარები,
ქართლის ძარღვი დაწრეტილი მძლავრი სისხლით
შეივსო,
თუმცა სვანეთს, ზვიად სვანეთს ძნელად თიბენ
სვანები,
ასე უფრო იზვიადებ, საქართველოს მერმისო!

მეტ პურს მოვმკით მახობელას, ხვალ მეტს მოვხნავთ
ანეულს,
ქართულ გვარებს მოვამრავლებთ ბოლნისსა და
მარნეულს.

ზვავდება სიამაყით ეს მიწა და ცა მისი,
მრავალ არწივს, ბასრჭანგაიანს, წამოაფრენს დმანისი.
დაირწევა იავენანა, როგორც მტრედის ღულუნი,
თრიალეთის მთებს შეარყევს ქართულ ლომთა
ბუხუნი.

სულ ბაღლამად ვანთხევივით - გულში ბოღმა თუ
აქვს მტერს,
იგრძნობს ძარღვი ძველქართული ქართულ სისხლის
ჭრუანტელს.

ძველი ჯიში ომახიან «ლილეს» დააგუგუნებს,
და ალგეთზე მგლის ყმუილი გაფხრეწს ღამის
უკუნეთს.

თუმცა სვან კაცს უსვანეთოდ ფრიად გაუჭირდება, -
ქვემო ქართლში უფრო მძლავრი საქართველო
გვჭირდება!

პოეტის ერთი ლექსი

შენ ცის მისადგომთან კელაპტრად კანკალებ,
მაღალო ლაგურკა
მე შენთან მოვყევი ბეთქილის ნაკვალევს,
მაღალო ლაგურკა!
ო, აქ რა ხანია სატრფოს ელოდება
ქალღმერთი გულცივი,
დალის ნაწნავებად ჰკიდა კბოდეებს
ჩანჩქერი ურიცხვი.
მღუძმარებს სამეფო უცნობი მითების და იღუძმალეების,
აქ ყველა ფარული თავისით ითქმება, არ დაიძალება
აქ გადაივიწყებ ყოველგვარ ხვამიადს
და ზღაპარს იწამებ,
აქ როცა ღამდება არ იცი ცაში ხარ,
თუ რჩები მიწაზე.
ღევს თვალი უკვესავს თუ ვარსკვალს კლდეებზე
ქიმები ატყდება?
წარმართის მღვიმეში ვის ამოუკვეთავს
ჯვარცმულის ხატება?
აქ ქრისტეს ნათელის მაგვარი თოვლია
და კვალი წარმართის,
ცისფერი ბურუსი მთებს ჩამოსწოლია
რომ გეზი წამართვას,
მე მაინც ამოვალ, ამოვალ შენამდე
მაღალო ლაგურკავ,
ოღონდ წარმართული ლოცვები შემინდე
მაღალო ლაგურკავ.

ნია აბესაძე

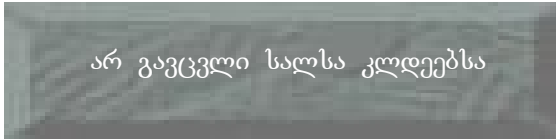
იყო წვიმა უხეში
იქ, იმ ძველ მთის მახლობლად,
და ცრემლიან მუხებში
ნისლი დაბალახობდა.
მერე, ოდნავ შემთვრალი,
რძიან ქედებს ტოვებდა,
მაღლა იყო ღმერთთან ის,
ძირს კი...სიმარტოვე და
მხოლოდ მოწყენილობა,
მხოლოდ ჟამთა სიავე,
რაც გულს ორად გვიყოფდა
ბედკრულ ადამიანებს.

ჯუმბერ გოგრიჭიანი

* * *

ვარ მოწყენილი, ვით ზამთარში ნაზი ბელურა,
ვით შემოდგომის ღამეებში თეთრი ვერსალი,
შენს სილამაზეს ჩემი ტრფობა ესაფეხურა
ვარ მოწყენილი ვით ზამთარში ნაზი ბელურა.
მე განმორების ცივი თოვლი დიდხანს მეხურა,
ვტიროდი ხარბად მარტობით ნაალერსალი,
ვარ მოწყენილი ვით ზამთარში ნაზი ბელურა
ვით შემოდგომის ღამეებში თეთრი ვერსალი.

ვალერიან გაფრინდაშვილი

ადამიანი, როცა სიტყვას ბადებს, თავის თავში უძლიერეს მდგომარეობას აღწევს.

ბადებს სიტყვას და იწრთობა მისსავე წარმოდგენებში. ბადებს სიტყვას და თავის თავს აიგივებს სამყაროსეულ მოვლენებთან. პოეტი გიორგი მელუავა ერთ-ერთი იმათგანია, ვინც იძულებული გახდა მცირე ხნით მიეტოვებინა სამშობლო. ამ წასვლას საფუძვლად მისი პირადი ინტერესი არ ედო. გიორგიმ კარგად იცის, რომ ქართველში გაიგივებულია რეალურ და სულიერ სამყაროში არსებული სამშობლო.

საქართველო იგივეება სამყაროსთან, სამყარო საქართველოსთან. ეს მიმანიშნებელია, რომ აქაურობიდან შეიძლება სამყაროს შეილობაზე ფიქრი. პოეტი განიცდის ქარს და ამ განცდას მოჰყვება ავბედითობანი, რომელიც კოსმოსში ხდება. მომწოდარი კომეტაც საოცრად ემგვანება ჩვენი გულ-სისხლმარღვთა ჩაწვევტას.

«შენ მაინც იცი, ცის თვალებისთვის სიყვარულის თვალეებით ახსნა რომ ვისწავლე.» წერს ერთ-ერთ ლექსში და იწყება «კოლეგიალობა» პოეტისა ზებუნებრივ ძალასთან, რადგან უფლისადმი სიყვარულით მზერა არის ცის თვალეებში მზერა. მას «ყოველთვის აოცებს თევზის ხერხემალი ნასუფრალივით რომ რჩება შემეცნების ღარიბ სუფრაზე»...

ისე, როგორც ადამიანის ხერხემალზე აგებული მთელი მისი სხეული, ასევე არსებობს სამყაროსეული ხერხემალი. ის ყველასაგან მიტოვებული ხერხემალია, რაზეც კაცობრიობა, სამყარო, კოსმოსია აწყობილი. პალეოკონტაქტების მაძიებელი პოეტი გულისტკივილით აღნიშნავს, რომ რაც სამყაროსთან გვაერთიანებს, თევზზე მიტოვებული საკვებით მივივიწყეთ.

ჩვენ ვიმედოვნებთ, რომ ეს თავისთავადი ხელწერის მქონე შემოქმედი მალე დაუბრუნდება სამშობლოს, რომელიც «როგორც უვალი ერთია ქვეყანაზედა».

ერეკლე საღლიანი, ნუგზარ ბერაძე

* * *

მე მიყვარდა მთვარის ფერწერა,
მაგრამ ახლა ის მაგონებს დედამიწას,
სადაც დღეები და ღამეები ერთმანეთს
გულისცემასავით ენაცვლებოდა.
«მთვარე მამა ჩემი»-
უმღეროდნენ იქაური ადამიანები
სამყაროს ერთიანობას
და ზღვისფერი თვალეებით
ვარსკვლავებს კოცნიდნენ.
მე მახსოვს მთვარის ფერწერა,
როგორც წარსულის მარადიული სახეება,
როგორც მოგონება დედამიწაზე.

06.99.

სივრცის გამოწვევა

ქარები ყეფენ
უხილავ შრეთა შენივთების სამანებზე,
სივრცის გამოწვევაზე
და ბაგიდან ბაგეზე
ლოდივით გადასატან სიტყვებზე.
ქარები ყეფენ
კოსმიურ მართლწერაზე,
ორბიტიდან აცდენილი პლანეტის ნამსხვრევებზე
შერჩენილ ადამიანთა ცრემლებზე,
მარადიულ გარდასახვებსა და
ახალ საწყისებზე;
ქარები ყეფენ
სივრცის გამოწვევაზე.

02.99.

* * *

მე ყოველთვის მაცვებდა
თევზის ხერხემალი
და ის მიუხედავრელობა,
ნასუფრალივით რომ რჩებოდა
შემეცნების ღარიბ სუფრაზე...
ეს იყო შენი სხეული,
როგორც მარადიული უცნობი,
როგორც ხასიათი და შეგუება,
როგორც შეჩვევა არარაობასთან,
როგორც თევზზე დარჩენილი
თევზის ხერხემალი...
და არავინ კითხულობდა -
რატომ მიდიხარ,
რატომ თრთოდა ჩვენი პლანეტა?
ეს იყო წამი,
როცა მასწავლებელი არ მყავდა...
და უცებ მითხრეს-
დაეკითხე გულს!

04.99.

* * *

მაშინ პირველად მივუტყევე
როცა გამაგონეს -
ძველ ხეებს ადგილს არ უცვლიანო.
შენ მაინც იცი ცის თვალეებისთვის
სიყვარულის თვალეებით ახსნა რომ ვისწავლე,
სივრცის ბილივი გამოვთვალე
და სინათლის მგზავრი დავირქევი.
მაშინ მაჩუქე ეს სხეული დიდი გზისათვის,
გამწირე, რადგან ასე ძლიერ გიყვარვარ
და შეცნობის გზისკენ მიბიძგე.
ახლა ასე ნაწამებს მხედავ
და გულით ხარობ,
რომ ჩემი სისხლის წვეთები
უსასრულობაში ვარსკვლავებად ანათებს,
რომ დიადი სიჩუმის თეატრს არ დაკვლებივარ,
რომ მართლა ვიცი-
სიყვარული კოსმოსიდან სინათლის გვირგვინია
მაშინ პირველად მივუტყევე, რაბი,
როცა შევიცანი!

03.99.

ხალხური პოეზია

* * *

მზვარეში წიფობს მტევანი,
ქვევრებს მივყავი ხელიო,
ახლა დამზოგე ელიავ,
გამოწვდილი მაქვს ყელიო!
თავს ელვა გადამადინა
არ ესმის არაფერიო,
სულ მარცვლად ამაკენკვინა
მიწაზე დანაფენიო,
ამ ჩვენის ცოდვებითვინა
სხვა რა სიკეთეს ველიო?

* * *

ხეთის კვართის ქობას არშიად
შემოსდევს მთაგრეხილები,
შეჩითულია მარსველათა
მქრქალ-მოციმციმე ღილებით,
მოუჩანს პირი მთოვარი,
ენით უთქმელი ხილვებით,
შეხედე, ვისი შვილი ვარ,
სიკვდილო ნუ მეღირები!
ვერ შემჭამ, არ შეგერგები,
ხახაში გაგეხირები,
ღმერთს თუ არ მავდომებივარ,
შენ რა ჭკუაზე ირევი?!
უფალი გვიყვარს შეილებსა,
უფალს ვუყვარვართ შეილები,
არც მაქვთ რამეს შაგნატრი,
ნურც აქეთ რას მეცილები!

* * *

მცხეთის საყდარში ხმალი დევ,
გორგასლის მაჯით ნაქნევი,
ბრძოლაში შეუპოვარის,
მტრისა ჩამკაფავ - ჩამქლევი
წევს გმირი ჩაკირ-ძვლებული,
როგორც ბერციხის ნანგრევი,
ერთი რამ დარდი აწუნებს, -
შემოგვჩვევია ამლები,
ომში შესულს და გამოსულს
გაჰქონდა სვე და ნამკვლევი,
ვერ ვივაჟკაცეთ მის ჯიშზე,
უნდილები ვართ ახლები,
მამულს გვაცლიან ჩვენზე
ლუკმით დაზრდილი ძალები.

მოგვაწოდა ღიღინო ცახურმა

* * *

ცის ხვეისბერი გადმადგა
მზე პირნათელი დილითა,
აღვიძებს საქართველოსა,
ილაჯგამოცლილს ძილითა.

* * *

სოფლიბოლოებს ეტეკვა
დროდადრო ტყიდან მგელიო,
შაჰვედრის ფოცხვერაული, -
არ წამიწუნკლო ხელიო,
გადი, გამცილდი ტიალო,
გამაწვდილი მაქვს ყელიო,
მეც ტყე-ნადირის მოდგმა ვარ,
ახლა რომ მიპყრავ ცელიო,
რალა მე უნდა გაქთოფო.
რალა ჩემს ტყვიას ელიო.
კი არ გეგონო ჯაბანი
სიკვილ-სიცოცხლეს ვმღერიო?!
ბოლოს გაჰბრაზდა ვაჟკაცი,
შააცვლეინა ფერიო.
მაგრამ რა, გაურუხ-ჟანგდა
თავადაც მთა და ველიო.
შაჰზარა თავის ნაქნარმა,
ჩასწვდა გული და წელიო.

* * *

ლომისა წავარნაშია
გაქსუებულა კატაო,
რძით საესე უდგას ფიალა,
შიგ ჩაუფხვინა ქადაო.
რად არ აღსდგება პატრონი,
დააკარგვინოს მადაო?..

* * *

კაცის ლამაზი სიკვდილი,
სიკვდილზე ცხრაით მეტია,
სამან - სამარში ეტეკვა,
სოფელში რაც არ ეტია,
თუკი ნატვრაა, ინატრე
ე იმ კაიყმის ბეღია,
მარტო სახელი დაგრჩება,
სხვა ყველა მანახვეტია...
თორო სხვით ყველა სწორი ვართ
უფლისწული და ტეტია!..

მოგვაწოდა ლექსო შარეულმა.

* * *

არფერი არ მინდოდა,
არაფრისთვის ვიყავ ცადა,
არაფერი უნდა შევექმნა -
არფერი უნდა ვცადა.

მოგვაწოდა ზურაბ მამალაძემ

ატლანტიდის მითი

Bonis nocet, qui valis parcit
ვინც ბოროტებას იწყალებს, სიკეთეს ვნებს.

ურუსვატომ მრავალს განუმარტა, თუ რატომ გვეძახიან ჩვენ მსოფლიო მთავრობას. მართლაც ყოველი ადამიანი სხვადასხვა ხარისხით ვრძნობს, რომ სადღაც უნდა არსებობდეს ცოდნის კერა. სადაც ცოდნაა, იქვეა ძალაც. მისეჭი აქვს ზოგიერთის ოცნებას ჩვენზე, მაგრამ სხვებს ვძულვართ და შუად არიან გაანადგურონ ჩვენი საფანე.

მსოფლიო მოვლენების დროს ყურადღებიან მეთვალყურეებს შეუძლიათ შეამჩნიონ რაღაც, რაც ადამიანური ლოგიკის ზე მდებარეობს. მრავალჯერ ყოფილა, რომ ერთგულთაგანაც მიგვიღია საყვედური დაყოვნებასა და ინდიფერენტულობაში, მაგრამ ასეთი აჩქარებული ბრალმდებლები თვითონ მოვლენათა მხოლოდ ერთ მხარეს ხედავენ. არ შეეძლოთ მათ მისეხ-შედგობრიობის ცოდნა, არ შესწევთ უნარი შემაჯავლი ვარემოების შეფასებისა, მათ არ შეეძლოთ განეჭვრიტათ, თუ ზუსტად როდის უნდა გამოვლინდეს გადაწყვეტი დარტყმა. ვის შეუძლია იცოდეს გეგმა და მისკენ მიმავალი ეტაპები?

თავისი ნაწილობრივი ვაგებით ადამიანები დაბეჯითებით მოითხოვენ თავის ღონისძიებებს, მაგრამ ჩვენი მოწაფეები ნაძალადეგად არასოდეს შეუშლიან ხელს მასწავლებლის გადაწყვეტილებას. მათ იციან, თუ როგორ უნდა მოიყვანონ ჰარმონიაში თავიანთი თავისუფალი ნება. ჩვენ მეტად ვზრუნავთ საკითხის ამდაგვარ მიღებაზე. მოვლენილ საუკეთესო ბელადთა თვისება იყო ამგვარი შინაგანი გადაწყვეტილება და ამით ადვილდებოდა მათდამი ჩვენი გადაწყვეტილების მიწოდება.

«გამწვანებული დაფნა» იყო ის, ვისაც შეეძლო შეეხებინა წინამძღვრობა საძმოს რჩევებისადმი კეთილგანწყობასთან, მან სრული ნდობით მიიღო სენ-ჟერმენის დარიგება დ ამაში იღო მისი ყისმათი. სენ-ჟერმენი იქნებ ზუსტად იმისთვის ჩამოვიდა, რომ მომავალი ბელადი მოეშადებინა.

მოელს მსოფლიოშია მიმოზნეული ჩვენეული მართვის ნიმანსვეტები. ზოგმა ამალღებულმა პიროვნებამ მიიღო იგი, მაგრამ მონარქების საბრალო აზრდილებმა უარყო ჩვენი რჩევები და ამიტომ მათ ქვეყნებს უბედურება დაატყდა თავს, მაგრამ ასეთი მდგომარეობების სიკეთისაკენ შემოქცევასაც ვახერხებთ...

შეიძლება გასსენება იმისა, თუ როგორ მიიღო ერთმა მონარქმა, დიდი ომის წინ ჩვენი გაფრთხილება, მაგრამ მან ტახტის დაკარგვა ამჯობინა ჩვენი მითითების მიღებას. ასევე სხვა სახელმწიფოს მეთაურმა არ მოუსმინა ჩვენს ელჩს და ქვეყანა არეულობაში გადაჩნა.

არ შეიძლება ითქვას, რომ თითქოსდა ძველად უფრო ხშირად ვიძლეოდით დარიგებებს, ახლაც მრავლად ვიძლევი, მაგრამ კვლავინდებურად დახშულია ადამიანთა სმენა.

ჩვენ სამყაროს სადარაჯოზე ვდგავართ.

ათინა. ჰერაკლე, რომელსაც უჭირავს ცა და ატლანტი ესპერიდეს ოქროს ვაშლებით. მარმარილო. 460 წ. ჩვ.წ.აღ. ოლიმპია მუსეუმი

მზის სარკე - ატლანტიდაა. მასზე უკეთესი - არ არსებობდა ქვეყანა. მის სიმიდრეს შენატროდა ბაბილონი და ეგვიპტე. მზესავით ანათებდნენ დარბაზები და ტაძრები ატლანტიდის ქალაქებში, რომლებიც გამაგრებულნი იყვნენ მწვანე ნეფრიტითა და შავი ბაზალტით.

მეუფენი, ქურუმნი და რაინდები - ოქროთი მოქარგული ტანის სამოსელით, უხვად მო-

კანზმული ძვირფასი ქვებით, სამაჯურებით, ბეჭდებით და ყელსაბამებით, საყურეებით დამშვენებული მანდილოსნები, მაგრამ ძვირფას ქვებზე უკეთესი იყო მათი ნათელი და ღია სახეები.

უცხო ქვეყნებიდან მოდიოდნენ ატლანტებთან. მათ სიბრძნეს განადიდებდა სიამოვნებით ყველა, ქვეყნის მეუფის წინაშე იდრეკდნენ მუხლს.

მაგრამ განაცხადა მისანმა წინასწარმეტყველება, წმინდა ხომალდმა ატლანტებს მოუტანა დიდად გრძნეული სიტყვა:

- მთებით აღიმართებიან ზვირთები, ატლანტების ქვეყანას ზღვა დაფარავს. ზღვა იძიებს შურს დათგომილი სიყვარულის გამო.

იმ დღიდან აღარ იკიცხებოდა სიყვარული ატლანტიდაში. დიდი სიყვარულით და სისათუთით ხედებოდნენ სტუმართ. სიხარულით უღიმოდნენ ატლანტები ერთმანეთს. და მეუფის ღიმილი, როგორც სარკეში, ირეკლებოდა სასახლის ძვირფას, პრიალა კედლებიდან დარბაზებში. ხელი თვითონ მიიწვედა გულითადი მისალმებისათვის და ხალხში ცრემლი წყნარი ღიმილით შეინაცვლა. და დაივიწყა ხალხმა მთავრობის სიძულვილი და მთავრობამაც დაივიწყა ნაჭკედი ხმალი, ჯავშნის პერანგი. მაგრამ მეუფის ვაჟი

განსაკუთრებით აკვირდებოდა ყველას. თავად მზის, ზღვის ყველა ღმერთის წარმოგზავნილს ჰგავდა, რათა გადაერჩინა დიდი ქვეყანა.

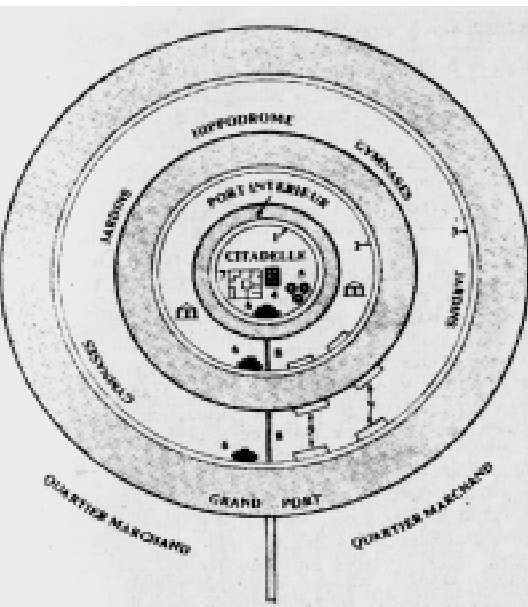
აი, ვინ იყო კეთილი! გულისხმიერიც! ყველას მოამაგე! ღიმიცა და პატარაც, ყველა ძმა იყო მისთვის. ყველასათვის მზად ქონდა მას კეთილი სიტყვა. მხოლოდ კეთილი ახსოვდა მას ყველა ადამიანში. არც ერთი შეცდომა მას არ ახსოვდა დანამდვილებით, უხეშობასა და ბოლმას ის ნამდვილად არ უყურებდა. მის თვალწინ იმალებოდა ყოველი სიბოროტე და გუშინდელ ჯალათს სურდა საშუადად მოსავით კეთილი გამხდარიყო.

მას მიჰყვებოდა ხალხი ხროვებად. მისი მზერა მხოლოდ მისი კეთილი და ბრძნული სიტყვის, მისი ღიმილის მხიარულად მოძლოდინე სახეებს ხედავდა, აი რა კარგი ბიჭი იყო!

და როს აღესრულა მეუფე-მამა, ყმაწვილი ჩუმი სევდის ნაბადში გახვეული გავიდა ხალხთან, და ყველამ თითქოს შეიშალნენო, დაივიწყეს სიკვდილი და სანატრელ მეუფეს მრავალჟამიერი შესძახეს. უფრო ძლიერ აყვავდა ატლანტიდა. ეგვიპტელებმა კი მას სახელად სიყვარულის ქვეყანა დაარქვეს.

მრავალი მშვიდი წელიწადი იმეფა წმინდა მეუფემ. მისი ბედნიერების სხივები უხვად ეფინებოდა მის ხალხს. არა ტაძრისაკენ, - მეუფისკენ მიისწრაფოდა ხალხი. მღეროდა: «ჩვენ მას ვუყვარვართ, უმისოდ ჩვენ არარაობა ვართ. ის ჩვენი სხივია, ჩვენი მზეა, ჩვენი სითბოა, თვალები, ღიმილია ჩვენი. დიდება შენდა ჩვენო უსაყვარლესო!».

ხალხის აღტაცებული თრთოლვით მიადწია მეუფემ თავის აღსასრულის დღეს და დაიწყო დღე უკანასკნლი. უძლური იწვა მეუფე თვალებშილულული. როგორც ერთი, ისე აღსდგა მთელი ატლანტიდა და აღავსეს ტაძრის დარბაზები, დატბორეს კიბეები, ზღვა-სავით აღავსეს დერეფნები, მიჰკვარეს ექიმები და გადიები. სიკვდილის სარეცელს მიაწყდნენ ტირილით: «შემოგვხედე მეუფეო! გვარგუნე თუნდაც ერთი მზერა, მოვედით, რათა შეგინარჩუნოთ, დაე, ჩვენმა სურვილმა ატლანტებისა, გაგამხნოს შენ. შეხედე - მთელი ატლანტიდა მოაწყდა შენს სასახლეს. ურყევი კედელივით ვდგავართ ტაძრიდან ზღვამდე და ტაძრიდან კლდეებამდე. ჩვენო ნატვრავ, მოვედით, რათა არ გაგიშვათ. ჩვენ არ გავატანთ შენს თავს არავის,

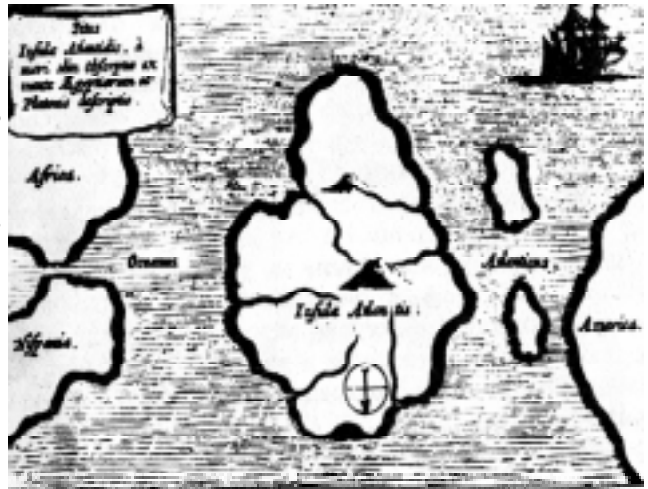

ძველი ატლანტიდის მეტროპოლისის გეგმა

რათა არ დავობლდეთ ჩვენ ყველა, მთელი ქვეყანა, ქალი თუ კაცი, დიდი თუ პატარა. მეუფეო შემოგვხედე!»

იხმო ქურუმი მეუფემ ხელით, რათა ეწადა ბოლო სურვილი გაენდო და ითხოვა ცოტა ხნით მაინც გასულიყვნენ, რათა განმარტოება მოიწადინა. მაგრამ დარჩნენ ატლანტები, შეიკრიბნენ, საწოლის კიბეებს მიეჯაჭვნენ. დაფრუვდა, დამუნჯდა, გაშეშდა ყველა, არც განძრეულან.

მაშინ წამოიწია საწოლზე მეუფე და მიაპყრო მზერა ხალხს და სთხოვა მათ მარტო დარჩენა, რათა უკანასკნელი სურვილის ნება მიეცათ მისთვის და ქურუმისათვის გაენდო მისი საბოლოო სურვილი. თხოვდა მეუფე. კიდე ერთხელ ამაოდ ითხოვა მეუფემ. და კიდე მაინც ფრუმუნჯებად ქცეულნი არ იძვროდნენ. არ წავიდნენ ისინი და აი, მოხდა მოსახდენი. წამოდგა მეუფე და ხელით მოინდომა მოეცილებინა ყველა. მაგრამ სდუმდა ბრბო და საყვარელი მეუფის საყვარელ მზერას იჭვრდა.

რ. კირხერის ატლანტიდის რუკა 1665 წ.

რულს, თქვენ მე ყველაფერი წამართვით. თქვენ ბავშვობის სიცილი წაიღეთ. თქვენ აღტაცებული იყავით, როდესაც მე მარტოდ მარტო დავრჩი თქვენ გულისათვის, მომწიფებული ასაკის ბრძნული სიჩუმე თქვენ დაარღვიეთ ყვირილითა და ხმაურით, უარყავით თვით სიკვდილის სარეცელი...

თქვენი ტკივილი და ბედნიერება, მხოლოდ მე ვიცოდი, მხოლოდ თქვენი საუბარი მოჰქონდა ჩემთან ნიაჲს. ჩემი მზე მე თქვენ წამართვით! მზე არ მინახავს: მხოლოდ თქვენს ჩრდილებს ვხედავდი. ცისფერი ზეცა! თქვენ არ გამიშვით ცისფერ ზეცაში...

მე ველარასოდეს ვერ დავუბრუნდები ტყის წმინდა და ხალას გამწვანებას... სურნელ ბალახზე ვეღარ გავივლი... მთის ქიმზე ველარასოდეს ვეღარ შევინაზარდებ... აქოჩრილ მდინარეებს და აყვავებულ ველებს ვეღარ ვიხილაჲვ... ტალღებზე ვერ ვინაზარდებ... ვეღარ შევასწრებ თვალს ელვასავით სწრაფ მიმინოს... ვერც ვარსკვლავებით მოჭედილ ცას ვეღარ ვიხილაჲვ... თქვენ გაიმარჯვეთ... ვეღარ ვისმენდი ღამეში ჩურჩულს... ღვთის ნება ჩემთვის მიუწვდომელი აღმოჩნდა... არადა ხომ შემეძლო ღვთის ნების გაგება და მისი სამსახური... შემეძლო სინათლის, მზის და მისი ნების შეგრძნება... თქვენ გაიმარჯვეთ... თქვენ ფარდასავით გადაეფარეთ ჩემთვის ყოველგვარ ძვირფასს... მე თქვენ მძულხართ... მე უუარყოფ თქვენ სიყვარულს...

დაეცა მეუფე სარეცელზე. კლდეებზე მადლა აღიმართა ზღვის ზვირთები და გადაფარა ქვეყანა ატლანტიდა.

ტიტანი ატლანტი

მაშინ მეუფემ სთქვა:

- თქვენ არ წახვედით? თქვენ არ გინდათ წასვლა? თქვენ კიდე აქა ხართ? აი, ახლა კი გავიგე.

კარგი, მაშინ გეტყვით, ერთ სიტყვას ვიტყვი ჩემსას. მე თქვენ მძულხართ. უარყოფ თქვენს სიყვა-

ნ. კ. რერიხი

მიმართვა ქართველი ახალგაზრდობისადმი

1954 წელს გრიგოლ რობაქიძეს რადიო «თავისუფლებით» მიუმართავს ქართველი ერისადმი. «თავისუფლების ტრიბუნის» მიერ 1981 წელს დასტამბული ეს მიმართვები, დღესაც - ნახევარი საუკუნის შემდგომაც, გვალელებენ თანადროულობით...

მე «საბჭოთა სამოთხე» მივატოვე და არა ნამდვილი სამოთხე, - შეუდარებელი სამშობლო ჩვენი. მოწვევით ვარ ჩვენ დედამიწას, ხოლო შორეული ფესვებით მაინც მასთან ვარ. ეს ფესვებია, უცხოეთში რომ მაცხოვრებენ. ქაღალდი და ვაჟი, ახალგაზრდებო! დღე არაა თქვენზე და თქვენთვის არ ვფიქრობდე გულანუყვებული და თვალცრემლიანი. ვფიქრობ, თქვენში შეჭრილია ბოლშევიზმის გამხრწნელი ძალა. თანვე ამას ვიგულებ, რომ ეს შეჭრა ძირა ფენებს თქვენი არსისა ჯერ კიდევ არ წვდენია. თუ რაა ეს ფენები, ამას ერთი მაგალითი ნათლავ დავისახავთ. იყო ერთი ქართველი თავადი, ანარქისტი და თავდადებული მამულიშვილი - ვარლამ ჩერქეზიშვილი. საქარველოს ბავშვობიდან მოწვევით, მას ქართული არ ემარჯვებოდა. იცოდა ფრანგული, რუსული და ინგლისური. სიკვდილის წუთებში, როცა ადამიანის მთელი არსი შეირზა საუკუნეთაგან მოშვებული ფესვებით, მას უეცრად დაავიწყდა ფრანგულიც, რუსულიც და ინგლისურიც და მომაკვდავმა ქართულად იყყო ლულული... აი, რა ძალისა არიან ძირი ფენები ადამიანისა, განსაკუთრებით კი - ქართველისა. ეს რომ არ ვიცოდე ამ სიტყვითაც არ მომართავდით...

გრიგოლ რობაქიძე

გულწრფელად იღეთ სიტყვა ესე, სიტყვა, რომელიც წრფელი გულითგანაა წარმოდგენილი და მამური გრძნობით თქვენსკენაა მოშვებული. დაენდეთ მხოლოდ და მხოლოდ ღრმა სიტყვას ამ ძირა ფენებიდან; იქაა გულის ძვერა და მაჯის ცემა საქართველოსი. იქაა განმეტყველება მისი. უსმენთ ამ ხმას და თქვენში წამოიჭრებიან წმინდა ნინო, რომელმაც ვაზის ჯვარით გვაზიარა ქრისტეს მცნებას, დავით აღმაშენებელი, - ფუძემდებელი საქართველოს ხელმწიფობისა: ქეთევან დედოფალი - წმინდა ნინოს დობილი, წამებული ვაზის ჯვრისათვის; მესიტყვენი დიდი კარდუსი, ჩვენი მითიური თარუმდგენისა: იაკობ ხუცესი, გიორგი მერჩულე, შოთა, სულხან-საბა, ილია,

აკაკი, ვაჟა... წამოიჭრებიან თქვენში ძლევა-მოსილებით და მხრებში ამართულთ, თქვენ ვერა გძლეეთ რა, იყვეს იგი თუკი დემონური ძალა ბოლშევიზმისა. დაიმყენით სიტყვა ესე თქვენ ვმაწვილნო გულებში, ახალგაზრდებო! ხალასო ნერვებო საქართველოს მომავლისა! გესმით? გიხმობთ ქართველი მწერალი, რომელსაც მწერლური გვზით ჯერ კიდევ მარდათ აქვს ამართული მარჯვენათი მზიური მეწამული ალაში საქართველოსი! ისმინეთ ხმა ჩემი და ჩემთან ერთად გადასახეთ მშობლიურ მთა-ველებს: მზეგრძელი იყავ, საქართველო!

"ქართული ნათარგმანები"

სულის გამოღვიძება

ალბათ, დადგება დრო, - და არა ერთი ნიშანი მოწმობს მის მოახლოებას, - როცა ჩვენი სულები დაინახავენ ერთმანეთს გრძნობათა შუამავლობის გარეშე. ამჟამად, რომ სულის საუფლო დღითიდღე უფრო და უფრო ივრცობა. იგი ამჟამად უფრო ახლოა ჩვენს ხილულ არსებობასთან და უფრო მეტ მონაწილეობას იღებს ჩვენს ქმედებებში, ვიდრე ორი სამი საუკუნის წინ. ამბობენ, რომ ჩვენ ვუახლოვდებით სულიერ პერიოდს. ისტორიაში მოიძიება ანალოგიური პერიოდები, როდესაც რომელიღაც უცნობ კანონთა მოქმედებით სული ამოდის, ასე ვქვათ კაცობრიობის ზედაპირზე და უფრო უშუალოდ გამოავლენს თავის არსებობას და ძალმოსილებას. ეს უკანასკნელი თავს იჩენენ უამრავი განსხვავებული და მოულოდნელი ფორმით. თითქოს ამ მომენტში კაცობრიობა ოდნავ ზეასწევს ხოლმე მატერიის მიმე ტვირთს. ამას მოჰყვება ერთგვარი სულიერი შვება... და ბუნების ყველაზე მკაცრ-მოუქნელი კანონები აქა იქ უფრო რბილდება. ადამიანები უფრო უახლოვდებიან საკუთარ თავს და ერთმანეთს; უფრო სერიოზული თვალთ უყურებენ და უფრო ღრმად უყვარდებიან ერთი-მეორე; უფრო კარგად ესმით მათი და ამიტომ უფრო სათუთად ეპყრობიან ბავშვს, ქალს, ცხოველებს, მცენარეებს თუ საგნებს. ასეთ პერიოდებში შექმნილი ქანდაკებები, ნახატები, თხზულებები შესაძლოა სრულქმნილი არ იყოს, მაგრამ მე არ ვიცი რა ჰქვია იმ ძალმოსილებას და იღუმალ მშვენიერებას, ასე გამოდგებით რომ ასხივებს მათგან. ცოცხალ არსებათა მზერაში გამოსჭვივის ურთიერთ სიყვარული და იღუმალი სასოება. ყველგან, ჩვეულებრივი მიწიერი ცხოვრების გვერდით, იგრძნობა აელვარებულ ტალღებად მომდინარე მეორე ყოფიერება, რომელიც ახსნას არ ექვემდებარება.

ის, რაც ჩვენ ვიცით ძველი ეგვიპტის შესახებ, უფლებას გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ ამ ქვეყანამ მართლაც გამოიარა ერთ-ერთი ასეთი სულიერი პერიოდი. ინდოეთის ისტორიის ერთ-ერთ უძველეს ეპოქაში სული ისე უნდა მოახლოვებოდა ცხოვრების ზედაპირს, როგორც არასოდეს მას შემდეგ: ამ სუ-

ლის თითქმის უშუალოდ მუნყოფნის კვალი თუ მოგონება იქ დღემდე წარმოშობს უცნაურ მოვლენებს. არის სხვა პერიოდებიც, როდესაც სულიერი სტიქია თითქოსდა იბრძვის კაცობრიობის ბნელ სიღრმეში, როგორც დიდი მდინარის ტალღებქვეშ მყოფი მოცურავე. გაიხსენეთ, მაგალითად, სპარსეთი ალექსანდრია ან შუა საუკუნეების ორი ასწლეული.

სამაგიეროდ, არსებობს სხვა საუკუნეებიც, როდესაც ტანტზე ადის გონება და სილამაზე, მაგრამ სული აღარ ჩანს. ეს უკანასკნელი ძალზე დაშორებულია ძველი საბერძნეთის და რომის იმპერიის ეპოქებისაგან, საფრანგეთის მე-17 და მე-18 საუკუნეებისაგან (ყოველ შემთხვევაში მე-18 საუკუნის ზედაპირიდან, რადგან მის სიღრმეში ჯერ კიდევ გვიანახავენ საიდუმლოებებს ისეთი პიროვნებები, როგორიც არიან კლოდ დე სენ-მარტინი, კალიოსტრო, - რომელიც უფრო სერიოზულია, ვიდრე ჰკონიათ, - პასკალისი და სხვები). არავინ იცის რატომ, მაგრამ ამ პერიოდებს უკვე აკლია რაღაც არსებითი, საიდუმლო ურთიერთობები წყდება და მშვენიერება თვალს უხუჭავს ადამიანებს. მეტისმეტად ძნელია სიტყვებით იმის გამოთქმა, თუ რა მიზეზით არ არის ბერძნული დრამების გარემომცველი დვთაებრივ-ფატალური - ატმოსფერო ჭეშმარიტი ატმოსფერო სულისა. ამ დიდებული

მეტერლინგი

ტრაგედიების "პორიზონტზე მუდამ ციმციმებს მოწიწების ამღმერელი საიდუმლო... მაგრამ ეს არ არის ის მშურ-მეგობრული, გულაჩუყებული და აქტიურად მოქმედი საიდუმლო, რომელსაც ვხვდებით ნაკლებად დიად და ნაკლებად ლამაზ თხზულებებში. და თუ ჩვენთან უფრო ახლოს მყოფი რასინი ქალის გულის უზადო მომღერალია, ვინ გვეტყვის იმას, რომ მას ოდესმე ერთი ნაბიჯი მაინც გადაუდგამს საკუთარი სულისაკენ? რას მიპასუხებდით ანდრომაქეს ან ბრიტანიკუსის სულზე რომ შეგკითხოვდით? რასინის პერსონაჟები მხოლოდ ერთიმეორეს გამონათქვამებით უგებენ ერთმანეთს, - ერთი სიტყვაც ვერ აღწევს ზღვის ჯებირის იქით. ეს გმირები თავზარდამცემად მარტონი არიან ამ პლანეტის ზედაპირზე, რომელიც აღარ ბრუნავს. მათ არ ძალუძთ დადუმდნენ, ან -

ადარ იარსებებენ. მათ არ გააჩნიათ უხილავი პრინციპი და ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ რაღაც გამთიშველი სუბსტანციაა ჩაწოლილი მათსა და მათსავე სულს შორის, ყოვლისშემხებ სიცოცხლესა და იმ სიცოცხლეს შუა, რომელიც ეხება მხოლოდ ერთ რომელიმე წარმავალ ვნებას, ტკივილს თუ სურვილს. მართლაც, არის საუკუნეები, როცა სულს კვლავ ძილქუში ეუფლება და როცა აღარავინ წუხს.

დღესდღეობით ის აშკარად დიდ ძალისხმევაშია, ყველგან ბრძანებლურად და ანომალურად ვლინდება, თითქოს გაცემულია ბრძანება და მას აღარა აქვს დასაკარგი დრო: უნდა მოემზადოს გადამწვევტი ბრძოლისათვის და არავინ იცის რა მოჰყვება მის გამარჯვებას ან გაქცევას. შეიძლება არც არასოდეს გამოუყენებია მას ამდენი სახის და თან ასეთი წინაღუდგომელი ძალა. თითქოს კედელთან არის მიმწვედელი და არავინ იცის, აგონია ელოდება მას, თუ ახალი სიცოცხლე. არაფერს ვიტყვი იმ ოკულტურ ძალებზე, ჩვენს გარშემო რომ იღვიძებენ: მაგნეტიზმი, ტელეპათია, ლევიტაცია*, მანათობელი მატერიის მოულოდნელი თვისებები და ათასი სხვა რამ, რომელიც არყვეს საყოველთაოდ მიღებულ მეცნიერების საფუძველებს. ეს მოვლენები ყველასათვის ცნობილია და ძნელი არ არის მათი კვლავ დადგენა. მაგრამ ესეც არაფერია სიღრმეში მიმდინარე სინამდვილის გვერდით, რადგან სული ჰგავს იმ მძინარეს, სიზმარში მყოფი დიდი ძალისხმევით რომ ცდილობს ხელის შერხევას ან თვალის გახელას.

სხვა ადგილებში, სადაც ადამიანთა გაფაციცება უფრო ნაკლებია, სული კიდევ უფრო შედეგაანად მოქმედებს, თუნდაც ეს მოქმედება ნაკლებად შესამჩნევი იყოს იმ თვალისათვის, რომელიც არ არის ხედვას მიჩვეული. განა არ შეიძლება ითქვას, რომ მისი ხმა უკვე იმ უაღრესი ყვირილის წერტილშია, რომელმაც უნდა გაჰკვეთოს ცდომილების უკანასკნელი ბგერები, ჯერ კიდევ რომ გარშემორტყმნიან ამ სულს მუსიკაში? ან გვიგრძენია კი ოდესმე უფრო მეტად ერთგვარი საკრალურ-უხილავი სიმძიმე, როგორც იგრძნობა ის ზოგიერთი უცხოელი მხატვრის ტილოში? დაბოლოს, განა ლიტერატურაშიც არ შეინიშნება, თუ როგორ ეფინება ზოგიერთ მწვერვალს ისეთი უცხო სინათლე, როგორიც არასოდეს დაჰფენია წარსულის არც ერთ ნაწარმოებს? ახლოვდება დუმბილის, არც კი ვიცი როგორი, ფერისცვალება და, ჩანს, მთავრდება დიდი პოზიტივი, რომელიც დღემდე მეფობდა. ამ საგნებზე არ შეეჩერდები, რადგან ჯერ ძალზე ადრეა ნათლად მსჯელობა მათზე, მაგრამ, მე მგონი, კაცობრიობას ჯერ არ მისცემია განთავისუფლების უფრო დიდი და ერთგვარად ნაბრძანები შესაძლებლობა. ეს ხანდახან ულტიმატუმსაც ჰგავს. აი, ამიტომაც არ უნდა ვუგულუბელყოთ არაფერი, რაც მოგვახელთებინებს ამ ძრისხანე შემოთავაზებას, რომელიც თავისი ბუნებით სიზმარულ ხილვას ჰგავს, ასე უკვალოდ რომ იყარება, თუ სასწრაფოდ არ დაეთქისრდა. მოუხმით კეთილგო-

* მძიმე საგანთა ჰაერში აწვევა ფსიქოკინეტიკური მეთოდებით.

ნიერებას: ჩვენი სულები უმიზნოდ არ დეღავენ.

მაგრამ ეს მღელვარება, რომელიც ნათლად მხოლოდ ყოფიერების მაღალ ფერდობებზე შეიმჩნევა, გაუცნობიერებლად ვლინდება აგრეთვე ცხოვრების სრულებით ჩვეულებრივ გზებზეც, მთა-გორებზე აღმოცენებული ყველა ყვაილი ხომ საბოლოოდ ხეობაში ვარდება! ამჯერადაც უკვე ჩავარდა თუ არა - მე ჯერ არ ვიცი: ყოველდღიურ ყოფაში ჩვენ გამუდმებით ვხედავთ თვით ყველაზე მორჩილ და თავმდაბალ არსებათა შორის დამყარებულ უშუალო და საიდუმლო კავშირებს, სულისმიერ მოვლენებს, სულთა ურთიერთმიახლოებას, რაზეც არასოდეს ლაპარაკობდნენ წარსულში. ნაკლებად რეალურად არსებობდა ეს ყველაფერი ჩვენამდე? ალბათ, მაშინაც კი - ყველა ეპოქაში - იყვნენ ადამიანები, რომლებიც წარმოაჩინდნენ ცხოვრების თუ სიცოცხლის ყველაზე დაფარულ კავშირებს და რომელთაც გადმოგვცეს ყველაფერი, რაც კი მოიძიეს თავ-თავისი დროის გულზე და სულებზე. მაშინაც უთუოდ არსებობდა ეს საიდუმლო კავშირები... მაგრამ მაშინ მათ არ ექნებოდათ ის ცინცხალი და საყოველთაო ძალმოსილება, რაც დღესდღეობით აქვთ. მათ არ ჩაუღწევიათ კაცობრიობის ფსევრამდე, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ისინი მიიპყრობდნენ იმ ბრძენაცთა ყურადღებას, რომლებსაც მსგავს კავშირებზე კრინტიც არ დაუძრავთ, აქ მე არ ვგულისხმობ «მეცნიერულ სპირიტუიზმს», ტელეპათიურ ფენომენებს, «მატერიალიზაციას» თუ სხვა გამოვლინებებს, ახლახან რომ ვახსენე. ლაპარაკია სულის ისეთ «ხდომილებებსა» და «შემოჭრებზე», რომელთაც გამუდმებით აქვთ ადგილი თავისი მარადიული უფლებების ყველაზე მეტად დამვიწყებელი პატარა ადამიანების, ყველაზე უფრო უდიდამო არსებობაში. ლაპარაკია აგრეთვე, სხვა ჩვეულებრივი ფსიქოლოგიისაგან განსხვავებულ ფსიქოლოგიაზე, რომელსაც დაუმსახურებლად აქვს მითვისებული სულის აღმნიშვნელი მშვენიერი სახელი «ფსიქე», რადგანაც ის იკვლევს მხოლოდ მატერიასთან ყველაზე ახლომყოფ და მასთან უშუალოდ დაკავშირებულ მოვლენებს. ერთი სიტყვით, ლაპარაკია ერთგვარ ტრანსცედენტურ ფსიქოლოგიაზე, რომლის საგანი იქნება სულის უშუალო ურთიერთობა სულთან ადამიანთა სამყაროში, მგრძნობიარობა და, რაღა თქმა უნდა, ჩვენი სულის თავისთავად უნიკალური მუნყოფნა. ეს ძიება, რომელიც ერთი ნაბიჯით წინ წასწევს ადამიანს, ახლალა დაიწყო და ალბათ, არ დააკვიანებს - დაუშვებლად შერაცხოს დღემდე გაბატონებული პრიმიტიული ფსიქოლოგია.

ამ უშუალო, მთებიდან დასრიალებულმა ფსიქოლოგიამ, უკვე შეაღწია თვით ყველაზე პატარა ხეობებში და თავს იჩენს ყველაზე უფერულ მწერლობაშიც კი. არაფერი უფრო ნათლად არ ამტკიცებს იმას, რომ სული მეტი სიძლიერით აწვევა მთელ კაცობრიობას, და რომ მისი იღუმალი ქმედება განიცდის ერთგვარ ვულგარიზაციას. ჩვენ აქ გაკვრით ვხეებით თითქმის გამოუთქმელ საგნებს და ამიტომ მოგვყავს მხოლოდ არასრული და უხეში მაგალითები. აი, ორი თუ სამი მათგანი, ელემენტარული და ყველასათვის მეტ-ნაკლებად საგრძნობი. უწინ, თუ

საუბარი შეეხებოდა წინათგრძნობას, სულიერი მზერი-
სა და ჭკრეტის იდუმალ ზემოქმედებას, ადამიანური
გონის უცნობ სფეროში მიღებულ გადაწყვეტილე-
ბას, უცხო ნაკადების შემოჭრას, ან რომელიმე აუხ-
სნელ და თანაც ცნობიერად არსებულ ძალას, სიმ-
ფატი-ანტიფატიის ფარულ კანონებს, შეგნებულ თუ
ინსტიქტურ სიანლოვეს, უთქმელ საგანთა აღმატე-
ბულ გავლენას, - როგორც წესი, ამ პრობლემებზე
არავენ ჩერდებოდა და, სხვათაშორის, ისინიც იშვი-
ათად თუ აწუხებდნენ მოაზროვნე კაცს. თითქოს მა-
ვანი მხოლოდ შემთხვევით თუ გადაეყრებოდა მათ.
არავენ ეჭვობდა იმას, თუ რა რელიგიური სიმძიმით
ეკიდა ეს ყველაფერი ცხოვრების თავზე და ყველა
ჩქარობდა უკან მობრუნებოდა ვნებათა ჩვეულ თამა-
შებს და გარეგან ამბებს.

ამ სულიერი წარმოშობის მოვლენებს, რომელთაც
ჩვენი ყველაზე დიდი და ღრმად მოფიქრალი ძმები
თითქმის არც კი აქცევდნენ წარსულში ყურადღებას,
დღეს ყველაზე პატარებიც კი უკირკიტებენ. ეს ერ-
თხელ კიდევ ამტკიცებს იმას, რომ ადამიანური სუ-
ლი არის ერთი მთლიანი მცენარე და რომ მისი
ყველა ტოტი ერთად აყვავდება, როცა კი ჟამი მოდ-
გება. გლეხს რომ უეცრად მიეცეს იმის გამოხატვის
უნარი, რაც სულის სიღრმეში აქვს, ისეთ რამეებს
იტყობდა რასაც ვერავინ იპოვის რასინის სულში.
სწორედ ამიტომ, რომ შექსპირზე და რასინზე გა-
ცილებით უფრო ნაკლები ტალანტის მქონე ადამი-
ანებს შესაძლოა მოსინჯული და განჭვრეტილი ჰქონ-
დეთ ისეთი იდუმალ-მანათობელი სამყარო, რომე-
ლიც წარმოადგენს ამ კლასიკოსთა მზის გულზე მიმ-
დინარე დრამების მთვარეულ თუ «ამობრუნებულ»
მხარეს. ანუ, სხვა სიტყვებით, საემარისი არ არის,
რომ ხან აქ და ხან იქ დიდი სული მიმოიძვროდეს
დროსა და სივრცეში: ის ბევრს ვერაფერს გააკე-
თებს, თუკი მას არ შეეგებნენ. ის - ადამიანთა ზღვის
ყვავილია და უნდა აღმოცენდეს მაშინ, როდესაც
ადამიანურ სულთა ეს ოკეანე ერთიანად მღელვარ-
ებს. თუ ის ძილის დროს მოვა, მაშინ მხოლოდ
სიზმრებს თუ გვიამბობს. ჰამლეტი - მოვიხმით იგი
საუკეთესო მაგალითად - ელსინორში ყოველ წამს
მიდის გამოღვიძების პირას და მაინც, მიუხედავად
მის ფერმერთად შუბლზე გამოჟონილი ყინულოვანი
ოფლისა, არის სიტყვები, რომლებსაც ის ვერ გა-
მოთქვამს, რომლამდეც ის ვერ აღწევს და რომელ-
თაც, ალბათ, დღეს გვეტყობდა, რადგან თვით ქუჩის
მაწანწალის ან ქურდის სული დაეხმარებოდა მათ
გამოთქმაში. კლავდიუსის ან საკუთარი დედის ყურე-
ბისას ჰამლეტი დღეს უფრო მეტს გაიგებდა, ვიდრე
იმ საუკუნეში. რადგან დღესდღეობით სულებს იმდენ-
ი ჩადრი აღარ ფარავთ. იცით თუ არა თქვენ ის
შემამფოთებელი ჭეშმარიტება, რომ თუ თქვენ კეთი-
ლი არა ხართ, მაშინ ეს ამბავი დღეს ასეზის უფრო
აშკარად იყვირებს, ვიდრე ორი-სამი საუკუნის წინ?
იცით თუ არა თქვენ, რომ თუ კი ამ დილას თქვენ
დაანაღვლიანეთ თუნდაც ერთი ადამიანი, მაშინ იმ
გლეხის სული, რომელსაც თქვენ უნდა ესაუბროთ
ქარიშხალსა და წვიმაზე, უკვე გაფრთხილებულია
ამის შესახებ ჯერ კიდევ მანამ, სანამ თავისი სახ-

ლიდან გამოვიდოდა? მიიღეთ, თუ გნებავთ, წმინდა-
ნის, მარტვილის, გმირის სახე, - გზად შემოყრილი
ბავშვი თქვენ მოწინებულ მზერით არ მოგესალმე-
ბათ, თუკი თქვენში ატარებთ ბოროტ აზრს, უსამარ-
თლობას, ან მოყვასისადმი მიყენებულ ტყვილს. იქ-
ნებ უკვე მთელი საუკუნეა, რაც მისმა სულმა ისე
ჩაუარა თქვენსას, რომ ზედაც არ შემოუხედავს...

ნამდვილად უფრო და უფრო ძნელი ხდება გულის
წიაღში სხვებისაგან მალულად სიმულვილის, შუ-
რის, თუ დალატის ტარება, - თვით უგულგრილესი
სულებიც კი იმდენად ფხიზლად უთვალთვალებენ
ყველაფერს თავის გარშემო. ჩვენს წინაპრებს არა-
სოდეს უღაპარადათ ამ საგნებზე და ცხადი ხდება,
რომ ჩვენი ცხოვრება სრულიად განსხვავდებ მათ
მიერ აღწერილი ცხოვრებისაგან. გვატყუებდნენ თუ
არ იცოდნენ? ნიშნები და სიტყვები არაფერს ნიშ-
ნავს და თითქმის ყველაფერი წყდება მარტივი მუნ-
ყოფიერების მისტიურ სფეროებში.

ძველთაძველი ნებაც. ესოდენ ნაცნობი და ლოგი-
კური, ეს მოხუცი ნებაც, თავის მხრივ, უკვე იცვლე-
ბა დიდი და აუხსნელი კანონების გავლენით. თით-
ქმის აღარსად არის თავშესაფარ-ნავსაყუდელი და
ადამიანები ერთად იყრიან თავს. ისინი თავს სიტ-
ყვებზე, მოქმედებებზე და თვით აზრებზეც მალლა
აყენებენ, რადგან ის, რასაც ისინი ხედავენ, და თუნ-
დაც არ ესმით, - აზრთა სამფლობელოს მიღმაა. ეს
არის სწორედ ერთი იმ ნიშანთაგანი, რომლითაც
იცნობა ჩემს მიერ ზემოთ მითითებული სპირიტუა-
ლური პერიოდები. ყველაფერში იგრძნობა, რომ ჩვე-
ულებრივი ცხოვრებისეული ურთიერთობები იც-
ვლება და ჩვენს შორის უმრწამსი ლაპარაკობენ და
მოქმედებენ მათი წინმსწრები თაობისაგან სრულე-
ბით განსხვავებულად. პირობითობების, ჩვევების, სა-
ფარველების და სხვა უსარგებლო შუალედური
რგოლების მთელი გროვა უფსურულში ინთქმება და
ჩვენ ყველანი, - მიუხედავად იმისა, ვაცნობიერებთ
თუ არა ამას, - აწ მხოლოდ უხილავის მეშვეობით
და მის წიაღ განსჯით. თუ მე პირველად შემოვდი-
ვარ თქვენს ოთახში, თქვენ აღარ წარმოთქვამთ -
პრაქტიკული ფსიქოლოგიის უღრმეს კანონთა მი-
ხედვით - იმ ფარულ ფრანას, რომელსაც ადამიანის
მთელი არსება წარმოთქვამს მასთან შემოსული სხვა
ადამიანის მიმართ. თქვენ ვერ მოასწრებთ იმის თქმას,
სად იყავით წასული იმის გასაგებად თუ ვინ ვარ მე,
- მე თქვენ გამახსენებდით, ალბათ დიდი თე-
ლი ენითუთქმელი სიცხადით. ალბათ, მამათქვენი,
სხვაგვარად იმსჯელებდა ჩემზე და კიდევ შეცდებო-
და. ადამიანები უახლოვდებიან ერთმანეთს და მოსა-
ლოდნელია, რომ საერთო ატმოსფერო შეიცვლება.
უკვე გადავდგით «კიდევ ერთი ნაბიჯი არსებათა
უბრალოება-სიმარტივის ნათელ და შემგონებლურ
გზაზე», როგორც ამას იტყობდა დიდი «უცნობი ფი-
ლოსოფოსი» კლოდ დე სენმარტინი? ჩემად მოვიცა-
ლოდ. იქნებ მალე «ღმერთების ჩურჩულიც» ჩაგვეს-
მას.

თარგმნა დავით აკრიანმა

პარუირ სევაკი

სხიური სნება

სულაც არ არის ეს სხიური სნება ახალი,
რვაათას რვაას წლისა გახლავს, ჩემო კეთილო;
სულაც არ არის ეს სხიური სნება ახალი!
ეს სნება სჭირდათ ძველ ინდოელთ,
ძველ ელადელებს.
სწორედ ამ სნებამ დააბრმავე თვით ჰომეროსიც.
და საფლავებში სწორედ ამავე სნებით ჩავიდნენ -
ჩვენი შექსპირი! ნარეკაცი - თქვენი!
და ყველა,
ყოველი, ვისაც დედამიწის სფეროთა ტოლი
ფილტვები ჰქონდა, ანდა გული - ისეთი დიდი,
ამხელა ფილტვთა გულად ქცევა ვისაც შეეძლო...
ნურც გადამდები გეგონებთ! - ეს სნება მხოლოდ
დედის მუცლიდან თუ დაჰყვებათ ადამიანებს!
სხიური სნება ხვედრი გახლავთ მხოლოდ იმათი,
ვინც შეიდათასშვიდ ფერს ხედავს ცისარტყელაში,
ვით მელოდიას,
გიჟურ სრბოლას მოლეკულათა,
ვინც აყურადებს შიგან ცულთა, შიგან უროთა,
ვისაც მაშინაც ეყურება მათი ხმა, როცა,
როცა ისინი კერპებივით უბრად... არიან!..
სხიური სნება ხვედრი გახლავთ მხოლოდ იმათი,
ვინც შავ კამეჩშიც პიანინოს ხედავს მოარულს,
რომელიც მათთვის, მხოლოდ მათთვის აღვიძებს ჰანგებს!..
სხიური სნება ხვედრი გახლავთ მხოლოდ იმათი,
ვინც ფორუმს, ზვართონცს უხეშ ლოდში ხედავს,
სალ კლდეში -
აჯანტას, გელარტის და ელორას! სუფთა ტილოზე -
მაგდალინას და საიდუმლო სერობას!
ხოლო,
ხოლო ყოველი ახალგაზრდის სულის სიდრემეში -
მთვლემარე ჰამლეტს, ფიზიელ ოტელოს!..
ამ სხიურ სნებით იტანჯვიან მხოლოდ ისინი,
მარტობაში ვისაც მთელი კაცობრიობა
თავის წინ უზის სასაუბროდ!.. -
მხოლოდ ისინი, -
ვინც დედამიწის ბრუნვას გრძნობენ ლანჩებით,
ხოლო
ხელისგულებით - საკუთარი ფესვების გადგმას,
მაშინაც, როცა ჰაერში აქვთ ხელისგულები!..
მხოლოდ ისინი,
ვინც ვერა და ვერ შეიყვარა
ყოველი ღროის ყველა მეფე! და მათ ღუპავენ
არა ციხეში, არა მხოლოდ გადასახლებით,
არამედ... კარზე მიყვანით და...
ყალბ სიყვარულით...
სულაც არ არის ეს სხიური სნება ახალი!..
თარგმანი ვივი შაჰნაზარისა

რობერტ ბერნსი

კბილის ტკივილი

წყველიმც იყავ ოხერ-ტიალო,
ღრძილებს მიშინთავ ტვინში - ტრიალობ,
ყურებს მიბურღავ - ვკენესი ვტრიალობ,
გაბოროტებით,
ტანსაცმელს ვიხევ, დავკოტრიალობ,
მოვთქვამ გოდებით.
როდესაც ვბორგავ ციბე-ციხელებით,
ნეკრესის ქართი განახელებით,
თავს მევლებიან მზრუნველ ხელებით,
ტკივილსაც ვერ ვგრძნობ;
შენ კი აბურღად მოიხსენები,
ემშაკის კერძო.
და ჰა ღორბლი მდის, ვშფოთავ და ველავ,
ვლევწავ სკამებს და ბალიშებს ვთილავ,
მესმის ხითხითი და ჩუმი ხველა
სახლში თუ გარეთ;
ვინც მე დამცინის, დაეგოს ყველა
საჩიქრელს მწარედ.
მშვიდად არ ცხოვრობს ქვეყნად არავინ,
რას არ წაგვიდებს ბედი არამი,
შიშხილს, სირცხვილს და ათას სხვა რამეს,
რაც არ გეგონია,
მაგრამ შენთან კი ყველა ვარამი
მონაგონია.
მღვდლები ჯოჯოხეთს რომ ეძახიან,
სადაც წამების ყველა მახეა,
სადაც ცოდვილი ჩაუძარხიათ
ძალის ძალადა,
უთუოდ იქაც შენი ჩარხია
პირველ ჯალათად.
ჰოი სატანავ ბნელსახიერო,
შავი კუპრის და ცეცხლისმიერო,
შოტლანდიის მტრებს, სულო ძლიერო,
გვედრებ კვილით,
შენ გაღუხადე სამაგიერო
კბილის ტკივილით.

თარგმნა თამარ ერისთავმა

შექსპირი

სონეტი 34

რადგან შევიტყვე, რომ მზიანი დარი გეწვია,
უმოსასხამოდ გამოველ და გავეყვე გზა-შარას,
მაგრამ ღრუბელი ქარ-წვიმებით წამომეწია
და შენი სახეც, მშვენიერი, ნისლმა წაშალა.
თუმცა ბურუსში შენმა სხივმა გამოიარა,
შემიძრო სახე, დაკოდილი წვიმის ღარებით,
რა მაღამოა, რაიც მხოლოდ არჩენს იარას,
მაგრამ ტკივილს ვერ გაიფუჭებ მისი
ხმარებით?!

რას მარგებს ახლა, თუკი გული შენც გეკოლება,
მონანიება შენი შევებს ვით შევადარო?!
რა ბედენაა მუხანათის მწარე გოდება,
მისი ნახმლევი თუ ჯვარივით უნდა
ვატარო?!

მაგრამ, დაღერილი მარგალიტად,
ცრემლი ნეტარი,

არის განწმენდა ყველა ავი ნამოქმედარის.

თარგმნა რევაზ თაბუკაშვილმა

Дорогой читатель! Перед тобой удивительный рыцарский рассказ Гиги Тутберидзе. Рано закончилась жизнь молодого писателя: погиб на войне в Сухуми. Он как бы создал собственную судьбу и тем самым как бы разделил участь кистинского рыцаря Алхаста. Удивителен кодекс Рыцаря. Он всюду своеобразен: будь то мужество индейцев, или средневековых рыцарей, или же романтический героизм «Трех мушкетеров». И всюду одна и та же сила очарования: бесстрашие и бескомпромисность истинных мужчин. Здесь кистинец Алхаст настолько велик в мужестве своем, что ведет своего кровного врага по следам событий, возбуждая в Гахе Габури чувство кровной мести: он сознательно показывает как бы невзначай отрубленную руку его брата; удерживает себя от чисто кавказского жеста подарить гостью-кровнику дорогое оружие (из даренного оружия в благодетеля не стреляют). И... смело идет на встречу своей судьбе: Гаха без промаха стреляет в него, и тем не менее: зная судьбу и без страха принять ее - это и есть рыцарский дух Кавказа.

Враг

послала вдогонку благословение и, как бы не замечая причитаний невестки, продолжала дело.

Орел все также парил над Чимгой.

Даже и не думал тошитский Алхаст угнетать чимгойцев. Туры уходили на юго-восток и преследующий их по пятам Алхаст остановился на границе Архоти. Решил идти на запад, и в поисках добычи потерял еще один день.

Алхаст вел себя предельно осторожно. Ведь именно на границе с Архоти сразил он Алуду Габури. Его брат - Гаха слыл храбрецом. Прошло более года, однако не слышно было привычных угроз о мести и пугающих слухов. Алхаста это удивляло и настораживало. В Ауле уже привыкли к его удаче и даже не удивились его добыче. Приняли без похвал, как должное, и унесли добычу. Сам же он, помолвившись, лег спать.

Вечерело. Гаха перебрал патроны, как следует подогнал одежду, бросил взгляд в сторону Архоти и двинулся дальше...

Кистины сидели у костра, пировали и следили за разговором старейшин.

Гаха ползком приблизился шагов на десять к пирующим и залег за кустом.

Захмелевшая молодежь постоянно ввязывалась в разговор старших, однако один из старших цыкнул на них, указывая на женщин. Молодежь с хохотом повскакивала, и они образовали круг.

Красиво танцевали кистинцы. Гаха зачарованно следил за танцем.

Алхаст с улыбкой смотрел на танцующих, желание танцевать так и захлестнуло его, лишь глоток водки был нужен для прыжка в круг. Наконец чары черноглазой сделали свое дело: он плотнул водки, сдвинул набекрень папаху и встал.

Гаха сильнее прижал приклад к плечу и зажмурил левый глаз, хотя с такого расстояния он мог попасть не глядя во весь рост возвысившегося кровника.

Красиво танцевал Алхаст. Не нашлось сил у Гахи ни курок спустить, ни ствол отвести. Как замороженный смотрел он на танцующего врага.

Блики огня заиграли на срезе ствола и Алхаст заметил смотрящее на него смертоносное отверстие. Огонь обжег его с головы до ног, и забыв о подружке, он танцевал не отрывая глаз от отверстия.

Один из опьяневших втерся в танец, зрители напряглись в ожидании взбучки этого нахала. Однако Алхаст просто оттолкнул его и хотел было

Орел замкнул круг, затем трижды взмахнул крыльями и вновь завис в воздухе.

- Буянит парень и как парит! - Прикрывая глаза от слепящего, солнца произнес Гаха. И долго стоял так, пока орел не скрылся за вершинами гор.

- Ээх! Он тот парень, что надо, - как бы невзначай промолвила старушка и со злостью нахлобучила большой пучок шерсти на чесалку.

Гаха побледнел и уставился на мать. Почувствовав его взгляд, старушка сдвинула брови, продолжая расчесывать шерсть, и еще ниже опустила голову над чесалкой.

- По что терзаешь? - Со злостью спросил Гаха.

- Сам знаешь по что! Брат в сырую землю зарыл, а ты чужой удали завидуешь. Его убийца в Джариахе тешиться, без страха ходит. Небось думает, что у чимгойцев молодцы перевелись, - со злобой огрызнулась старушка.

Гаха собрался было что-то ответить, да во двор влетел ревущий пацаненок. Гаха схватил его за локоть и встряхнул:

- Что случилось?

Мальчик молчал. Отец повторил вопрос.

Апарека в навоз руку сунуть заставил - к деньгам мол, - всхлипывал мальчик, и вырвавшись из рук отца, вбежал в дом. Гаха расхохотался и... сразу смолк. Глянул на мать. Старушка продолжала сидеть.

Понурив голову, он вошел в дом. Мать проводила его взглядом, горестно вздохнув, что-то пробормотала. Погруженная в горестные раздумья, даже не заметила, как Гаха вышел из дому. Уже потом, вдали заметила ссутулившуюся спину сына, идущего по тропинке с ружьем на плече. Старушка

уже выйти из круга, как женщина, заметившая ружье, подняла крик. Мужчины бросились к кустам.

Гаха поднялся, повел стволом по кругу.

- Ко мне он! - Выйдя вперед сказал Алхаст и отвел в сторону ствол. Долго они потом сидели за столом. Порядком захмелев Алхаст пронзил взглядом гостя и спросил:

- Чего не выстрелил?

- Ждал когда дотанцуешь!

Кистинец замотал головой.

- Танец значит понравился?.. Лучше правду скажи!

Гаха молчал. Затем сказал:

- Я видел, что ты следил за стволом, но продолжил танец. Ты бы на моем месте выстрелил?

Алхаст отвел от хевсура свой, полный удивления, взгляд и лишь хлопнул его по плечу.

Через силу досидели до утра в разговорах об охоте, оружии...

Наконец Гаха встал.

Еще раз бросил взгляд на прекрасное ружье, висевшее на маленьком роге серны... Но не сказал, как водится, обычных похвал.

Алхаст тоже не решился сделать столь дорогой подарок.

- Не возьмет, - думал он, - а если и возьмет, не будет стрелять из подаренного оружия.

Выйдя из сакли Гаха обернулся и взгляд его остановился на стене башни. Там отчетливо виднелась рука Алуды.* В полном молчании дошли до околицы.

Прощаясь не обменялись рукопожатиями. В последний раз бросил Гаха взгляд на врага. Кистинец неподвижно стоял на том же месте. Спустя два месяца тошинские кистинцы нашли Алхаста с простреленным глазом.

*Отрезать правую руку и прибивать к стене башни - обычай у хевсуров и кистин.

С грузинского перевёл
Вова Кикацишвили

Что создано - шедевр, но не построить храма,
Чтоб уместить времен накопленного хлама,
Смерть украшает жизнь, как золото алмаз!
Пустое все?! - Не слушайте Хайяма...

Хайям, тобой целованных я не целую губок -
Я рог держу в руках, а не трухлявый кубок.
... Ты счастья искал в любви, угарном хмеле,
Я ж от любви устал, меня тошнит с похмелья...

Хайям при всем своем величьи,
Срываясь, принимал завистника обличье...
Он НЕБО превзошел бессмертием в веках,
И все же, Бог в его завистливых плевках...

Советовал какой-то дурень встарь,
Жен каждый год менять, как календарь.
Коль вправду почитать подобные законы,
То, где голубок взять, коль все уже вороны...

Богатство презирая и все стирая в прах,
Над небом издевался Хайям в своих стихах.

Казалось, для него должно быть все труха,
Однако ж нанизал жемчужины стиха...

Не тешь себя надеждой, что есть во мне твой прах,
Что сам ты отражением живешь в моих стихах -
Ты небо презирал и «ненавидел» Бога,
Я ж небо обожаю и вижу в себе БОГА!..

Т. П. Тавадзе

ჟურნალი «ხატაური» მკითხველის გულისკენ დგამს პირველ ნაბიჯებს. ჩვენი რედაქცია ემადლიერება თეატრალური ინსტიტუტის რექტორს, - ბატონ გოგი დოლიძეს, კულტურის ინსტიტუტის ხელმძღვანელს, - ბატონ თემურ ჟღენტს და რეჟისორს, - ბატონ ლერი სიხარულიძეს, ჩვენი ჟურნალის განხილვა-მოსმენის მოწყობისთვის. საღამოზე წარმოჩინდნენ ახალგაზრდა, მზარდი პოეტები. გთავაზობთ ოთხი მათგანის ლექსებს.

რედაქცია

* * *

შუაღამეა, დარდით მტკიცა გული ტანჯული,
დაფანტული მაქვს აზრი ჩემი როგორც ხორბალი,
რადგან გვიწყდება შემოქმედი - ჩვენი მსაჯული
უკუ ტრიალებს ივერიის ბედის ბორბალი.
მივხედოთ მამულს და დაცხრება მწველი

ტკივილი,

გამოცოცხლებას, აყვავებას გულით მოველი,
ვგრძნობ, რომ ამო არ იქნება ჩემი

ჩივილი

და შეგვეწევა ღვთით ხელქმნილი სვეტიცხოველი.

ნოდარ ჟიჟიაშვილი

ძმებს: - ცოტნეს, ჭაბუას

კონდარით მოფარულა არე,
მაგნოლიას არწევს სიო წყნარი,
შაში გალობს, ვით აკაკის ქნარი,
გადარჩენის იმედია ჯვარი!
მოქუფრულა ივერიის ზეცა,
ჟამი გვიდგას მძიმე, საოცარი...
შემართება გემართებს დავითისა,
იმედია, გადაგვარჩენს ჯვარი!
არას გვარგებს ახლა მცონარობა,
ხატად ნათობს გმირი წინაპარი.
ძალისხმევა გემართებს თამარისა,
გადაგვარჩენს იმედია ჯვარი!
მტერი იგი შმაგი, ბარბაროსი,
ივერიას უმზერს ავი თვალით;
მაცხოვარიც ვეღარ გვეწალობს, რადგან
დავივიწყეთ ხატი, სალოცავი.
ურვას ურვა ემატება მწარე,
მოგვიმრავლდა კაემანი, ზარი...
თავგანწირვა გემართებს ილიასი,
გადაგვარჩენს იმედია ჯვარი!

პაატა შამუგია

ქალბატონო

თქვენ ქალბატონო, ორმოცი წლის იქნებით ახლა
და ეგ ღიმილი, მაცდურად რომ გიკაწრავთ ბაგეს
სულში მიღვიძებს მამაკაცურ სურვილის მახრას
და გულს მწვადივით გახურებულ შამფურზე აგებს.

გული კი სევდას ვეღარ მაღავს და ვეღარ იტყვს,
რომ დაბადებას დროზე ადრე რად არ დაენებდი,
მე მოვიდოდი, ტრფიალისას გეტყოდით სიტყვებს,
თქვენ კი ნამდვილად, ჰო ნამდვილად შემიყვარებდით.

და მონახავდნენ ამ ქალაქში მკლავები მკლავებს
თითები თითებს, ხოლო თმები ქროლვას ქარისას,
მე თქვენ გეტყოდით ეგ თვალები როგორ მომკვლავდნენ,
როგორ მაგონებს ეგ სხეული ციალს მთვარისას.

ჩემს ძლიერ მკლავზე დაგიხვევდით ჯიხვის რქასავით,
ბოლო წვეთამდე დაგწურავდით ცხელი ვნებისგან
მერე პოეტის აბდა-უბდა ზმანებასავით
ამღერდებოდნენ დამკვრელები დაირებისა.

ახლა კი სევდა სად წავიღო, სად დავატიო,
სად დავანთხო გუხუნდნელ სისხლის მარულა,
და თავს გაფიცვით ქალბატონო გთხოვთ მაპატიოთ
ნაგვიანები აღტაცება და სიყვარული?!

ზვიად ბრეგაძე

* * *

იბლაველე გინდა, ივივლე გინდა,
თუ გინდა მუშტი უქნიე მთვარეს,
გასული წელი არაფრად ღირდა,
ამ წელსაც ჩუმად გაუღებ კარებს.
შეირყვნა რაც კი გამაჩნდა წმინდა,
გამოიჩინე ვერაფრით ფხაო,
იბლაველე გინდა, ივივლე გინდა,
საშველი მაინც არ არის ძმაო.

რამაზ გიგაური

უცნობი ავტორები

სიზმარცხადი (ზღაპარი)

ვარ და თანაც არც არა ვარ
 სათაფლიას მღვიმისასა,
 ბოჩი, ჭოლა ჭოლოკავა,
 ჭოლოკს ვარჩევ ჭილისასა,
 მზეს სხივები ჩამოვბერტყო
 ამომავალს დილისასა,
 მერე შიგ სიზმრებს გამოვხვევ,
 ტებილებს, გულიძილისასა,
 საყვარლის სარკმელზე დავდებ
 სანახავსა პირისასა,
 ვუმზერ, ვესიყვარულები
 სამყოფს ერთის კვირისასა,
 ნეტა ჩვენთვის გასმენინად
 გალობას ჰგავს სირისასა,
 წინ გაუშლი ჭრელ-ჭრელ ჭილოფს,
 ზედ - ვარცლს ოქროხილისასა,
 თან მოვართმევ ლალის სმურებს
 ხატაური ღვინისასა,
 ვიინახებთ, ვუგალობებ
 ტურფა-ბროლიებილისასა,
 ანგელოსმაც ვერ დავგზედოს
 ქოლგას ვიფართ ჭილისასა,
 მერე საკინძეს შეეუხსნი
 ცისკრის შიბა-დილისასა,
 აბა მერე რას გაიგებთ
 ან ჩემსას, ან იმისასა?
 ბოლოს დედაც გამოხედავს
 გოგოს გულ-ყელ ყორმისასა,
 ბიჭს ბორკილებს დამადებენ
 ნაქსოვს ოქროს სირმისასა,
 ამ მთისა და იმ მთისასა,
 ირემი ვარ ირმისასა,
 ტყაშიმთაფამ შეიფაროს
 ვინც არ გვესერის მშვილდ-ისარსა!
 იათნანელ ამორძალებს
 გამოვძალავ ძილ-სიზმარსა,
 თვალისჩინი გავახარო
 დილით მივალ იმისასა,
 აწი კარგად ბრძანდებოდეთ,
 სხვას გაამბობთ სხვიმისასა,
 უკვდავების წყალს წავუძღვან
 ინდოთ მეფის სვიმისასა!..
 სვანი ძიძიშვილები მყავს
 მომელიან ცხვიმის მთასა,
 იქეთური, - აქეთასა,
 აქეთური, - იქითასა.

მოგვაწოდა ჭოლა ჭოლოკავამ

სხარტულა

ძმობილს...

მიხაო, ბასილის შვილო, რა საკვირველი ენახეა,
 ძველ სახლ «დვარეცში» ჩაგისვამ,
 როგორც სტალინის სახლია.
 შენ ვაჟკაცობა მახარებს, წაღმა გიბრუნავს ჩარხია.
 მუდამ მომდიმარ მეყოლოს შენ თეთრფეროვან სახეა!
 აცდილდეს მუდამ ძმისწულო, ეშმაკთ დაგებულ მახეა
 და შეგისრულოს გამჩენმა, რაც გულით დაგისახია.
 მაგრამ წიკპურტის ღირსი ხარ კაცმა რო გითხრას ახია.
 რას დაეთრევი დადინარ, როგორც უქნარა კახია.
 მოლექსეობას რას დასდევ, ცოლშვილ ვერ შაგინახია -
 ვინც შენს შედევრებს გაეცნო "ვეფხისტყაოსან" დახია.

ლევან ბოძაშვილი
28.10.1980 წ.

მოგვაწოდა შოთა ხოდაშხელმა

* * *

ლეკოთ წიქამ დაიუნბა:
 დუშმან ჩემფერ ჟამკარშია,
 სხვას რომ თავი გავანებოთ,
 პალტო არ მაქვს ზამთარშია.
 გარეთ როგორ გამოვიდე
 ამ თოვლსა და ამ ქარშია,
 როგორ ჩავდე «პლასჩიანი»
 პალტოიანთ ამქარშია?

ალექსი ჭინჭარაული

* * *

**საყდრის ეზოში მონადიმე სამ მეგობარ
 გოგონას ახლობელმა უძღვნა შემდეგი
 კაფია:**

ცუდია, როცა დიაცნი,
 საყდარში ნადიმს მართავენ,
 რაითაც უფლის წინაშე
 თანაბრად სცოდავს სამთავე.

* * *

**ჟურნალ «ნიანგის» რედაქტორს ზაურ
 ბოლქვაძეს "ცეკაში" იბარებენ და
 აფრთხილებენ სმას შეეშვიო. მან ლექსით
 უპასუხა:**

სმა მომიტანეთ საბაბად
 და მომეჭერით ჯიქურად,
 ვსვამ, ვინაიდან ფხიზელი
 თქვენ ჩემმა მტერმა გიყურათ.

ქრისტიანული მემკვიდრეობა

9. სამებასთან მზის შვილები

ერთობისა და სამების საკითხი საიდუმლოებით აღსავსე და ძნელად გასაგები იყო, ამიტომ წმიდა მამანი სამებას სწორად მზეს ადარებდნენ, თუმცა ასეთ შედარებას, ვითარცა უღირსს, ისინი უარსაჲს კყოფდნენ, და დამაბნეველადც სთვლიდნენ, მაინც შედარებას მიმართავდნენ და ბუნებაში მსგავსი მაგალითების გამოძენას სცდილობდნენ ხოლმე, რათა ეს საკითხი ცოტათი მაინც მისახვედრი გაეხადათ. სხვა მრავალ შედარების შორის, ცნობილი არიან შედარებანი ნათელთან და მზესთან, როგორც ეს უკვე გავარჩიე ჩემს წიგნში: «ვეფხისტყაოსანის მზისმეტყველება».

წმიდა ბასილიოს დიდი (330-379) - და ერთი არის სამი, რომელი არის ღმრთიება, ვითარცა სამი მზე ერთი მფორეში ჩასმული, ერთი განფენა ნათელისა.

წმიდა გრიგოლ ნაზიანზელი (330-391) - ნათელი არის ღმრთიება ნათელი... ეს არის ერთი და იგივე ღმრთიება სამი პირით, თითქოს სამი მზე, სავესებით გაერთიანებული, მხოლოდ ერთსა და იმავე სინათლეს გამოსცემდეს... უნდა ვეთავყნოთ სამებას ერთში და ერთს სამებაში. ერთ თავის პოემში იგივე გრ. ნაზიანზელი ამბობს - იმ დღიდან, როდესაც მე უარეყავ ამა ქვეყნისა ნიჭი, რათა სული ჩემი ნათელ და ციურ ჭვრეტას შეუდგეს; როცა გონებამ მაღალმა აღმოტაცა ქვემოლან, რათა განმასვენოს შორს ყველაფრისაგან, რაც არის ხორციელი; რათა ჩავიკეტო ციური სინაწილის («ტაბერნაკულუმ» - ის) საიდუმლოებაში; ამ დღიდან უკვე თვალნი ჩემნი დაბრმავდნენ ნათელით სამებისა, რომლის მცხინვარება აჭარბებს ყველაფერს, რაც აზრს შეეძლო ჩემი სულისათვის წარმიედგინა; რამეთუ თავისი დიდებული საყდარიდან სამება მოჰყენს თავის შუქთა ფრქვევას გამოუთქმელს, რომელი საერთოა სამისათვის. იგი არის საწყისი ყოველივესი, რაც არსებობს ქვემოლან... ამ დღიდან ვარ მე მკვდარ ამ სოფლისათვის და სოფელი იგი მკვდარ არს ჩემთვის... თავისი სიცოცხლის დასასრულს ნაზიანზელს სურს იყოს «იქ, სადაც არის სამება და მცხინვარება გაერთიანებული მის ბრწყინვალეებასთან»...

წმიდა მამა ვერემ სირიელი (+373) - მამა არის მზე; ძე არის სინათლე; სული წმიდა არის სითბო. (სწორედ ეს ნათქვამი აქვს გამეორებული აკად. კ. კეკელიძეს, როგორც ეს აქ, წინ გავიცანით).

წმიდა იოანე ოქროპირი (344-407) - ძე (იესო) განუშორებელია მამისაგან, ისე ვით შუქი მზისაგან.

წმიდა ათანასე (295-373) მამა და ძე არიან ერთი ისე ბუნებრივად და იმეკარადვე, როგორც მზე და ბრწყინვალეება ერთი და იგივე არისო. წ. 14. გვ.524. სამება არის ერთი მზე და მისი ბრწყინვალეება და ერთი ნათელი მზეში და ბრწყინვალეებაში. შუქთა ანარეკლიც ნათელია, მაგრამ არა მფორე, მზისაგან განსხვავებული ნათელი, ან სხვა ნათელი, ან მასთან შეუხიარებელი, არამედ საკუთარი ნაყოფი მისი... ასევე არის ღმრთი ერთი და სამება. მამა არის ნათელი, ძე - შუქი, სული წმიდა - განმანათლებელი ძალა.

წმიდა დიონისე არეოპაგელი როდესაც ზეარსებითი არსების, ანუ ღმრთისა და შექმნის გამო ლაპარაკობს, იგი ისწავლება -

თუ მართალია, რომ ამ ქვეყანაზე ყველა არსი და ყველა თვისება, რაც გრძნობადს ეკუთვნის, როგორც მრავალრიცხოვანი და მრავალნაირი არ უნდა იყვნენ ისინი, არიან ერთი, მხოლოდ მზის წყალობით, რომელიც რჩება ერთი და იგივე თავის თავთან და რომელიც ავრცელებს ერთნაირად მხოლოდ ერთ განმანათლებელ ნათელს; რომელიც წარმოშობს, ჰკვებავს, ინახავს, ასრულყოფილებს, განასხვავებს, ანაყოფიერებს, ზრდის, ანარნაირებს, განამტკიცებს, შთასახავს, ამოძრავებს, აცოცხლებს, - თუ მართალია, რომ იგი იგივე ერთი და მხოლოდ

მზე, რომელს მსოფლიოს ყველა ნაწილი თითოეული თავისებურად ეზიარება და რომ ერთ მზეს შეუძლია წინასწარ თავის თავში სინთეტიურად ყველა მრავალნაირი სინამდვილის მიზნის შეიცავდეს, რომელს მისი (ღმრთის) ნათელის წილი აქვს, - უფრო მეტი აზრით, როცა საკითხი ეხება თვით ამ მზის მიზნის და ყოველივეს მიზნის, - ღმრთის, უნდა აღიარდეს, რომ იგი მიზნი წინასწარ შეიცავდა თავის თავში ყველა ქმნილების წინასწარ ნიმუშებს (პარადიგმებს, მოდელებს) სინთეტიური და ზეარსითი წესით და რომ შემდგომ, თავისი საკუთარი არსის უხეობით, ნამეტნაობით, მან (ღმრთმა) წარმოშვა ყველა არსი. როდესაც დიონისე არეოპაგელი ციურ ძალთა გამო მსჯელობს და იმ საკითხს გაარჩევს, თუ ანგელოზს რატომ ჰქვია, სხვა სახელთა შორის, აგრეთვე «არწივი», ამბობს - არწივი არის სიმბოლო მეფობისა, მწვერვალისადმი მისწრაფებისა, სწრაფი ფრენისა, სიმარდისა, ცქეტიობისა საკვების ძიებაში, მზერის მკვეთრობისა; იგი უმზერს თავისუფლად და პირდაპირ, რათა განჭვრიტოს ის შუქნი, რომელთაც ღმრთიებრი მზის-სოლეი თვარშიც - სიუხვე ამრავლებსო. როგორც ეხებათ, დიონისე არეოპაგელი ღმრთიებს უწოდებს აგრეთვე - ღმრთიებრი მზე!

წმიდა იოანე დამასკელი (700-750) ამბობს: რათა გასაგებად გაეხადოთ სამების საკითხი, ჩვენ შედარებასაც კი მივმართავთ - მზე, ნათელი და მისნი შუქნი (სითბო). და ეს არის ხატი ხილული უხილავისა, ხატი გრძნობადი ზეგრძნობადისა. ისე, როგორც ძე ღმრთისა არის ხატი ღმრთისა და იდეანი ღმრთისა არიან ხატი იმისა, რისი შექმნაც მას სურსო. მართლაც, ერთი სიტყვით რომ ითქვას, ღმრთიება განყოფილია პირებში (სამებაში) ისე, როგორც სამ მზეში, რომელიც ერთი მფორეს შეიცავს, არის მხოლოდ ერთი ნათელი თავისი შინაგანი შეთხზვითო.

როგორც გავიცანით მოკლედ: სამებისა შედარება მზესთან ქრისტიანულ მწერლობაში ჩვეულებრივი იყო.

და აქედანაც გავიგეთ ისიც, რომ მზე არის ხატი ღმრთისა, რაც ვეფხისტყაოსანშიც ნათქვამი არის -

სამებასა ერთარსებასა

1. სამება - მრთარსების სამიხი ქრისტიანულ სწავლაში

შეუძლებელია და არც საჭიროა ყველა იმ სწავლის მოთხრობა, რომელი ერთობასა და სამებას ეხება, გარნა სასურველია ზოგი თეოლოგის აზრს მაინც გავიცნოთ.

პირველი აღმქანდრიმილი (პატრიარხოსი 412-444) - არსებობს მხოლოდ ერთი პრინციპი ღმრთიებისა და ამის შედეგად არსებობს მხოლოდ ერთი მონარხია, რაც შეიძლება თვითმფრთხილი. და ზოგადი, ანდაზად ქცეული დებულება იყო: მხოლოდ ერთი ღმრთი, რადგან მხოლოდ ერთი მამა.

წმიდა ათანასე - სამება არის ერთება და სამება ერთობაშია დამტკიცებულიო... ერთობა მამა, ძე და სულიწმიდაში არის არსებითი; მათში სამივეში ერთი და იგივე არსება არის, მხოლოდ ერთი და იგივე არსი არის.

ბაპტოლომიუსი წმიდა მამა ბასილ დიდი - ოუსია ანუ არსება, რომელი ღმრთოს ახასიათებს, აგრეთვე სამივე პირს, ანუ მამას, ძეს და სულიწმიდასაც ახასიათებს. ზიარება, ანუ მონაწილეობა სამი პირისა ერთ არსებაში არის არა უბრალოდ ზოგადი, არამედ ეს არსება (ოუსია, სუბსტანცია) რჩება მამაში, ძეში და სულიწმიდაში, ვითარცა განყოფილი მის ერთობაში; პირთა შორის არ არის არავითარი განსხვავება, არც განყოფილება, უფროსად არის განუშორებელი მჭიდროობა, შეკავშირება... მამას, ძეს, სულიწმიდას აქვს ერთი და იგივე არსება.

წმიდა ბრიჯოლ ნაზიანზელი გვასწავლის - ჩვენთვის არის მხოლოდ ერთი ღმრთი, რადგან არის ერთი ღმრთიება და რაც მისგან არის, შეეტყვისება ერთს, რომლისგან გამოდის სამი... როდესაც განვიხილავთ ღმრთიებას, პირველ მიზნს, მონარხიას, ჩნდება ერთი და როდესაც განვიხილავთ მათ (სამ

პირს), რომელშიც არის ღმრთეობა და მათ, რომელნიც გამოდიან პირველი პრინციპისაგან... თავიანთ ვეცემთ სამს... არის მხოლოდ ერთი ღმერთი, ძე და სულიწმიდა ერთ პრინციპში შეუდგენლად, შეურეკლად, არსაშის პრინციპში...

ერთისა და ერთარსების საკითხს ეხება დიონისე არეოპაგელი თავის თხზულებაში «საღმრთოთა სახელთათვის» - «ვითარ სიწმიდით იგალობების ღმერთთაგანობა (თეარხია), ვითარცა ერთობად და ერთარსობად სიმარტივისათვის და ერთობისა ზემთა ბუნებათა განუყოფელისა, რომლისა მიერ ვითარცა ერთ-მყოფელითა ძალითა, შევეერთებით და განუყოფილთა ამათგან სხუებრობითა ჩუენითა ზემთასოფლისა შემოკრებებით ღმრთისა სახეობით ერთობად და ღმრთის მსგავსებითად ერთ-ბუნებაობად; ხოლო კუალად ვითარცა სამებად სამ-გვამოენებისათვის ზემთარსებისა მის მშობლისა განცხადებისა, რომლისა მიერ ყოველი მამობანი ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა არიან და სახელ-იდებან».

ცხადია: დიონისე არეოპაგელისათვის ერთი - ღმერთი არის ამავე დროს სამება.

დიონისე არეოპაგელი ამის გამო კვლავ გამოთქვამს თავის შეხედულებას თავის თხზულებაში «საეკლესიოსისა მღმელმთავრობისათვის» 373 გ. - სამება, არსებათა მხოლოდ მიზანი, არის ცხოველყოფელი წყარო, არის კეთილყოფელი.

ქრისტიანი არაბი თეოლოგოსი იბნ აბინა ჰამიდ იბნ ზაჰარიდასი (+1285 წ.) სამებას ასეთი მაგალითით ახასიათებს - კაცი ზაიდ არის ერთი და იგივე ადამიანი; როცა მის შესახებ ვამბობთ: ზაიდ არის შვილი ამრისაჰ იგი არის მეტრანხევარი სიმაღლისა და არის აქიმი. თვითიული ნიშანდობა სხვა და სხვას ამბობს, მაგრამ აგრის შვილი ზაიდ არის კაცი და არის მეტრანხევარი და არის აქიმი - კაცი. ეს არის ერთ-ება და სამება. როგორც ამ სამი თვისების მიხედვით არ შეიძლება სამი კაცის შესახებ იფიქროთ, ასევე არ იფიქრებთ შემოქმედის შესახებაც, რომ იგი არის სამი არსება, თუმცა მასაც სამი ნიშანი მიეწერება, რომელთაგან თვითიული რაღაც სხვა არის ვიდრე ორივე დანარჩენი, მაშინ როცა აგრეთვე თვითიული მათგანი არის არსება (სუბსტანცია).

და თუ ვინახულებთ მკითხველთან ერთად ქართველ ნეოპლატონიანს, ფილოსოფოსსა და თეოლოგს, იოანე პეტრიწონელს, იგივე იტყვის:

«...მხოლოდ ერთსა და მამასა და გზად მიდრეკად გამოსავალადთ მესა, ხოლო დგომად და მისრულებად სულისა წმიდისა». ანუ ღმერთმა გამოჰყო თავისაგან ძე და სული და არის ერთი სამად და სამი ერთად.

იოანე პეტრიწი, ცხადია, ერთარსებისა და წმიდა სამების ერთიგეობას ანუ სამების ერთარსებას აღიარებს და ამას მზესთან პოეტური შედარებით გვიჩვენებს.

სანიმუშოდ მიმოვიხილოთ წმიდა მამათა სწავლა სამების გამო და ახლა გავცნობთ მართმადიდებელ არქიმანდრიტ, პროფესორ მაკარის განმარტებასაც.

2. წმიდა სამება - ერთარსებისა გარკვევისათვის ზოგადი დებულება: ღმერთში, ვით ერთი არსების მიხედვით, არის სამი პირი: მამა, ძე და სული წმიდა.

ამადო დებულება: ვით ერთი არსებითი, სამნი გვამნი ღმერთში არიან თანასწორნი და ერთარსებითნი: მამაც არის ღმერთი, ძეც არის ღმერთი, სულიწმიდაც არის ღმერთი, ოღონდ სამი ღმერთი არ არის, არამედ მხოლოდ ერთი.

ამადო დებულება მეორე: ვითარცა სამნი გვამნი, ისინი ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან პირადი თვისებებით: ღმერთი არავისაგან არ არის დაბადებული; ძე, იესო ქრისტე დაბადებულია მამისაგან; სულიწმიდა გამოდის მამისაგან.

ამგვარად: ღმერთმა წმიდა სამების შესახებ ცალკეულად წარმოდგენილი, თავის თავში სამ დოგმატს შეიცავს:

- 1) დოგმატი სამების შესახებ ღმერთში, არსების ერთობით;
- 2) დოგმატი ღმრთულ გვამთა (პირთა, ჰიპოსტასთა)

თანასწორობისა და ერთარსების შესახებ; 3) დოგმატი ღმრთულ გვამთა განსხვავების შესახებ მათ პირად თვისებათა მიხედვით.

თანასწორობა და ერთარსება ღმრთულ გვამთა: ღმერთში არის სამი ცალკეული და დამოუკიდებელი ჰიპოსტასი: მამა, ძე და სულიწმიდა, და ეს სამნი არიან ერთი და არიან განუყოფელი არსებისმიხედვით; ყველა ეს სახეობით თანასწორი არის ერთმანეთში და ყველა არის ერთ არსება; ანუ სამება ერთში არის არსების პრინციპი. აქედან არის დოგმატი ღმრთებრ გვამთა თანასწორობასა და ერთარსებაზე. ყველანი ესენი: მამა, ძე და სულიწმიდა არის ერთი ღმერთი, რადგან აქვთ ღმრთებრი სახეობანი, სრულყოფილებანი განუყოფელად! რადგან მათ აქვთ წადილი ერთი, ძალი ერთი, ხელისუფლება ერთი, დიდებულება, დიდება; რადგან მათი სხვაობა ვითარცა სამი გვამისა, დამყარებული არის არა ღმრთებრთვისებათა სხვაობაზე, რომელიც მათ, სამივეს, განუყოფელი აქვთ, არამედ მხოლოდ პირად თვისებათა სხვაობაზე, რომელთა მიხედვით მამა არის სწორედ მამა, ძე არის - ძე, სულიწმიდა - სული წმიდა. და ის, რაც საკუთრივ ღმრთეებს წარმოადგენს, მათ სამივეს აქვთ ერთი იგივე.

ბერძენი წმიდანი მამანი - ამბობს თეოლოგოსი ვლ. ლოსსკი, - ყოველთვის ამტკიცებდნენ, რომ პრინციპი ერთობისა სამებაში არის პრინციპი მამისაო, პრინციპი ორი დანარჩენი პირისა; მამა არის აგრეთვე საღვარეო დამოკიდებულებათა, საიდანაც ჰიპოსტასები თავიანთ განსხვავებულ ხასიათებს ღებულობენ: პირთა წარმოქმნისას, იგი, მამა ადგენს მათ წარმოშობით დამოკიდებულებებს - დაბადება და გამოვლინება - ღმრთეების მხოლოდ პრინციპის მიმართ.

და დავეუბნებთ გარკვევისათვის: აქ არის განსხვავება დასავლეთის, რომის ეკლესიისა და აღმოსავლეთის, მართმადიდებლური ეკლესიის ღმრთმეტყველების დოგმათა შორის. რომის, ანუ ლათინური ეკლესიის დებულებაა: მამასაგან შობილი სიტყვა, ლოგოსი, იესო ქრისტე; სულიწმიდა **გამოვალს მამისაგან** (ფილიოკვე), ხოლო ჩვენებურ მრწამსში სული წმიდა გამოვალს **მამისაგან**. ანუ როგორც ეს ნათქვამია - და სულიწმიდა უფალი, და ცხოველს მყოფელი, რომელიც **მამისაგან გამოვალს**, ხოლო რომაული მრწამსის მიხედვით კი - **რომელიც მამისაგან და მამისაგან გამოვალს**... აი, ეს «და მისაგან» («ფილიოკვე») სადავოა დღესაც ლათინურისა და აღმოსავლეთის ეკლესიის შორის...

აქედან ცხადია: თუ დამტკიცდება, რომ ვეფხისტყაოსანის «ერთ არსება ერთისა» არის ქრისტიანული ღმერთი-სამება, მაშინ ვეფხისტყაოსანში მოხსენებული ღმერთი ყველგან იქ არის ღმერთსამება.

ამ კინი მიმოხილვით შევეცადე გაგვეგო ზოგადად მაინც **ერთი** და **ერთარსების** საკითხი და ამით ვეფხისტყაოსანის «ერთ არსება ერთისა» მნიშვნელობაც ნათელ მეყო.

ამ მიმოხილვამ ცხადად გვაჩვენა, რომ ცნება **ერთი** გულისხმობს ქრისტიანული ფილოსოფიური თეოლოგიის ცნებას **ღმერთი**; რომ ცნება **ერთარსება** გულისხმობს ცნებას **წმიდა სამება**. ახლა ჩვენთვის დარჩენილია საკითხი - ეს ცნება **ერთარსება** აქ აღნიშნული თვალსაზრისით იხმარებოდა თუ არა ქართულ რელიგიურ და სიტყვაკანონულ მწერლობაში? ამის გამოსარკვევად უთუოდ ჩვენ ძვირფას ზანდუკსა და საუნჯეს, ძველ მწერლობას უნდა მივწოდოთ და იქიდან ზოგი რამ ამოვალავოთ.

3. სამება - ერთარსება ერთულ სასულიერო მწერლობაში

მამ მიმოვიხილოთ ჯერ სასულიერო მწერლობა, მოკლედ - **წმიდა ნინოს ცხოვრება**-ში ნათქვამია განამტკიცა მირიან მეფემან ყოველი ქართლი და ჰერეთი სარწმუნოებასა ზედა

სამებისა ერთარსებისა -

ცხოვრება სერაპიონ ზარზმელისა (მე-10 ს.) - წმიდათა ანგელოზთა თანა, რომელნი სამ-წმიდა არსობისთა დიდებდნენ სამებასა ერთ- არსებასა, რომელსა შუენის ყოველი დიდება... გვ. 98. ცხოვრება შიოდისა და ევა გრესი (მე-10 ს.) - ეკლესიად აღაშენა სახელსა ზედა წმიდისა ნათლის მცემელისა სადიდებლად სამებისა წმიდისა ერთ არსებისა... მიქელ მოდრეკილი: დღესასწაულობად ნათლისღებისათვის უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა (მე-10 ს.) - და თავიანს ვცემთ ღმერთსა ჩემსა, სამებით ცნობილსა და ერთარსებით დიდებულსა... მიქელ მოდრეკილი: დასდებელნი ნათლისღებისა და წმიდისა მოწამისა ჰაბოდსნივე (მე-10 ს.) - და ესმა იოვანეს, ვითარმედ ევა (იესო) არს ბუნებით ძე ჩემი თანასწორი არსებად დაუსაბამოდ. ცხოვრება დავით გარეჯელისა (მე-10 ს.) - სამებაო წმიდაო, ერთ- ღმრთეებაო, ერთ-არსებაო! დიდებად შენდა, ღმერთო... სამებაო წმიდაო, ერთ-არსებაო, ღმერთო ყოველთაო... ქებასა აღვაკლებდეთ ერთისა ღმრთისა მიმართ, სამებისა ერთ-არსებისა... გიორგი მთაწმინდელი (მე-11 ს.) - სამება სამ თვისებით, დაუსაბამო ღმერთო, არსებით სწორი გამოგვეცხადა დღეს... ზოსიმე ათონელი (მე-11 ს.) - რომელი ჰკვირ ერთ არსად სამებაო, ბუნებით მიუწვდომელო, არსთა შემოქმედო, შენ უმიზეზო მიზეზო, ყოველთა დამბადებელო და სიბრძნით მმართველო, მამაო, ძეო და სული წმიდაო გიგალო... იგივე ზოსიმე ათონელი - ერთარსებით ვიწინებ სამებასა დასამითებით ვქადაგებთ ჩუენ ღმრთეებასა. იგივე - და ესრეთ სამითა გვამითა ერთსა ღმერთსა გვიქადაგებენ, სამებით ერთარსებად ცნობილსა.

ეფრემ მცირე: იამბიკო (მე-11 ს.) - სამებისა ერთარსება რაჟამს განჰსთქუ.

ანჩისხატის წარწერაში - ქ. ი: სახიერო: და სამი, ნათელი: სამებაო: ერთარსებაო: მამაო: განუშორებელო: და: ძეო: მამისა: თანასწორი: სული: წმიდაო:

რაჟდენ პირველ მოწამისად მარტვილობა (მე-12 ს.) - ღმერთი ცხოველი, ნათელი თვალშეუდგამი, უხილავი, სამგვამოვნებით დიდებული და ერთღმრთეებით.

საბა სვიანელი (მე-13 ს.) ღმერთსა ერთარსებით ქებულსა, სამგვამოვანსა, ვადიდებთ...

თოქცა ქართული ეკლესიის დიაკონები მაინც და მაინც მკაფიოდ არ კითხულობდნენ ხოლმე, მაგრამ წირვაზე დამსწრესა და მსმენელს შეემლო მაინც გაეგონა სამებისა და ერთარსების შესახები ნათქვამიც -

1. რამეთუ ხერუეიმთა საიდუმლოდ ვემსგავსენით და ცხოველს მყოფელს სამებასა და წმიდა არსებასა გალობასა შევსწირავთ...

2. მამას და ძესა და წმიდასა სულსა, სამებასა ერთარსებასა და განუყოფელსა...

3. ღირს არს და მართალ თავიანის ცემა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა, სამებისა ერთ არსებისა და განუყოფელისა...

ეს არის ქრისტეანული წირვის - ლიტურგიურ-ფილოსოფიური დებულება - სამება - ერთარსება; მამა, ძე და სულიწმიდა - ღმერთი ერთი.

ვახტანგ მეფის სტამბაში 1709 დაბეჭდილ სამოციქულოს დასასრულს, «განსრულდა»-ს შემდეგ მიბეჭდილია -

სამებასა ერთარსებასა ღმერთსა მხოლოსა დიდებად. ამინ.

იმავე სტამბაში «განსრულდა წმიდად ესე პარალიტონი» (1720 წ.) - «სამებასა ერთარსებასა ღმერთსა მხოლოსა დიდებად უკუნისამდე».

სრული უეჭველობით სარწმუნოა, რომ ქართულ სასულიერო მწერლობაში ერთარსებასა სავესებით იგივე ცნება არის, რაც არის ცნება ღმრთი სამება.

4. სამება - ერთარსება ნათარამ თხზულებაში

ცხოვრებად და მოღვაწეობად ბალაჰვარისი (მეათე ს.) - ამან სამებით ცნობილმან და ერთ არსებით აღსარებულმან...

რადთა სცხონდენ ძალითა ერთ არსებისა მისისადა... ამანვე სამგვამოვნებით და ერთ-არსებით დიდებულმანგყენ მეძიებულ ნებისა მისისა, რადთა სცხონდენ ძალითა ერთარსებისა სამებისა#თა... ადიდებდეთ ღმერთსა სამებით ცნობილსა და ერთ-არსებით დიდებულსა, რომლისა ჰჰყენის დიდებად მამასა და ძესა და წმიდისა სულსა... და ადიდებდეს განუყოფელსა სამებასა წმიდასა, რომელმან განაცხადა ერთარსება# სამგვამოვნებისა მისისადა... ჰმადლობდეს ღმერთსა სამებით ცნობილსა და ერთარსებით დიდებულსა...

წამება ვეგენიასი - რამეთუ უგალობდეს სამებასა ყოველადვე საგალობელსა, ერთარსებასა...

ცხოვრება საბა პალესტინელისა - არა ააღიარებდეს... არცა ერთარსებასა წმიდისა სამებისა... ხოლო ღმრთისა განაცხებად და ერთ-არსობად უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი და წმიდისა სამებისა... ამას ვწამებთ წინაშე წმიდისა და ერთარსებისა სამებისა...

მთავარეპისკოპოსი კესარია კაპადუკიისა ბასილ დიდი თავის ერთ ქადაგებას მიუძღვნის საყთხის: - სარწმუნოებისათვის სამებისა ერთარსებისა...

თეოდორიტა კვიპრელის თარგმანში - ერთარსისა სამებისათა... ანასტასი სინელისა - მრწამსებულნი და ნათლისმღებელნი სამებისა ერთარსებისა მიმართ...

ექვთიმე ათონელის მიერ ბერძნულიდან ნათარგმნ «ლიბერ გენერაციონის»-ში ნათქვამი აქვს - ვადიდებთ მართმადიდებლობით მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა, ერთარსებასა მას და სამგვამოვნებასა წმიდისა სამებასა...

სინურ მრავალ თავში - რამეთუ შენ მერ, მიმადლებელო, სამებად წმიდად და ერთ არსებოდ სოფელსა ეუწყების...

ვტ %ფანე კ%პრელ მთავარ ეპისკოპოსის სიტყვაში - მამამან იცის და ძემან - მამად, და სული წმიდად არა განყოფილ - არამედ ერთარსება წმიდა... აწ აღვიარებ... ერთ არსება, სამებად წმიდად... ერთმღრთეება... იგი იქნა ერთ ღმრთეება და ერთ ღმრთეება და ერთ არსება...

იოანე ოქროპირის ერთ ქადაგებაში - ერთარსებაო, ერთღმრთეებაო...

ეფრემ მცირეს ნათარგმ გრგოლ ღმრთისმეტყველის სამელოვიარო წერილში - ყოველი სოფელი და სამწსოდ ერთარსისა წმიდისა სამებისასა...

კონსტანტინოპოლის მეექვსე საეკლესიო ყრილობის წესსა და განრიგებაში - ერთ არსება, ერთ ღმრთეება და ერთ ბუნება სამ გვამონისა წმიდისა სამებისა ხმა მადლად ჰქადაგებს... და ახლაც ვასწავლითო - აღვიარებთ უფალსა ჩვენსა და ჭეშმარიტსა ღმერთსა იესო ქრისტეს ერთსა მას წმიდასა და ერთ არსებისა სამებისაგან... ერთითა მით უფლებითა ერთსა მას წმიდისა სამებისა არსებასდა მეუფებას გამოსახავენ... მრწამს წმიდა სამება ერთ არსებად... გრწამს წმიდა ერთ სამება? ჰე მრწამს მამად და ძე და სული წმიდა...

გიორგი ამბროლოსი ზრონოლრაფში - ...არამედ სამთა ვიდრე - მე გაუმთასა, ხოლო ერთისა არსებისა...

ეს ამონაწერი საკმაონი არიან, რათა ყოველ ეკვს გარეშე დავრწმუნდეთ, რომ ქართულ თეოლოგიურ მწერლობაში სრულიად გარკვეულნი ცნებანი არიან მიღებულნი ღმრთისდასახისათებლად -

- 1. ერთარსება - ერთარსი - ღმრთი
- 2. ერთარსება - სამება, ღმრთი სამება - სამგვამოვანი: მამა, ძე და სული წმიდა;
- 3. ერთარსება ერთი - ღმრთი სამება.

ამგვარად, ის ერთარსება ერთი, რომლის გამო ვეფხისტყაოსანში ავთანდილი მსჯელობს, არის: ღმრთი სამება, - ღმრთი სამება.

მაგრამ იქნებ ეს «ერთარსება ერთი» იხმარება მხოლოდ სასულიერო მწერლობაში და არა მხატვრულში? არა საეროში?

ადამიანის მოვალეობათა დეკლარაცია

(პროექტი)

პ რ ე ა მ ბ უ ლ ა

ვინაიდან ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია ანიჭებს კაცობრიობის თითოეულ წარმომადგენელს თანაბარ და განუყოფელ უფლებებს, საყოველთაო თავისუფლებას, რაც მშვიდობის, ცივილიზაციის, ქვეყნებისა და ხალხების დაცვის საწინდარია, დედაძმის ამის შედეგად ადამიანთა მოღვისათვის საერთო სახლად იქცევა;

ვინაიდან ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია ბუნებრივად გულისხმობს საკუთარი მოვალეობის განმაცნობიერებელ ადამიანთა არსებობას, რომელთა დაუცვრობელი მოღვაწეობა წინ უძღოდა კაცობრიობის ცივილიზაციას ისტორიის მთელ მანძილზე, რომელთა დაუღალავი შრომა კაცობრიობის ისტორიის საბოლოო, უზენაეს, კანონზომიერ შედეგში გამოვლინდა, რომელთა სახელები მარად ცოცხლობენ ადამიანთა ხსოვნაში, მიგვაჩნია, რომ ადამიანის მოვალეობა უნდა იქნას ვაკეპული, როგორც ერის გლობალური ამოცანა. ადამიანის მოვალეობა უნდა იქნას დეკლარირებული, რათა ნებისმიერ ადამიანს მიეცეს საშუალება, შეგნებულად მიიღოს მონაწილეობა ევოლუციის პროცესში.

ვინაიდან, საქართველო საერთო საკაცობრიო ოჯახის ერთ-ერთი ყველაზე ტანჯული წევრი, ამჟამად განსაკუთრებული ეროვნული და სახელმწიფოებრივი კრიზისის მდგომარეობაში იმყოფება, ვინაიდან, იგი იქცა სცენად უზენაესი მისტიკისათვის, რომელიც ქვეყნებისა და ხალხის დიფერენცირებისა და შერწყმის საიდუმლოს ასახავს, მიგვაჩნია, რომ კაცობრიობა საბოლოოდ უნდა ჩამოყალიბდეს, როგორც ერთიანი საზოგადოებრივი ორგანიზმი, რომელიც ფხიზლად აღიქვამს და სათანადოდ იმოქმედებს სახელმწიფოების, ხალხებისა და საზოგადოების ცალკეულ პიროვნებათა მდგომარეობის ნებისმიერ გამოვლინებაზე.

ვინაიდან მთელს მსოფლიოში მწიფდება ქრისტეს მიერ დათესილი სიყვარულის ნაყოფი, განგებამ საქართველოს სხვა სახელმწიფოების პარალელურ ტებთან, საერთაშორისო და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან ურთიერთობის საშუალება მისცა, ვაცხადებთ, რომ:

მოვალეობათა დეკლარაცია წამებული ხალხის ზნეობრივ საწყისზე უნდა აღმოცენებულიყო, როგორც ამ ხალხის ფსიქიური პოტენციალის გამოხატულება, როგორც წამებულის მაღლიერება მთელი კაცობრიობისადმი, როგორც მაღლობა თანავრძობისა და თანადგომისათვის.

ქრისტიანულ ზნეობრივ საწყისებთან დაბრუნება, გაღვივებული ქრისტიანობის ზნეობრივი ძალა ჩვენში ჰუმანურობასა და გულის სითბოს გააღვივებს.

ჰუმანურობა და გულის სითბო – პიროვნების სულიერად და ესთეტიკურად აღზევების საწინდარი – ხელოვნებათა ახალი ძალით აღორძინების წინაპირობაა, წინაპირობაა იმ შემოქმედებითი აფეთქებისა, რომლის მძლავრი ტალღა მთელს მსოფლიოს განეფინება.

ვინაიდან ერის ბედზე პასუხისმგებელი ინტელიგენცია ევოლუციის პროცესში გაზრდის საკუთარ სულიერ პოტენციალს, რომლის შინაარსი სხვა არაფერია, თუ არა ქრისტესმიერი სულიერება, ვაცხადებთ, რომ...

სულიერება – გონების განსაკუთრებული სინთეზის უნარი – მოვალეობის მქონე ადამიანთა თვისება – არის ის ბუნებრივი იმუნიტეტი, რომელიც დაიფარავს ერს ნებისმიერ ისტორიულ სიტუაციაში.

რადგან ამ დოკუმენტის პრინციპების მიღება და შესრულება ჩამოყალიბებული, მომწიფებული ადამიანის ნებაყოფლობითი აქტია, ჩვენ მივმართავთ მათ, ვისაც მიაჩნია, რომ მოვალეობა – მომწიფებული სულის მოთხოვნაა.

მუხლი 1. საქართველოს რესპუბლიკაში ყოველი ადამიანი პოტენციურად და ფაქტობრივად წარმოადგენს მის საგანძურს, ამიტომ ყველას უნდა მიეცეს უფლებათა სრული თავისუფლება უფლებების საყოველთაო დეკლარაციის საფუძველზე.

მუხლი 2.1. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, პატივი სცეს პიროვნების უფლებას, რადგან მისი დარღვევა სერიოზული დანაშაულია პიროვნების, სახელმწიფოსა და მთელი კაცობრიობის წინაშე. სახელმწიფო მსგავსი დარღვევის შემთხვევაში კარგავს მორალურ და პოლიტიკურ კანონიერებას.

მუხლი 2.2. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, იყოს მაქსიმალურად თვითდისციპლინირებული, რათა არ შექმნას პრეცედენტი საკუთარი სახელმწიფოს ტირანიისა და დესპოტიზმის სახელმწიფოდ ქცევისა, რათა საზოგადოებას მიეცეს ბუნებრივი ევოლუციის საშუალება. მაშინ აღარ იქნება საჭირო ციხეები, ბანაკები, პიროვნებასა და საზოგადოებას შორის კონფლიქტის ძალისმიერი გადაწყვეტისათვის საჭირო სხვა ატრიბუტები, რომლებიც დღეს ამძიმებენ კაცობრიობის სინდისს.

მუხლი 3.1. ყოველმა ქრისტიანმა უნდა გააცნობიეროს, რომ ქრისტეს მოძღვრებისადმი ერთგულე-

ბით ჩვენი ხალხი საუკუნეების მანძილზე აწარმოებდა ბრძოლას ქრისტიანობის შესანარჩუნებლად, რათა რეალური საფრთხისას მოეხმო ეროვნული გადარჩენის ამ ერთადერთი საშუალებისათვის, რათა არ გადაჩეხილიყო ანარქიის, ნგრევის, სილატაკის, ხალხის გონების დროებითი დაბინდვის უფსკრულში.

მუხლი 3.2. საქართველოს ყოველი მოქალაქე ვალდებულია შეძლებისდაგვარად დახმარების ხელი გაუწოდოს მოყვასს, დაეხმაროს ისე, რომ არ შეილახოს ამ უკანასკნელის ადამიანური ღირსება.

მუხლი 3.3. ყოველი ადამიანი, როგორც პიროვნება და მოქალაქე, ვალდებულია მორალური პასუხისმგებლობის გრძნობით აღჭურვილმა გამოიყენოს მსოფლიოს მიერ გაღებული ყოველგვარი დახმარება, გააძლიეროს კოოპერაცია და კავშირები ყველა შესაძლო პარტნიორთან საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთ, რათა უახლოეს დროში დააღწიოს თავი დამამცირებელ სილატაკს.

მუხლი 4. ყოველი ადამიანი მოვალეა გააცნობიეროს, რომ სახელმწიფოს ერთ-ერთი ურყევი საფუძველია ცოდნა და შრომა; ვალდებულია გააცნობიეროს და გააკეთოს ყველაფერი, რათა საკუთარი დამატებითი, დაუღალავი შრომით უპატრონოს საკუთარ მიწას, დაიცვას მისი ბუნება, გაზარდოს სახელმწიფოს ეკონომიკური და სამეცნიერო პოტენციალი.

მუხლი 5. ყოველი ადამიანი მოვალეა, უზენაესი პატივი მიაგოს ქალს, როგორც სამყაროს დედას. დაე დაემკვიდროს ქალი ფერიცვალების დიად სიმბოლოდ. ჩვენი სულიერი ფერიცვალების დედა – სიცოცხლის წყარო, სიცოცხლის წინამძღვარი, დაე, გახდეს დამცველი და იქცეს გზის მაჩვენებლად, ყოვლის მიმნიჭებლად და ყოვლისგამღებად.

მუხლი 6. ყოველი ადამიანი მოვალეა, თვითდისციპლინის პრინციპიდან გამომდინარე, პატივი სცეს სახელმწიფოს და საერთაშორისო საკანონმდებლო ნორმებს. მხოლოდ გუშინდელი მონა უერჩება ბრძანებას, მხოლოდ დაბალ თვითშეგნებას ეშინია დაკარგოს ინდივიდუალობა საკუთარი სახელმწიფოს მიერ დაწესებული კანონების შესრულების შედეგად. გასათვალისწინებელია, რომ სახელმწიფო თავად არის შეზღუდული მოქალაქეთა უფლებით და ეს ტენდენცია კიდევ უფრო გაძლიერდება ადამიანის უფლებათა ბუნებრივი ევოლუციის პროცესში.

მუხლი 7. ყოველი ადამიანი მოვალეა, იბრძოლოს პლანეტაზე მშვიდობის განმტკიცებისათვის. მშვიდობის მისაღწევად საჭირო და მისაღებია კომპრომისები, თანამშრომლობის, კეთილი ურთიერთობის დამყარების, ყოველგვარი დაბრკოლებისა და სიძნელების გადალახვის მიზნით. ცნობილია, მშვიდობის შემოქმედნი ღვთის შვილებად იწოდებიან.

მუხლი 8. ყოველი ადამიანი ვალდებულია ხელი შეუწყოს ქალთა ერთობას, როგორც დედამიწაზე კულტურის ახალი ეპოქის დამკვიდრების საწინდარს, სამყაროს ორსაწყისოვნების, ადამიანის ევოლუციის ამოსავალ წერტილს.

მუხლი 9. ყოველი ადამიანი მოვალეა, აღიქვას იერარქიის პრინციპი, როგორც ევოლუციის საფუძველი, როგორც ბუნების კანონი, გამოსახული ფორმულაში “მდაბალი ემორჩილება მაღალს”. მას, ვინც ვერ აღმოფხვრა საკუთარ თავში მონა, მიემართავთ: იერარქია განსხვავდება დესპოტიისაგან, მონობა და შეგნებული იერარქია სავსებით საპირისპირო მოვლენებია, რადგან არსებობს იერარქია ცნობიერების, იერარქია თავისუფლების, იერარქია ცოდნის, იერარქია ნათლის, სიწმინდის.

მუხლი 10. ყოველ ადამიანს აქვს თავისუფალი სიტყვის უფლება, მაგრამ ის, ვინც მიიღებს მოვალეობათა დეკლარაციას, როგორც მოქალაქე, პასუხს აგებს მის მიერ საჯაროდ წარმოთქმულ ნებისმიერ სიტყვაზე, რადგან ბილწსიტყვაობა წყვილადის დიდებაა. როდესმე მივხვდებით, რომ ნათქვამი და ნაფიქრი წარუშლელია. ასე მოდის კოსმიური არსი, რომელსაც მოაქვს ბედნიერი დრო, როცა შეგიძლია იფიქრო რაც გსურს, და წარმოთქვა რასაც ფიქრობ.

მუხლი 11. ყოველი ადამიანი მოვალეა, დაიცვას საკუთარი სამშობლო – ეს მისი წმინდა ვალია და მასთან ერთად უნდა იცოდეს, რომ ბრძოლა სამშობლოსათვის არასოდეს მთავრდება. ბრძოლის ველი ყველგან, სადაც უმეცრებაა. ასეთ დროს გემართებს შეუპოვრობა, და სიმამაცე, რადგან ხშირად ხალხების ბედი სწორედ ასეთ ბრძოლებში იჭვდება. ნებისმიერი გამარჯვება აზრის ნაყოფია.

მუხლი 12. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, იცოდეს საწყისი, რომელმაც ჩამოაყალიბა მისი განსხვავებული და განუმეორებელი ეროვნული ხასიათი და ამ საწყისზე დაყრდნობით გააღვივოს ხელოვნებისადმი და მწერლობისადმი საკუთარი მისწრაფება, ჯერ როგორც მაყურებელმა ან შემფასებელმა, შემდეგ როგორც სულიერი საგანძურის შემოქმედმა, რომელიც სრულყოფს ცხოვრების ფორმებს, აღამაღლებს ადამიანებს, მათ გემოვნებასა და გონებას. ცხოვრების ფორმა ხომ სხვა არაფერია, თუ არა ერის სულიერი ანარეკლი.

მაშ ასე, ერის სულიერი ამაღლებისათვის ვეძიოთ ნათლის ფორმები, ნუ შეგვაშინებს ნათლის სიმცირე, რამეთუ დიდია მისი ძალა.

მუხლი 13. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, წინ აღუდგეს საკუთარი და სხვა ხალხის ღირსების შებღალვას, მათი ბუნებისათვის დამახასიათებელი ცალკეული მანკიერი მხარის ეროვნულ ხასიათთან სრული გაიგივების მცდელობას. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, ამოიცნოს გმირობა ერის ყოველდღიურობაში, სრულქმნილებისათვის მის ბრძოლასა და სწრაფვაში, რადგან ბრძოლა გმირისა და გმირობის გარეშე შეუძლებელია, ერს კი საკუთარი გმირებისადმი თავყანისცემა და სიყვარული ესაჭიროება, როგორც სულიერი საკვები.

მუხლი 14. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, სრული პასუხისმგებლობით, ბრძნული თვალთახედვით მიუდგეს ქორწინებას, როგორც სულიერი ერთობის,

სტიქიების შერწყმის აქტს, ამ უკანასკნელთა შეთავსებადობის გათვალისწინებით. მხოლოდ სტიქიათა შეთავსებადობის დროს იძლევა ქორწინება სასურველ შედეგს – სულიერად გაწონასწორებულ შთამომავლობას. სხვა შემთხვევაში გარდაუვალია უნაყოფობა, გადაშენება. ასეთი იქნება სტიქიათა კანონების იგნორირების შედეგი. დადგა დრო, როცა ამ კანონების გათვალისწინება აუცილებლობად იქცა, არა მხოლოდ იმიტომ, რომ დღეს სახეზეა მილიონობით ადამიანის მოუწესრიგებელი სულიერი ცხოვრება...

სწრაფვა და სიყვარული საპირისპირო საწყისებს შორის უნდა აღვიქვათ, როგორც კოსმიური კანონის, ყოვლისმომცველი სიყვარულის გამოხატულება და მასში ვეძიოთ იმის გამოვლინება, რაც მართავს შემოქმედებას და მალალ ემოციებს. სწორედ ამ შემოქმედების გაღვივებასა და გაღვივებაშია სიყვარულის არსი, სიყვარულშია შემოქმედების წყარო, მისი ძალა.

მუხლი 15. ყოველ ჩვენგანი ვალდებულია, ამოიცნოს, დაიფაროს ნიჭი, რადგან დიდია ჩვენი პასუხისმგებლობა სულიერი საგანძურის მფლობელთა მიმართ. დანაშაულია არ დაეინახოთ, არ შევიცნოთ ნიჭი, რადგან იგი ეძლევა ადამიანს, რათა გააწაფლოს ეს სულიერი განძი მთელს კაცობრიობაზე. შევუქმნათ ნიჭს ყველა პირობა თვითრეალიზაციისათვის. ძლიერი ეკონომიკური კრიზისის ჟამსაც ვიზრუნოთ სულიერზე, რათა გავეცალოთ მძიმე მატერიალურ შეჭირვებას, რომელიც უძლეურია სრულფასოვანი, ჯანსაღი სულიერების წინაშე.

მუხლი 16. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, აღზარდოს საკუთარ თავში გამბედაობა, სიმტკიცე, შემართება, მოქმედების სურვილი და უნარი, მისწრაფოდეს ეპოქის უმთავრესი მიმართულების – ურთიერთთანამშრომლობის გაფართოებისაკენ. ვალდებულია, საერთო საკაცობრიო ჰარმონიის ძიებაში თანამშრომლობა აქციოს ცხოვრების წესად და განავრცოს იგი ყველგან და ყველაფერში.

თანამშრომლობა არის ცხოვრების საფუძველი, მხოლოდ ყოვლისმომცველი კოოპერაცია განაპირობებს სახელმწიფოსა და ხალხის მიერ შექმნილის მიზანშეწონილ შეფარდებას. თანამშრომლობა ემყარება ოთხ ძირითად საფუძველს:

1. ქალი უნდა გახდეს კულტურის მცველი;
2. შესაფერისი ადგილი უნდა მოიპოვოს ხარისხოვანმა აზროვნებამ;
3. შემოქმედებითი აზრი უნდა გაცნობიერდეს, როგორც ცხოვრების გარდამქმნელი ძალა;
4. კომპრომისი უნდა გახდეს საპირისპირო გამაწონასწორებელი პრინციპი.

მუხლი 17. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, აღზარდოს საკუთარ თავში პასუხისმგებლობის გრძნობა და განავითაროს იგი დაუსრულებლად. ჩვენ პასუხისმგებელნი ვართ არა მხოლოდ საკუთარი თავის წინაშე – არამედ მათ წინაშეც, ვისაც ჩვენს შემდეგ ვტოვებთ. გაცნობიერებული პასუხისმგებლობა ცხოვრების უსასრულოდ ლამაზი ფენომენის წინაშე

საფუძვლად დაედება ჩვენს ყოველ სიტყვას, აზრს, მოქმედებას. შევიკავოთ თავი მდაბალი აზრებისაგან, მცირედი თავშეკავებაც კი დადებით შედეგებს მოგვიტანს. რატომ უნდა ავაკსოთ სივრცე მდაბალი აზრებითა და სიტყვებით? შეგვაძრწუნოს ჩვენს მიერ გამოთქმულმა ყოველმა მდაბალმა აზრმა. ასე უნდა ჩამოყალიბდეს აზროვნების ხელოვნება – ეროვნული სიჯანსაღის ერთ-ერთი საფუძველი.

მუხლი 18. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, შეგნებულად გამოიმუშაოს მოთმინება და შემენარებლობა – ყველაზე ძნელად მისაღწევი და ამიტომაც ადამიანის ხასიათის ყველაზე დასაფასებელი თვისებები.

მუხლი 19. ყოველმა ადამიანმა უნდა გააცნობიეროს სიცოცხლის საფუძველი – გული. გული და გულითაღობა უპირველესი მიზანია, რადგან გონება თავისი განვითარებით იმდენად შორს წავიდა, რომ დახვეწა და განავითარა არა მარტო ცხოვრება, არამედ მშათა სისხლისღვრის მექანიზმიც. გამოამწვევდია გული გულგრილობისა და გაუცხოების მარწმუნებში. გულისა და გონების ჰარმონია, გულის გონება – ცივილიზაციის ეპოქის ერთადერთი ღირსეული მონაპოვარია.

მუხლი 20. ყოველი ადამიანი ვალდებულია, გაიცნობიეროს საკუთარი, როგორც მოაზროვნე არსების, პასუხისმგებლობა და ჩაკლას საკუთარ თავში კაცთმოძულეობა, ალაგმოს მტრობა ყველგან და ყველაფერში, რადგან შეუძლებელია, იყო გაბოროტებული, და არ მოწამლო საზოგადოების ცნობიერება საზიზღარი, ბოროტი აზრებით და მოქმედებებით.

მუხლი 21. ადამიანის უდიდესი მიზანია მარადიული სწრაფვა ახლებური აზროვნებისაკენ, ცნობიერების და აზრის განახლებისაკენ, რადგან ეს, ეკონომიკური, სამართლებრივი და მრავალი სხვა თვალსაზრისითაც, ჩინში შესული საზოგადოებრივი ცნობიერების განკურნების ერთადერთი გზაა. მის გარეშე არ არსებობს მომავალი, არ არსებობს ევოლუცია.

მუხლი 22. ჩვენი ვალია, აღვზარდოთ ბავშვებში ნათელი ოცნება და სიკეთის წარმოსახვის და კეთების უნარი, რაც წმინდა ლოცვის ტოლფასია. ვალდებული ვართ, მოვუაროთ მათ სულებს, როგორც მებაღე უვლის ყვავილებს, რათა მათ თვალეშში არასოდეს ჩაქრეს სინარული, ნათელი ღიმილი, მათში რეალიზებული ჩვენდამი რწმენის, იმედისა და სიყვარულის ნიშანი.

მუხლი 23. ყოველი ადამიანი უნდა ისწრაფოდეს ბოლომდე მიიყვანოს თავისი საქმე და არაფერი გააკეთოს სანახევროდ. ხარისხიანად და დროულად დაასრულოს კარგი საქმე და მტკიცედ თქვას უარი ცუდ საქმეზე, არავის და არაფერს შეუშინდეს, გარდა საკუთარი სინდისისა.

მუხლი 24. ყოველი ადამიანი ვალდებულია არ დათმოს საკუთარი ჭეშმარიტება და განთავისუფლდეს სხვისი აზრის ტყვეობისაგან, რომელიც უხილავი ბორკილებით ბოჭავს მას, აშორებს ჭეშმარიტებას. სხვისი აზრის ტყვეობიდან თავის დაღწევას მოაქვს

საკუთარი ვალის აღსრულების თავისუფლება.

მუხლი 25. ყოველი ადამიანი ვალდებულია ეს-
მოდეს, რომ ყველანი განვისჯებით ჩვენი საქმეების
საფუძველზე. ამიტომ ჩვენი ზნეკეთილობის მრავალრიც-
ხოვანი ე.წ. მოწმენი კი არა, პირადი მაგალითია
მოვალეობისადმი ჩვენი ერთგულების ერთადერთი და
უტყუარი მაჩვენებელი.

მუხლი 26. ყოველი ადამიანი ვალდებულია,
დაიფაროს დამცირებისა და დაკნინებისაგან კულ-
ტურა და კაცობრიობის გონის, სულის ყველა უზენაესი
გამოვლენა, რადგან სულიერი და გონებრივი განვითარე-
ბის საფუძვრზე, უპირველეს ყოვლისა, ნადგურდება
ყოველივე ის, რაც საფუძველს უყრის ცხოვრებასა
და შემოქმედებას. ეჭვქვეშ დგება თვით ცოდნა, ეს
უდიდესი ფასეულობა იწრიდება წამავალი ფასეუ-
ლობებით. იბღალბება გონება და ზნეობა, კნინდება
აზროვნება, ეცემა შეგნება.

ვიცოდეთ, რომ მცირე ცოდნა ძირითადად უარყოფი-
ფელი და შემზარავად დოგმატურია.

მუხლი 27. მოვალეობის აღსრულებლებმა უნდა
შეიძინონ ისეთი იშვიათი თვისება, როგორცაა ნდობა,
რადგან უნდობლობა ქმნის ძირითად სიძნელეებს
თანამშრომლობის გზაზე. ნდობა სუფთა გულის მაჩვე-
ნებელია.

ნდობის გარეშე შეუძლებელია წინსვლა,
განვითარება, რაც ღრმავდება გულისხმიერების მეშ-
ვეობით.

მუხლი 28. ყოველი ადამიანი მოვალეა,
ადამიანებთან საკუთარ ურთიერთობებს საფუძვლად
დაუდლოს პატივისცემა მათი აზრისადმი.

ვალდებულია, გამოიჩინოს უსაზღვრო მოთმინება
და შემწყნარებლობა საერთო საკაცობრიო ოჯახის
ყველა წევრისადმი, ესწრაფვოდეს ცხოვრებაში არა
ფუჭი ოცნების, არამედ კონკრეტული იდეალების ზორ-
ცშესხმას; ცხოვრებაში კონკრეტული იდეალებით შედ-
წევასა და განმტკიცებას.

დროის ნაკარნახევი ამოცანების შესრულებისას
ნუ შევუშინდებით დაბრკოლებებს. ამ ამოცანების შეს-
რულებაზე ჩვენი, და შესაბამისად, კაცობრიობის
მომავალია დამოკიდებული. ყოველივე ეს გადაწყვეტს
ეთიკური ნორმების, ადამიანის სოციალური, ზნეობ-
რივი იდეალებისა და მისი რეალური ცხოვრების
ჰარმონიული შერწყმის პრობლემას.

მუხლი 29. ყოველი ადამიანი მოვალეა, განი-
ვითაროს ალტრუიზმი, როგორც შინაგანი სრულყოფის
გარდაუვალი ეტაპი. ის, ვინც ცხოვრობს
სხვათათვის, რჩეული ხდება დედამიწის ბინადართა
შორის. მისთვის სინარულის ერთ ღერო წყაროდ
მარადიული ქმედება, მარადიული გაღება, მარადიუ-
ლი შეცნობა იქცევა.

მუხლი 30. ყოველი ადამიანი მოვალეა, მტკიცენე-
ული, არაჯანსაღი სოციალური მოვლენების დროს
გაიცნობიეროს საკუთარი პასუხისმგებლობა საზოგა-
დოების წინაშე, იაზროვნოს და იმოქმედოს დინამი-
ურად, გამოიყენოს ნერევა – შენებისათვის, დამარცხება

– გამარჯვებისათვის, დააგროვოს ნერევისა და
დამარცხების ენერგია და გარდაქმნას იგი თვისობ-
რივად, პოტენციურ აღმშენებლობით ენერგიად.

ასეთ ვითარებაში ფერმკრთალდება ისეთი ძირითადი
ცნება, როგორცაა პროფესია. ვინც ვერ შეძლებს
პროფესიის შეცვლას, ფასეულობათა გადაფასებას,
აღმოჩნდება მატერიალური და ზნეობრივი სიძნელეე-
ბის წინაშე. ტვირთად იქცევა საზოგადოებისათვის.
ამიტომ მასიური განსახლება სოფლებში, ქალაქში,
აუცილებელი ინტელექტუალური პოტენციალის
შენარჩუნებით – გარდამავალი პერიოდის ერთ-ერთი
დამახასიათებელი მოვლენაა.

მუხლი 31. ყოველი ადამიანი მოვალეა, შეიგ-
რძნოს სილამაზე, რომელიც ადამიანის მიერ, მისი
შეცნობისა და შეგრძნების გარეშე კარგავს ძალას,
არსებობს მხოლოდ თავისთვის. სილამაზის შეცნობა
ანთებს ადამიანის გულში იმ ნაპერწკალს, რომელიც
განადიდებს მას. სილამაზის შეცნობა გადაარჩენს მსოფ-
ლიოს.

მუხლი 32. ყოველი ადამიანი მოვალეა, სრულ-
ყოს ცხოვრება, დაამშვენოს იგი. შემატოს სილამაზე
ყველაფერს, სადაც ეს შეუძლებელია – ებრძოლოს
სიმახინჯეს, გარდასახოს იგი და მიუახლოვოს სრულ-
ყოფილებას. განსაკუთრებით უნდა ვიზრუნოთ
მასწავლებელზე – მოძღვარზე, როგორც ადამიანის-
თვის სულიერი სილამაზის მიმნიჭებელზე. ნათქვამია:
უბედურია ხალხი, რომლის მასწავლებელიც შეჭირ-
ვებულია.

მუხლი 33. მოვალეობის აღსრულებელ ყოველ
ადამიანს უნდა ახსოვდეს, რომ იგი იმ ადამიანთა
ერთობაში შედის, რომლებიც მზად არიან მიიღონ
ნათლისა და ჭეშმარიტების მქადაგებელი მესია. მესიას
ადამიანთა სულები მზადმყოფნი დახვდებიან მისი უწ-
ყების მოსაღებად, და მზად იქნება ენაც, რომელიც
შეძლებს გამოხატოს ახალი ჭეშმარიტება, იგი მიაგნებს
მის მოძლიერებ ერთობას, რომელიც დაძლევეს დაბრკო-
ლებებს მესიის გზაზე.

პ ო ს ტ ა მ ბ უ ლ ა

*ვინაიდან მოვალეობის აღსრულებელ ადამიანთა
განვითარება გარდაუვალს ხდის ვალისა და მოვალე-
ობის ცნების დახვეწასა და ამაღლებას, მესიის
მოსვლასთან ერთად კი გამოცხადდება მოვალეობის
ღვთაებრივი პრინციპები, ვაცხადებთ რომ:*

*ადამიანის მოვალეობათა დეკლარაციის
წარმომადგენელი პროექტი ღია დოკუმენტია... ღიაა
მოვალეობის იდეის შესაბამისი ნორმებისა და პრინ-
ციპების უსასრულოდ სრულყოფისათვის.*

ძვირფასო მკითხველო! როგორც დიდი ილია იტყვოდა, კიდევ ერთხელ «ჩამიწყდა გულში ერთი ძარღვი ცა» როცა შევიტყვევ რომ ამ უბრწინვალესი წერილის ავტორი ცოცხალი აღარ იყო.

დიდი ქართველი ისტორიკოსების შრომებზე გაზრდილი ვახტანგ ითონიშვილი ისინი ხსენებს მათ შემოქმედებას და ახდენს საქართველოს ისტორიის «მისეული ვანცის დაძვეიდრებას».

მიგვანიშნებს, რომ ისტორია არ არის მხოლოდ თარიღები და ყოველი ისტორიული მომენტი ვასააზრებელია, როგორც ფუძე სამომავლო შენობისათვის.

აქმყო, ნამყო და მყობადი არ არსებობენ ერთმანეთის გარეშე. ეს კარგად ვაუთიქალისწინება წერილის ავტორს და ამიტომაც დიდი ოსტატობით ახერხებს გააცოცხლოს ჩვენს წინაშე ისტორიული მომენტი, როგორც სადღეისო მოვლენა.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს, რომ თავისი ხანმოკლე სიცოცხლის მიუხედავად, მან უკვე შექმნა სკოლა. ის უდავოდ ღირსია ვამოუხდნენ მიმდევრები და შემკვიდრები, რომლებიც დაფრთიანდებიან მის შრომებზე, დაეუფლებიან მისგან დატოვებულ ცოდნას და იბოვიან თავის ვხას.

ვინც ამ წერილს გაეცნობა ირწმუნებს, რომ ისტორიკოსი უნდა იყოს მოქმედი და არ უნდა ვაივიდეს იმ «ჰისტორიკოსთან», რომელსაც განმარტავს ჩვენი სასიქადულო მწერალი გურამ ღონინაშვილი.

თამაზ თავაძე.

ქართველთა ეთნოციდი*

ვახტანგ ითონიშვილი

«ცხოვრება ბრძოლაა და ვაი მას, ვინც დროით გამჭრიახობას ვერ გამოიჩენს»

ამ ბოლო დროს, სხვადასხვა საერთაშორისო ფორუმებზე, სულ უფრო მეტი ყურადღება ეთმობა კულტურული თვითმყოფადობის დაკარგვის პრობლემას. ისტორიული, სოციალური და ეკონომიკური ფაქტორებით შეპირობებული ეს რთული პროცესი, დღესდღეობით, ეთნოციდი სახელწოდებით არის ცნობილი.

ეთნოციდის ცნების ყველაზე უფრო მიღებული დეფინიცია ასეთია: **კონკრეტული ეთნიკური ჯგუფისათვის მისი კულტურისა და დედა ენის ქონება - განვითარების და შემკვიდრეობით გადაცემის კოლექტიური ან ინდივიდუალური უფლების წართმევა.**

რამდენადაც დამოწმებული განსაზღვრება უპირატესად XIX-XX სს. - კოლონიური და პოსტკოლონიურ ქვეყნებში (ძირითადად კი, აზია-აფრიკის ნაკლებად ცივილიზებულ რეგიონებში) მიმდინარე ნეგატიური ეთნოკულტურული პროცესების თეორიულ განზოგადებას წარმოადგენს, ის მეტისმეტად ზერელეა, და ჯეროვანი სისასებით და ზედმიწევნითი სიზუსტით ვერ გამოხატავს ეთნოციდის ჭეშმარიტ არსს.

სინამდვილეში ეთნოციდი ბევრად უფრო რთული ანატომიის მოვლენაა და შესაბამისად, მის ამლნიშვნელ ცნებასაც გაცილებით უფრო ფართო სემანტიკური დიაპაზონი გააჩნია. ეთნოციდი უთუოდ არ დაიყვანება კონკრეტული ეთნიკური ჯგუფისათვის მარტოოდენ მშობლიური ენისა და კულტურის შენარჩუნებისა და შემდგომი განვითარების უზენაესი უფლების წარ-

თმევამდე; თანაც ფაქტების უბრალო ლოგიკით ირკვევა, რომ ეთნოციდის მსხვერპლს შეიძლება წარმოადგენდეს არა მინცდამინც ლოკალური «ეთნიკური ჯგუფი», არამედ დიდი კულტურული და სახელმწიფოებრივი ტრადიციების მქონე ნებისმიერი რიცხვმრავალი თუ რიცხვმცირე ერიც, მათ შორის ისეთიც, რომელიც თავის დროზე თვითონ იყო ეთნოციდის ულმობელი პოლიტიკის გამტარებელი.

როგორც ისტორიული გამოცდილება გვიჩვენებს, ეთნოციდი, ამ სიტყვის ფართო და შეიძლება ითქვას, კლასიკური გაგებით, გულისხმობს ისეთი ანტიკომანური და ანტიცივილური აქტების შენივთებას, როგორცაა: **1. ომიანობის ან მშვიდობიანობის ჟამს ამა თუ იმ ეთნოსის (თუ ეთნიკური ჯგუფის) წარმომადგენელთა (სამხედრო ტყვეთა და სამოქალაქო პირთა) გეგმაზომიერი ფიზიკური განადგურება ეთნიკური, რასობრივი და კონფესიური ნიშნების მიხედვით (resp. კონდენსირებული სახის გენოციდი); 2. ამა თუ იმ ეთნოსის (თუ ეთნიკური ჯგუფის) სახელმწიფოებრიობის (ან სახელმწიფოებრიობის ემბრიონების) ლიკვიდაცია და მათი კულტურული პროგრესისათვის, ნორმალური ეთნოპოლიტიკური ევოლუციისათვის აუცილებელი პირობების გამიზნულად მოშლა; 3. კონკრეტული ეთნოსის (თუ ეთნიკური ჯგუფის) დეპორტაცია საკუთარი ისტორიული სამშობლოდან (ან უცხო ქვეყნის ტერიტორიიდან) ეთნიკური, რასობრივი, რელიგიური ან პოლიტიკური მოტივებით და მათგან სტერილიზებული საცხოვრებელი არეალისა და იქ შექმნილი მატერიალური და კულტურული ნივთ-ფასეულობების მიტაცება (აპროპრიაცია) მოძალადე მხარის მიერ; 4. კონკრეტული ეთნოსის (თუ ეთნიკური ჯგუფის) ეთნიკური მთლიანობის ხელყოფისა**

*ეთნოციდი. ეს ცნება პირველად მან განიხილა

და მათი აკულტურაცია-ასიმილაციის მცდელობა დემოგრაფიული, ეკონომიკური, კულტურული, ეკოლოგიური და იდეოლოგიური ექსპანსიის გზით; 5. სოციალურ კლასობრივი და სხვა სახის შიდაეთნიკურ კონფლიქტებში (სამოქალაქო ომი, ტომობრივი და კონფესიური შუღლი, პოლიტიკური რეპრესიები და ტერორი) მონაწილე კონკრეტული ეთნოსის (თუ ეთნიკური ჯგუფის) წარმომადგენელთა ურთიერთგელეტა და საკუთარი გენოფონდის მოსპობა; 6. ამა თუ იმ ქვეყნის ოფიციალური ხელისუფლების უნიათო და ანტიეროვნული პოლიტიკის მიზეზით თანამემამულეთა ჩართვა ეკონომიკური, კულტურული და ეთნიკური დეგრადაციის პროცესში.

უფრო მარტივი ენით რომ ვთქვათ, ეთნოციდი ისეთი დანაშაულებრივი ქმედების ზოგადი სახელწოდებაა, როდესაც ხდება ერთი ეთნოსის (ან ეთნოსის ერთი ნაწილის) მიერ მეორე ეთნოსის (ან ეთნოსის მეორე ნაწილის) მიზანმიმართული ფიზიკური განადგურება (resp. გენოციდი) და ეთნოკულტურული შთანთქმა (ასორბაცია-ასიმილაცია), ან კიდევ ამა თუ იმ ქვეყნის ოფიციალური ხელისუფლების უხეირო და ანტიეროვნული პოლიტიკის შედეგად საკუთარი ხალხის თანდათანობითი ან მყისეული ეთნოკულტურული დეგრესია და დასაღუპავად განწირვა.

როგორც ვხედავთ, ეთნოციდი, ერთ შემთხვევაში, ვლინდება უმოწყალო სისხლიანი ძალადობის ფორმით, რომლის ყველაზე უფრო ამჟღავნებელი ნაირსახეობადაც წარმოჩნდება რასიზმისა და ნაციზმის უღმრთო კანონებით წარმოებული დაუფარავი ეთნიკური მკვლელობის პრაქტიკა (გენოციდი), ხოლო მეორე შემთხვევაში, ჩვენთვის საინტერესო მოვლენა თავს იჩენს შედარებით უფრო «მსუბუქი» და გარეგნულ სისასტიკეს მოკლებული ფორმით, რაც ყველაზე მკაფიოდ გამოვლენებულია ეთნიკური ასიმილაციის მზაკვრული გეგმის განხორციელებაში. მიუხედავად იმისა, რომ ეთნოციდის პირველი ფორმა სისხლიანი და შეუნიღბავია, ხოლო მეორე - უსისხლო და შენიღბული, ორივე მათგანს საბოლოო ანგარიშით მაინც ერთსა და იმავე საკვალლო შედეგამდე - ეთნოციდის სამიზნედ შერჩეული ეთნოსის (თუ ეთნიკური ჯგუფის) სრულ გადაგვარება - გადაშენებამდე მივყავართ. უბრალოდ, ეთნოციდის პირველი ფორმა თავის საძაგელი ფილოსოფიითა და სპარტანული დინამიკით, მთელი კაცობრიობის და ადამიანურობის (და არა მაინცდამაინც კონკრეტული ეთნოსის თუ ეთნიკური ჯგუფის) წინაშე ჩადენილ უმძიმეს დანაშაულობათა რეესტრის სათავეში დგას.

სამწუხაროდ, ეთნოციდის სისხლიანი თუ უსისხლო ფორმებით ვარირების საკმაოდ მდიდარი გამოცდილება გააჩნიათ არა მარტო ტრიაბალისტური ტრადიციების მქონე ხალხებსა თუ ბარბაროსული ტიპის სახელმწიფოებს, არამედ მაღალგანვითარებულ (მათ შორის «ელიტარულ») ერებსაც, რომელნიც თავისი «განსაკუთრებული კულტურული მისიის», ნაციონალური თუ რასობრივი უპირატესობის შიშით, ხშირად აწარმოებდნენ სხვა ხალხების კუთვნილი ტერიტორიების მიტაცების, სხვა ეთნოსების აკულტურაცია-ასიმილაციისა და ფიზიკური განადგურების პოლიტიკას, რაც მათი სასიცოცხლო სივრცის გაფართოებას და გენოფონდის

შეესებას ისახავდა მიზნად.

დაბოლოს, მხედველობაში მისაღებია ის გარემოებაც, რომ ეთნოციდი თავისი არსით ორგვარი ბუნებისაა. ის, ერთ შემთხვევაში, მთლიანად ან უპირატესად გარეგანი (ეზოგენური) ფაქტორებით არის შეპირობებული, რის გამოც მას პირობითად ეგზოეთნოციდი (ან ალოეთნოციდი) შეიძლება ვუწოდოთ, მეორე შემთხვევაში კი, იგივე მოვლენას მთლიანად ან მეტწილად შინაგანი (ენდოგენური) ფაქტორები უდევს საფუძვლად, რაც გვაძლევს ენდოეთნოციდად (ან ავტო ეთნოციდად) მისი სახელდების უფლებას.

ვატსნაგ ითონიშვილი

მთლიანად ან მეტწილად შინაგანი (ენდოგენური) ფაქტორები უდევს საფუძვლად, რაც გვაძლევს ენდოეთნოციდად (ან ავტო ეთნოციდად) მისი სახელდების უფლებას. მართალია, ეგზოეთნოციდიც და ენდოეთნოციდიც ერთნაირად მძიმე შედეგების მომტანია ნებისმიერი ეთნოსისათვის (თუ ეთნიკური ჯგუფისათვის), მაგრამ მათი სინქრონიზაციის შემთხვევაში ეთნოციდის ობიექტად ქცეული ხალხის გადაგვარება-გადაჯიშების პროცესი ბევრად უფრო დინამიურ და თითქმის შეუქცევად ხასიათს ღებულობს და დროშიც ნაკლებად იწელება.

ამრიგად, ყოველივე წინითქმულიდან გამომდინარე, ეთნოციდის ზედმიწევნით სრული დეფინიცია დაახლოებით ასეთ სახეს ღებულობს: ეთნოციდი წარმოადგენს კონკრეტული ეთნოსის (თუ ეთნიკური ჯგუფის) გადაგვარება-გადაშენების აშკარა თუ შეფარულ პროცესს, როდესაც მთელი რიგი ნეგატიური ფაქტორების აქტიური ზემოქმედების ძალით ესა თუ ის ეთნოსი (თუ ეთნიკური ჯგუფი) თანდათან კარგავს თავისი ეთნიკური ინდივიდუალობის განმსაზღვრელ უმთავრეს ნიშნებს (სპეციფიკური ეთნიკური გენოტიპი, დედა ენა, რჯული, სამოსახლო ტერიტორია, ტრადიციული ცხოვრების წესი, ზნე-ჩვეულებანი, სახელმწიფოებრიობა, ეთნიკური ფსიქოლოგია) და ალვირასხსნილი სისხლიანი ძალადობის (გენოციდი) თუ სხვაგვარი ზეწოლის კვალობაზე, ფიზიკურად ნადგურდება ან ეთნიკური დეგრადაციას და ასიმილაციას განიცდის, რასაც საბოლოო ანგარიშით მოსდევს მისი გაქრობა მსოფლიოს ეთნიკური რუკიდან.

რაოდენ არ უნდა გვიძიმდეს ამის თქმა, ეთნოციდის თეორიის დამუშავებისათვის ძალზე უხვ მასალას იძლევა ქართველი ხალხის ისტორიული თავგადასავალი, განსაკუთრებით კი მისი ეთნოევოლუციის უკანასკნელი პერიოდის მძლავრი კოლიზიები. აი, უკვე შვიდი საუკუნეა, რაც გეოსტრატეგიულ ბოინში შემწყვედელი

და ნიადაგ ისტორიული დილემის წინაშე მდგარი საქართველო, პერმანენტული აგრესიის ობიექტს წარმოადგენს და ძალეების უკიდურესი დაძაბვით ახერხებს უძველესი სახელმწიფოებრიობის და უძლიერესი კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებას. მართალია, საქართველომ მხოლოდ ორჯერ (XIX ს. ნახ., 1921 წ.) დაკარგა დამოუკიდებლობა და დიდი მსხვერპლის ფასად ორჯერვე შესძლო მისი რეინიცია, მაგრამ სამიათასწლოვანი სახელმწიფოებრივი გადარჩენისათვის წარმოებულ უთანასწორო ომებში დაუძლურებულმა და **divide et impera**-ს საშინელ წინეში მოქცეულმა ქვეყანამ კატასტროფული ტერიტორიული შეკვეცა, ხოლო ქართველი ხალხის გენოფონდმა აუნაზღაურებელი დანაკლისი განიცადა. თავი რომ დაკანებოთ XIII ს. - ის საწყისი პერიოდის «ოქროს ხანას», როცა საქართველო 205 ათას კმ² იყო განვრცობილი, მარტო უკანასკნელი სამასი წლის მანძილზე ქვეყნის ისტორიული მიწა-წყალი თითქმის განახევრდა და მრავალი ძირძველი პროვინცია (ტაო, კლარჯეთი, შავშეთი, აღმ. ჭანეთი, კოლა, არტაანი, ერუშეთი, ბამბაკი, დვალეთი, საინგილო და სხვ.) უცხო სახელმწიფოთა მიერ იქნა მიტაცებული. თუკი XVII ს. - ში საქართველოს ტერიტორიის ფართობი 130,4 ათას კმ² ითვლიდა, XIX ს.-ში მან უკვე 102,0 ათ. კმ². შეადგინა, 1919 წლისათვის - 88,4 ათ. კმ², ხოლო გასაბჭოების შემდეგ სულ 69,7 ათ. კმ². ვფიქრობთ, მოტანილი ციფრობრივი მონაცემებით და «თათრიანობის», «ყიზილბაშობის», «ურუმობა-ოსმალბობის», «ლეკიანობის», «ოსიანობის», და «რუსიანობის» მწარე გამოცდილება (ქართველთა მასობრივი ხოცვა-ჟლეტის, საკუთარი ისტორიული სამშობლოდან დეპორტაციის, ან საკუთარი ისტორიული სამშობლოში დევნის, ქართველთაგან დაცლილი მიწა-წყლის, უცხო ტომელებით ფართო მასშტაბით კოლონიზაციის, რელიგიური ნიშნის მიხედვით ქართველთა შევიწროების, მშვიდობიანი ქართული მოსახლეობის რბევა-აწიოკების და მარცვის, ქართველთა მოტაცების და დატყვევებულთა უცხო ქვეყანაში გაყიდვის, იდეოლოგიური თუ ეკონომიკური დივერსიების, კულტურული ექსპანსიის გზით ქართველთა გადაგვარების, უცხო ქვეყნების სამხედრო კამპანიებში იძულებით მონაწილე ქართველთა დასაღუპავად განწირვის ან სამშობლოსაგან სამუდამოდ მოწყვეტის და სხვა სახის მანეიერი პრაქტიკა) თვალნათლივ ცხადყოფს, რომ საქართველოს გარე თუ შინაური მტრების გეოპოლიტიკური მადა ქართველთა სისხლით მორწყული ქართულივე მიწა-წყლის ნაწილ-ნაწილ შესანსვლაში მატულობს და შესაბამისად, ქართველი ხალხის ნორმალური ეთნოგეოლოგიისათვის აუცილებელი პირობების თანმიმდევრული გაუარესების გულსაკლავი სურათიც სახეზეა. აკი, უკანასკნელი ექვსი წლის სისხლიანი ქრონიკებიც, როდესაც მთელი მსოფლიოს თვალწინ კვლავ დაირღვა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა და აგრესიული სეპარატიზმის (ე.წ. ქართულ-ოსური და ქართულ-აფხაზური «ეთნოკონფლიქტების») აბრავიატურით «უზადოდ» განხორციელდა აფხაზეთისა და შიდა ქართლის სანახების მკვიდრი ქართული მოსახლეობისაგან სტერილიზაციის ველეოროსული იმპერიული გეგმა, იმის ნათელი მოწმობაა, რომ საქართველოს მიწა-წყლის შეკვეცის ავბედით პროცესს ჯერაც არ დასმია წერტილი. რუსეთის დიდპელო-

ბელურ ზრახვებთან შეწინააღმდეგების გამო დარბეული და რუსული ექსპანსიონიზმის კალთაში მოწიფული ოსი და აფხაზი სეპარატიზტების სისხლიანი ვაკხლანებით შეძრწუნებული ქვეყანა კვლავ დგას ახალი ტერიტორიების (12 ათ. კმ. ანუ საქართველოს ამჟამინდელი ტერიტორიის 17%-ის) დაკარგვის რეალური საფრთხის წინაშე. თანაც, არ არის გამორიცხული გარედან ინსპირირებული ეთნიკური ან კონფესიური კონფლიქტების გაღვივება საქართველოს სხვა რეგიონებშიც (აჭარა, ჯავახეთი, ქვემო ქართლი), რაც ისედაც დაძაბუნებულ ქვეყანას უფრო დიდი მასშტაბის ნგრევას და გაჩანაგებას უქადის. ამასთან, საკუთარ ისტორიულ სამშობლოში სასტიკად დისკრიმინირებულ ქართველ ხალხს კვლავ ემუქრება ეთნიკური დეზინტეგრაცია და დემოგრაფიული კატასტროფის საშიშროებაც. საკმარისია ითქვას, რომ აფხაზეთიდან და შიდა ქართლიდან გამოდევნილ ქართველთა რიცხვნობა დაახლოებით 300 ათას სულს აღწევს, ხოლო სხვადასხვა მიზეზით (უპირატესად ეკონომიკური მოტივებით) საქართველოს ფარგლებს გარეთ მიგრირებულ და ეთნოტრანსპორმაციის პროცესში ჩათრეულ მათ თანამემამულეთა რაოდენობა, ჯერაც დაუზუსტებელი მონაცემებით, 300 ათას სულს მანც უნდა აღემატებოდეს. უკიდურესი ეკონომიკური სიდუხჭირის გამო ერის გამრავლების ჩვეული ტემპი არნახულად დაბალია. ყველა ამ უკეთურებასთან ერთად, აფხაზეთში დატრიალებული ცოლობრალის შედეგად ხელოვნურად არის გამოწვეული უხეში ძალადობის მსხვერპლად ქცეული მოსახლეობისა და მისი მწარე ხვედრისადმი გულგრილი ზოგიერთი ქართველის ურთიერგაუცხოების, აგრეთვე აფხაზეთში ჩარჩენილი მეგრელობის ძალდატანებით ასიმილაციის («გააფხაზების») ან ე.წ. «მეგრელებად ჩაწერის» პროცესი, რომლის შემდგომი გაღრმავების შემთხვევაში სულ მალე შეიძლება გავხდეთ ქართველი ხალხის ეთნიკური მთლიანობის სერიოზული ხელყოფისა და ე.წ. «მეგრული სეპარატიზმის» პრობლემების გაჩენის მოწმეც. ცხადია, თუ ჩვენ ერთი წამით დაუშვებთ იმას, რომ მოვლენათა ესოდენ არასახარბიელო განვითარებას წინ ვედარაფერი დაუდგება და ქართველი ერის ფიზიკური თუ მორალური განადგურებისა და ქვეყნის ტერიტორიული რღვევაკლების აღნიშნული სავალალო ტენდენცია უკვე შეუქცევადი ხასიათისაა, მაშინ XXI საუკუნისაგან, ალბათ, აღარაფერს უნდა მოველოდეთ რუსეთის მიერ «კურთხეული» ქართველოფობიური იდეის «საქართველო უქართველებოდ» ან «ქართველები უსაქართველოდ» მატერიალიზაციის გარდა.

ასეთი მკაცრი პროგნოზის საფუძველს ქმნის ის გარემოებაც, რომ საქართველო კვლავაც რჩება ცნობილი იმპერიული ფორმულის «დაფავი და იბატონეს» სრულმაშტაბიანი რეალიზაციის პოლიგონად და რუსეთის იდეოლოგიური, ეკონომიკური, დემოგრაფიული და კულტურული ექპანსიონიზმის ყველაზე «დაბალ დობედ». უკანასკნელი ათწლეულების მანძილზე «ერთმორწმუნე რუსეთმა» ყველაფერი იღონა იმისათვის, რომ «ერთმორწმუნე საქართველო» ექცია ე.წ. «მცირე იმპერიის» პოლიტიკური იმიჯის მქონე ქვეყნად, ხოლო საქართველოს სხეულში «მეხუთე კოლონად» ჩაიკრული ოსი და აფხაზი სეპარატიზტ-ექტრემისტები გაესაღებინა ერთა თვითგამორკვევის უზენაესი უფლების შესაფლავე

ქარველ ფაშისტთა უცოდველ მსხვერპლად. სამწუხაროდ რუსეთის ორგანიზებულმა იდეოლოგიურმა დივერსიამ. საქარველოს ისტორიის უტიფარმა გაყალბებამ და აფხაზურ-ოსური აგრესიული სეპარატიზმის თეორიულმა თუ პრაქტიკულმა წახალისებამ, რასაც ქართველმა მხარემ დროულად ვერ ან არ დაუპირისპირა რამდენადმე ხეირიანი თეორიულ-პრაქტიკული კონტრარგუმენტები, ის საბოლოო შედეგი გამოიღო, რომ რუსეთმა საქართველოს თავს მოახვია მსოფლიოში ურთულესი, რუსულ ყაიდაზე გამოხვეწილი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის მოდელი. კრემლის პირდაპირი ინსტრუქციებით ან უშუალო ძალისხმევით მოხდა დამოუკიდებ-

ლობის გზაზე მეორედ დამდგარი ქვეყნის შიდაპოლიტიკური ცხოვრების მკვეთარი დესტაბილიზაცია, სახელმწიფო გადატრიალების «მტკივნეული» ილეთის გამოყენებით სამოქალაქო ომის გაჩაღება, «საერთო კავკასიური სახლის» იდეისათვის ქართული დედაბოძის დროებით გამოცლა და საბოლოო ანგარიშით ყოველმხრივ გაპარტახებული ქვეყნის ყურით შეთრევა ყოფილ სსრკ-ს გაკეთილშობილებულ ორეულში - ე.წ. «დსთ»-ში, რითაც საქართველოს თავისი ისტორიული ბედით და უბედურებით კიდევ კარგა ხნით მიეტკიპება «თეთრი დათვის» უძღვე სტომაქს. საქმე იქამდეც მივიდა, რომ აფხაზეთის და შიდა ქარლის დამპყრობელი ქვეყნების სამხედრო შენაერთები ე.წ. «სამშვიდობო ძალების» მანდატით აღიჭურნენ, რითაც აფხაზ და ოს სეპარატისტთა საპარპაშო ზონები რუსეთის სახელმწიფოს ფაქტობრივი მეურვეობის ქვეშ აღმოჩნდა, ხოლო ე.წ. «სამშვიდობო ძალებმა» რუსე-საქართველოს ახალი სასანდგრო ზოლის გაჩენა დააფიქსირეს (sic). ვფიქრობთ, ერთი ქვეყნის მიერ მეორე ქვეყნის სახელმწიფოს სუვერენიტეტის შელახვის ესოდენ უბუდიშო და ბოროტი ცინიზმით აღსავსე ფორმის ისტორიული ანალოგი ძნელად თუ მოიძებნება. სულ ახლახანს ე.წ. «სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკასა» და «აფხაზეთის რესპუბლიკაში» ჩატარებული უკანონო საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნები, ანუ საქარველოსაგან დროებით მოწყვეტილი და ქართველთაგან სტერილიზებულ ოკუპირებულ ტერიტორიებზე ფაქტობრივი

მდგომარეობის ოურიდინაციის აშკარა მცდელობა, უყოყმანოდ შეიძლება შეფასდეს, როგორც ქართული სახელმწიფოების მიზანმიმართული ნგრევის და საქართველოს საბოლოოდ მოთვინიერების იმპერიული გეგმის პირველი ეტაპის გვირგვინი და საქართველოს შემდგომი დაკნინების პროცესის ერთგვარი პრელუდია.

ვითარების ესოდენ მძაფრი შეფასების საერთო ფონზე ვგონებთ, ძნელი არ არის დაისვას ქართველი ხალხის პასიონარობის დონის სახიფათო დაქვეითების და ეთნოფსიქოლოგიის არასასიკეთო შეცვლის ზუსტი დიაგნოზი, რაც მრავალტანჯული ერის ნორმარული ეგზისტენციალიზმის პერპექტივას ასევე დიდი კითხვის ქვეშ აყენებს.

უნდა ვაღიაროთ, რომ გამოუდგებული ომიანობით ქანცგაწყვეტილი, საიმედო სტრატეგიული მოკავშირის თუ სწორი გეოპოლიტიკური ორიენტირების ძებნით დამაშვრალი და თავის «ერთმოწმუნე რუსეთისაგან» მრავალგზის დაღალატებული ქართველი ხალხი კარგა ხანია «შეჩვეული ჭირის» ან «ნაკლები ბოროტების» დამთრგუნველ ეთნოფსიქოლოგიურ რეჟიმში ცხოვრებას და თვითგადარჩენის ეთნობიოლოგიური ინსტიქტის ანაბიოზურ პირობებში ვითარდება. სამწუხაროდ, უკანასკნელი შვიდი საუკუნის მანძილზე ქართველობა უპირატესად საკუთარ შეცდომებზე სწავლობს ჭკუას და ისტორიის მწარე გაკვეთილებით გულმოკლული სულ მუდამ თავის უიღბლობას და უბედურებაზე მოსთქვამს. მართალია, ყველაზე ექსტრემალურ სიტუაციებში ქართველთა ეთნიკური ცნობიერება შესაშური გამჭრიახობის, ხოლო ჭირთა თმენაში გამობრძმედილი ქართული ეთნიკური სხეული იშვიათი მდგრადობის უნიკალური მაგალითებსაც იძლევა, მაგრამ პალეოგენეტიკური ერის ფრიად ასაკოვანი ორგანიზმი მუდმივი გარეგანი ზეწოლის კვალობაზე თანდათან იფიტება და უძღურდება, ისტორიის ბორბლის უკუღმა ტრიალს კი, ისედაც გაწონასწორებული ხასიათის ქართულ ეთნოცენტრისმში და საუკუნეების მანძილზე გამოსრთობილი ქართულ ზნეობრივ კოდექსში ერთობ არასახარბიელო კორექტივები შეაქვს კონკრეტული ეპოქის მუხთალ სინამდვილესთან იძულებით შეხამებული მინიმალიზმის და კონფორმისმის მავნე ელემენტების სახით. ამიტომაცაა, რომ თავისი სულიერი მხნეობითა და მხედრული ღირსებით გამორჩეული ერის ეთნიკურ ცნობიერებას სულ უფრო მეტად ეძლევა ჭეშმარიტი ქართველის ფართო ნატურისათვის უცხო და შეუფერებელი ეთნიკური აპათიის და ეთნიკური ნიჰილიზმის სენი, რაც მის მთლიან სხეულსაც უსათუო გადაგვარებას უქადის. ამასთან, გაუთავებელ ომებში განუკითხავად დარბეულ, ყველასაგან იმედგაცრუებულ და საკუთარი უილაჯობითაც გვარიანად დაღონებულ ქართველებსა ჟამთა ტკივილიან რბოლაში ნება-ნება უვითარდება ნიადაგ მარცხიანი, ბედკრული და ობოლი ერის სენსუალური კომპლექსი. ეს კი თავის მკაფიო გამოხატულებას პოულობს ერთ მხრივ, მოჭარბებული ეთნიკური ფაქტალიზმის, საამაყო წარსულისადმი გადამეტებული ნოსტალგიისა და ზედმეტი თვითირონიით შესავეებული თვინიერი (ზოგჯერ აშკარად დაუტყბული) სენტიმენტალიზმის არნახული პროგრესირების ფაქტში, მეორე მხრივ კი, დარდიმანდულ სტიქიაში აწმყოს ჭირ-ვარამის მოჩვენებითი განქარვები-

სა და უკეთესი მომავლისათვის სევდანარევი ნატურის მორალურ ჩვეულებაში.

ალბათ, ძალზე სიმპტომატურია ის, რომ შეიდას-წლიანი გვემის შედეგად გამოჯიშებულ ქართველთა მეტყველებაში თითმის აღარ მოიძებნება მეტ-ნაკლები აქტუალობის მქონე ისეთი აზრობრივი კონსტრუქცია, სადაც სიტყვა თუ ან კიდევ ვაისთან გაყრისა და უისთან გარდაუვალი შეყრის ულაზათო თემა არ დომინირებდეს. რაც დრო გადის, ქართველთა ბუნებაში ჩვეული სიმფრთხილის ადგილს უჩვეულო სიმფრთხილევც იკავებს, მდუღარე პატრიოტიზმს და სამშობლოსადმი თავდადებას უგვანო რენეგატიზმი და მედროვეობა ენაცვლება, რომანტიკულ ტრადიციონალიზმს - სტილიზებული კოსმოპოლიტიზმი და არისტოკრატიულობის სინონიმად ქცეული მდარე ხარისხის სნობიზმი, ოდინდელ სიდარბაისლეს და თავმდაბლობას - მდაბიური თავქარიანობა, ბოკეპური ნირ-სარჩულის მიწიერება და ბრიყვეული ამპარტაუნობა, ქველმოქმედებას და მოწყალებას - შური და ანგარება, მავასხებლობით (ნაცვალგებით) სიყვარულს და პატიოსნებას - ურთიერთქირდვა - და ურთიერთდაუნდობლობა, სანიმუშო შრომის-მოყვარეობას - მცონარობა და ნაყროვნობა, კაცთმოყვარეობას და თავგანწირვას - ურთიერჯიბრი და სილაჩრე, ხოლო უზადო ღვთისმოშიშობას და ღვთისმსახურებას - ურწმუნობა და არაწმინდანება.

სამწუხაროდ, უცხოტომელთა ხანგრძლივ მუერვეობაში ყოფნამ ქართველ კაცს განუვითარა გადამთიელ მტარვალთან მოხერხებული ლავირების ალლო და უცხოელ «ბატონებისადმი» ზედმიწევნით რიდიანი დამოკიდებულების თვისება, თუმცა ეს მას ვეება მორალური სტრესებისა და უმძიმესი ზნეობრივი კომპრომისების ფასად დაუჯდა. მართალია, საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობებისადმი მიმტეველობით და იშვიათი კეთილგანწყობილებით ქართველობამ ოდნავ მაინც იყარა ჯვარი უცხოტომელთა ბატონობის დროს მიღებულ მორალურ ტრამეზაზე და თავის ტოლერანტული ქმედებებით საკუთარ თვალში მაინც მოახდინა შელახული ეთნიკური რენომეს თუნდაც ფორმარული რეაბილიტაცია, მაგრამ მას სამაგიეროდ, ამოეწურა იმავე ტოლერანტიზმის პრინციპების ქართულ სინამდვილესთან შემსვენებისათვის აუცილებელი ფსიქოლოგიური რესურსები, ვინაიდან ქართველის ქართველთან შემაერთებელი ინტიმური ქსოვილის ყველა უჯრედი თავის ადგილზე აღმოჩნდა თვისტომისადმი შიშის, მოკრძალებისა და პასუხისმგებლობის გარდა. სწორედ ამიტომ ქართველს ქართველთან აქვს ყველაზე დიდი გული, ის უწინარესად თვისტომს იმეტებს დასალუპავად და ჟინიანად ეპაექრება, ხოლო უცხოტომელთან კვლავ საარაკო ტოლერანტიზმით იწონებს თავს.

ამასთან, ჩვენ თავისუფლად შეგვიძლია გავადვენთოთ თვალი ქართველთა ეთნოფსიქოლოგიური ბიფურკაციის პროცესს, როდესაც ქართველთა ერთი ნაწილი უცხოელებთან კონტრაქტირებისას თავის ეთნოცენტრისტულ თუ ეგოცენტრისტულ შარმს ქმნის მშობლიური ხალხისათვის დამახასიეთებელი დიდი ნიჭიერების, შრომისმოყვარეობის, თავმდაბლობის და კეთილშობილების დახვეწილი დემონსტრირებით, მეორე ნაწილი კი იმასვე აკეთებს თავისი უცნაური გულარხეინობის, ფუქსავა-

ტური უდარდელობის და გაუკუღმართებული (ქურდულ-აყარული ან თაღლითური) ზნის თუ ტუტუცური ხელგამლილობის საგანგებო ხაზგასმით. ამდენად, არაფერია გასაკვირი იმაში, რომ «მეორე ტიპის» ქართველებთან ურთიერთობის სავალალო გამოცდილება და მათ უხეირო მანერებზე დაკვირვებიდან გამომდინარე დასკვნები სერიოზულ ზიანს აყენებს ერთ დროს რასობრივი სინატიფისა და სულიერი სიფაქინის ეტალონად მიჩნეული ქართველი ხალხის უზადო ეთნიკურ რენომეს. ფაქტია, რომ დღესდღეობით ქართველის ხსენება მრავალი უცხოელი ობივატელის ცნობიერებაში ანაზდად აღძრავს უკეთეს შემთხვევაში გულხალვათი, უდარდელი, თავქარიანი კავკასიელი დარდიმანდის თუ ფახიფუხა რაინდის, უარეს შემთხვევაში კი აუტანელი მეტინარას, მეწვრილმანის, გაზულუქებული საქმონის, ჩარჩ-ვაჭრის ან დაუნდობელი რეციდივისტის ასოციაციებს. ავი რუსეთში გაქცეულმა მრავალმა ჩვენმა თანამემამულემ უკვე შეაჩვია ყური ქართველი კაცის მისამართით გამოსაფრულ ისეთ კინობით სახელებს, როგორცაა, მაგალითისათვის, «კაცი», «ლაგროვი ლისტ», «მანდარინი», «ბიჭო», და ა.შ. ცხადია ქარველის ამდაგვარი ეთნოკულტურული იმიჯის შექმნა დიდად ესალბუნება იმათ გულს, ვისაც დიდი ხანია ეზმანება საქართველო ამაყი და ჭკუადაძვედარი ქართველების გარეშე.

ერთი სიტყვით, ქართველ ხალხს თანდათან ემრიტება მისი ეთნიკური სხეულის დამანგრეველი პროცესებისადმი აქტიური წინააღმდეგობის მორგანიზებელი ოდინდელი ენერგია, რასაც მას ავად თუ კარგად ისტორიის ქარტეხილებში გამოატარებინა თავი. ქართველობა ნაბიჯ-ნაბიჯ კარგავს მისთვის ძველთაგანვე დამახასიეთებელი ჯანსაღი ნაციონალიზმის და ეროვნული თავმოყვარეობის მუხტს და სულ უფრო უახლოვდება ეთნიკური ინერტულობის იმ სახიფათო ზღურბლს, საიდანაც უკვე ერთი ნაბიჯია ეროვნულ კატასტროფამდე. ეს საფრთხე მით უფრო რეალურია ჩვენს ეპოქაში, როდესაც თვალწინ გვაქვს ეროვნული იდეოლოგიის გატიალების საცოდავი სურათი და საქართველოს მთავარ სადარდებლად ქართველთა დიდი ნაწილის უდარდელობის გადაქცევის მზარდი ტენდენცია.

ამრიგად ყოველივე წინათქმული გვაძლევს საშუალებას დავასკვნათ, რომ ქართველი ხალხის 700 წლოვანი ეთნოციდის (სახელდობრ, ეგზოეთნოციდის) ყველა არსებითი ნიშანი სახეზეა, უფრო მეტიც, რაც დრო გადის, სულ უფრო მკაფიოდ იკვეთება ეგზოეთნოციდის პროცესის, როგორც რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის უკანასკნელი პერიოდის უმთავრესი ნიშანსვეტის, შემდგომი გაღრმავების და ქართველთა ეგზოეთნოციდის და ენდოეთნოციდის (ავტოეთნოციდის) ფორმების სინქრონიზაციის ავბედითი კონტურებიც, ვინაიდან ეგზოეთნოციდის საძაგელ პროცესზე საქართველოს ოფიციალური ხელისუფლებისა და მთელი ქართველი ხალხის (განსაკუთრებით კი, მისი ინტელექტუალური ელიტის) ფრიად პასიური რეაგირება და ხსენებული მოვლენებისათვის, ვითარცა ქართველთა ნანატრი გამოფხიზლების უმთავრესი გარეგანი გამდიზიანებლისათვის, თავისი შესაფერი სახელის დარქმევანე უარის თქმა, აგრეთვე ეგზოეთნოციდში ბრალეული მხა-

რის მხილებასზე ფაქტობრივი ტაბუს დადება, ქართველი ერის შემდგომი დემორალისაციის პროცესის თვითდინებაზე მიშვებისა და საკუთარი ერის ავტოეთნოციდში წილის დადების ტოლფასია.

რაოდენ პარადოქსულადაც არ უნდა უღერდეს, ქართველების ერთი ნაწილს სულაც არ ენამუშება იმ თიბზე ჩამოსათვლელი ბეჩავი ეთნოსების სავაგლახო სიამში ყოფნა, რომელთაც ეროვნული უბედურების ზონად თავისივე ისტორიული სამშობლო გადაქცევიათ. მათ სრულიად აღარ ედარდებათ ის, რომ ქართულ ინტელექტს ჯერაც არ უცდია მობილიზება ქართველი ხალხის ეთნოციდის მატანისა და იმდაგვარი სახელმწიფოებრივი დონის დოკუმენტის შესაქმნელად, რომელიც მშობლიური ხალხის წინააღმდეგ ჩადენილ დანაშაულებებში მხილებულ ძალებს რაიმე სახის პასუხისმგებლობას (იურიდიულს თუ მორალურს) დააკისრებდა და ქართველი ერისთვის მიყენებული ზარალის კომპენსაციას მოსთხოვდა. მაგრამ საბედნიეროდ, საკმაოდ მრავლად არსებობენ ისეთი ქართველებიც, რომელთაც ჯერ კიდევ არ დაქვეითებიათ ქართველთა ეთნოციდის ბინძური პოლიტიკის გამტარებელთათვის სამართლებრივი და ფსიქოლოგიური დისკომფორტის შექმნის და ზემოაღნიშნული მოვლენის გამოწვევლივითი შეფასების ბუნებრივი პოტენცია. სწორედ ამ ჯიშ-ჯილაგის ქართველთა ძალისხმევით წყალობით უნდა მოველოდით საზოგადოებრივი აზრის დროულ შემუშავებას იმაზე, რომ ქართველი ხალხის ეთნოციდის ამსახველი სოლიდური დოკუმენტის შექმნა და უმაღლეს საერთაშორისო დონეზე მისი აპრობაცია საქართველოს ამჟამინდელ ხელისუფლების პირველრიგისეული ამოცანა და ზნეობრივი მოვალეობაა. არადა, სწორედ აღნიშნული ამოცანის წარმატებით გადაწყვეტა იძლევა მსოფლიო თანამეგობრობის წინაშე მდგარ მწვავე პრობლემათა სპექტრში «საქართველოს საკითხის» სათანადო აქტუალობის ერთ-ერთ უმტკიცეს გარანტიას, სწორხაზოვანი დასავლური მენტალიტეტის წინაშე საქართველოს სატკივრის გვარაზად პრეზენტაციის გასაღებს და საბოლოო ანგარიშით ქმნის ქართველი ხალხის შემდგომი უსაფრთხო ევოლუციის მყარ ისტორიულ-სამართლებრივ ბაზას. მხოლოდ ასე და ამრიგად შეიძლება შეიქმნას თუნდაც იდეოლოგიურ ომში ქართველთა გამარჯვების სანატრული პრეცედენტი, რაც ჩვენი ღრმა რწმენით, ერის დაკნინებულ ენთოფსიქოლოგიურ წყობაში გაჩენილი სიამში ხარვეზის სასწრაფოდ შევსების და ერის პასიონარობის უშნოდ დაქვეითებული დონის საემქარმისო ამაღლების ერთ-ერთი აუცილებელი წინაპირობაა.

ვფიქრობთ, დადგა დრო იმ ანბანური ჭეშმარიტების გასივრეგანებისა, რომ დღესდღეობით ქართველ ხალხს თითქმის აღარაფერი აქვს დასაკარგავი თავისი უზომო-უძირო უმოქმედების, უბედურებისა და სრული უსუსურობის სამარცხვინო თვითშეგრძნების გარდა.

დღეს ჩვენი მთავარი სადარდებელი ჩვენივე უდარდებლობა და უმოქმედობაა. ამ სენს სხვას ვერაფერს ვუწოდებთ, თუ არა ეთნიკურ მაზოხიზმს. ეთნიკური მაზოხიზმია აგრეთვე ვისიმე ქველმოქმედების და მოწყალეების იმედით ცხოვრებაც და საქართველოს მომავლის კონსტრუირება პოლიტიკური ილუზიონიზმის და კაპიტულანტიზმის ბლაგვი ინსტრუმენტების გამოყენებით. ეს ხომ იმ ცეცხლთან თამაშს ჰგავს, რომელიც

ჩვენსავე სახლს და სხეულს უკიდია. ამ ცეცხლთან გაუთავებელ თამაშში არ შეიძლება ჩაიბუგოს დიდი დავითის, შოთას, ილიას და ვაჟას მშობლიური ერი, რომლის სულიერმა ალაძარებმა ჯერ კიდევ XI საუკუნეში სევდნარევი სიამაყის გრძობით განაცხადეს: «ქართველნი ვართ ნათესავით მხნენი და მხედრობითა აღრზრდილნი და მარადის ჭირვეულს ცხოვრებასა ჩვეულნი».

მართალია, ჩვენი სახელოვანი წინაპრების ეს სხარტი ეთნოცენტრისტული ფორმულა XX საუკუნის მიწურულს ისევე საჭირობოროტოდ უღერს, როგორც ცხრა საუკუნის წინ, მაგრამ დღეს სულ სხვა დროა და მსოფლიოში სხვაგვარი წესრიგი სუფევს. ამჟამად «მარადის ჭირვეულ ცხოვრებასა ჩვეულს» ქართველთა დედასამშობლო საბედნიეროდ უკვე მსოფლიო თანამეგობრობის სრულუფლებიანი წევრია და არა საერთაშორისო პოლიტიკურ-კულტურულ ორბიტას მოწყვეტილი სადაგდია ქვეყანა და, ამდენად, მისი ხმაც აღარ შეიძლება დარჩეს «ხმად მლაღადებლისა უდაბნოსა შინა». ქართველ ხალხს დღეს ნამდვილად აღარ ეკადრება გამუდმებული ჭირვეული ცხოვრების ჩვეულ რეჟიმთან თვითნებურად შეგუება და საკუთარი უბედურების შესახებ ასკეტური თუ მონური ღუმილის პოლიტიკა, რაც მხოლოდ ერის მორალური და ფიზიკური ცვეთის ისედაც გამალებული პროცესის შემდგომ გაღრმავებას უწყობს ხელს. საქართველოს ხომ საკმარისზე მეტი საერთაშორისო ავტორიტეტი და ინტელექტუალური პოტენციალი გააჩნია იმისათვის, რომ მიუღიცივილი მსოფლიოს აუხილოს თვალი ქართველთა ეთნოციდში ისტორიულად წილდებული ქვეყნების (უპირველესად, კი რუსეთის) დანაშაულებრივ ქმედებებზე. თანაც მას ეძლევა მშვენიერი შანსი, რომ საკუთარი ხალხის ახალი და უახლესი ისტორიის ცინცხალ ტრაგიკულ მაგალითებზე დაყრდნობით «**ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით**» ხელდამშვენებულ ყველა საერთაშორისო ორგანიზაციას შეასხენოს ერთი ანბანური ჭეშმარიტება: ნებისმიერ დიდ თუ პატარა ერს აქვს არა მარტო თავისუფალი თვითგამორკვევის უფლება, არამედ ამ ე.წ. «თვითგამორკვევის უფლების» რეალიზაციის ცდის ისტორიული შედეგების დაცვა-გაფრთხილების და, რაც მთავარია, თვითშენახვისა და უსაფრთხო განვითარების უზენაესი უფლებებიც.

ჩვენი ღრმა რწმენით, შორს არ არის დრო, როდესაც ქართველთა ეთნოციდის ფაქტის ერთსულოვანი შეფასებისას მიღწეული საერთოეროვნული კონსენსუსი და აღნიშნული მოვლენის გადაქცევა უმაღლესი საერთაშორისო ინსტანციების ცხოველი განსჯის საგნად, გადაწყვეტ იმპულსს მისცემს «ქართული პოლიტიკური ფენომენის აზავებებს, ქართული ნაციონალური იდეის აღორძინებას და ლუარსაბ თათქარისძის» თუ «თემიურაზ ხევისთავის» მცონარულ-ცვედანური ფსიქოლოგიური ველიდან თავდახსნილი ქართველობის მოფონებული ეთნიკური სხეულის წელში გამართვას.

2.12.1996 წ.

ხელოვნება თაყაო უყვარება

გამომცემლობა «ლოგოსმა», სერიით «ხელოვნების ისტორია მოზარდთათვის», მოამზადა და გამოსცა ანა კლდიაშვილის სამეცნიერო ნაშრომი «ძველი ეგვიპტე». სამწუხაროდ, ქართულ ენაზე არ არსებობს «მსოფლიო ხელოვნების ისტორია» და თუ არ ვცდებით, ეს პირველი ცდაა ასეთი გამოცემისა. წიგნს ერთვის ფერადი ილუსტრაციები, რომლებიც ასახავენ ძველ ეგვიპტურ არქიტექტურის, სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების შედეგებს. ხელოვნების ნიმუშთა ფონზე ახლებურადაა ახსნილი ეგვიპტური მითების და ლეგენდების სამყარო. ავტორი საფუძვლიანად იცნობს ამ დიდ კულტურას და მასზე ლალი დინამიზმით მოგვითხრობს. ჟურნალ «ხატაურის» რედაქცია უღრმესი პატივისცემით მიესალმება ამ წამოწყებას და მადლობას უხდის წიგნის ავტორს უმნიშვნელოვანესი ნაშრომისათვის.

ძველი ეგვიპტე: ისტორია, მითი, რეალობა.

ძველი სამეფოს ხანის ხელოვნება

ძველად ეგვიპტედ იწოდებოდა ქვეყანა, რომელსაც ეკავა აფრიკის ჩრდილო-აღმოსავლეთი ნაწილი (ამჟამად ეგვიპტის არაბული რესპუბლიკის ტერიტორიაზე) და გადაჭიმული იყო მდინარე ნილოსის ნაპირებზე, მისი სათავეებიდან დელტამდე. სათავიდან მდინარის შუაწელამდე ტერიტორია ზედა ეგვიპტედ იწოდებოდა, ხოლო შუაწელიდან დელტის ჩათვლით - ქვედა ეგვიპტედ. სიტყვა - ეგვიპტე ბერძნების მიერ სახეცვლილი ეგვიპტის უძველესი დედაქალაქის, მემფისის სახელწოდებიდან წარმოდგება. (ეგვიპტურად «ხეკა-პტაკ» ან «ხი-კუპტა» ღვთაება პტაჰის სულის სავანეს ნიშნავდა, ბერძნულში კი «აიგუპტოსად» გადაიქცა). თვით ეგვიპტელები კი თავის ქვეყანას «კემეტს» ან «შავ ქვეყანას» უწოდებდნენ. ეს სახელწოდება ეგვიპტეს ნილოსის დაბლობის ნოყიერი ნიადაგის გამო შეარქვეს, ხოლო დაბლობის მოსახლურე ცხელ, ქვიშიან უდაბნოს კი «დემერეტ» ანუ «წითელი ქვეყანა» უწოდეს.

ეგვიპტე, არსებითად, უნაღვე ქვეყანაა; მის ერთადერთ სასიცოცხლო წყაროს წყალუხვი ნილოსი წარმოადგენს. ჯერ კიდევ პეროდოტე უწოდებდა ეგვიპტურ ცივილიზაციას «ნილოსის ნობათს». მართლაც, ამ მდინარის როლი ძველი ეგვიპტელების ცხოვრებაში და საერთოდ, ეგვიპტური ცივილიზაციის ჩამოყალიბებაში განსაკუთრებული იყო. იგი მიწათმოქმედებისათვის განსაკუთრებულ პირობებს ქმნიდა. მდინარე ყოველ წელს ადიდებდა იწყებდა 10 ივლისიდან (შესაბამისად, აქედან ითვლიდნენ ეგვიპტელები ახალ წელსაც) და გრძელდებოდა სექტემბრის შუა რიცხვებამდე. მდინარე უზარმაზარ ტერიტორიებს ფარავდა, კუნძულებად მხოლოდ ბორცვებზე განლაგებული დასახლებანი რჩებოდა. სექტემბრის შუა რიცხვებიდან წყალი კლებას იწყებდა, ნოემბერში კალაპოტში დგებოდა და ტოვებდა შლამს, რომელიც ისე ამდიდრებდა, ანოყიე-

რებდა და არბილებდა ნიადაგს, რომ ხის გუთნითაც კი შეიძლებოდა მისი მოხვნა. ეს იყო თესვის პერიოდი,

მოსავალს კი გაზაფხულზე იღებდნენ. ახალ წყალდიდობამდე მიწა ისვენებდა. კარგი მოსავლის მისაღებად საჭირო იყო, გარკვეულად ემართათ ნილოსის წყლის დონე, რათა ყველა ადგილს თანაბრად მისდგომოდა წყალი, ამიტომ ეგვიპტელებმა ჯერ კიდევ უძველესი დროიდან დაიწყეს ნილოსის მთელ გაყოლებაზე საირიგაციო არხების ფართო ქსელების მშენებლობა.

თავად ეგვიპტელებს კარგად ესმოდათ ნილოსის მნიშვნელობა და ამიტომაც თავყანს სცემდნენ როგორც ღვთაებას, რომელსაც «დიდი ჰაპის» სახელით მოიხსენიებდნენ.

ჩრდილოეთით ეგვიპტის ბუნებრივ საზღვარს ხმელთაშუა ზღვა წარმოადგენს, დასავლეთით - ლიბიის უდაბნო, აღმოსავლეთით - სუეცის ყურე და წითელი

ზღვა, სამხრეთ აფრიკისაგან იგი ნილოსის ჭორომებით და მაღალი მთებით არის გამოყოფილი. უძველეს დროში, როცა ადამიანი ჯერ კიდევ ვერ ახერხებდა შორეულ ზღვაში გასვლას, ეგვიპტეს გარე სამყაროსთან მხოლოდ სუეცის ვიწრო ზოლი აკავშირებდა. ამგვარმა იზოლაციამ სწორედ იმ პერიოდში, როცა ისახებოდა ეგვიპტური ცივილიზაციის ძირითადი ნიშნები, განაპირობა მისი თავისებურება და თვითმყოფადობა. ამ გარემოებამ გარკვეული დადი დაასვა ეგვიპტელთა ეთნიკურ თვითშეგნებასაც, რადგან მისი ფორმირების პერიოდში ეგვიპტელები მხოლოდ კულტურული განვითარების მხრივ დაბალ დონეზე მყოფ მომთაბარე ტომებს ესაზღვრებოდნენ. მათ წარმოდგენაში მტკიცედ ჩამოყალიბდა ეგვიპტური კულტურისა და თვით ეგვიპტელების უპირატესობის რწმენა. ეგვიპტურ ენაზე «რემეჩ» - ადამიანი - ეგვიპტელის სინონიმს წარმოადგენს, დანარჩენი ხალხები კი «ველურები» იყვნენ.

ეგვიპტის შესახებ პირველ ცნობებს ანტიკური ავტორები გვაწვდიან. ძველ ბერძენთაგან ეს ქვეყანა პირველმა ჰეკატეოს მილეტელმა აღწერა (ძვ.წ.აღ. 510 წ.). მისი ნაშრომის ჩვენამდე მოღწეული ფრაგმენტები ძირითადად ეგვიპტის ბუნების შესახებ მოგვითხრობს. შედარებით სრულად ეგვიპტის ისტორია და კულტურა აღწერა პეროდოტემ, რომელმაც აქ დაახლოებით ძვ.წ.აღ. 450 წელს იმოგზაურა. იგი მოგვითხრობს იმ მრავალი ქალაქისა და ძეგლის შესახებ, რომლებმაც ჩვენამდე ვერ მოაღწია. ეგვიპტური ღვთაების შესახებ საკმაოდ

სრული, ზუსტი ინფორმაცია გვხვდება ბერძენი ფილოსოფოსის, პლატონის შრომებში. გადმოცემით, პლატონი გარკვეული დროის განმავლობაში ეგვიპტელი ქურუმების მოწაფე იყო. ეგვიპტეში თავისი მოგზაურობების შესახებ ზუსტი ცნობები დაგვიტოვა სტრაბონმა (ახ.და ძვ.წ.აღ-ის მიჯნა) თავისი «გეოგრაფიის» მე-17 წიგნში, სადაც იგი დაახლოებით 90-მდე ეგვიპტურ ქალაქს აღწერს.

თვით ეგვიპტელებს არ შეუდგენიათ თავიანთი ქვეყნის ისეთი აღწერა, რომელსაც შეიძლება თანამედროვე გაგებით ქვეყნის «ისტორია» ვუწოდოთ, მაგრამ ეგვიპტეში ძალიან ადრე დაიწყო მნიშვნელოვანი მოვლენების ფიქსირება, რომელთაც ამა თუ იმ ფარაონის მეფობის წლებით ათარიღებდნენ.

ძვ.წ.აღ. IV-III საუკუნეთა მიჯნაზე ეგვიპტელმა ქურუმებმა მანეთონმა ბერძნულ ენაზე აღწერა თავისი ქვეყნის ისტორია. როგორც ჩანს, მან ძალიან კარგად იცოდა ეგვიპტური ენა და ისტორია, მრავალი ისეთი წყარო გამოიყენა თავის ნაშრომში, რომელიც დღეს ჩვენთვის უცნობია. მან პირველად შემოიღო ეგვიპტის ფარაონთა დინასტიებად დაყოფის პრინციპი, რომელიც დღემდე თითქმის უცვლელად გამოიყენება. მანეთონმა ეგვიპტის ფარაონთა უგრძესი მწკრივი 30 დინასტიად დაყო; ეგვიპტის ერთიანი სახელმწიფოს პირველი ფარაონიდან - მენესიდან აღექსადრე მაკედონელის ეპოქამდე, ხოლო უფრო ადრეული პერიოდი «დემურთებისა» და «ნახევრადდემურთების» ლეგენდარული დინასტიებით შეავსო. ეს თანმიმდევრობა, როგორც შემდგომმა აღმოჩენებმა დაადასტურა, ზედმიწევნით ზუსტია, რაც საშუალებას გვაძლევს ვივარაუდოთ, რომ ეგვიპტელებს თავიანთი ისტორიის ერთგვარი ქრონიკები გააჩნდათ. ამის დასტურია ისიც, რომ ეგვიპტურ ტექსტებში ხშირად გვხვდება სიტყვა «გენუტ», რაც ქრონიკას, მატიანეს ნიშნავს. მართლაც ასეთი ქრონიკები მრავლად აღმოჩნდა: ე.წ. ტურინის, აბიდოსის, საკარას ცხრილები, პალერმოს ქვა და სხვა.

ეგვიპტის ხელახალი აღმოჩენა ევროპის მიერ და ამ ცივილიზაციისადმი უდიდესი ინტერესის ახალი ტალღის აგორება ნაპოლეონის სახელთანაა დაკავშირებული.

1798 წელს სამასზე მეტი გემისაგან შემდგარი ფლოტილით ნაპოლეონი ეგვიპტის ნაპირებს მიადგა. გემებზე ჯარისკაცებთან ერთად სამოქალაქეო პირებიც იყვნენ, მათ შორიც მეცნიერები, რომელთაც თან ჰქონდათ წაღებული უნიკალური ბიბლიოთეკა ეგვიპტის შესახებ, აგრეთვე, სხვადასხვა ხელნაწილები. ამ პირებს შორის იყო ვინმე დომინიკ ვივან დენონი, მრავალმხრივი ინტერესების მქონე პიროვნება, რომელიც იმდენად იყო აღტაცებული ეგვიპტით, რომ არად დაგიდევდათ საშინელ სიცხესა და მოგზაურობის რთულ პირობებს და გაშუდმებით, ნებისმიერ ვითარებაში ისაბრავდა ეგვიპტურ ღირსშესანიშნაობებს. დენონის ზუსტი, რეალისტური ნახატები, თუმცა მოკლებული იყო მხატვრულ ღირებულებას, მაგრამ სავსებით გამოსადეგი აღმოჩნდა სამეცნიერო მიზნებისათვის. სწორედ დენონის მიერ შეგროვილ მასალაზე დაყრდნობით დაიწერა 24-ტომიანი წიგნი «ეგვიპტის აღწერა», რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა ახალ მეცნიერებას - ეგვიპტოლოგიას.

ნაპოლეონის ლაშქრობა ეგვიპტეში სხვა მხრივაც იყო მნიშვნელოვანი. სწორედ ამ ლაშქრობის დროს იპოვეს ფრანგმა ჯარისკაცებმა ე.წ. როზეტის ქვა, რომლის საშუალებითაც გახსნილ იქნა ეგვიპტური იეროგლიფების საიდუმლო. როზეტის ქვაზე აღმოჩნდა ორენოვანი წარწერა - ბერძნული და ეგვიპტური. ეგვიპტური ტექსტი ორჯერ მეორედებოდა. ერთი დაწერილი იყო იეროგლიფებით, მეორე კი - დემოტურით.

ეგვიპტური ისტორიის შესასწავლად აუცილებელი იყო ეგვიპტური დამწერლობის გაშიფვრა. ეს მეტად საშური საქმე იყო, რადგან ეგვიპტელები წერდნენ ყველგან, სადაც კი წარწერის მოთავესება იყო შესაძლებელი: ტაძრების, სასახლეების, პირამიდების, აკლდამების კედლებზე, ქანდაკებებსა და რელიეფებზე, ფრესკებზე, ნივთებზეც კი, აგრეთვე-პაპირუსზე.

ეგვიპტური იეროგლიფური დამწერლობის ძეგლები ევროპაში ცნობილი იყო ანტიკურ ხანაშიც, შუა საუკუნეებშიც და შემდეგაც. რომის და კონსტანტინოპოლის მოედნებს ამკობდა ეგვიპტიდან ჩამოტანილი ქანდაკებები, რომლებზეც წარწერები იყო დატანილი, მაგრამ უკვე ახალი წელთაღრიცხვის დასაწყისიდან აღარავინ იყო ისეთი, ვინც მათ წაიკითხვას შეძლებდა.

საქმე ის გახლდათ, რომ ეგვიპტური იეროგლიფების წაიკითხვის ყველა მცდელობა განწირული იყო მარცხისთვის, რადგან არასწორ საფუძველს ემყარებოდა. ყველა, ვინც კი ამ საქმეს ხელს კიდებდა, თვლიდა, რომ იეროგლიფები ხატოვანი დამწერლობის ნიმუშები იყო და თითოეული რაღაც ცნებას აღნიშნავდა; შესაბამისად, ისინი არასწორ გზას ადგებდნენ და იეროგლიფების წაიკითხვასაც ვერ ახერხებდნენ. პირველი, ვინც ძალზე მარტივი, სრულად გენიალური დასკვნა გააკეთა - რომ თითოეული ეს ნიშანი ასო იყო და არა რაიმე ცნების ამღნიშნეული იეროგლიფი - ფრანგი ეგვიპტოლოგი ჟან ფრანსუა შამპოლიონი გახლდათ. ამ მარტივ ჭეშმარიტების მოხელთებას შამპოლიონმა მთელი სიცოცხლე მოანდობა. ამ დასკვნამდე მისვლას წინ უძღოდა ათწლეულების დაუღალავი შრომა და გატეხილი ღამეები.

შამპოლიონი საფრანგეთის ერთ პატარა დაბა ფიჟაკში დაიბადა 1790 წლის დეკემბერში. იგი თერთმეტი წლისა იყო, როდესაც შემთხვევით შეხვდა ცნობილ ფიზიკოსსა და მათემატიკოსს ფურიეს, რომელიც თავის დროზე ეგვიპტის ლაშქრობაში მონაწილეობდა და, იქიდან წამოღებული პაპირუსები რომ უჩვენა პატარა შამპოლიონს, ბიჭმა მტკიცედ განაცხადა: «მე ამას წაიკითხავ.» და მართლაც, ამის შემდეგ მას უქმად არ დაუკარგავს არ ერთი წუთი, არ გადაუხვევია დასახული გზიდან. 13 შლისამ მან დაიწყო არაბული, სირიული, ქალდეური და კობტურ ენების შესწავლა. სწავლობდა ძველ ჩინურსაც, ძველ სპარსულსაც. ყოველივეს, რასაც იგი სწავლობდა საბოლოო ანგარიშით, დაკავშირებული იყო ეგვიპტესთან.

17 წლისამ მან გრენობლის აკადემიას წარუდგინა წიგნი «ეგვიპტე ფარაონების ხანაში», რის შედეგადაც იგი ერთხმად აირჩიეს აკადემიის წევრად. ამის შემდეგ

ის პარიზში გადადის საცხოვრებლად, მაგრამ ყველა პარიზულ გასართობსა და ცდუნებას უარყოფს და მთელ დროს მუშაობას ანდობებს. სწავლობს სანსკრიტს, სრულყოფილად ეუფლება დემოტურსა და კობტურ ენებს. მას უკიდურესად უჭირს, მაგრამ გაჭირვება ხელს ვერ ალებინებს დასახული მიზნისაკენ სწრაფვაზე. და აი, 19 წლის ასაკში იგი გრენობლის უნივერსიტეტის პროფესორი ხდება. შამპოლიონი იწყებს კობტური ენის ლექსიკონის შედგენას. ყოველი მისი სიზმარი იეროგლიფების წაიკითხვით მთავრდება, და მიუხედავად ამისა, იგი მაინც აქტიურად ებმება პოლიტიკურ ბატალიებში. მისდა საუბედუროდ, ტახტზე ასი დღით კვლავ დაბრუნებული იმპერატორ ნაპოლეონის მხარეს იჭერს, მაგრამ ნაპოლეონის დღეები დათვლილი იყო და მას წმ. ელენეს კუნძულზე გადასახლება და სიკვდილი ელოდა; ხოლო მისი მომხრეები, მათ შორის შამპოლიონი და მისი ძმა, ბურბონთა რესტავრაციის შემდეგ დევნილთა რიცხვში აღმოჩნდნენ. შამპოლიონი სახელმწიფო დამნაშავედ სცნეს და გადასახლეს. სწორედ ამის შემდეგ ჰკიდებს იგი ხელს იეროგლიფების წაიკითხვას მთელი სერაიზულობით და გამოსცემს ნაშრომს, რომელშიც თითოეული იეროგლიფური ნიშანი ასოდაა მიჩნეული. ეს უდიდესი გარდატეხა იყო. როზეტის ქვაზე იეროგლიფური ტექსტის იმ ადგილას, სადაც ბერძნული ტექსტის მიხედვით მეფის სახელი უნდა ყოფილიყო, ნიშნების ერთი ჯგუფი ჩასმული იყო ოვალურ ჩარჩოში, რომელსაც შემდეგ კარტუში ეწოდა. ბერძნული ტექსტის ანალოგიით აქ სიტყვა პტოლემეოსი უნდა ყოფილიყო ჩაწერილი. 1815 წელს აღმოჩენილ ე.წ. ფილეს ობელისზე (ორენოვანი - ბერძნული და ეგვიპტური წარწერით) პტოლემეოსის სახელის აღმნიშვნელ იეროგლიფებთან ერთად, ოვალურ ჩარჩოში ნიშნების კიდევ ერთი ჯგუფი იყო მოთავსებული. აქ, როგორც ბერძნული ტექსტიდან ირკვევა, დედოფალ კლეოპატრას სახელი უნდა ყოფილიყო ჩაწერილი. შამპოლიონმა ნიშნების ორივე ჯგუფი (პტოლემეოსი - ეგვიპტურად პტოლმის - და კლეოპატრა) ერთმანეთის ქვეშ ამოწერა და აღმოჩნდა, რომ «კლეოპატრას» მეორე, მეოთხე, მეხუთე და მეშვიდე ნიშნები ემთხვეოდა «პტოლემეოსის» მეოთხე, მესამე, პირველ და მეორე ნიშნებს. ამგვარად იყო ნაპოვნი შამპოლიონის მიერ ეგვიპტური დაწერილობის გასაღები. ამ აღმოჩენით შამპოლიონმა მძლავრი ბიძგი მისცა ეგვიპტოლოგიის განვითარებას. ამის შემდეგ მთელი (XIX) და (XX) სს-ის განმავლობაში მრავალი მეცნიერი (კ. ლეპსიუსი, გ. ბრუემი, ო. მარიეტი, ფ. პეტრი, გ. მასპერო, ედ. შეიერი, ა. ნორმანი და სხვ.) ივლევედა ეგვიპტურ ცივილიზაციას. მისი შესწავლა დღესაც გრელდება.

მეცნიერთა გამოკვლევების შედეგად საბოლოოდ დადგინდა ეგვიპტური ცივილიზაციის პერიოდიზაცია:

- ძველი სამეფოს ხანა - XXIX-XXIII სს. (I-V დინასტიები)
- შუა სამეფოს ხანა - XXI-XVIII სს. (XI-XII დინასტიები)
- ახალი სამეფოს ხანა - XVI-XI სს. (XVII-XX დინასტიები)
- გვიანი ხანა - X-VI სს. (XXV-XXVI დინასტიები)

*ამ ძირითად ეტაპებს შორის არსებულ ინტერვალებს მეცნიერებმა გარდამავალი პერიოდები უწოდეს; ეგვიპტელ ფარაონთა 30 დინასტიის მმართველობა ყველა ხანასა და გარდამავალი პერიოდზე ნაწილდება.

ძვ.წ.ად. 525-332 წლებში ეგვიპტე სპარსეთის იმპერიის შემადგენლობაში შედის.

ძვ.წ.ად. 332 წელს კი მას ალექსანდრე მაკედონელი იპყრობს.*

ეგვიპტური ტექსტების შესწავლამ მეცნიერებს საშუალება მისცა, ეგვიპტური ენის განვითარებაშიც რამდენიმე პერიოდა გამოეყოთ:

1. კლასიკური ეგვიპტური - ძველი სამეფოს ენა;
2. საშუალო სამეფოს ენა;
3. ახალი სამეფოს ენა - ამ დროს კლასიკური ენა უკვე გაუგებარია და საგანგებო შესწავლას საჭიროებს;
4. დემოტური - გავრცელებულია ძვ.წ.ად.800 - ახ.წ.ად. 200 წწ.ში

5. კოპტური - ესაა ძველეგვიპტელთა ქრისტიანი შთამომავლების ენა, რომელიც ახ.წ.ად. XVIII ს-მდე შემორჩა ცოცხალ მეტყველებაში, ხოლო ამის შემდგომ კი - მხოლოდ ღვთის მსახურებაში.

მეცნიერთა მიერ ეგვიპტური დამწერლობის სამი სახეობაა დადასტურებული: ეროგლიფური, იერატეიკული (ანუ ქურუშთა დამწერლობა, რომელიც უმეტესად გრძელი ტექსტების პაპირუსზე ხელით ჩასაწერად გამოიყენებოდა) და დემოტური, რომელიც გვიან ხანაში იერატეიკული დამწერლობიდან წარმოიშვა.

მეცნიერთა გამოკვლევებმა ასევე საშუალება მოგვცა, ეგვიპტურ სახელმწიფოსა და მისი მოწყობის საკითხებზეც შეგვექმნა წარმოდგენა.

ეგვიპტე ტიპიური აღმოსავლური დესპოტია იყო. ცენტრალიზებული სახელმწიფოს სათავეში იდგა უზენაესი ხელისუფალი - ფარაონი. არავის ჰქონდა უფლება წარმოეთქვა ფარაონის წმინდა სახელი, რადგან, ეგვიპტელთა წარმოდგენით, ამას შესაძლოა მისთვის ზიანი მიეყენებინა, ამიტომ მას «პერ-ო»-ს ანუ დიდ სახლს ეძახდნენ, საიდანაც წარმოდგა ტერმინი ფარაონი.

ოფიციალური იდეოლოგიის თანახმად, ეგვიპტის ფარაონი იყო არა მოკვდავი ხელისუფალი, არამედ ადამიანის სახით განსხვავებულ-განხორციელებული ღვთაება, ღმერთი. იგი «ღვთაებრივი» და «მარადიულია». მარადიულია ფარაონის «ღვთაებრივი სულიერი საწყისი» და არა მისი გამოვლინების მატერიალური ფორმა - სხეული (ფარაონის მარადიულობის იდეას აღნიშნავს კარტუში ანუ წრე, რომელშიაც იწერებოდა ფარაონის სახელი; წრე კი ძველ ეგვიპტეში მუდმივანახლებადის, უსასრულობისა და მარადიულობის სიმბოლო იყო).

ეგვიპტეს საკმაოდ მწყობრი სახელმწიფო სისტემა ჰქონდა. მთელი ქვეყანა იყოფებოდა ოლქებად - ნომებად, რომელთა სათავეში უმაღლესი ხელისუფალი ნიშნავდა ნომარქებს - დიდგვაროვან მოხელეებს. თითოეულ ნომს ევალებოდა, წესრიგში ჰქონოდა მის ტერი-

ტორიაზე განლაგებული საირიგაციო ქსელი და ყოველწლიურად სამეფო ბუღლებში მარცვლეულის განსახლვრული რაოდენობა ჩაებარებინა. არქაულ ეგვიპტეში ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ ფარაონი მთელ ქვეყანაში თვითონ ატარებდა მოსავლის ინსპექციას. ამ პროცედურას «ჰორის გაცილება» ერქვა. გარკვეული დროის შემდეგ ეს რიტუალი ყოველწლიურ «გადასახადების აღწერად» გადაიქცა, რომელიც ადგილზე ტარდებოდა სათანადო მოხელის მიერ, ნომარქის მეთვალყურეობით.

ძველი სამეფოს ხანის ეგვიპტეს არ ჰყავდა რეგულარული არმია და ფლოტი, მაგრამ სამხედრო ლაშქრობისას თითოეულ ნომს მასზე შეწერილი მამაკაცების რაოდენობა უნდა გამოეყვანა, ასევე, მუშახელით უნდა უზრუნველყო მადაროები, მშენებლობები.

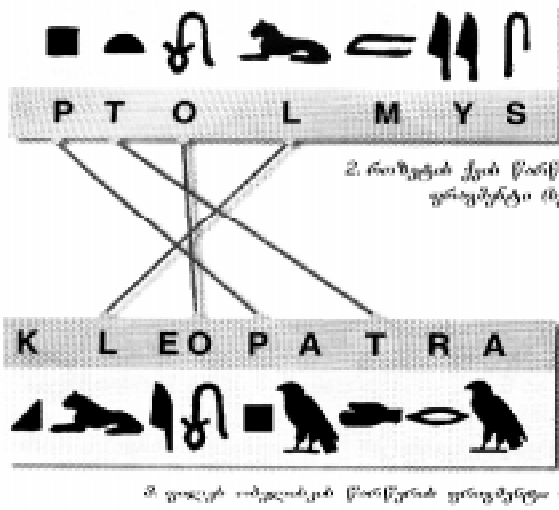
სამეფო სახლის სამეურნეო ნაწილი დაყოფილი იყო სხვადასხვა ფუნქციების მიხედვით: საჭურჭლე, ბელეები, იარაღის, ზეთის და სხვა საწყობები. თითოეულ მათგანს თავისი მმართველი განაგებდა. ქვეყნის პირველ მოხელედ კი მთავარი ვეზირი - ჩატი ითვლებოდა.

ამგვარად, ეგვიპტეში ძლიერი და ორგანიზებული სახელმწიფო ბიუროკრატიული აპარატი მოქმედებდა.

ეგვიპტე, არსებითად, თეოკრატიული სახელმწიფო იყო, სადაც რელიგია სახელმწიფო პოლიტიკის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენდა. ამდენად, ღვთისმსახურები - ქურუმები საკმაოდ ძლიერი კასტა იყო.

ვინ შეადგენდა ეგვიპტის დანარჩენ მოსახლეობას? ამ საკითხზე წლების განმავლობაში დიდი დავა მიდი-

ოდა მეცნიერებს შორის. ზოგიერთი ამტკიცებდა, რომ მოსახლეობის ძირითად ნაწილს შეადგენდნენ მონები და რომ ეგვიპტე მონათმფლობელური სახელმწიფო იყო; ნაწილი კი კატეგორიულად ილაშქრებდა ამ მოსაზრების წინააღმდეგ. საბოლოოდ შეთანხმდნენ, რომ ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნები, და მათ შორის ეგვიპტის სოციალურ-ეკონომიური წყობა არ წარმოადგენდა მონათმფობლობას იმ ტიპის მონათმფლობელობას, როგორსაც ძველ საბერძნეთსა და რომში ვხვდებით, რადგან აქ მონური შრომის გამოყენების არიალი მეტად შეზღუდული იყო. სოფლის მეურნეობაში უცხოობლად ბატონობდა თავისუფალი მოსახლის, მიწის მფლობელის შრომა. მონების შრომა ნაკლებად გამოიყენებოდა ხელოსნობაშიც. დიდ მშენებლობებსა და ირიგაციაშიც თავისუფალი შრომის წილი დიდი იყო. ამგვარად, ეგვიპტე ფართო ფენების შრომაზე დამყარებული ცენტრალიზებული სახელმწიფო გახლდათ, რომელსაც სამეფო ხელისუფლება ძლიერი ბიუროკრატიული აპარატის საშუალებით მართავდა. სახელმწიფოს წინაშე საზოგადოების თავისუფალ წევრებსაც გარკვეული მოვალეობები ჰქონდათ: სახელმწიფო გადასახადის გადახდა, შრომითი ბეგარა

მ. როსტკის ქვის წარწერის ფრაგმენტის (ჩვენება) მ. ფილავის ობელისკის წარწერის ფრაგმენტის (ჩვენება)

და სამხედრო სამსახური.

XX ს-ის ადამიანის თვალწინ გადაშლილია მთელი ეგვიპტური კულტურა, გამოფრულია ეროგლიფები, წაკითხულია მრავალი ტექსტი, და მაინც ჩვენთვის ბევრი რამ გაუგებარია, ჩვენ გვიწევს, შევალწიოთ ეგვიპტელთა აზროვნების სიღრმეში. ამაში ეგვიპტური მითოლოგია გვეხმარება. ძველეგვიპტური მითი - ეს არის სამყაროს შესახებ რელიგიური წარმოდგენების რთული კანონიერი სისტემა, ეს არის რწმენა, რომელიც აუცილებელ ნორმას წარმოადგენდა. მართალია, ეგვიპტელებისათვის დედამიწა შემოიფარგლებოდა მხოლოდ მათი ქვეყნით, წყალი კი - ნილოსით, მათ მაინც საკმაოდ სრული წარმოდგენა ჰქონდათ სამყაროს შესახებ. ეგვიპტელებმა იცოდნენ, რომ არსებობს კოსმოსი, მზე, მთვარე, პლანეტები, ვარსკვლავები და თანავარსკვლავედები და ყოველივე ეს მათ წარმოადგენდა კონკრეტულ ღვთაებებთან იყო გაიგივებული. მათ მრავალი ღვთაება ჰყავდათ, უზენაესი კი მზის ღვთაება რა (მოგვიანებით - ამონ-რა) იყო.

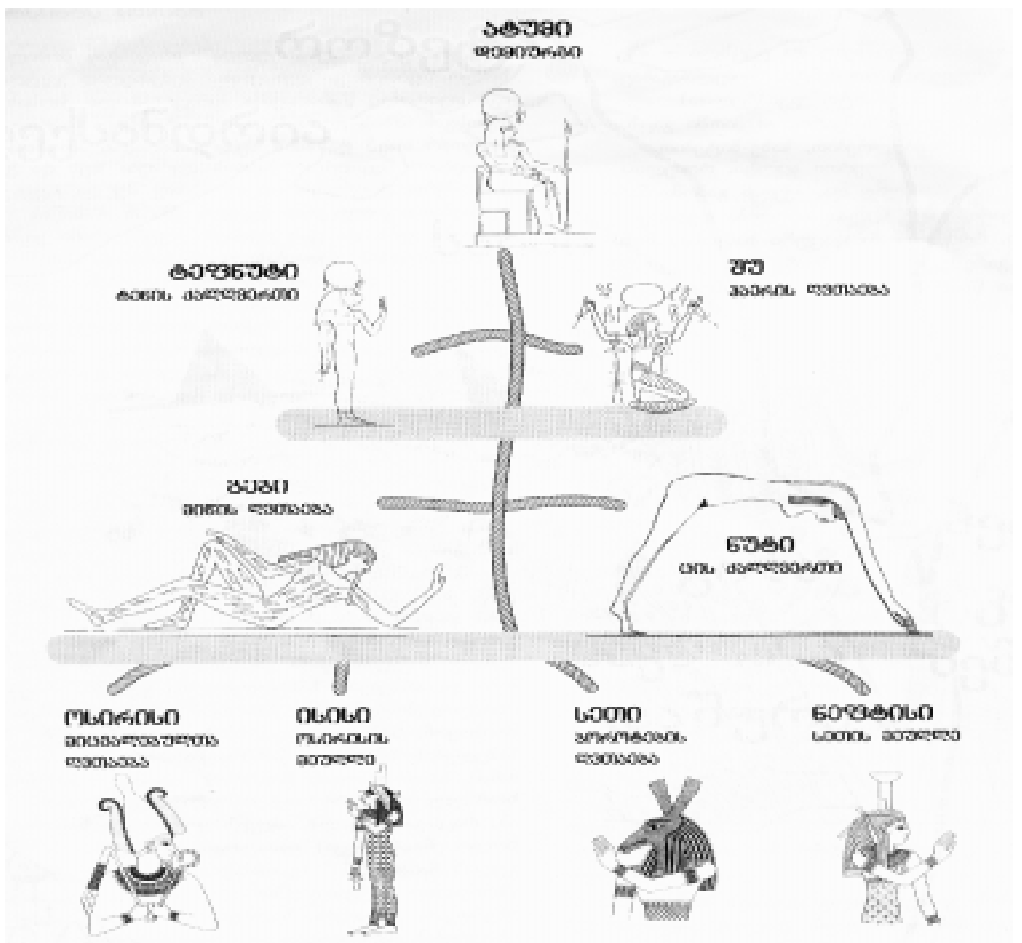
ნებისმიერი ხალხის მითოლოგიაში დგას საკითხი სამყაროს საწყისის შესახებ. ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, რომ სვამს არა საკითხს სამყაროს წარმოშობის შესახებ, მითი არ გვაძლევს ამ საკითხის მეცნიერულ ახსნას, არამედ მხატვრული, ჯადოსნური სახე-ხატების საშუალებით შეიმეცნებს მას.

ეგვიპტური მითები სამყაროს შექმნის შესახებ ძალზე მრავალფეროვანია. ღმერთების, ადამიანებისა და სამყაროს შექმნელებად ამ მითებში ხშირად გვევლინებიან ცხოველები, ჩიტები, ღმერთები და ქალღმერთები, მაგრამ საერთო მათ შორის ისაა, რომ ყოველ მათგანში ფიგურირებს პირველქმნილი წლის ქაოსი - ნუნი, რომლისაგანაც შემდეგ წარმოიქმნება სამყარო.

არსებობს ლეგენდები, რომელთა თანახმად სამყაროს შექმნელებად და მზის ღვთაების - რას დამბადებლად ცხოველი ან ფრინველი გვევლინება; ერთ-ერთი ვერსიით, მზე ოქროს ხბოს სახით იშვა ცისაგან. ცას კი განასახიერებდა უზარმაზარი ძროხა, რომელიც, თავის მხრივ, პირველქმნილი ქაოსიდან - ოიანიდან (ნუნი) გამოვიდა. ამ ციური ძროხის სხეული ვარსკვლავე-

ბითაა მოფენილი. «პირამიდების ტექსტებში» მზის ღვთაება - რა მოხსენიებულია როგორც «ხბო, შობილი ცისაგან». ამის შემდგომ თვით მზის ღვთაება ქმნის მთელს სამყაროს. როგორც ვიცით, ეგვიპტის ფარაონებსაც მზის ღვთაებასთან აიგივებდნენ, ამიტომ ისინი ციური ძროხის შვილებად გაიზრდებოდნენ. ამის დასტურია მრავალი ძეგლი, სადაც ესა თუ ის ფარაონი სწორედ ღვთაებრივ ძროხასთანაა გამოსახული; იგი ხან მის ცურს წოვს, როგორც მისი პირმშო, ხან კი მის წინ მდგომი გამოისახება, რაც მიგვანიშნებს, რომ ფარაონი ამ არსების მთარველობის ქვეშ იმყოფება.

ერთ-ერთი ვერსიის თანახმად, პირველქმნილი ქაოსიდან - ნუნიდან - წარმოიშვა წმინდა ბენ-ბენის ბორცვი, რომელზეც ამოცურდა მზე ჩიტის - ბენუს სახით. ამ მითში მოცემულია ოთხი სტიქია: წყალი - ნუნი

(პირველქმნილი ქაოსი), მიწა - ბორცვი, ჰაერი - ჩიტი ბენუ და ცეცხლი - მზე (რა). ოთხი ძირითადი ელემენტი, რომელთაგანაც, ეგვიპტელთა (და არა მარტო ეგვიპტელთა) წარმოდგენით, შედგება სამყარო, ამ მითში გაცხადებულია შესაბამისი სიმბოლოებით, სახე-ხატებით. არსებობს ლეგენდების ერთი ჯგუფი, რომელთა მიხედვით, მზის მშობლად და, აქედან გამომდინარე, მთელი სამყაროს შექმნელებად ითვლება დედა ღვთაება, ქალღმერთი, რომელიც მამაკაციური საწყისის მონაწილეობის გარეშე, თვითონ შობს მზეს. ყოველ დღით მისი წიაღიდან მზის დისკო გამოვლინდება, ყოველ საღამოს კი იგი კვლავ ყლაპავს საკუთარ პირმშოს, რა-

თა მომდევნო დღეს, დილით, ახლიდან შვას იგი. ფარაონ პეპის პირამიდის კედელზე ვკითხულობთ მიმართვას ციური დედალვთაებისადმი: *«მუცლად იღე შენ იგი, პეპი, მსგავსად იმისა, როგორც მუცლად იღე ღმერთი იგი»* ანდა *«გადავლაპე შენ ნიუსერი (ფარაონი), მსგავსად იმისა, როგორც გადავლაპე შენ შვილი შენი ღვთაებრივი»*.*

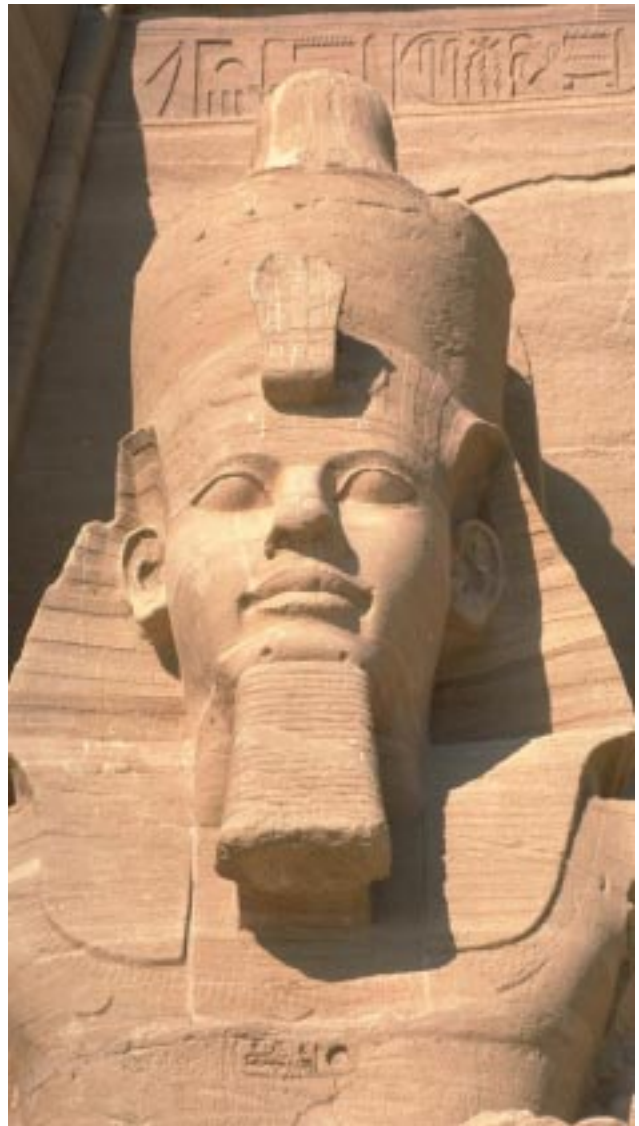
საერთოდ ეგვიპტურ პანთეონში ქალღმერთებს საკმაოდ დიდი ადგილი უჭირავთ. ზედა და ქვედა ეგვიპტის მფარველები სწორედ ქალღმერთები - ნეხბეტი და ეჯო - არიან. თითოეული ნომის მფარველი ღვთაებაც ქალი იყო. ამის პარალელურად არსებობს მითების მეორე ჯგუფი, სადაც სამყაროს შემოქმედად, დემიურგად გვევლინება მხოლოდ მამრი ღვთაება, ქალური საწყისის მონაწილეობის გარეშე.

ჰელიოპოლისური ვერსიის თანახმად, რომელიც, როგორც ჩანს, ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული იყო და რომელიც ანტიკური ავტორებისათვის ყოფილა ცნობილი, დემიურგია ატუმი. ეგვიპტურად ზმნა, რომელიც სიტყვა ატუმის საფუძველს შეადგენს, ერთდროულად ნიშნავს «არარსებობასაც» და «სრულ არსებობასაც». ეს ორი ურთიერთგამომრიცხავი ცნება ერთ მთელადაა შერწყმული ატუმის სახელში, ატიუმისა, რომელიც «უსასრულოა», არავისგან შობილა, ხოლო თვითონ ღვთაებათა შემქმნელად გვევლინება. იგი თვითონვე წარმოიქმნა პირველქმნილი ქაოსისაგან - ნუნი-საგან. მზის ღვთაება ატუმი თავადვე ანაყოფიერებს საკუთარ თავს და ამის შემდეგ პირიდან ამოანთხევს ღვთაებათა წყვილს - ჰაერის ღვთაება შუს და ტენის ქალღმერთ ტეფნუტს. თავის მხრივ შუ და ტეფნუტი ღვთაებათა კიდევ ერთ წყვილს ქმნიან - მიწის ღვთაება გებს და ცის ღვთაება ნუტს. ისინი კი შობენ მიცვალებულთა ღვთაებას - ოსირისს და მის მეუღლეს - ისისს, ბოროტების ღვთაებას - სეთს და მის მეუღლეს - ნეფტისს.

არსებობს სამყაროს შემქმნის მითის კიდევ ერთი, მემფისური ვარიანტი. ამ ვერსიის თანახმად, სამყაროსა და ღმერთების შემქმნელად მიჩნეულია ღვთაება ჰტაპი, რომელიც ქმნის 8 ღვთაებას, მათ შორისაა სწორედ ჰელიოპოლისური ვერსიის დემიურგი - ატუმიც. მაგრამ აქ მთავარი სხვა რამაა - თვით შემოქმედების პროცესი, რომელიც არსებითად განსხვავდება ჰელიოპოლისური ვერსიისაგან.

მემფისური ვერსიით, შემოქმედი - ჰტაპი სამყაროს ქმნის «გულით და ენით», პირველი მეტაფორულად შეესაბამება აზრს (ეგვიპტურად - სია), რომელიც გულში ჩაისახება, მეორე კი სიტყვას - (ხუ, რომელიც ენით გამოითქმის). ამ შემთხვევაში იგულისხმება, რომ ყოველი შემოქმედებითი აქტი გულიდან უნდა გამომდინარეობდეს. საკუთარ გულში წარმოთქმული შემდეგ სიტყვით უნდა გაცხადდეს, რადგან აზრი, საგნები და არსებები, სახელდებულნი გულში, არსებობენ მხოლოდ პოტენციაში. მათ რომ რეალური არსებობა მოიპოვონ, საჭიროა მათი ხმამაღლა სახელდება, მათი სახელების ხმამაღლა წარმოთქმა. «არაფერი არსებობს მანამ, სანამ მისთვის წინასწარ მიცემული სახელი ხმამაღლა

არ წარმოითქმება. იგი (გული) არის ის. რაც გამოსავალს აძლევს ყოველ ცოდნას, ხოლო ენა (სიტყვა) ისაა, რაც იმეორებს გულის ჩანაფიქრს.» (გ. მასპერო). ასევე აზრითა და სიტყვით ქმნის ჰტაპი ღმერთებს, ქალაქებს, ხელოვნებას, ცხოვრებას მართალთათვის და სიკვდილს ცოდვილთათვის: «და მიეცა ცხოვრება მშვიდობისმოყვარეს, და მიეცა სიკვდილი ბოროტმოქმედს, და შექმნილ იქნა ყოველი სამუშაო და ყოველი ხელოვნება, ხელით ქმნა, ფეხით სვლა, და მოვიდა მოძრაობაში ყოველი ასო მისი ბრძანებით, ჩაფიქრებული გულში და გამოხატული სიტყვით... დაბადა მან ღმერთები, შექმნა ქალაქები, დააარსა ნომები, მიუჩინა ღვთაებებს საკუთარი ტაძრები, დააწესა მსხვერპლი მათთვის, შექმნა მათი სხეული მათი სურვილისამებრ და

შევიდნენ ღმერთები თავიანთ სხეულებში, ქმნილში ყოველი ხისაგან, ქვისაგან, თიხისაგან...» ჩვენს წინაშეა დანარჩენი ვერსიებისაგან სრულიად განსხვავებული სურათი სამყაროს შემქმნისა.

ეგვიპტური თქმულებები სამყაროს შემქმნის შესახებ ყოველთვის დაკავშირებულია მზის შემქმნასთან. ჩვენ დავინახეთ, რომ მაშინაც კი, როდესაც მითი მოგვითხრობს მთელი სამყაროს, ბუნების, ღმერთებისა და

*აქ და შემდგომ ეგვიპტური ტექსტებისა და მითების თარგმანი ინგლისურიდან და რუსულიდან ავტორისეულია.

ადამიანების შექმნის შესახებ, მასში საგანგებოდაა გამოყოფილი მზის შექმნის მომენტი. მზის ღმერთი უზენაესი ღვთაებაა ეგვიპტური პანთეონისა. ძველი სამეფოს ხანაში თაყვანს სცემდნენ მზის ღვთაებას - რას, ან ატუმ-რას, ახალი სამეფოს ხანაში კი იგი ამონ-რად იქცა. მზის სიმბოლია ძალზედ მრავალფეროვანია. მას გამოსახავენ ფრთოსანი დისკოს, ხბოს, ადამიანის ან ნავში მჯდომი შევარდნის სახით. მას უძღვნიან მრავალ ჰიმნს. სწორედ მზეს უჭირავს განსაკუთრებული ადგილი ეგვიპტელთა წარმოდგენაში სამყაროს შესახებ. მზე უშუალოდაა დაკავშირებული ცასთან და ამდენად, სამყაროზე, კოსმოსზე ეგვიპტელთა წარმოდგენის ფორმირებას მზესთან ერთად ცაც განსაზღვრავდა. ცა ღვთაებათა საცხოვრებელ ადგილად გაიზიარებოდა. ეგვიპტელები თვლიდნენ, რომ არსებობს ორი ცა, ორი სუბსტანციური საწყისი ცისა - სიმკვრივე და ნაკადი. სიმკვრივე ასოცირდებოდა საყრდენთან, ხოლო ნაკადი - წყლის ცისფერ ჭავლთან, რომელიც გარს ერტყმოდა სამყაროს. ეს ორი სუბსტანცია ორი ქალღმერთით იყო გამოხატული. სიმკვრივეს განასახიერებდა ქალღმერთი ჰათორი, რომელსაც ციური ძროხის სახით გამოხატავდნენ, ხოლო ციურ ნაკადს - ნუტი, რომელიც გამოისახებოდა მიწაზე ხელებითა და ფეხებით დაბჯენილი ისე, რომ მისი ვარსკვლავებით მოჭედილი სხეული ციურ თაღს ქმნიდა. ყერდნობა რა თავისი კიდურებით მიწას, ნუტი ზეციურ და მიწიერ სამყაროებს შორის შუამავლად გვევლინება, იგი (მისი სხეული) განასახიერებს თაღს, «წყლის დიდ ციურ ნაკადს», «ზეციურ ნილოსს», რომელსაც მზის ღმერთი რა საკუთარ ნავში მჯდომი გადის ყოველდღიურად. ამოცურდება რა აღმოსავლეთიდან, იგი მთელი დღის განმავლობაში მოგზაურობს «ზეციურ ნილოსზე» ანუ ნუტის სხეულის გასწვრივ და ანათებს ქვეყანას, ხოლო საღამოს დასავლეთით მიეფარება თვალს. ე.ი. დილით იბადება და საღამოს კვდება. ეგვიპტელთა წარმოდგენით, გაიარა რა მზის ღმერთმა დღის გზა, ახლა მან ღამის გზა უნდა გაიაროს. ეს გზა კი მიწისქვეშა სამყაროზე, საიქიოზე, ეგვიპტურად ამდუატი ქვეყანაზე გადის. ციური და მიწისქვეშა სამყაროები არსებობის ორი სხვადასხვა ფაზაა. მაგრამ, სანამ რა მიწისქვეშა სამყაროში თავის მოგზაურობას დაიწყებს, იხმობს სიბრძნის ღვთაება თოთს და ნიშნავს მას თავის მოადგილედ მიწის ზემოთ, ღამის განმავლობაში. ამგვარად, თოთი განასახიერებს ღამის ღვთაებას, რომელიც ღამის ცაზე მზის ნათლის ანარეკლად იქცევა.

ეს მთი გვიჩვენებს ეგვიპტელთა წარმოდგენას არსებობის ორი ფორმის - დღისა და ღამის, ნათლისა და წყვდიადის, სიცოცხლისა და სიკვდილის შესახებ. ამის შემდეგ მზე დღის ნავიდან (მესეტეტეტიდან) ღამის ნავზე (მენჯეტზე) გადაინაცვლებს, მოგზაურობას განაგრძობს უკვე მიწისქვეშეთში, ამდუატი ქვეყანაში და «მიწისქვეშა ნილოსს» მიუყვება. გზად მას მიცვალებულთა სულები ეგებებიან. მიწისქვეშეთი, ეგვიპტელთა წარმოდგენით, უზარმაზარი გველის სხეულია, რომელიც სიგრძით 1300 წყრთის ტოლია. მიწისქვეშა სამყაროს ყოველ ნაწილს მზე დროის გარკვეულ მონაკვეთში გადის და აი, ზუსტად 12 საათზე, შუაღამისას, იგი ხვდება თავის მოსისხლე მტერს, გიგანტურ

გველს, აპოპს (მისი სიგრძე 450 წყრთის ტოლია), შეებრძოლება მას, ამარცხებს და გზას განაგრძობს. გარიჟრაჟისას იგი კვლავ მიადგება აღმოსავლეთს. განიხვნება ჰორიზონტის ბჭე, მზის ღმერთი პირს იბანს იაირუს ტბაში, შემდეგ მეწამული სამოსელით ირთვება, დღის ნავზე გადაინაცვლებს და ახლად დაბადებული ამოცურდება ცაზე, გაანათებს ქვეყანას. მზის დღისა და ღამის განმავლობაში მოგზაურობის შესახებ მოგვითხრობს სხვადასხვა ეგვიპტური წყარო: «ღამის წიგნი», «დღის წიგნი», «ამდუატი წიგნი», «ბჭეთა წიგნი», «მზის ლიტანია», და სხვა. ამ ტექსტებში არის მინიშნება იმაზეც, რომ ყოველი ადამიანი, მზის ღმერთის მსგავსად, იმავე გზას გადის. (XIX) დინასტიის დროს შექმნილ «ამდუატი წიგნში» საათების მიხედვითაა აღწერილი მზის ღმერთის მოგზაურობა მიცვალებულთა ერთად. მოგზაურობის მეექვსე საათზე საიქიოს სამი მსახური ეგებება გარდაცვლილს და მიკგვის მას ცეცხლისმრფეველ ქვეწარმავალს (გველს), რომელიც ამიერიდან იცავს მის სხეულს, ხოლო ცხოველმყოფელი სიტყვა ღმერთისა «აღვიძებს» მიცვალებულს (ანუ საბოლოოდ გამოიხმობს მის სულს სხეულიდან) და იგი ძირს ვარდება იმის მსგავსად როგორც მზე ჩაცურდება ყოველ საღამოს ჰორიზონტს მიღმა. გაივლის რა ადამიანი მიწისქვეშეთს, ოსირისის საუფლოს, ანუ 1300 წყრთის სიგრძის გველის სხეულის, იგი ნელ-ნელა ახალგაზრდავდება მზის მსგავსად და ბოლოს თავიდან იბადება ჩვილს სახით. სიცოცხლე, სიკვდილი და ხელახალი დაბადება ეგვიპტელებს წარმოუდგენიათ, როგორც ადამიანის არსებობის სხვადასხვა ფაზა. მათი აზრით, ადამიანი ბრუნდება იქ, საიდანაც მოვიდა, მისდევს რა გარდასახვის სტადიებს, რათა კვლავ მოველინოს სამყაროს, ახალი სახით, ახალ ხარისხში - და ასე გრძელდება უსასრულოდ. სამყაროს ღვთაებათა და ადამიანის მთლიანობას, ჰარმონიასა და მარადიულ წრებრუნვას ეგვიპტელთა წარმოდგენით განასახიერებს გველი, რომელსაც ისინი «სამყაროს სარტყელს» უწოდებენ. სწორედ ამიტომ, სამყაროს უსასრულობის სიმბოლოდ მიჩნეული იყო გველი, რომელსაც საკუთარ კუდი პირით უჭირავს (ამ გამოსახულებას «ურობოროსს» უწოდებენ). წრე, რომელიც გარს ერტყმის სამყაროს, განასახიერებს კოსმიურ წესრიგს, სადაც არაფერს აქვს დასაწყისი და დასასრული და ყოველივე წრეზე ტრიალებს, მზის ღმერთის მსგავსად, რომელიც კვდება და კვლავ აღდგება, ახლიდან იბადება.

აღდგომად ღვთაებათა რიცხვს ეგვიპტურ პანთეონში ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ღვთაება ოსირისიც მიეკუთვნება.

ოსირისის კულტი ერთ-ერთი ყველაზე რთული და საინტერესოა ეგვიპტურ მითოლოგიაში. მისდამი მიძღვნილ ჰიმნში ვკითხულობთ:

«არსი შენი, ოსირისი, იღუძალია,
შენ ხარ მთვარე, მანათობელი ცაზე,
შენ იქნები ჭაბუკად, როდესაც ისურვებ,
შენ ახალგაზრდავდები, როდესაც გინდა,
შენ ხარ ნილოსი ახალი წლის დასაწყისში,
ადამიანები და ღმერთები ცხოვრობენ ნაჟურით,
რომელიც შენგან გამოედინება.»

(ვაგრძელება შემდეგ ნომერში)

კიდევ ერთხელ, და ამ შემთხვევაში საბოლოოდ დავუბრუნდებით ბემბოს ფირის საიდუმლოებასა და ქართულ ასომთავრულს. მინდა წარმოგიდგინოთ ქართულ ასომთავრულში ჩადებული უმთავრესი კოსმიური კანონები - ერთობა, სამება და შვიდობა. ამიტომ შევეცდები გასაგები მოქმედებით გარდაქმნა «პანთეონი» ანუ 7 პლანეტარული ასონიშანი სამებად.

სამყარო არის ერთი «1» (ღმერთი), სამი, შვიდი და უსასრულობა. უსასრულობა შვიდსვეტიან «სამყაროს მატრიცა»-შია, ჩვენ კი მატრიცა სამებადღე დავიფყვანოთ. პირველი მარტივი გარდაქმნა: მზე და მთვარე. თუ მთვარეს ღერძის მეორე მხარეს დავაგვემიღებთ დავინახავთ, რომ ანი - ო მთვარე - გარდაისახება ო. ღონ - ად ანუ მზედ

მთვარე ო ანი ო ღონი მზე

არც ზეპირსიტყვიერებაში ვაცილებთ ჩვენ მათ როდესაც ვამბობთ მზე და მთვარე და არც ფიზიკურად არსებობენ უერთმანეთოდ; მთვარე ხომ მზის სინათლის ანარეკლს იძლევა მხოლოდ.

რაც შეეხება მერკურს, ანუ სიბრძნის ღმერთს, ნუ დავივიწყებთ, რომ აზროვნების სისტემათა მეექვსე გეგმილზეა (იხ. ჟურნალი ხატური №2) ალფეგორია, ქარაგმა, მინიშნება, იგავი, ეს ის სააზროვნო საწყისებია, რომელთა გააზრებით, თუ მერკურის იგავს გავიხსენებთ, ამოვიკითხავთ საიდუმლოებას მერკურის შესახებ, რომელიც არა მარტო სიბრძნის ღმერთია, არამედ ვაჭრობისა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ქურდობის მფარველიც. არსებობს ეზოპეს მეტად საგულისხმო იგავი. აი ისიც:

სიბრძნის ღმერთმა ჰერმესმა (მერკურმა) - გაავსო ეტლი სიცრუით და თითო სიცრუე (გავიხსენოთ სულხან-საბას «სიბრძნე სიცრუისა») ყოველ ქვეყანაში დატოვა. არაბეთში რომ ჩავიდა ეტლს ღერძი გაუტყდა და ჰერმესმა (მერკურმა) მიატოვა ის, იქაურები ეტლს დაესიენ - განძიო და ტვირთი ერთიანად დაიტაცეს. (1001 ღამის მინიშნებასთან ხომ არა გვაქვს საქმე?!).

გიორგი გურჯიევი ამბობს რომ «**ადამიანის ყოფისათვის მრავალი დამახასიათებელი თვისების გამო, ჭეშმარიტება მათთან მოდის მხოლოდ სიცრუის სახით, ისინი ასეთი ფორმით აღიქვამენ მას და შეითვისებენ.**»

გავიხსენოთ ინდური «მაია» - ილუზია, რომელიც უნდა სძლიოს ადამიანმა. რა თქმა უნდა გასაგებია, რომ ჭეშმარიტება სიცრუით ახსნადი ობიექტია და ებრაელთა «შეკინა» - რომაული სატურნი - არის ეზოპეს იგავების საიდუმლოების ის შემობრუნება, რომლის მეშვეობითაც ადამიანთან მოდის ჭეშმარი-

ჰერმესის უძველესი ბარელიეფი

ტება დიდი «მე»-ს სახით. ჩვენც ასე მოვექცეთ მერკურის Q და შემოვებრუნოთ იგი შემდეგნაირად:
 Q - მერკური - S - სატურნი

მაშასადამე მერკური და სატურნი ერთი და იგივეს ორი მხარეა. ეს უკვე მეორე გამთლიანებაა. დაგვრჩა სამი ასონიშნის გამთლიანება და მიზანიც მიღწეული გვექნება. მარსი M ომის ღმერთია. ბერძნულ მითოლოგიაში იგი არესია. M - სიყვარულის ღმერთი ვენერაა. იუპიტერი ანუ ზევსი J - აბსოლუტური სრულყოფილება. მარსი, ომის ღმერთი ბერძნულ მითოლოგიაში არესი, დაქორწინებულა სიყვარულის ქალღმერთზე, ვენერაზე და მხოლოდ მას ეკუთვნის. სიყვარული გულშია და თვით გულია სიყვარული. ღმერთიც მხოლოდ გულშია და ბერძნული მითოლოგიიდან გამომდინარე ეს არის ზევსი. იდეოლოგიურად სამი საწყისი გამთლიანდა სრულყოფილებაში, ზევსში, - გულში. მათთვის ვინც ოკულტური მედიცინა იცის დაუძენ, რომ არესი - ომის ღმერთი - სისხლის მიმოქცევის მცირე წრეა. მაშ ასე, შევაერთოთ ანუ ხატოვნად რომ ვთქვათ «შევაუღლოთ» M მარსი (არესი) და ვენერა $\text{M}+\text{J}$. მოსიყვარულენი ერთმანეთის მიმართ პირისპირ დგანან და ამიტომ არესის შემობრუნებით დაგუბირისპიროთ იგი ვენერას ქვემოდან მიდგმით $\text{M}+\text{J}$ და შევაერთოთ $\text{M}+\text{J}=\text{H}$ ეს უკვე იუპიტერია.

მათთვის ვინც ეჭვობს, კიდევ ერთხელ გავამარტივებ პროცესს, რისთვისაც მათი «შეუღლებით» კი არა, არამედ «დაცილებით» მივიღებთ იგივეს. გავყოთ --- H --- მინიშნებულ ხაზზე და მივიღებთ $\text{H} \dots \text{M} = \dots \text{J}$ - ვენერას და M , - მარსს.

ესე იგი ქართული ასომთავრულის პირველი 7 ასონიშანი სამყაროს შეიღობის კანონს ასახავს. მასში ბუნებრივად არსებობს სამება 7 ასონიშნის C Q L O M H S სამზე დაყვანით

- I C O
- II Q S
- III M+H=L

რადგან შეპირებული ეს მესამე ნაწილი «ბემბოს ფირის საიდუმლოებისა» მოგაწოდეთ, მიმაჩნია, რომ საინტერესო იქნება ასომთავრულის ენის განზომილებაში გადატანა, რადგან მინდა დავაინტერესო ენათმეცნიერები და არამხოლოდ ისინი. თუ ასომთავრული ესოდენ უსასრულოა, ენა რომელზეც ასომთავრულია დაფუძნებული უნდა შეიცავდეს სამყაროს მთელ ინფორმაციას. ბერი ზოსიმეს ამ იდეის გამოსახატავად მხოლოდ ერთ სიტყვას განვმარტავ:

«გარეწრები»

აქ ძალზე საინტერესო მასალა მოგვეყავს რაც, ალბათ ერთხელ და სამუდამოდ მოაწესრიგებს ისეთ მცნებებს როგორებიცაა «**ეზოთერული**», «**ეგზოთერული**» და სხვა.

«შიდა წრე» - «ეზოთერული»: - ესენი არიან ზეალმატებული განვითარების მქონე ადამიანები;

ისინი ფლობენ ინდივიდუალობას მთელი დასრულებული ფორმით, ანუ გახდნენ გამთლიანებულნი, განუყოფელნი, თავის დიდ «მე»-ში, ფლობენ ცნობიერების ყველა ფორმას, რაც ადამიანისთვისაა შესაძლებელი, ცნობიერების მდგომარეობათა სრულ მართვას, სრულ ცოდნას, რაც ადამიანისთვისაა განკუთვნილი, ფლობენ თავისუფალ, დამოუკიდებელ ნებას. ისინი არ მოქმედებენ თავიანთი ცნობიერების საწინააღმდეგოდ და უნარი აქვთ ყველაფრის რეალიზებისა რაც მათ გონებას ხელეწიფება. ასეთ ადამიანებს შორის არ არსებობს უთანხმოება. ამიტომ მათი შემოქმედება

	მარსი	ვენერა	ზევსი	მარსი	იუპიტერი	სატურნი
	Q	S	M	O	J	H
იესო \Rightarrow	X	C	L	S	M	R
პაერი \Rightarrow	U	O	U	Q	T	P
მინა \Rightarrow	Y	Q	T	L	Q	H
წილი \Rightarrow	C	J	R	S	M	X

სამყაროს მატრიცა

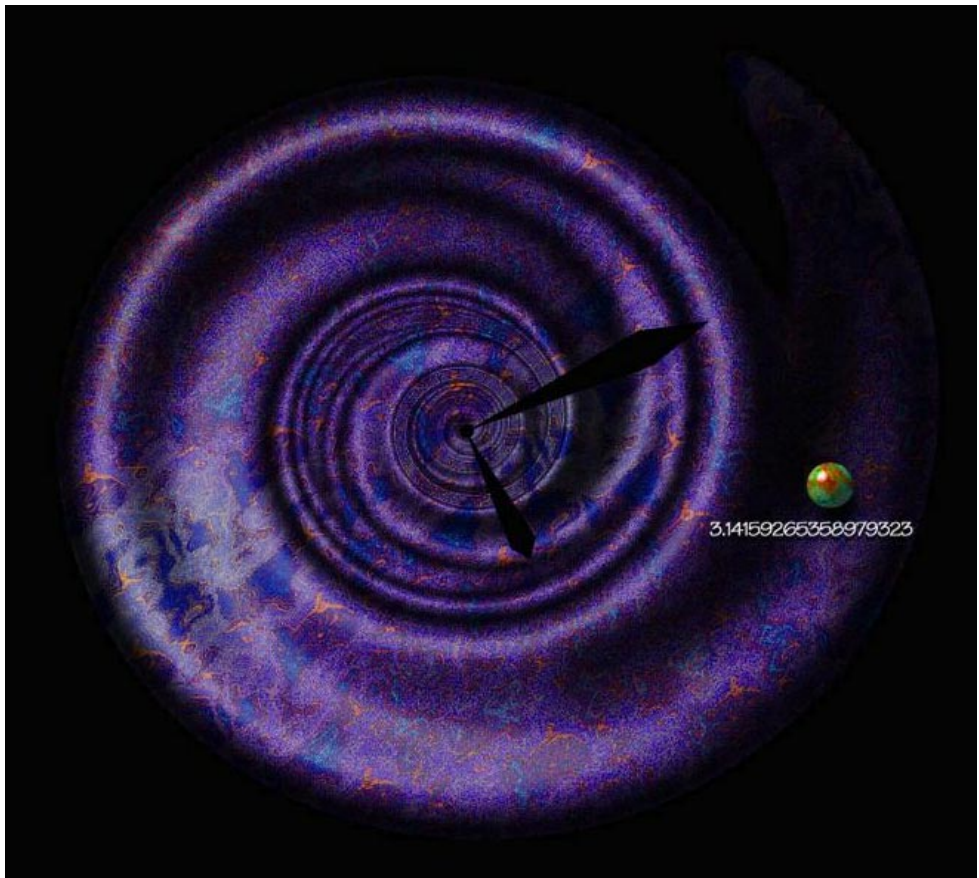
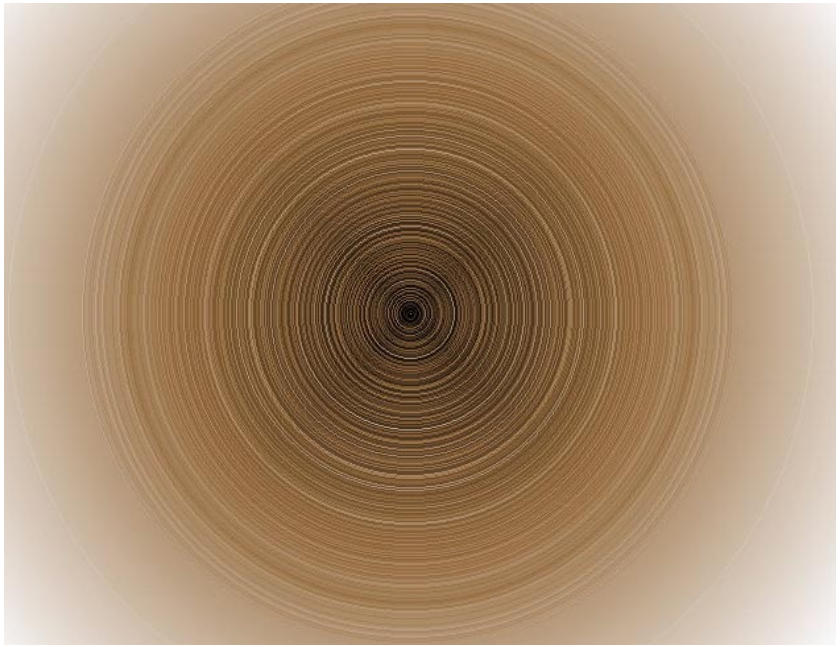
სავსებით შეთანხმებულია და ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე ერთი მიზნისაკენ მიდის, რადგან დაფუძნებულია ერთნაირ მსოფლალქმასზე.

შემდეგი წრე - «**მეზოთერულია**», ანუ შუა წრე. ის ადამიანები, რომლებიც უკვე ამ წრეს მიეკუთვნებიან, ფლობენ ყველა იმ თვისებას, რაც ეზოთერული წრის ადამიანებს გააჩნიათ. ერთადერთად

თი განსხვავება ისაა, რომ მათი ცოდნა მეტად თეორიული ხასიათისაა. აქ, რა თქმა უნდა, კოსმიური ცოდნის მასშტაბებზეა საუბარი. მათ იციან და ესმით - გაცილებით მეტი ვიდრე განხორციელება შეუძლიათ. მათი ცოდნა და აღქმა ისევე ზუსტია, როგორც ეზოთერული წრის წევრებისა, ამიტომ მათი ცოდნა სრულიად ემთხვევა ერთმანეთს. ასევე, მათ შორისაც, სრულიად გამორიცხულია უთანხმოება, გაუგებრობა. ერთეულებს ესმის, როგორც საზოგადოებას და საზოგადოებას, როგორც ინდივიდს. მაგრამ, მათი გაგება ეზოთერული წრის საზოგადოების გაგებასთან მიმართებაში უფრო თეორიულია.

მესამე წრეს «ეზოთერული» ეწოდება. ყოველ მესამე წრის ადამიანს გააჩნია ეზოთერული და მეზოთერული წრის ადამიანთა მრავალი თავისებურება. მაგრამ მათი კოსმიური ცოდნა უფრო ფილოსოფიურია, ანუ აბსტრაქტული, მეზოთერული წრის ადამიანთა ცოდნასთან შედარებით. მეზოთერული წრის წევრი აკეთებს გათვლებს, ეზოთერული წრის ადამიანს კი მხოლოდ ჭკრეტა შეუძლია. მათი გაგება არ გამოიხატება მოქმედებაში. სამაგიეროდ მათ გაგებაში განსხვავება არაა. რაც გასაგებია ერთისთვის გასაგებია ყველასათვის.

აი, მეოთხე წრე არის ნამდვილი გარე წრე, სადაც "გარეწრებია", ანუ მექანიკური კაცობრიობა, რომელსაც ვეკუთვნით ჩვენც. ამ წრის პირველი ნიშანი იმაში მდგომარეობს, რომ იმ ადამიანთა შორის, ვინც ამ წრეს მიეკუთვნება არ არის და არც შეიძლება იყოს საერთო გაგება: ყველას ესმის თავისებურად და ყველამ იცის განსხვავებულად. ამ წრეს ხშირად «არეული ენების» წრეს უწოდებენ. ანუ წრეს, სადაც ყველა მხოლოდ თავის ენაზე მეტყველებს. აქ ერთმანეთისა არ ესმით და არც ცდილობენ რომ გაუგონერთმანეთს. ამ წრეში ურთიერთგაგება შეუძლებელია, გარდა საგანგებო მომენტებისა, რომელთაც არ გააჩნიათ რაიმე განსაკუთრებული მნიშვნელობა და არ სცილდებიან ადამიანის ყოფიერებას. თუ ამ წრისადმი დაქვემდებარებული ადამიანები დაინახვენ ურთიერთ

გაგების უქონლობას და შეიძენენ მისწრაფებას გაუგონ სხვას თან თვითონაც იყონ აღქმულნი სხვებისგან, მაშინ ეს ნიშნავს, რომ ისინი ქვეცნობიერად მიისწრაფვიან შიდა წრისკენ, რადგან ურთიერთ გაგება მხოლოდ ეგზოთერულ წრეში იწყება და მხოლოდ ეგზოთერულ წრეშია შესაძლებელი. მხოლოდ ის კია, რომ ურთიერთგაგების უქონლობის შეგნება ადამიანებთან სულ სხვა ფორმით მოდის.

მაშასადამე, რაიმეს გაგება ადამიანებისათვის დამოკიდებულია ეგზოთერულ წრეში შეღწევის შესაძლებლობაზე, სადაც იწყება ჭეშმარიტი ურთიერთგაგება.

დასკვნა: «კაცობრიობა, რომელსაც ჩვენ ვეკუთვნით, ანუ ისტორიული და პრეისტორიული კაცობრიობა, ცნობილი ისტორიისა და მეცნიერებისთვის, წარმოადგენს კაცობრიობის მხოლოდ გარე წრეს მიაქციეთ ყურადღება: გარეწრე - «გარეწრები, რომლის შიგნით კიდევ რამდენიმე წრეა». სიტყვა «გარეწრები» და «გარეწარი» ენობრივი ფენომენის ის საგანძურია, რომელიც ხილული თუ უხილავი კაცობრიობის იერარქიულ არქიტექტონიკაზე მიგვანიშნებს და გვეუბნება, რომ გარეწარი არის ის, ვისთანაც არანაირი ურთიერთგაგება არ მიიღწევა, იგი მხოლოდ სათავისოდ ფიქრობს.»

მაგრამ მოვიდა დრო, როდესაც კაცობრიობის ასეთი არსებობა უკვე შეუძლებელია და აუცილებელია ადამიანთა შორის ურთიერთგაგების მიღწევა და «გარეწრები» შიდა ეგზოთერულ წრეში უნდა შევიდნენ. ბიბლია უნდა ავამეტყველოთ. ჩვენთვის არ მოუციათ იურიდიული უფლებანი, რადგან იურიდიული მოვლენა მთლიანად დაეაზე ანუ გაუგებრობაზეა აგებული, ჩვენ მოვალეობანი დაგვანათლეს და მოვალეობათა სივრცის დამკვიდრება გააკეთილშობილებს ადამიანთა ურთიერთგაგებას, მიგვიყვანს «ეგზოთერულ - წრემდე». ამ ახალ წრეში არსებობს უკვე უფლება სრულყოფილებისა და XXI საუკუნის ადამიანის უფლებათა დეკლარაცია «ეგზოთერულ» წრეს ბუნებრივად გარდაქმნის «მეზოთერულად». მეზოთერულში მხოლოდ დაუღალავი შრომა და ადამიანი ხდება ეზოთერიაზელი, ანუ ქრისტესაგან ღმერთამდე ამაღლებული კაცი.

შევექმნით მოძრაობა «სრულყოფილი ადამიანი - სრულყოფილი საზოგადოება» რომელიც საერთაშორისო და შიდაეროვნულ პრობლემებს წარმოაჩენს, სახავს «მოვალეობისა» და XXI საუკუნის ადამიანის უფლებათა დეკლარაციაზე დაყრდნობით ადამიანის სრულყოფისკენ ზრდას. ეს კიდევ ერთი ცდაა კაცობრიობის გადარჩენისა. მობრძანდით ჩვენთან. მიიღეთ მონაწილეობა ამ საყოველთაო საქმეში. დღეს, სოქართველო კიდევ ერთხელ, აწესრიგებს კაცობრიობის გადარჩენის საკითხს. ნუ ვიქნებით წრის გარეთ მყოფი «გარეწრები». შემოდით მოძრაობაში რომელიც მთლიანად «ენა, მამული, სარწმუნოება»-ს ქვაკუთხედზეა დაფუძნებული.

მკითხველი მაპატიებს საჭირო და საგულისხმო გადახვევებს ძირითადი საკითხიდან, მაგრამ ჩაფიქრებული მქონდა ფინალი, რომელშიც კიდევ ერთხელ გაჟღერებდა ქართულ-ეგვიპტურის, ასომთავრულის, ბემბოს ფირის და რაც მთავარია იოანე ზოსიმეს წინასწარმეტყველების საიდუმლოს ამხსნელი აღმოჩენა, რომელშიც თავმოყრილია მთელი ზემოთმოყვანილი მასალა. ინდოეთში და ეგვიპტეში წრეები მართკუთხედებითაა შეცვლილი. გამოდის რომ ქვესკნელი ერთი ოთხკუთხედიან ანუ ერთი წრე ამ შემთხვევაში - «ეგზოთერული» წრე; სკნელი - «მეზოთერული» და ზესკნელი - «ეზოთერული». აი ზუსტად ამ სამის გარე წრეს წარმოადგენს 1-დან 74-მდე წარმოდგენილი გზა ადამიანებისა, რომლებსაც გარეკაცობრიობა ეწოდება, ანუ ყველა დანარჩენი ჩვენთაგანი. წარმოდგენილი მასალის გაერთიანების, აღქმის, დასკვნებისა და მსჯელობის საშუალებას მკითხველს ვუტოვებთ.

დასასრული

(დასაწყისი იხილეთ №2, №3 "ხატაური")

თამაზ თავაძე

